

การศึกษาเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุมชนเมืองเก่า
ย่านถนนนครนอก-นครใน จ.สงขลา

A STUDY OF THE OLD TOWN NAKORN NOK-NAKORN NAI DISTRICT
FOR CONSERVATION AND DEVELOPMENT IN SONGKLA

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมมหาวิทยาลัย

สถาปัตยกรรมศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ. 2546

ISBN 974-324-524-3

การศึกษาเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุมชนเมืองเก่า
ย่านถนนนครนอก-นครใน จ.สงขลา

A STUDY OF THE OLD TOWN NAKORN NOK - NAKORN NAI DISTRICT
FOR CONSERVATION AND DEVELOPMENT IN SONGKLA

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาสถาปัตยกรรม

บัณฑิตวิทยาลัย

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ 2543

ISBN 974-324-524-3

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

A STUDY OF THE OLD TOWN NAKORN NOK - NAKORN NAI DISTRICT
FOR CONSERVATION AND DEVELOPMENT IN SONGKLA

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE OF
MASTER OF INDUSTRIAL EDUCATION IN ARCHITECTURE
SCHOOL OF GRADUATE STUDIES
KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

2003

ISBN 974-324-524-3

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

COPY RIGHT 2003

SCHOOL OF GRADUATE STUDIES

KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บัณฑิตวิทยาลัย

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ใบรับรองวิทยานิพนธ์

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก-นครใน
จ.สงขลา

A STUDY OF THE OLD TOWN NAKORN NOK-NAKORN NAI
DISTRICT FOR CONSERVATION AND DEVELOPMENT IN SONGKLA

ชื่อนักศึกษา นายปรีชา ตะเหยียบ

รหัสประจำตัว 41064027

ปริญญา ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต

สาขาวิชา สถาปัตยกรรม

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ผศ.สมพล คำรงเสถียร

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม ดร.มาลัย จีร์วัฒนเกษตร์

ผศ.สุรศักดิ์ กังขาว

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์		ลายมือชื่อ
ผศ.สมพล	คำรงเสถียร	
ดร.มาลัย	จีร์วัฒนเกษตร์	
ผศ.สุรศักดิ์	กังขาว	
ผศ.สุทัศน์	จุฬามานี	
รศ.ดร.ปรีชาพร	วงศ์อนุตรโรจน์	

วัน/เดือน/ปี ที่สอบ 14 มีนาคม 2546 เวลา 13.00 น. เป็นต้นไป

สถานที่สอบ ณ ห้องเรียนปริญญาเอก คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(รศ.ดร.บุญวัฒน์ อัคร)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่...30...เดือน...พฤษภาคม...พ.ศ...๒๕๔๖

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การศึกษาเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก – นครใน จ.สงขลา
นักศึกษา	นายปรีชา ตะเหยิบ
รหัสประจำตัว	41064027
ปริญญา	ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	สถาปัตยกรรม
พ.ศ.	2546
อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมพล ดำรงเสถียร
อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม	ดร.มาลัย จีวัฒนเกษตร ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรศักดิ์ กังขาว

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทางกายภาพ , เศรษฐกิจ , สังคมและวัฒนธรรม และเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา กำหนดรูปแบบชุมชนเมืองเก่า ย่านถนนนครนอก- นครใน จ.สงขลา ซึ่งประกอบด้วย ลักษณะและสภาพชุมชน, สภาพและปัญหาการจราจร, ลักษณะทางสถาปัตยกรรม, องค์ประกอบของชุมชน, ลักษณะทางภูมิทัศน์, โครงสร้างทางเศรษฐกิจชุมชน, การประกอบอาชีพ, กิจกรรมหลักของชุมชน, ลักษณะการใช้ที่ดิน, ลักษณะการถือครองที่ดิน, โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม, สถาบันทางสังคม, บริการของรัฐ, ทัศนคติของประชาชนในพื้นที่ จากการศึกษาชุมชนเมืองเก่า ย่านถนนนครนอก – นครใน พบว่าทำเลที่ตั้งและสภาพแวดล้อมได้เอื้อประโยชน์ต่อการตั้งถิ่นฐานของชุมชนลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบริมฝั่งทะเลสาบไม่มีน้ำท่วมขัง สภาพและปัญหาการจราจรจำเป็นต้องวางระบบในถนนบางสาย โดยทั่วไปถนนเป็นแบบตาราง ลักษณะทางด้านสถาปัตยกรรม เป็นลักษณะที่มีการพัฒนาการสืบเนื่องมา การศึกษาพบว่า มวลอาคารส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นตึกแถวเนื่องมาจากชุมชนมีฐานะเป็นย่านการค้า ลักษณะอาคารมีรูปแบบเฉพาะตัวแบบต่างๆ ตามยุคสมัย ทั้งแบบจีน ไทย และพัฒนาเป็นแบบจีนปนยุโรป แบบยุโรปและแบบร่วมสมัยในที่สุด ขนาดและสัดส่วน แบบที่อยู่อาศัยซึ่งมีลักษณะกลมกลืนทั้งย่าน ที่ว่างมีลักษณะพิเศษ ซึ่งมีทั้งที่ว่างตามธรรมชาติที่เป็นขอบเขตด้านตะวันตกของ ชุมชน และที่ว่างภายในชุมชน โดยเฉพาะภายในวัดศาลเจ้ามีลักษณะพิเศษเฉพาะตัว ที่ว่างเป็นทางสัญจรบนถนนสายต่าง ๆ มีสัดส่วนและรูปแบบพิเศษ ทะเลสาบ ซึ่งมีความงดงามซึ่งมีความงดงามทางธรรมชาตินับเป็นที่ว่างที่มีคุณค่าต่อชุมชน กิจกรรม เป็นองค์ประกอบที่แสดงให้เห็นถึงการใช้ประโยชน์อาคารและที่ว่างภายในชุมชน จากการศึกษาพบว่า กิจกรรมส่วนใหญ่เป็นการอยู่อาศัย ซึ่งเป็นกิจกรรมที่คึกคักน้อย ถัดมาได้แก่กิจกรรมการค้าและอยู่อาศัย

ซึ่งส่วนใหญ่มีความสำคัญไม่มากอยู่ในระดับย่าน กิจกรรมที่มีความสำคัญระดับเมืองส่วนใหญ่ เป็นกิจกรรมทางศาสนาความเชื่อ ซึ่งสังเกตได้จากมีวัดและศาลเจ้าเป็นจำนวนมากในพื้นที่ ประกอบกับประชาชนในพื้นที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการอนุรักษ์และพัฒนา จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า ชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก - นครใน ในปัจจุบันมีองค์ประกอบที่มีลักษณะเฉพาะที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และพัฒนา ซึ่งสมควรได้รับการดำเนินการโดยเร่งด่วนเพื่อปกป้องและดำรงรักษาไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันมีค่าของเมืองและส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ผู้คนภายในชุมชน โดยกำหนดเป็นพื้นที่อนุรักษ์และนโยบายการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนในแผนพัฒนาเมืองต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Thesis Title	A Study of The Old Town Nakorn Nok – Nakorn Nai District for Conservation and Development In Songkla
Student	Mr.Preecha Tayab
Student ID.	41064027
Degree	Master of Industrial Education
Programme	Architecture
Year	2003
Thesis Advisor	Assistant Professor Sompol Dumrongsatian
Thesis Co - Advisor	Dr. Malai Gerawatanakaset Assistant Professor Surasak Kungkhao

ABSTRACT

The purposes of this research study are to study the physical, economic, social and cultural conditions and suggest a guideline for conservation and development, set up the required format of the old town community of Nakhon Nok – Nakhon Nai District which were comprised of the characteristics and conditions of the community, the traffic conditions and problem, architectural characteristics, community supporting factors, geographic characters, community economic structures, occupations for making a living, main activities of the community, characteristics on utilization of the land, characters of possession of the land, social and cultural structures, social institutions, public services, attitudes of local people.

The study of the old town community of Nakhon Noak – Nakhon Nai District was found that the site location and surroundings were contributing to the settlement of communities. The geographic location was a plane by the bank of the lake and there were no condition of overflowing or holding floods. The traffic conditions and problems were required to be equipped of certain systematic functions in certain roads. In general, the roads connected together in the table form network. The architectural characters were the ones which have been developed consistently until so far. The study found that most of the building were of concrete row houses because the community had the state of a commercial area. The buildings were with a variety of

exclusive styles according to the age and reigns including Chinese, Thai, and the revolution to a mix of Chinese and Europe, pure European, and then contemporary styles eventually. The sizes and dimension of residences were with a harmonious blend in the whole area. Empty spaces were with special characteristics, and were comprising of empty spaces by nature which were located in the Western limits of the community and the empty spaces within the community, especially within the Buddhist temples and ancient Chinese shrines which were characteristic empty spaces, and empty spaces which were passage ways of a variety of streets and roads which were with spectacular dimension and forms. The lake with its natural beauty was considered an empty space which was very tremendously valuable to the nearby communities. Activities were supporting factors which exhibits the character of utilization of the building and empty spaces within the community. The study found that most of the activities were inhabitation which were activities which were the least lively. Next activities were trade business transactions and residential purposes most of which were not rated at a very significant level and thus remains in the area level only. The activities which were the most important and rated a very high or city level was mostly on the religious and belief activities. This can be noticeable from the number of a large variety of temples and ancient Chinese shrines in the area. Additionally, the people in the area mostly well cooperated in conserving and contribute supports for their, the temples and ancient Chinese shrines, development.

The results of the study can be concluded that the old town community of Nakhon Nok – Nakhon Nai District at present was with characteristic factors which were worth conserving and development and deserving to be proceeded as a priority for protection and maintenance as priceless cultural heritage of the city and for the promotion of better quality of life for the people in the community by establishing as a conservation area and set up a policy for conservation and community development in the city planning next.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยความกรุณาของ ผศ.สมพล ดำรงเสถียร อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดร.มาลัย จีรวัดมนเกษตร และ ผศ.สุรศักดิ์ กังขาว อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม ในการให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องตลอดจนให้กำลังใจ มาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ผศ.สุทัศน์ จุฬามานี ที่เป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้ให้คำแนะนำ จนทำให้วิทยานิพนธ์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ งานวิจัยทุกท่าน ที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ ที่ให้คำแนะนำและความสะดวกในการทำงานวิจัยโดยตลอดมาให้เป็นไปอย่างลุล่วงเป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ เป็นอย่างสูง ที่ให้ความรักความอบอุ่น และความรู้ ที่มอบให้ผู้วิจัยมาจนถึงวันนี้ รวมไปถึงกำลังใจที่ครอบครัวของผู้วิจัยมอบให้กับผู้วิจัยตลอดมา ทำให้เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยพากเพียรจนสำเร็จการศึกษาในครั้งนี้

ขอขอบคุณ พี่น้อง และโดยเฉพาะรุ่นพี่ทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจตลอดมาทำให้เป็นแรงผลักดันให้ผู้วิจัยมีกำลังใจทำงานวิจัยจนสำเร็จ

ขอกราบขอบพระคุณ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เป็นอย่างสูง ที่ให้โอกาสทางการศึกษา ประสิทธิ์ประสาทความรู้ วิชาการ ความคิด ผู้วิจัยจะนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมและผู้วิจัยขอมอบวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะศึกษา โดยไม่สงวนสิทธิ์ใด ๆ หากมีข้อผิดพลาดผู้วิจัยขอภัยไว้ ณ ที่นี้

ปรีชา ตะเหยียบ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	III
กิตติกรรมประกาศ.....	V
สารบัญ.....	VI
สารบัญตาราง.....	VIII
สารบัญภาพ.....	X
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 ทฤษฎีหรือกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	9
1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	11
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
2.1 แนวคิดและความหมายของการอนุรักษ์.....	14
2.2 หลักการอนุรักษ์.....	15
2.3 ประเภทและมาตรฐานที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์เมืองและย่านประวัติศาสตร์.....	16
2.4 ขบวนการอนุรักษ์.....	17
2.5 แนวคิดและทฤษฎีการศึกษาองค์ประกอบของชุมชนเมือง.....	23
2.6 นโยบาย กฎหมายและมาตรการควบคุม.....	35
2.7 ตัวอย่างกรณีศึกษาของต่างประเทศที่น่าสนใจ.....	40
2.8 ตัวอย่างกรณีศึกษาของประเทศไทยที่น่าสนใจ.....	65
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	69
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	70
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	70
3.2.1 การสร้างเครื่องมือ.....	70

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส3.2.2 การตรวจสอบเครื่องมือศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้วย 72 รศ
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และทั้งข้างอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	72
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	77
3.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	77
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	78
4.1 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	78
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	116
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	116
5.2 ปัญหา ข้อจำกัด.....	158
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	160
5.4 การนำเสนอแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนา.....	167
บรรณานุกรม.....	175
ภาคผนวก.....	178
ภาคผนวก ก หนังสือราชการ.....	179
ภาคผนวก ข แบบสำรวจประกอบการวิจัย.....	189
ประวัติผู้เขียน.....	207

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 ตารางเปรียบเทียบการวางผังท้องถิ่น ระหว่างประเทศฝรั่งเศสกับประเทศไทย.....	57
4.1 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสำรวจ ถนนนครนอก.....	79
4.2 แสดงข้อมูลทางสังคม, วัฒนธรรม, โดยแบบสำรวจ ถนนนครนอก.....	82
4.3 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสำรวจถนนนครใน.....	83
4.4 แสดงข้อมูลทางสังคม, วัฒนธรรม โดยแบบสำรวจถนนนครใน.....	85
4.5 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสำรวจถนนพัทลุง.....	85
4.6 แสดงข้อมูลทางสังคม, วัฒนธรรม โดยแบบสำรวจถนนพัทลุง.....	87
4.7 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสำรวจ ถนนไทรบุรี.....	88
4.8 แสดงข้อมูลทางสังคม, วัฒนธรรม โดยแบบสำรวจถนนไทรบุรี.....	91
4.9 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสำรวจ ถนนสายบุรี.....	91
4.10 แสดงข้อมูลทางสังคม, วัฒนธรรม โดยแบบสำรวจ ถนนสายบุรี.....	93
4.11 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสำรวจ ถนนนางงาม.....	94
4.12 แสดงข้อมูลทางสังคม, วัฒนธรรม โดยแบบสำรวจ ถนนนางงาม.....	97
4.13 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต สภาพและปัญหาการจราจร ถนนนครนอก....	98
4.14 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต สภาพและปัญหาการจราจร ถนนนครใน.....	99
4.15 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต สภาพและปัญหาการจราจร ถนนพัทลุง.....	100
4.16 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต สภาพและปัญหาการจราจร ถนนไทรบุรี.....	100
4.17 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต สภาพและปัญหาการจราจร ถนนสายบุรี.....	101
4.18 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต สภาพและปัญหาการจราจร ถนนนางงาม....	101
4.19 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต สภาพและปัญหาการจราจร ถนนยะลา.....	102
4.20 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต สภาพและปัญหาการจราจร ถนนปัตตานี....	102
4.21 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต สภาพและปัญหาการจราจร ถนนรามัญ.....	102
4.22 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต สภาพและปัญหาการจราจร ถนนหนองจิก...102	
4.23 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต สภาพและปัญหาการจราจร ถนนยะหริ่ง.....	103
4.24 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต สภาพและปัญหาการจราจร ถนนนครนอก...103	
4.25 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ถนนนครใน.....	104
4.26 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ถนนพัทลุง.....	104

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.27 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ถนนไทรบุรี.....	104
4.28 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ถนนสายบุรี.....	105
4.29 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ถนนนางงาม.....	105
4.30 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ถนนยะลา.....	105
4.31 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ถนนปัตตานี.....	105
4.32 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ถนนรามัญ.....	106
4.33 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ถนนหนองจิก...	106
4.34 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ถนนยะหริ่ง.....	106
4.35 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต องค์ประกอบของชุมชน ถนนนครนอก.....	106
4.36 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต องค์ประกอบของชุมชน ถนนนครใน.....	107
4.37 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต องค์ประกอบของชุมชน ถนนพัทลุง.....	108
4.38 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต องค์ประกอบของชุมชน ถนนไทรบุรี.....	108
4.39 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต องค์ประกอบของชุมชน ถนนสายบุรี.....	108
4.40 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต องค์ประกอบของชุมชน ถนนนางงาม.....	109
4.41 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต องค์ประกอบของชุมชน ถนนยะลา.....	109
4.42 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต องค์ประกอบของชุมชน ถนนปัตตานี.....	110
4.43 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต องค์ประกอบของชุมชน ถนนรามัญ.....	110
4.44 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต องค์ประกอบของชุมชน ถนนหนองจิก.....	110
4.45 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต องค์ประกอบของชุมชน ถนนยะหริ่ง.....	110
4.46 แสดงจำนวนและค่าร้อยละเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปโดยแบบสัมภาษณ์.....	111
4.47 แสดงจำนวนและค่าร้อยละการศึกษาด้านกายภาพ, เศรษฐกิจ, สังคมและวัฒนธรรม โดยแบบสัมภาษณ์.....	113
5.1 แสดงมาตรฐานของขนาดถนนภายในเขตชุมชนเมืองและชุมชนพักอาศัย.....	118
5.2 สรุปข้อเสนอแนะวิธีการปฏิบัติทางด้านกฎหมายและการส่งเสริม.....	163

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 ชุมชนที่ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกเลียบชายฝั่งทะเลสาบสงขลา.....	9
2.1 ลักษณะสถาปัตยกรรมและสภาพแวดล้อม ซึ่งได้รับการอนุรักษ์ของเมืองมิวนิค.....	43
2.2 แผนภูมิแสดงองค์กรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการวาหรือปรับปรุงผัง.....	56
2.3 แผนภูมิแสดงการตัดสินใจของชุมชนในการปรับปรุงผัง.....	57
2.4 การปรับปรุงฟื้นฟูเมือง.....	63
2.5 การจัดรูปที่ดิน.....	64
4.1 แสดงลักษณะอาคารบริเวณถนนนครนอก.....	81
4.2 แสดงลักษณะอาคารบริเวณถนนครโน.....	84
4.3 แสดงลักษณะอาคารบริเวณถนนพัทลุง.....	87
4.4 แสดงลักษณะอาคารบริเวณถนนไทรบุรี.....	90
4.5 แสดงลักษณะอาคารบริเวณถนนไทรบุรี.....	90
4.6 แสดงลักษณะอาคารบริเวณถนนสายบุรี.....	93
4.7 แสดงลักษณะจุดศูนย์รวมกิจกรรมบริเวณถนนนางงาม.....	96
4.8 แสดงลักษณะอาคารบริเวณถนนนางงาม.....	96
4.9 แสดงปัญหาการจราจรถนนนครนอก.....	98
4.10 แสดงปัญหาการจราจรถนนครโน.....	99
4.11 แสดงปัญหาการจราจรถนนางงาม.....	103
4.12 แสดงปัญหาการจราจรถนนไทรบุรี.....	103
5.1 แผนที่ลำดับศักดิ์ของเส้นทาง.....	120
5.2 แผนที่ทิศทางการสัญจร.....	121
5.3 แผนที่แสดงลักษณะทางเท้า.....	122
5.4 แผนที่ผังแสดงลักษณะของมวลอาคาร.....	131
5.5 แผนที่ผังแสดงลักษณะอาคาร.....	132
5.6 อาคารแบบจีนชั้นเดียว เลขที่ 163 ถนนนครนอก.....	133
5.7 อาคารแบบจีน 2 ชั้น เลขที่ 98 ถนนนครโน.....	134
5.8 อาคารแบบไทย เลขที่ 113-115 ถนนนครนอก.....	135
5.9 อาคารแบบชิโน-ยูโรเปียน เลขที่ 185 ถนนนครนอก.....	136

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
5.10 อาคารแบบสมัยใหม่ เลขที่ 217-218 ถนนนครนอก.....	137
5.11 แผนที่แสดงตำแหน่งที่หมายตากลางนอกชุมชน.....	141
5.12 แผนผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน ฉบับที่ ๓๒๑(พ.ศ. 2540) ออกตามความในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๔.....	150
5.13 แผนที่ผังแสดงการอนุรักษ์และพัฒนาระดับเมือง.....	168
5.14 แผนที่ผังแสดงพื้นที่การอนุรักษ์.....	169
5.15 แผนที่ผังแสดงอาคารพัฒนามวลอาคาร.....	170
5.16 รูปแบบอาคารที่เสนอแนะ.....	171
5.17 แผนที่ผังแสดงโครงการเสนอแนะ.....	172
5.18 หุ่นจำลองโครงการเสนอแนะ.....	173
5.19 หุ่นจำลองโครงการเสนอแนะ.....	173
5.20 หุ่นจำลองโครงการเสนอแนะ.....	174
5.21 หุ่นจำลองโครงการเสนอแนะ.....	174

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สงขลาเป็นเมืองท่าที่สำคัญเมืองหนึ่งทางภาคใต้ตั้งอยู่ด้านชายฝั่งทะเลตะวันออก เป็นดินแดนที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีร่องรอยของชุมชนโบราณ และเมืองเก่าอยู่หลายแห่ง มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ ขนบธรรมเนียมประเพณี ในบริเวณที่สำคัญคือ อำเภอสะทิงพระ อำเภอระโนด และอำเภอสิงหนคร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเขตอำเภอดังกล่าว อาจเป็นเมืองโบราณสมัยศรีวิชัย (ทิวา ศุภจรรยา. 2528 : 53) ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 21-22 เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมือง อันเนื่องมาจากการค้าทางทะเล ที่มีพ่อค้าจากเอเชียและยุโรปผ่านเข้ามา จึงเกิดเมืองสงขลา ณ บริเวณหัวเขาแดง เพราะเหตุว่ามีความเหมาะสมในการเป็นเมืองท่าและสถานีพักสินค้า พ่อค้าชาวจีนและชาวอาหรับเข้ามาตั้งแหล่งพักสินค้า และตั้งถิ่นฐาน มีการขยายตัวเมืองขึ้นโดยชาวอาหรับมีอิทธิพลเป็นผู้สร้างเมือง และได้รับการสนับสนุนจากพ่อค้าชาวยุโรปในการก่อสร้างกำแพงเมืองและป้อม มีฐานะเป็นเมืองภายใต้ราชอาณาจักรไทย สมัยสมเด็จพระนารายณ์ (พ.ศ. 2223) ได้ส่งกองทัพมาปราบ เนื่องจากเจ้าเมืองสงขลาตั้งตัวเป็นอิสระ และได้ทำลายเมืองเพื่อมิให้สิ่งสมกำลังต่อไป เมื่อเมืองสงขลาฝั่งหัวเขาแดงถูกทำลายในปี พ.ศ. 2223 ชาวเมืองส่วนใหญ่โยกย้ายไปอยู่ที่แหลมสน ซึ่งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของหัวเขาแดง บริเวณที่ตั้งชุมชนมี 2 แห่ง คือ ชุมชนเชิงเขาเมืองหรือเขาปอทรัพย์ อันเป็นชุมชนไทยดั้งเดิมอยู่ติดกับบ้านแหลมสนซึ่งเป็นที่ตั้งเมือง , อีกชุมชนเป็นชุมชนอิสลามอพยพไปอยู่บ้านหัวเขา (มหาวิทยาลัยมหิดล, มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2535 : 4-20) เนื่องจากเมืองเริ่มมีการเจริญเติบโตด้านต่างๆ ทำให้พื้นที่เมืองที่แหลมสนมีความคับแคบลง เนื่องจากเป็นพื้นที่ราบ แคบ มีปัญหา การขาดแคลนน้ำใช้ ดังนั้น พ.ศ. 2375 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ย้ายเมืองสงขลาไปยังพื้นที่แห่งใหม่คือ บนสันทรายฝั่งตรงข้ามกับเมืองเดิมที่ตำบลบ่อยาว ในการแยกเมืองนี้มีประชาชนทั้งไทยมุสลิมและชาวจีนย้ายตามมาด้วย ชาวมุสลิมจะตั้งถิ่นฐานบริเวณบ้านบน ระหว่างถนนกำแพงเพชรและถนนพัทลุง ชาวจีนส่วนใหญ่อยู่บริเวณถนนนครนอก - นครใน (มหาวิทยาลัยมหิดล , มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2535 : 3-15) ทำให้เกิดกิจกรรมการค้า เกิดย่านการค้าและท่าจอดเรือประมง เศรษฐกิจของเมืองพัฒนาและเจริญอย่างรวดเร็ว บริเวณถนนนครนอก - นครใน ซึ่งเป็นเขตการค้าหลักเป็นศูนย์กลางของการค้าและธุรกิจมีการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม รูปแบบทางสถาปัตยกรรมและเทคโนโลยีทันสมัย ทำให้ปรากฏรูปแบบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สถาปัตยกรรมแบบตะวันตกอยู่ทั่วไป ทั้งภายในชุมชนถนนนครนอก - นครใน ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดการเปลี่ยนแปลงมากมาย สงขลาถูกทหารญี่ปุ่นยึดเป็นที่ตั้งกองบัญชาการต่อสู้กับสัมพันธมิตร ชุมชนย่านถนนนครนอก - นครในเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญและถูกโจมตีโดยทหารสัมพันธมิตร ทำให้เมืองเกิดความเสียหาย ภายหลังมีการขยายตัวเมืองมีการรื้อกำแพงเมืองและสร้างถนน ทำให้เมืองขยายตัวออกไปอย่างมาก โดยเฉพาะด้านตะวันออกของพื้นที่ โดยเป็นที่ตั้งของสถานที่ราชการ และสถานศึกษา จากการสร้างถนนทำให้ศูนย์กลางเมืองต้องย้ายจากบริเวณถนนนครนอก - นครใน ไปยังศูนย์กลางแห่งใหม่ ซึ่งเป็นชุมชนทางเหนือคือ คือบริเวณตลาดทรัพย์สินในปัจจุบัน ชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก - นครใน เป็นชุมชนที่มีอดีตและพัฒนาการที่เก่าแก่ยาวนาน มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ปัจจุบันชุมชนได้เปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ไป กิจกรรมที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดปัญหาและทำลายเอกลักษณ์และสภาพแวดล้อมที่ดีงามของชุมชน ประกอบกับภาครัฐมีนโยบายพัฒนาเมืองสงขลาให้เป็นศูนย์กลางการบริหารราชการและเป็นเมืองท่าของภาคใต้ตอนล่าง จากการศึกษารายงานของกองผังภาคสำนักผังเมือง กำหนดให้เมืองสงขลาเป็นศูนย์กลางชุมชนลำดับที่ 1 มีบทบาทและหน้าที่เป็นเมืองหลักของภาคใต้ และเป็นศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจของภาค เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจของประเทศ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบกิจกรรมภายในพื้นที่ และก่อให้เกิดปัญหาภายในพื้นที่เขตเมืองสงขลาส่งผลกระทบต่อชุมชนย่านถนนนครนอก - นครใน เช่น การก่อสร้างอาคารและรูปแบบของอาคาร, ความหนาแน่นของอาคาร, การเกิดแหล่งเสื่อมโทรม, ชุมชนแออัด, ปัญหาการจราจรในพื้นที่, ปัญหาดังกล่าวส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนโดยภาพรวมทั้งทางด้านสังคม ผู้คนดั้งเดิมส่วนหนึ่งย้ายออกจากพื้นที่ ด้านเศรษฐกิจขบเซา ด้านกายภาพ อาคารเก่าถูกรื้อถอนและเปลี่ยนแปลง เพื่อสนองประโยชน์ใช้สอยตามวิถีชีวิตแบบใหม่ โดยขาดความเข้าใจต่อคุณค่าของชุมชน ซึ่งหากปล่อยทิ้งไว้ ชุมชนก็จะเปลี่ยนสภาพจนหมดสิ้น

การศึกษาเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก - นครใน จึงเป็นการศึกษาทางกายภาพ, เศรษฐกิจ, สังคมและวัฒนธรรม เสนอแนะแนวทาง การอนุรักษ์และพัฒนา กำหนดรูปแบบชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก - นครใน จ.สงขลา เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาเมืองได้อย่างเหมาะสม ให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีคุณภาพ ควบคู่การภาคภูมิใจของเจ้าของพื้นที่และผู้ที่มาเยือน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทางกายภาพ , เศรษฐกิจ , สังคมและวัฒนธรรม เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก – นครใน จ.สงขลา
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา กำหนดรูปแบบชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก – นครใน จ.สงขลา

1.3 ทฤษฎีหรือกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ฉัตรชัย พงศ์ประยูร (2536 : 72) กล่าวว่า เมืองไม่ว่าจะเป็นเมืองใหญ่ , เมืองเล็กต้องประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆภายในเมืองประกอบรวมกันเป็นเมือง ได้แก่ อาณาเขต ดินแดนที่มีจุดเริ่มต้นของเมือง เช่น เมืองตั้งอยู่ริมแม่น้ำริมเส้นทางคมนาคม และองค์ประกอบอื่นๆ เช่น กิจกรรม, การใช้ที่ดิน , สถาบันต่างๆ ร่วมกันประกอบเป็นเมือง

Burns (1963 : 194) กล่าวว่าไว้ว่า เป็นปัญหาการจราจรติดขัดเนื่องมาจากระบบการคมนาคมขนส่งที่ไม่สัมพันธ์กับการใช้ที่ดินในปัจจุบัน และปัญหาการจราจรเพียงปัญหาเดียวก็สามารถเป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่จะต้องทำการปรับปรุงฟื้นฟู เพราะปัญหาการจราจรจะเป็นเรื่องที่ได้เห็นได้ชัดในสายตาของคนทั่วไป ดังนั้นปัจจัยปริมาณการจราจรที่คับคั่งจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการปรับปรุงพัฒนา

Chapin (1979 : 270) และ Doxiadis (1966 : 9) กล่าวถึงสภาพอาคารว่าการปรับปรุงพัฒนานั้นเป็นขบวนการหนึ่งของการปรับปรุงชุมชน ซึ่งเป็นไปตามหลักธรรมชาติคือ เมื่อเมืองมีความเจริญขึ้นย่อมมีส่วนที่ทรุดโทรมตามมา อันสมควรที่จะมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างชุมชนเสียใหม่ให้ดีกว่าเดิม โดยไม่จำเป็นต้องรอให้ชุมชนมีสภาพเลวร้ายเสียก่อนจึงค่อยทำการปรับปรุง ประกอบกับ Burns (1963 : 194) มีความเห็นตรงกันว่า สาเหตุที่ก่อให้เกิดความจำเป็นในการฟื้นฟูเมืองใหญ่คือปัญหาความทรุดโทรมของอาคารบ้านเรือน อันเนื่องมาจากการขาดการดูแลเอาใจใส่จากภาครัฐและเอกชน ดังนั้นแล้วปัญหาสภาพอาคารที่ชำรุดทรุดโทรมหรือก่อสร้างไม่ได้มาตรฐาน เป็นปัจจัยหนึ่งในการปรับปรุงพัฒนา

Bentley and Others (1985 : 101-105) กล่าวว่า การวิเคราะห์วางแผนโดยพิจารณาคุณลักษณะต่างๆ โดยพิจารณาจากการเข้าถึง, การใช้สอยที่หลากหลาย, ความแจ่มชัดเข้าใจได้, การใช้สถานที่ได้หลายวัตถุประสงค์ ทำให้ผู้ใช้เลือกทางเลือกที่เหมาะสม

Bobby (1978 : 32-33) การกล่าวถึงลักษณะทางโครงสร้างของชุมชนที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เพื่อการศึกษาและวิเคราะห์หิ้งไม่ได้ควบคุมเฉพาะอาคาร, สถานที่และบริเวณที่มี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คุณค่าในทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม วัฒนธรรมหรือประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่จะรวมพิจารณาถึงองค์ประกอบต่างๆที่เกี่ยวข้องกับชุมชน (Urban System) ทั้งหมดที่เกิดขึ้นในลักษณะการอนุรักษ์ความเป็นอยู่ทั้งบริเวณ โดยคำนึงถึงลักษณะและสภาพความเป็นอยู่ทั้งหมด (District) และมุ่งเน้นกิจกรรมทางด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมคุณค่าความสำคัญของพื้นที่ ให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมของประชาชนในสังคมนั้นๆ และสนับสนุนให้ดำเนินการควบคู่ไปพร้อมกับกิจกรรมประเภทอื่นๆ ที่เกิดขึ้น

Whittick (อ้างใน ภูชัย สัปพันธ์. 2538 : 10) ความน่าอยู่ของเมืองมีความหมายครอบคลุมทั้งสิ่งดึงดูดใจเช่น พื้นที่ว่าง (Open Space) และลักษณะภูมิทัศน์ของเมือง การจัดเตรียมสถานที่สำหรับการพบปะสังสรรค์หรือสำหรับการพักผ่อน

พงษ์ศักดิ์ วัฒนสินธุ์ และนิลุบล คงศักดิ์ (2526 : 26-27) พื้นที่ว่างในเมืองมีอยู่หลายชนิด เช่น สวนสาธารณะ ทางเดิน ถนน ภูมิทัศน์หรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในเมืองเป็นสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงในการวางผังเมืองทั้งในปัจจุบันและอนาคต จะพบว่าเมืองใดมีพื้นที่ว่างและธรรมชาติสีเขียวในเมืองเมืองนั้นจะมีความสดชื่นและน่าอยู่

จากแนวคิดและทฤษฎีของ ฉัตรชัย , Burns , Chapin , Doxiadis , Bentley , Bobby , Whittick , ภูชัย , พงษ์ศักดิ์และนิลุบล การศึกษาเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก - นครใน ในเขตพื้นที่เทศบาลนครสงขลา จะทำการศึกษาด้านกายภาพในส่วนที่เกี่ยวข้องกับลักษณะและสภาพชุมชน , สภาพและปัญหาการจราจร , ลักษณะทางสถาปัตยกรรม , องค์ประกอบชุมชนและลักษณะทางภูมิทัศน์

Cooper (อ้างใน ภูชัย สัปพันธ์. 2538 : 15) เมืองอาจสร้างขึ้นโดยกลุ่มหลายสถานะภาพทางสังคม , หลายอาชีพ โดยมีจุดประสงค์ที่หลากหลายในการสร้างเมือง ไม่ว่าจะเมืองจะสร้างขึ้นโดยสาเหตุใด ส่วนที่ทำให้เมืองคงอยู่ได้ก็คือเหตุผลทางเศรษฐกิจ

Chapin (1979 : 332-333) กล่าวถึงแนวทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและเป็นแนวทางในการพัฒนาและควบคุมสภาพเมืองให้มีการเจริญเติบโตและเปลี่ยนแปลงไปอย่างเป็นระเบียบและเหมาะสม การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานขององค์ประกอบต่างๆ สำหรับชุมชนโดยทั่วไปเป็นกรรมวิธีที่สำคัญของกระบวนการพัฒนาเมือง สำหรับการบ่งบอกถึงค่าที่ควรจะเป็นหรือสภาวะที่เหมาะสม (ได้แก่ จุดดุลยภาพ จุดวิกฤติหรือค่า Minimum Strand) ขององค์ประกอบต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงสร้างและระบบกิจกรรมในชุมชนนั้น การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานสำหรับการบ่งบอกถึงค่าที่ควรจะเป็นหรือสภาวะที่เหมาะสมขององค์ประกอบต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้น จะพิจารณาควบคู่ไประหว่างสภาพพื้นฐานทางโครงสร้างของชุมชนกับลักษณะของกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามสภาพที่

เป็นจริง ในระบบกิจกรรมของชุมชนนั้นเป็นหลักในการดำเนินการ โดยมุ่งเน้นถึงประโยชน์สาธารณะ (Public Interest)

Goodman (1968 : 106-136) การศึกษาการใช้ที่ดินต้องมีข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะที่ดิน (Land Characteristics) และกิจกรรม (Activities) ข้อมูลเหล่านี้ใช้ในการวิเคราะห์รูปแบบการใช้ที่ดินที่พัฒนาในอดีตและเป็นกรอบสำหรับการกำหนดรูปแบบการใช้ที่ดินในระยะยาว

Doxiadis (1966 : 9) กล่าวว่า การปรับปรุงชุมชนโดยมีการใช้ที่ดินที่คุ้มค่าทางเศรษฐกิจ โดยมีการผังเมืองเป็นแนวทางพัฒนาจะทำให้ผู้อยู่อาศัยและผู้มาใช้บริการได้รับความสะดวกสบายก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีและประการสำคัญทำให้เกิดผลดีทางด้านเศรษฐกิจของประเทศด้วย ดังนั้นการใช้ประโยชน์ที่ดินไม่คุ้มค่า เป็นปัจจัยหนึ่งที่ต้องมีการปรับปรุงพัฒนาชุมชนเมืองให้มีความเหมาะสม ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ได้คุ้มค่ามากขึ้น

Ratcliff (1949 : 403) กล่าวว่าลักษณะการถือครองที่ดินเป็นปัจจัยสำคัญ การปรับปรุงพื้นที่ที่เกิดจากแรงผลักดันของตลาด เมื่อเจ้าของที่ดินมีโอกาสจะได้ผลประโยชน์มากขึ้นกว่าเดิมโดยการเปลี่ยนแปลงที่ดินของคนที่อยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นการปรับปรุงพื้นที่จึงจำเป็นต้องพิจารณาว่าพื้นที่มีลักษณะการถือครองแบบใด

จากแนวคิดและทฤษฎีของ Chapin , Doxiadis , ภูชัย , Ratcliff , Goodman , Cooper การศึกษาเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก - นครใน ในเขตพื้นที่เทศบาลนครสงขลา จะทำการศึกษาด้านเศรษฐกิจในส่วนที่เกี่ยวข้องดังนี้ โครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชน , การประกอบอาชีพ , กิจกรรมหลักของชุมชน , ลักษณะการใช้ที่ดิน , ลักษณะการถือครองที่ดิน

Peter Wolf (1974 : 137-147) ลักษณะของชุมชนเมืองที่มีการพัฒนาการและมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์นั้น สภาพของชุมชนโดยทั่วไปจะมีลักษณะผสมผสานกันอยู่ระหว่างรูปแบบของชุมชนเดิมซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรมทางด้านที่อยู่อาศัย สถานที่ราชการ สถานศึกษา ศาสนสถาน รวมถึงพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์โดยมีกิจกรรมทางด้านอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมคุณค่าและความสำคัญของพื้นที่เป็นกิจกรรมหลัก ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมทางด้านพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรมเป็นหลัก รูปแบบของชุมชนทั้งสองส่วนนี้จะผสมผสานและมีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องจนเป็นระบบของตัวเอง (Urban System)

พรเทพ พิมลเสถียร (2522 : 2-4) การก่อรูปของชุมชนเมือง (Urban Forms) เป็นการรวมกลุ่มของลักษณะกิจกรรมและสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ในชุมชน หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการรวมกลุ่มขององค์ประกอบต่างๆ ประกอบด้วยองค์ประกอบทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นปัจจัยหลักทำให้ Urban Forms มีความแตกต่างกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Bobby (1948 : 32-50) เอกลักษณะของเมืองหมายถึง ลักษณะเฉพาะตัวอันเกิดจากภาพรวมของการรวมตัวของอาคารหลายๆ หลัง โดยที่ขนาดของชุมชนและจำนวนประชากรเป็นส่วนหนึ่งของเอกลักษณ์ชุมชน

Chapin (1979 : 270) กล่าวว่าไว้ว่าโครงสร้างทางสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่เก่าแก่และล้าสมัยแล้ว และในเวลาเดียวกันพื้นที่ทั้งหมดถูกดัดแปลงแก้ไขหรือถูกแทนที่เนื่องมาจากแรงกดดันของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมควรทำการปรับปรุงเมือง ประกอบกับ Doxiadis (1966 : 9) กล่าวว่า ในเมืองมีผู้มาใช้บริการเป็นจำนวนมากแต่ขาดสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่จำเป็นอย่างเพียงพอ จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงบริเวณดังกล่าวเพื่อให้มีรูปแบบที่เหมาะสม ดังนั้นการขาดสาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่างๆที่ไม่ได้มาตรฐานอย่างเพียงพอ

Burns (1963 : 194) กล่าวว่าทัศนคติของประชาชนในการอนุรักษ์ พัฒนา ปรับปรุงฟื้นฟู เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากความคิดเห็นของประชาชนถือเป็นปัจจัยสำคัญ เพราะประชาชนจะได้มีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นว่าสมควรได้รับการปรับปรุงหรือไม่และอยากปรับปรุงไปในทิศทางใด

Wilson (1966 : 405-413) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และพัฒนาฟื้นฟูเมืองเป็นปัจจัยสำคัญ ประชาชนบางส่วนมีส่วนร่วมและค้นหาสิ่งที่ตรงกันโครงการจะประสบความสำเร็จ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดเป้าหมายและกระบวนการอันเป็นที่ยอมรับ

Chapin (1979 : 332-333) กฎหมายข้อบัญญัติและข้อกำหนดที่เกิดขึ้นและมีผลบังคับใช้ในพื้นที่นั้นเป็นสำคัญ เพื่อให้ผลที่ได้มาตอบสนองการดำเนินการในลักษณะของการควบคุม การพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่างๆในชุมชนเมืองให้ดำเนินไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ

Doraisamy (อ้างในสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2528 : 59) วิวัฒนาการของกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับเมืองที่เก่าแก่ที่สุด มีการบันทึกไว้เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรคือ ประมวลกฎหมายฮามูราบิ (The code of Hamurabi) ได้กำหนดกฎเกณฑ์การใช้สอยบ้านเรือน กำหนดให้เจ้าของที่ดินจะต้องใช้ที่ดินด้วยความระมัดระวังและตระหนักถึงการให้ประโยชน์ของผู้ที่จะเข้ามาภายหลังด้วย

จากแนวคิดและทฤษฎีของ Chapin , Doxiadis , Peter Wolf , Bobby , พรเทพ , Burns , Doraisamy , Wilson , สุโขทัยธรรมมาธิราช การศึกษาเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก - นครใน ในเขตพื้นที่เทศบาลนครสงขลา จะศึกษาด้วยสังคม , วัฒนธรรม ในส่วนที่เกี่ยวข้องดังนี้ โครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรม, สถาบันทางสังคม, บริการของรัฐ, ทัศนคติของประชาชน , กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาเน้นการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองเก่า ย่านถนนนครนอก – นครใน จ.สงขลา โดยจะทำการศึกษาใน 3 ส่วนหลักคือ

1. การศึกษาด้านกายภาพ
2. การศึกษาด้านเศรษฐกิจ
3. การศึกษาด้านสังคม , วัฒนธรรม

1. การศึกษาด้านกายภาพ

1.1 ลักษณะและสภาพชุมชน

- 1.1.1 ทำเลที่ตั้งและอาณาเขต
- 1.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ
- 1.1.3 ความสัมพันธ์กับชุมชนโดยรอบพื้นที่

1.2 สภาพและปัญหาการจราจร

- 1.2.1 ระบบการขนส่ง
- 1.2.2 โครงข่ายการคมนาคม
- 1.2.3 ปริมาณการจราจร

1.3 ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

- 1.3.1 ลักษณะและสภาพอาคาร
- 1.3.2 การใช้อาคาร
- 1.3.3 ความหนาแน่นของอาคาร , ที่ว่าง , ความสูง

1.4 องค์ประกอบของชุมชน

- 1.4.1 เส้นทาง (Paths)
- 1.4.2 ย่าน (District)
- 1.4.3 ขอบเขต (Edges)
- 1.4.4 จุดสังเกต (Landmark)
- 1.4.5 จุดศูนย์รวม (Node)

1.5 ลักษณะทางภูมิทัศน์

- 1.5.1 พื้นที่โล่งว่าง
- 1.5.2 พื้นที่ปกคลุม , สวนสาธารณะ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

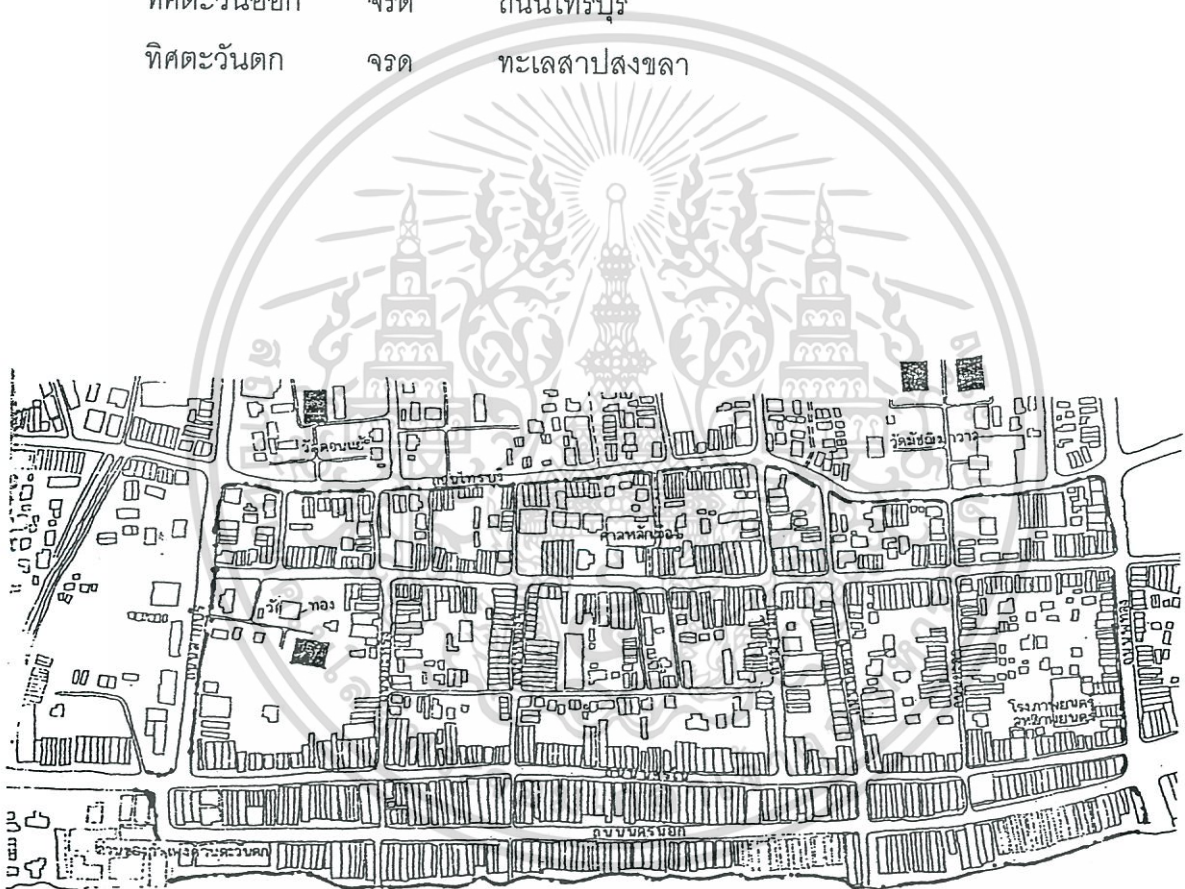
2. การศึกษาด้านเศรษฐกิจ
  - 2.1 โครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชน
  - 2.2 การประกอบอาชีพ
  - 2.3 กิจกรรมหลักของชุมชน
  - 2.4 ลักษณะการใช้ที่ดิน
  - 2.5 ลักษณะการถือครองที่ดิน
3. การศึกษาด้านสังคม , วัฒนธรรม
  - 3.1 โครงสร้างทางสังคม , วัฒนธรรม
    - 3.1.1 การขยายตัวของชุมชน
    - 3.1.2 กลุ่มชนและการนับถือศาสนา
    - 3.1.3 ขนบธรรมเนียมประเพณี
  - 3.2 สถาบันทางสังคม
    - 3.2.1 โรงเรียน
    - 3.2.2 ศาสนสถาน
  - 3.3 บริการของรัฐ
    - 3.3.1 สาธารณูปโภค สาธารณูปการ
    - 3.3.2 นโยบาย แผนงาน
  - 3.4 ทัศนคติของประชาชนในพื้นที่
    - 3.4.1 พฤติกรรม , กิจกรรมของประชาชน
    - 3.4.2 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนา
  - 3.5 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
    - 3.5.1 ผังเมืองรวม
    - 3.5.2 พระราชบัญญัติและกฎหมายประกอบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

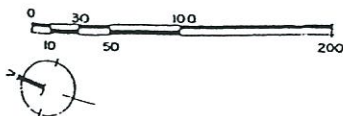
1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองเก่า ย่านถนนนครนอก - นครใน ในเขตพื้นที่เทศบาลนครสงขลา ซึ่งตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกเฉียงชายฝั่งทะเลสาปสงขลา ซึ่งมีขนาดพื้นที่ 0.30 ตารางกิโลเมตร โดยมี อาณาเขตดังนี้ (ดูภาพที่ 1.1 ประกอบ)

ทิศเหนือ	จรด	ถนนสายบุรี
ทิศใต้	จรด	ถนนพัทลุง
ทิศตะวันออก	จรด	ถนนไทรบุรี
ทิศตะวันตก	จรด	ทะเลสาปสงขลา

ทะเลสาปสงขลา

ภาพที่ 1.1 ชุมชนที่ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกเฉียงชายฝั่งทะเลสาปสงขลา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.4.1 ประชากร ที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้

1. ด้านการศึกษาพื้นที่ คือ ขอบเขตพื้นที่พื้นที่ในเขตชุมชนเมืองเก่า ย่านถนนนครนอก – นครใน จ.สงขลา ซึ่งตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกเฉียงชายฝั่งทะเลสาปสงขลา ซึ่งมีขนาดพื้นที่ 0.30 ตารางกิโลเมตร
2. ประชาชน คือ ประชาชนในเขตพื้นที่ในเขตชุมชนเมืองเก่า ย่านถนนนครนอก – นครใน ในเขตพื้นที่เทศบาลนครสงขลา

1.4.2 กลุ่มตัวอย่างประชากร คือ

กลุ่มประชาชน คือ ประชาชนที่อาศัยเป็นเจ้าของอาคารและมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ในเขตชุมชนเมืองเก่า ย่านถนนนครนอก – นครใน จ.สงขลา

1.4.3 ตัวแปรที่ศึกษาครั้งนี้ คือ

1.4.3.1 ตัวแปรด้านกายภาพ

- 1) ลักษณะและสภาพชุมชน
- 2) สภาพและปัญหาการจราจร
- 3) ลักษณะทางสถาปัตยกรรม
- 4) องค์ประกอบของชุมชน
- 5) ลักษณะทางภูมิทัศน์

1.4.3.2 ตัวแปรด้านเศรษฐกิจ

- 1) โครงสร้างเศรษฐกิจของชุมชน
- 2) การประกอบอาชีพ
- 3) กิจกรรมหลักของชุมชน
- 4) ลักษณะการใช้ที่ดิน
- 5) ลักษณะการถือครองที่ดิน

1.4.3.3 ตัวแปรด้านสังคม , วัฒนธรรม

- 1) โครงสร้างทางสังคม , วัฒนธรรม
- 2) สถาบันทางสังคม
- 3) บริการของรัฐ
- 4) ทศนคติของประชากรในพื้นที่
- 5) กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. การอนุรักษ์ (Conservation)

การอนุรักษ์ หมายถึง การใช้และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นอย่างรอบคอบ เพื่อบรรลุความต้องการในอนาคต

การอนุรักษ์ หมายถึง การปรับปรุงหรือป้องกันอาคารและบริเวณใกล้เคียงหมู่บ้านหรือเมืองขนาดเล็ก หรืออาจเป็นส่วนหนึ่งของเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์

การอนุรักษ์ หมายถึง การวางแผนการใช้อาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรมและเทคโนโลยี รวมถึงการดูแลรักษาอาคาร กิจกรรมในอาคาร เป็นต้น

การอนุรักษ์ หมายถึง การกระทำเพื่อป้องกันความเสื่อมโทรม รวมถึงกิจกรรมอย่างอื่น ๆ ที่ทำเพื่อยืดอายุมรดกทางวัฒนธรรม

การอนุรักษ์ หมายถึง การรักษาร่างกายของเมืองเพื่อให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมดำเนินไปด้วยดี การผ่าตัดเพื่อปรับปรุงการติดต่อ และการสร้างชีวิตใหม่ ในส่วนที่เสื่อมโทรม

การอนุรักษ์ เป็นเรื่องของความรู้ในการดำเนินการ หรือการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมในสิ่งที่มีคุณค่า เป็นมรดกทางวัฒนธรรมซึ่งตกทอดมาจนถึงรุ่นปัจจุบัน

การอนุรักษ์ เป็นการเลือกแนวทางที่เหมาะสมในการดำเนินการเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม โดยการคงสภาพหรือเปลี่ยนแปลงตามสภาพที่เป็นอยู่ หรือความจำเป็นในสภาวะการณ์

2. การพัฒนา (Development) หมายถึง ความเจริญ การทำให้ดีขึ้น การเพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

3. การศึกษาเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา (A Study for Conservation and Development) หมายถึง การศึกษาพื้นที่ โดยศึกษา ทางกายภาพ , เศรษฐกิจ , สังคมและวัฒนธรรม เสนอแนะแนวทาง การอนุรักษ์และพัฒนา กำหนดรูปแบบชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก – นครใน ในเขตพื้นที่เทศบาลนครสงขลา เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาเมืองได้อย่างเหมาะสม

3.1 ด้านกายภาพ หมายถึง ลักษณะที่ประกอบกันขึ้นเป็นชุมชนทั้งที่มนุษย์สร้างขึ้น และเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ประกอบด้วย

1) ลักษณะและสภาพชุมชน หมายถึง ที่ตั้งและอาณาเขต, ลักษณะภูมิประเทศ, ความสัมพันธ์กับชุมชนโดยรอบ

2) สภาพและปัญหาการจราจร หมายถึง สภาพเกี่ยวกับระบบการขนส่ง , โครงข่ายคมนาคม , ปริมาณการจราจร

- 3) ลักษณะทางสถาปัตยกรรม หมายถึง ลักษณะและสภาพของอาคาร, การใช้อาคาร , ความหนาแน่นของอาคาร , ที่ว่าง , ความสูง , การเข้าถึง
- 4) องค์ประกอบของชุมชน หมายถึง ลักษณะจินตภาพที่ประกอบกันเป็นเมือง โดยพิจารณาจากเส้นทาง , ย่าน , ขอบเขต , จุดสังเกต , จุดศูนย์รวม
- 5) ลักษณะทางภูมิทัศน์ หมายถึง พื้นที่เว้นว่าง , พื้นที่พักผ่อน , สวนสาธารณะ

3.2 การศึกษาด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การศึกษารูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย

- 1) โครงสร้างและกิจกรรมของชุมชน
- 2) การประกอบอาชีพ
- 3) กิจกรรมหลักของชุมชน
- 4) ลักษณะการใช้ที่ดิน
- 5) ลักษณะการถือครองที่ดิน

3.3 การศึกษาด้านสังคม, วัฒนธรรม หมายถึง การศึกษาลักษณะทางด้านสังคม , วัฒนธรรม ประกอบด้วย

- 1) โครงสร้างทางสังคม , วัฒนธรรม หมายถึง จำนวนประชากรความหนาแน่น การขยายตัวของชุมชน , กลุ่มชนและการนับถือศาสนา , ขนบธรรมเนียมประเพณี
- 2) สถาบันทางสังคม หมายถึง โรงเรียน , ศาสนสถาน
- 3) บริการของรัฐ หมายถึง สาธารณูปโภค สาธารณูปการ , นโยบาย แผนงาน
- 4) ทศนคติของประชาชนในพื้นที่ หมายถึง พฤติกรรม , กิจกรรมของประชาชน การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนา
- 5) กฎหมายที่เกี่ยวข้อง หมายถึง ผังเมืองรวม , พระราชบัญญัติและกฎหมาย

ประกอบ

4. ชุมชนเมืองสงขลา หมายถึง พื้นที่ชุมชนเมืองภายในเขตเทศบาลนครเมืองสงขลา

5. พื้นที่ศึกษา (A Study Area) หมายถึง พื้นที่ชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก – นครใน ในเขตพื้นที่เทศบาลนครสงขลาซึ่งตั้งอยู่ฝั่งตะวันตกเรียบชายฝั่งทะเลสาบสงขลา พื้นที่ 0.30 ตารางกิโลเมตร

6. ชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก - นครใน หมายถึง ชุมชนสองฝั่งถนนนครนอก , ชุมชนสองฝั่งถนนนครใน , ชุมชนด้านฝั่งทิศเหนือของถนนพัทลุง , ชุมชนฝั่งตะวันตกของถนนไทรบุรี และชุมชนฝั่งทิศใต้ของถนนสายบุรี

7. วิวัฒนาการการใช้ที่ดิน (Land use Evolution) หมายถึง พัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงของการใช้ที่ดินจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

8. การปรับปรุงฟื้นฟูเมือง (Urban Renewal , Urban Redevelopment) หมายถึง การแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในปัจจุบัน ซึ่งไม่เป็นที่ปรารถนาในพื้นที่นั้น โดยการรื้อถอน สร้างขึ้นใหม่ โดยปฏิบัติตามการวางผังเมืองรวม (Comprehensive Plan)

9. การบูรณะ (Restoration) หมายถึง การปรับปรุงสิ่งก่อสร้างหรือรวบรวมชิ้นส่วนที่ปรักหักพังให้คืนสภาพเดิม

10. เอกลักษณ์ (Identity) หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่ประกอบกันเป็นเมืองต่างปรากฏในลักษณะที่มีความเป็นตัวของตัวเองและแยกจากกันได้ โดยมี สัญลักษณ์ที่เนาะปรากฏอยู่

11. จินตภาพ (Image) หมายถึง สิ่งปรากฏ สามารถจดจำได้ ระลึกได้หลังจากการรับรู้ของชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก - นครใน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก-นครใน จ.สงขลา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 แนวคิดและความหมายของการอนุรักษ์
- 2.2 หลักการการอนุรักษ์
- 2.3 ประเภทและมาตรฐานที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์เมืองและย่านประวัติศาสตร์
- 2.4 ขบวนการอนุรักษ์
- 2.5 แนวคิดและทฤษฎีการศึกษาองค์ประกอบของชุมชนเมือง
- 2.6 นโยบาย กฎหมายและมาตรการควบคุม
- 2.7 ตัวอย่างกรณีศึกษาของต่างประเทศที่น่าสนใจ
- 2.8 ตัวอย่างกรณีศึกษาของในประเทศไทยที่น่าสนใจ

2.1 แนวคิดและความหมายของการอนุรักษ์

การอนุรักษ์เกิดขึ้นครั้งแรกในยุโรป โดยเริ่มจากการมุ่งรักษาโบราณสถาน,สถาปัตยกรรมที่สำคัญของเมือง รูปแบบของการอนุรักษ์จึงเป็นการ “ดำรงรักษา” ไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใดๆ

ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 เกิดแนวความคิดในการอนุรักษ์ โดยมุ่งพัฒนาการอนุรักษ์โบราณสถาน ให้สามารถดำรงอยู่ได้ในสภาพที่เหมาะสมกับสภาพสังคม ซึ่งมีบทบาทในการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจและการเมือง (สุรพันธ์ กลิ่นขจร. 2533 :9)

เนื่องจากปัจจุบันมีการมองเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ จึงก่อให้เกิดแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ไว้มากมาย ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้ (ประนอม ต้นสุชานันท์. 2530 : 10)

การอนุรักษ์ หมายถึง การใช้และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นอย่างรอบคอบ เพื่อบรรลุความต้องการในอนาคต

การอนุรักษ์ หมายถึง การปรับปรุงหรือป้องกันอาคารและบริเวณใกล้เคียงหมู่บ้านหรือเมืองขนาดเล็ก หรืออาจเป็นส่วนหนึ่งของเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์

การอนุรักษ์ หมายถึง การวางแผนการใช้อาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรมและเทคโนโลยี รวมถึงการดูแลรักษาอาคาร กิจกรรมในอาคาร เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การอนุรักษ์ หมายถึง การกระทำเพื่อป้องกันความเสื่อมโทรม รวมถึงกิจกรรมอย่างอื่น ๆ ที่ทำเพื่อยืดอายุมรดกทางวัฒนธรรม

การอนุรักษ์ หมายถึง การรักษาร่างกายของเมืองเพื่อให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมดำเนินไปด้วยดี การผ่าตัดเพื่อปรับปรุงการติดต่อ และการสร้างชีวิตใหม่ ในส่วนที่เสื่อมโทรม

การอนุรักษ์ เป็นเรื่องของความรู้ในการดำเนินการ หรือการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมในสิ่งที่มีคุณค่า เป็นมรดกทางวัฒนธรรมซึ่งตกทอดมาจนถึงรุ่นปัจจุบัน

การอนุรักษ์ เป็นการเลือกแนวทางที่เหมาะสมในการดำเนินการเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม โดยการคงสภาพหรือเปลี่ยนแปลงตามสภาพที่เป็นอยู่ หรือความจำเป็นในสถานการณ์ (บัณฑิต จุลาสัย. 2528 : บทคัดย่อ)

จากแนวความคิดดังกล่าวทำให้ทราบว่า แนวความคิดและรูปแบบของการอนุรักษ์ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้แก่ “การเก็บรักษา” ไปสู่ความหมายของ การสงวนรักษา ป้องกันดูแล เพิ่มคุณค่าและปรับปรุงอาคารและบริเวณใกล้เคียง ที่มีความสำคัญและมีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม

2.2 หลักการการอนุรักษ์

จากการที่ประเทศในแถบทวีปยุโรปได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์เมืองและส่วนของเมือง และได้สรุปหลักการวางแผนอนุรักษ์เมืองไว้อย่างมีระเบียบแบบแผน ดังนี้ (สาทิศ ชูแสง. 2527 : 37 , อ้างใน Marasovic appleyard.cd. 1979 : 164-177)

การอนุรักษ์ศูนย์กลางทางประวัติศาสตร์ ควรพิจารณาตามสภาพที่เป็นจริง ซึ่งนอกจากจะมีปัญหาเกี่ยวกับตัวโบราณสถาน สถาปัตยกรรมและสภาพแวดล้อม ยังมีปัญหาอื่น ๆ เช่น ปัญหาที่อยู่อาศัย การจราจร หรือปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม

การวางแผนการอนุรักษ์ศูนย์กลางทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเมือง ควรยึดหลักการทางผังเมือง โดยให้ความสำคัญทางคุณค่าทางประวัติศาสตร์ภายในพื้นที่นั้นเป็นพิเศษ

วิธีการอนุรักษ์ที่ได้ผลดีที่สุดคือ การปรับสภาพของสิ่งที่จะอนุรักษ์ให้ดำรงอยู่ได้ตามสภาพสังคมและเศรษฐกิจปัจจุบัน ซึ่งเป็นการวางแผนการอนุรักษ์ที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคและเศรษฐศาสตร์

การดำเนินการอนุรักษ์ จำเป็นต้องเคารพต่อกฎเกณฑ์เดิมของงานแต่ละสมัย ซึ่งอาจต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อการใช้ประโยชน์อื่นที่ต่างไปจากเดิม จึงต้องทำการศึกษาส่วนต่าง ๆ ของ

อาคารอย่างละเอียด และเลือกรักษาในส่วนที่สำคัญจริงๆ ส่วนที่เหลืออาจจะต้องตัดออกไป หากจะทำให้เสื่อมคุณค่าต่อรูปทรงของอาคารนั้น

2.3 ประเภทและมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์เมืองและย่านประวัติศาสตร์

การอนุรักษ์กระทำได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับสภาพทางกายภาพ สาเหตุของการเสื่อมทรุดของโครงสร้าง ตลอดจนการคาดการณ์สภาพแวดล้อมในอนาคตของสิ่งปลูกสร้างนั้นๆ ในบางครั้งรูปแบบของการแทรกแซง อาจถูกนำมาใช้ในเวลาเดียวกันหลายรูปแบบในสิ่งก่อสร้างขึ้นเดียวกัน การอนุรักษ์หรือการแทรกแซง สามารถแบ่งได้เป็น 7 ระดับ ได้แก่ (ประนอม ตันสุขานันท์. 2530 : 13, อ้างใน Bernard M. Feilden. 1982)

2.3.1 การป้องกันการทรุดโทรมหรือการอนุรักษ์ในทางอ้อม

ได้แก่ การควบคุมสภาพแวดล้อม หรือการป้องกันสาเหตุแห่งการเสื่อมโทรม โดยมีการบำรุงรักษาที่ดี มีการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ การป้องกันหมายถึงรวมถึงการควบคุมความชื้นในตัวอาคาร อุณหภูมิและแสง ตลอดจนการป้องกันอัคคีภัย โจรกรรมและการดูแลทำความสะอาด ในบางกรณีรวมไปถึงวิธีการลดอันตรายทั้งมลพิษทางอากาศ การสั่นสะเทือนจากการจราจร และการควบคุมการทรุดตัวของแผ่นดิน

2.3.2 การสงวนรักษา

การสงวนรักษาเกี่ยวข้องโดยตรงกับทรัพย์สินทางวัฒนธรรม จุดมุ่งหมายก็คือ การรักษาสภาพของวัตถุให้คงสภาพที่เป็นอยู่ การซ่อมแซมจะกระทำเมื่อมีความจำเป็น เพื่อป้องกันการทรุดโทรมที่จะเกิดขึ้นต่อไป การทะลายและทรุดโทรมที่เกิดขึ้นจากน้ำทุกรูปแบบ โดยสารเคมี แมลง สัตว์และจุลินทรีย์ จะต้องถูกยับยั้งเพื่อรักษาสภาพของโครงสร้าง

2.3.3 การเสริมความมั่นคง

คือการเพิ่มหรือใส่วัสดุเชื่อมประสานหรือรับน้ำหนักในโครงสร้างของสิ่งที่ต้องการอนุรักษ์ เพื่อให้โครงสร้างนั้นคงทนสืบไป นอกจากนั้นอาจจะเป็นการโยกย้ายโครงสร้างให้เป็นขึ้นเดียวกัน ในอาคารประวัติศาสตร์ที่โครงสร้างทรุดโทรม จนไม่สามารถทนทานต่ออันตรายได้อีก การเสริมสร้างความมั่นคงอาจจะต้องกระทำโดย พยายามรักษาระบบและรูปทรงของโครงสร้างเดิม จะต้องไม่มีการทำลายหลักฐานทางประวัติศาสตร์ใดๆ การใช้ความชำนาญและวัสดุท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง บางครั้งอาจใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าช่วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.3.4 การบูรณะ

มีจุดมุ่งหมายเพื่อการฟื้นฟูให้วัตถุกลับคืนสภาพเดิม การบูรณะและการทำส่วนรายละเอียดของวัตถุให้สมบูรณ์ การเปลี่ยนชิ้นส่วนที่ผุพังหรือสูญหาย ต้องกลมกลืนกับโครงสร้างทั้งหมด และต้องเห็นความแตกต่างจากของเดิม

2.3.5 การฟื้นฟู (จารุณี ศิริมังคะลา. 2533 : 12)

เป็นระดับของการอนุรักษ์ที่กว้างขึ้นกว่าการบูรณะ โดยจะเน้นถึงการวางผังเมือง ซึ่งจะมีการวิจัยในด้านเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี เพื่อให้การดำรงชีวิตใหม่ในส่วนของเมืองเก่า มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ ได้ประโยชน์และเป็นไปได้ดีที่สุด ทั้งนี้โครงการอาจจะหมายถึง การก่อสร้างอาคารเก่าขึ้นมาใหม่ ปรับปรุงหรือทาสีส่วนต่อเติมที่ไม่มีคุณค่า การจัดการสวนสาธารณะเพิ่มเติม รวมทั้งการกำหนดประโยชน์ใช้สอยใหม่ในอาคาร เพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจและสังคมของเมืองนั้นๆ

2.3.6 การปรับปรุงใหม่ให้เป็นที่อยู่อาศัย (ประนอม ต้นสุขานันท์. 2533 : 14)

คือการนำอาคารมาใช้งานใหม่ หรือเป็นการทำให้ทันสมัย โดยที่ปราศจากการเปลี่ยนแปลง โดยทั่วไปการใช้งานตามจุดประสงค์ดั้งเดิมเป็นสิ่งที่ดีที่สุดเพราะมีการเปลี่ยนแปลงน้อย แต่การเปลี่ยนแปลงการใช้งานของอาคารเดิม มักจะเป็นทางเดียวที่คุณค่าทางประวัติศาสตร์และสุนทรียภาพ จะถูกรักษาได้อย่างมีประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และอาคารทางประวัติศาสตร์เหล่านั้นมักจะถูกปรับปรุงให้มีมาตรฐานสำหรับการอยู่อาศัย

2.3.7 การสร้างชิ้นใหม่

ได้แก่การสร้างอาคารประวัติศาสตร์ หรือเมืองเก่าขึ้นใหม่ โดยการใช้วัสดุใหม่ เนื่องจากของเดิมได้ถูกทำลายไป

2.4 ขบวนการอนุรักษ์

2.4.1 สิ่งที่ต้องค่าแก่การอนุรักษ์

ความเข้าใจในสิ่งที่ควรค่าแก่การจะอนุรักษ์ เป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกของการวางแผนเพื่อการอนุรักษ์ เป็นการกำหนดเป้าหมายและขอบเขตของสิ่งที่พึงอนุรักษ์ มีแนวความคิดหลายแนวทางที่อธิบายถึงสิ่งที่ต้องการมีการอนุรักษ์ ดังนี้

1. สถาปัตยกรรม ได้แก่ อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น เช่น อนุสาวรีย์ กำแพงเมือง โบสถ์หรือศาสนสถานอื่นๆ สถาปัตยกรรมมีลักษณะเป็นวัตถุ สามารถมองเห็นได้ โดยมีคุณค่าความสำคัญดังนี้ (ประนอม ตันสุขานนท์. 2530 , อ้างใน Workskett. 1969 : 49)

- 1.1 ได้รับการยอมรับว่าเป็นงานศิลปะ
- 1.2 เป็นสถาปัตยกรรมที่พบเห็นได้น้อยและมีลักษณะพิเศษ
- 1.3 มีรูปแบบที่เชื่อมต่อแห่งพัฒนาการทางสถาปัตยกรรม
- 1.4 เป็นตัวเชื่อมต่อหรือเป็นตัวอย่างแห่งพัฒนาการทางด้านเทคนิค
- 1.5 มีความสนใจทั้งทางด้านสถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี

เศรษฐกิจ การเมืองและการท่องเที่ยว

- 1.6 มีความเกี่ยวข้องกับบุคคลหรือเหตุการณ์สำคัญ
- 1.7 เอกลักษณ์ของเมือง หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัว อันเกิดจากภาพรวมของการรวมตัวของอาคารหลายๆ หลัง โดยที่ขนาดของชุมชนและจำนวนประชากรก็เป็นส่วนหนึ่งของเอกลักษณ์ชุมชน รวมถึงผังเมือง ผังถนนและตลาด (Bobby. 1948 : 32-50)

โดยสรุปคือ สิ่งที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์นั้น ได้แก่ รูปแบบลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏเป็นอาคาร หรือสิ่งปลูกสร้างอื่นๆ ที่ปรากฏอยู่ในเมือง รวมทั้งเอกลักษณ์ของเมืองซึ่งเป็นภาพรวมที่ปรากฏเป็นภูมิทัศน์ของเมืองหรือเป็นบรรยากาศของเมืองนั้นๆ

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับสิ่งที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ โดยให้ชื่อว่า “สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม” ซึ่งหมายถึง สิ่งต่างๆ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ทั้งที่มนุษย์สร้างเองและเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติที่อยู่รอบๆ แหล่งศิลปกรรม ส่วน “แหล่งศิลปกรรม” หมายถึง บริเวณที่ตั้งศิลปกรรมและ “ศิลปกรรม” คือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือกำหนดขึ้นด้วยความสามารถ สติปัญญา กำลังกาย กำลังใจและได้รับการยกย่องว่ามีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดีและเทคโนโลยี ซึ่งรวมทั้งผลงานในอดีตและปัจจุบัน

ที่ประชุมองค์การ UNESCO ให้ความหมายว่า ศิลปกรรมเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณลักษณะ 3 ประการ ดังนี้

1. อนุสรณ์ (Monument) ได้แก่ ผลงานทางสถาปัตยกรรม ผลงานทางประติมากรรม และผลงานทางจิตรกรรม ทั้งชิ้นหรือที่เป็นส่วนประกอบ หรือโครงสร้างของรอยจารึกทางธรรมชาติที่มีคุณสมบัติทางโบราณคดี ถ้าอยู่อาศัย และการรวมลักษณะเด่นของสิ่งเหล่านี้ซึ่งมีคุณค่าอย่างกว้างขวางทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะหรือวิทยาศาสตร์

2. กลุ่มอาคาร (Group of building) ได้แก่กลุ่มของอาคารเดี่ยว หรืออาคารที่ต่อเชื่อมกัน โดยลักษณะทางสถาปัตยกรรม หรือลักษณะทางภูมิประเทศ ซึ่งมีคุณค่าอย่างกว้างขวางทางด้าน ประวัติศาสตร์ ศิลปะหรือวิทยาศาสตร์

3. สถานที่ (Site) ได้แก่ ผลงานของมนุษย์ หรือผลงานที่ผสมผสานกันระหว่างธรรมชาติ มนุษย์และพื้นที่ รวมทั้งแหล่งโบราณคดีซึ่งมีคุณค่าอย่างกว้างขวางทางด้านประวัติศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ ชาติพันธุ์วิทยาหรือมานุษยวิทยา (ศิลปากร, กรม. 2532 : 69)

2.4.2 ขอบเขตของพื้นที่อนุรักษ์

ในการวางแผนการอนุรักษ์ พัฒนาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมของเมืองนั้น จะต้องมีการ กำหนดขอบเขตพื้นที่ของการอนุรักษ์ ซึ่งจะต้องมีการยืดหยุ่นพอสมควร ข้อพิจารณาในการกำหนดเขต อนุรักษ์ในปัจจุบันส่วนใหญ่จะพิจารณาจากองค์ประกอบหลายๆ อย่างรวมกัน (อำนาจ พิชิตเดช. 2528 , อ้างใน ประพนธ์ ต้นสุขานันท์. 2530 : 107) ได้แก่

1. สภาพภูมิศาสตร์ ซึ่งแสดงขอบเขตของเมืองหรือมีความเกี่ยวข้องทาง ประวัติศาสตร์ของเมือง อาทิเช่น แม่น้ำ ลำคลองรอบๆ เมือง
2. องค์ประกอบที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของเมือง เช่น ป้อม ค่าย กำแพง เมืองหรือถนน
3. อาคารหรือกลุ่มอาคารที่มีลักษณะเด่นในทางสถาปัตยกรรม และแสดงให้เห็นถึง ศิลปวัฒนธรรมของชาวเมือง เช่น พระราชวัง วัด โบสถ์
4. ลักษณะทางสังคมและความเป็นอยู่ของชาวเมืองซึ่งอาจจะแสดงให้เห็นได้โดย บ้านพักอาศัย จตุรัสกลางเมือง ตลาด เป็นต้น
5. มุมมอง จุดที่สามารถมองเห็นสิ่งที่ทำการอนุรักษ์ได้ดีและมีความต่อเนื่อง สิ่งที่จะต้อง พิจารณาประกอบได้แก่ ความสูงของโบราณสถานหรือสิ่งที่จะทำการอนุรักษ์ รวมทั้งอาคารที่อยู่ ข้างเคียง

2.4.3 วิธีการดำเนินการอนุรักษ์ (Worskett 1979 : p. 42-56 อ้างในจารุณี ศิริมังคะลา , 2533 : 5-10)

1. การคัดเลือกการอนุรักษ์ เป็นไปได้ยากที่จะทำการอนุรักษ์สภาพดั้งเดิมของเมือง เอาไว้ทั้งหมด เนื่องจากข้อจำกัดในปัจจุบันต่างๆ ได้แก่ วัสดุและเทคโนโลยีและรวมไปถึงการพัฒนาการ ทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการเมือง มีผลทำให้เมืองมีการเปลี่ยนโฉมหน้า ดังนั้น ในการวางแผนการอนุรักษ์จะต้องเปิดโอกาสให้มีการเปลี่ยนแปลงได้ โดยที่จะต้องมีการวางแผนทาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในการเปลี่ยนแปลง ว่าจะเป็นส่วนใด และในลักษณะใด ดังนั้นในการคัดเลือกการอนุรักษ์จึงจะต้องมีการประเมินค่า เพื่อกำหนดคุณค่า และความสำคัญของอาคารหรือพื้นที่ที่จะอนุรักษ์

2. การจำกัดการเปลี่ยนแปลงและการขยายตัว การวางแผนในการอนุรักษ์ จะต้องพิจารณาถึงการวางแผนควบคู่กันไป กล่าวคือ เมื่อมีการอนุรักษ์ส่วนหนึ่งส่วนใดของเมือง ก็จะต้องปล่อยให้ส่วนที่เหลือของเมืองได้มีการเปลี่ยนแปลงไปโดยสมดุลย์กัน เช่น เมื่อมีการวางแผนเพื่อกำหนดระดับความสูงของอาคารในย่านเมืองเก่า ก็จะต้องมีการวางแผนพัฒนาเมืองให้มีความสูงของอาคารสูงขึ้นในเขตพื้นที่อื่นของเมือง เป็นการชดเชย เป็นต้น

3. การใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ และความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจของอาคารหรือพื้นที่ที่จะอนุรักษ์ นอกจากการอนุรักษ์แล้วต้องมีการใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความคุ้มค่าทางด้านเศรษฐกิจในเวลาเดียวกันด้วย อาคารหรือพื้นที่นั้นจะต้องมีการใช้สอยที่สะดวก มีค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาที่เหมาะสม ตำแหน่งที่ตั้งก็ควรจะเหมาะสมกับหน้าที่การใช้งาน

บางครั้งในการวางแผนการอนุรักษ์ จึงจำเป็นต้องสร้างความต้องการ การใช้งานของสิ่งที่จะทำการอนุรักษ์ ไม่ว่าจะเป็นอาคารหรือพื้นที่ก็ตาม เช่น การนำเอกลักษณ์ประกอบการธุรกิจจากย่านอื่นเข้ามาในพื้นที่ หรืออาจจะเปลี่ยนประเภทการใช้งานของอาคารนั้นๆ

4. ลำดับขั้นตอนการลงทุน การอนุรักษ์ควรเป็นหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ ซึ่งควรได้รับการสนับสนุนทั้งจากภาครัฐ ได้แก่ หน่วยงานท้องถิ่นและทั้งจากภาคเอกชน โดยที่หน่วยงานท้องถิ่นจะต้องเป็นผู้วางแผนในการลงทุน และใช้กำลังพลให้เหมาะสมกับภาคเอกชน ท้องถิ่นควรลงทุนในด้านสภาพแวดล้อม ซึ่งต้องรัดกุมเพื่อที่จะไม่ทำให้เกิดแรงผลักดันเพื่อที่จะมีการพัฒนาใหม่ (Redevelopment) อันไม่ใช่เป็นการอนุรักษ์ ส่วนเอกชนจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลเรื่องการตัดแปลงอาคาร การบำรุงรักษาและการซ่อมแซม

5. การประชาสัมพันธ์ การอนุรักษ์จะประสบผลสำเร็จ ต้องเกิดขึ้นจากความร่วมมือของประชาชน ฉะนั้นการประชาสัมพันธ์ให้เข้าใจถึงความสำคัญ ความมีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ รวมทั้งกิจกรรมที่จะดำเนินต่อไป เพื่อให้ประชาชนเกิดความพอใจ ภาคภูมิใจและพร้อมที่จะรักษามรดกทางวัฒนธรรมของตนเองเอาไว้

2.4.4 มาตรการและขั้นตอนการปฏิบัติ

1. มาตรการ มาตรการเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ควบคุม บังคับ กำกับดูแลเขตสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมได้ อย่างไรก็ตามการใช้มาตรการเป็นเครื่องมือนั้นสามารถปรับใช้ให้สอดคล้องกับนโยบายที่กำหนดไว้ ได้แก่ การยินยอม (Permissive) การบังคับ (Directive)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การสนับสนุน (Supportive) และการเร่งรัด (Active) , (Arther B. Gallion and Simon Elsner , 1985: p. 126 อ้างในจารุณี ศิริมังคะลา. 2532 : 35)

1.1 มาตรการด้านการประชาสัมพันธ์ การอธิบายให้เข้าใจ ให้เห็นถึงคุณค่า และให้มีจิตสำนึกถึงงานศิลปกรรม เป็นที่ภูมิใจของประชาชนในท้องถิ่นผู้ตั้งถิ่นฐานนั้น ถือได้ว่าเป็น มาตรการหนึ่งที่จะช่วยในการปฏิบัติตามแผนให้ได้ผลเร็วขึ้น การประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ตลอดจนการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของงานศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม ศิลปกรรม จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน ได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติการมากขึ้นที่ ละน้อย นอกจากนี้การอธิบายต่อกันไป ย่อมทำให้เกิดความเข้าใจกว้างขวาง การสงสัย ได้แย้งและ แสดงความคิดเห็น ทำให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งได้แก่คนสารมากขึ้น การประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง การจักกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมจึงเป็นมาตรการที่สำคัญและควรเป็นมาตรการ แรกที่นำมาใช้

1.2 มาตรการด้านกฎหมาย ใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติ กฎกระทรวง ข้อบัญญัติและประกาศต่างๆ ที่มีอยู่เป็นเครื่องมือกำหนดแนวทางการพัฒนาตามนโยบายและเป้าหมายที่กำหนดไว้ก่อน หากเครื่องมือต่างๆดังกล่าวยังไม่เพียงพอที่จะใช้กำกับควบคุม จึงพิจารณา ออกเพิ่มเติมตามความเหมาะสม โดยหลีกเลี่ยงการปฏิบัติที่ยุ้งยาก เพื่อให้มีโอกาสใช้กฎหมายได้เร็ว ขึ้น

1.3 มาตรการด้านการบริหารและการจัดองค์การ ในการบริหารต้องเกี่ยวข้องกับบุคลากร นับตั้งแต่คุณภาพของบุคลากร การรวมกลุ่ม การปฏิบัติงานเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณา อาจต้องมีการจัดกลุ่มบุคลากรเพิ่มขึ้น เพื่อการบริหารแผนการจัดการในระดับต่างๆ นับตั้งแต่ส่วน กลางและระดับท้องถิ่น หน่วยงานต่างๆ และบุคลากรในหน่วยงานจะได้ดำเนินงานถูกต้องตามจังหวะ และช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อเป็นการสนับสนุนตามจังหวะและระยะเวลาที่เหมาะสม นอกจาก หน่วยงานราชการแล้ว องค์กรพัฒนาเอกชน (Non Governmental Organization หรือ NGO) ก็เป็นองค์กรหนึ่งซึ่งต้องเกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิทั้งจากส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นรวมอยู่ในองค์กรบริหารแผนพัฒนามาระดับต่างๆด้วย

1.4 มาตรการด้านงบประมาณ งบประมาณเป็นมาตรการที่สำคัญที่จะทำ ให้แผนต่างๆ ได้รับการปฏิบัติให้เป็นจริง ซึ่งการจัดสรรการใช้จ่ายงบประมาณจากแต่ละองค์กรที่มี ระเบียบปฏิบัติแตกต่างกัน ย่อมทำให้มีผลกระทบต่อการบริหารแผนและโครงการต่างๆ ได้ หากไม่ มีการประสานงานกันอย่างดี งบประมาณต่างๆ เหล่านี้อาจมาจากหลายๆแห่ง ทั้งจากรัฐบาล เงินกู้ จากแหล่งต่างๆ เงินอุดหนุนและเงินบริจาคต่างๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.5 มาตรการด้านเวลา ช่วงเวลาของแผนพัฒนาแต่ละแผนและการแบ่งระยะเวลาแต่ละระยะ ก็เป็นมาตรการหนึ่งที่สามารถชะลอหรือเร่งรัดการพัฒนาแต่ละบริเวณให้เป็นไปตามแผนพัฒนาได้ แผนระยะที่ใช้เป็นแผนหลัก มักมีช่วงเวลาในการพัฒนาที่ตั้งไว้ 20 ปี ส่วนเวลาที่ปฏิบัติในการวางแผนใช้เวลา 5 ปี และปฏิบัติจนเป็นหลักการแล้วและเป็นที่ยอมรับว่าช่วงเวลาดังกล่าวที่ใช้มีความเหมาะสม สำหรับแผนพัฒนาแต่ละประเภท

2. ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

2.1 การสร้างจิตสำนึกให้เห็นคุณค่า ประชาชนบางกลุ่มอาจไม่ทราบถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เนื่องจากอาจไม่เอาใจใส่ ไม่มีเวลาและอาจไม่มีการอธิบายให้เข้าใจ ประชาชนส่วนใหญ่จะเข้าใจเรื่องของศิลปกรรมเท่านั้น ดังนั้นเรื่องสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมจึงต้องมีการรณรงค์และอธิบายให้มากขึ้น เป็นการสร้างสำนึกให้ประชาชนเข้าใจและเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม การอธิบายต้องจัดทำเป็นระบบและต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอ วิธีการต้องง่ายและแบ่งเป็นกลุ่มๆตามกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งต้องมีหลากหลายกลุ่มตามอายุ อาชีพ และรายได้

2.2 การป้องกันคุ้มครอง งานศิลปกรรมแต่ละประเภทมีการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน การป้องกันคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของงานศิลปกรรมเน้นที่การบุกรุกขอบเขตสิ่งแวดล้อม การก่อสร้างบดบังหรือใกล้ชิดมากเกินไป ขนาดสิ่งก่อสร้างใหม่ใหญ่โตเกินไป ลักษณะสิ่งก่อสร้างไม่กลมกลืนและมีความหนาแน่นมากเกินไป เช่น การก่อสร้างอาคารพานิชย์บดบังเจดีย์องค์ขาวและองค์ดำที่หลังโรงแรมชาตังราว จ.กำแพงเพชร การก่อสร้างอาคารพานิชย์และอาคารอยู่อาศัยชิดกับโบราณสถานที่ย่างใหม่ ส่วนการป้องกันคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ประเภทรวมกลุ่มและประเภทพื้นที่ ได้แก่ การควบคุมมิให้มีการขยายผิวการจราจรของถนนกว้างจนทำให้อาคารทั้งสองข้างดูเล็กเกินไป และการตัดถนนสายย่อยในชุมชนให้เป็นเส้นตรงเพื่อรองรับรถยนต์ที่มีความเร็วสูงจะทำให้เสียแบบแผนของเมือง และเนื้อที่ของเมืองถูกทำลายลงด้วย

2.3 การเสริมสร้างความสง่างาม การเสริมสร้างความสง่างามเป็นหน้าที่หนึ่งที่ต้องถูกให้ส่งเสริมความสง่างามเช่นเดียวกันกับการจัดสถานที่และบริเวณ เพื่อส่งเสริมให้งานศิลปกรรมเดี่ยว งานศิลปกรรมกลุ่มและพื้นที่งานศิลปกรรม ซึ่งการเสริมความสง่างามของงานศิลปกรรมแต่ละประเภทมีวิธีการแตกต่างกัน เช่น งานศิลปกรรมเดี่ยวมีวิธีการส่งเสริมให้งานศิลปกรรมนั้นสง่า สะอาด ได้บรรยากาศสมกับเป็นงานศิลปะ ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม ส่วนงานศิลปกรรมประเภทกลุ่ม ต้องส่งเสริมให้งานชิ้นที่มีความสำคัญที่สุดเป็นศูนย์กลางของกลุ่ม และต้องสร้างความเชื่อมต่อก่อให้เกิดเป็นกลุ่มแล้วเชื่อมต่อกับส่วนอื่นด้วย สำหรับพื้นที่งานศิลปกรรม

ประเภทพื้นที่ การควบคุมพื้นที่ที่มีโครงสร้างของพื้นที่เกิดความเปลี่ยนแปลง และมีให้บรรยากาศเปลี่ยนแปลงไปนั้น เป็นวิธีการเสริมความเด่นให้กับงานศิลปะ

2.4 การบำรุงรักษาและการกำกับดูแล ขั้นตอนนี้ใช้สำหรับเขตสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่ได้รับการปรับปรุงอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างสมบูรณ์แล้ว เขตสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมสำหรับศิลปกรรมเดี่ยวจะมีปัญหาไม่มาก ส่วนเขตสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของงานศิลปกรรมประเภทกลุ่มอาคาร เขตแหล่งศิลปกรรมกับเขตสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมักซ้อนทับกัน อาจทำให้สับสนได้ จึงต้องทำความเข้าใจก่อนว่าเขตไหนเป็นเขตอะไร สำหรับเขตสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของงานศิลปกรรมประเภทพื้นที่ เช่น บริเวณเก่า เมืองเก่า วิธีการทำความเข้าใจเขตสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จึงคล้ายกับสิ่งแวดล้อมของงานศิลปกรรมประเภทกลุ่มอาคาร

2.5 การประเมินการปฏิบัติงานแต่ละชั้น ในการปฏิบัติงานแต่ละชั้นตอนต้องมีการประเมินผลงานเป็นช่วงๆ ซึ่งอาจกำหนดได้ตามความเหมาะสมของประเภทงาน ปริมาณของงาน และช่วงระยะเวลาการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อให้ตรวจสอบความผิดพลาดและปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานแต่ละชั้นตอน อีกทั้งเป็นการกระตุ้นแรงจูงใจให้การปฏิบัติงานต่อเนื่องไม่สะดุด หรือหากมีปัญหาในการปฏิบัติงานก็จะได้แก้ไขได้ทันกาล อย่างไรก็ตามในตอนสุดท้ายเมื่อเสร็จสิ้นการปฏิบัติงานตามแผนต่างๆ แล้ว ก็ต้องมีการสรุปผลและประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนและปฏิบัติงานต่อไป

2.5 แนวคิดและทฤษฎีการศึกษาองค์ประกอบของชุมชนเมือง

2.5.1 องค์ประกอบของชุมชนเมือง

การตั้งถิ่นฐานอยู่ร่วมกันของมนุษย์ อาจมีความหมายขอบเขตในระดับต่างๆ กัน เช่น เป็นหมู่บ้าน เมือง นคร หรือมหานคร แต่โดยทั่วไปแล้วความหมายของการตั้งถิ่นฐานที่เราเข้าใจร่วมกันมักจะหมายถึง สถานที่ซึ่งมีคนตั้งบ้านเรือน ทำมาหากิน กระทำกิจกรรมต่างๆ ในการดำรงชีวิต หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่ง การตั้งถิ่นฐานหมายถึง การอยู่เป็นหลักแหล่งอันถาวร มีการสร้างอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ขึ้นมา รวมทั้งอาคารบ้านเรือน ถนนหนทาง ทรัพยากรสมบัติ นอกจากนี้จึงรวมถึงบทบาทหน้าที่ และลักษณะทางกายภาพของการตั้งถิ่นฐานเป็นส่วนรวมด้วย องค์ประกอบทั้งหมดนี้คือผลรวมของวัฒนธรรมหนึ่งๆ อาจจะกล่าวโดยย่อได้ว่า การตั้งถิ่นฐานอยู่ร่วมกันของมนุษย์จะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ การปะทะสัมพันธ์กันทางสังคมและความผูกพันร่วมกัน เราอาจใช้คำกลางๆ เรียกการตั้งถิ่นฐานอยู่ร่วมกันของมนุษย์ว่า“ชุมชน” (Community)

และเมื่อมองถึงลักษณะของการเป็นชุมชนแล้ว เวนิยามแบ่งชุมชนออกเป็น ชุมชนชนบท และชุมชนเมือง ขอบเขตเกณฑ์ในการแบ่งแยกชุมชน 0 เมืองออกจากชนบทนั้นไม่แน่นอนตายตัว แต่แต่ละประเทศแต่ละภูมิภาคจะมีหลักเกณฑ์ของตน ไม่เหมือนกัน เช่น โดยการพิจารณาจากจำนวนและความหนาแน่นของประชากร พิจารณาจากประวัติความเป็นมา ให้ตัวบทกฎหมายและลักษณะการปกครอง สืบเนื่องมาจากลักษณะกายภาพทั่วไปของสถานที่ สืบเนื่องมาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ การดำเนินชีวิตประจำวันของประชากรในชุมชน ฯลฯ (สวาท เสนาณรงค์. 2526 : 109-110 และ ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. 2527 ข : 6-9)

แต่อย่างไรก็ตามโดยการมององค์ประกอบของชุมชนเมืองด้วยแง่มุมและทัศนะต่างๆกันจะ ช่วยนำไปสู่ความเข้าใจถึงสุนทรียภาพด้านผังเมือง ทั้งนี้เพราะชุมชนเมืองเป็นผลมาจากภาวะทางเศรษฐกิจ ประเพณี วัฒนธรรม สังคม เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ซึ่งมีความเกี่ยวพันกันอย่างซับซ้อน เหมือนโครงร่างตาข่าย ได้มีการมองลักษณะของชุมชนเมืองไว้หลายประการด้วยกัน เช่น

1. เมืองเป็นศูนย์กลางสำคัญของภูมิภาค ซึ่งรวบรวมประชากรและวัตถุดิบจากแหล่งต่างๆ และให้บริการนานาชาติ โดยที่เมืองจะได้รับอาหารและวัตถุดิบจากฟาร์มใกล้เคียงมาอุปโภคบริโภค เพราะไม่สามารถผลิตอาหารหรือวัตถุดิบได้เอง เมืองมักเป็นศูนย์กลางของการคมนาคมขนส่ง เมืองเป็นเป้าหมายของวัฒนธรรม, เนื่องจากเชื้อชาติ, แหล่งกำเนิด, ลักษณะรูปร่างหน้าตา, ความเชื่อ ศาสนา เจตคติทางการเมือง ลักษณะนิสัย ขนบธรรมเนียมประเพณี และรูปแบบการสันนิบาตของชาวเมืองล้วนแตกต่างกันยิ่งนัก งานในเมืองเป็นงานอุตสาหกรรม มีการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญเฉพาะอย่าง จึงประกอบด้วยอาชีพมากมาย ความเป็นอยู่ของชาวเมือง ลักษณะที่อยู่อาศัย การก่อสร้างอาคารสิ่งก่อสร้างมีความหนาแน่นแออัดต่อหน่วยสูง ประกอบด้วยย่านการค้าและธุรกิจ ย่านโรงงานอุตสาหกรรม ย่านสถานที่ราชการ ย่านที่อยู่อาศัย เป็นต้น แต่ละเมืองต้องมีการปกครองที่เป็นแบบแผนชัดเจน ประกอบด้วยทั้งระเบียบการปกครองและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง อย่างไรก็ตามเมืองทั้งหลายมักจะแฝงความยุ่งเหยิงและไม่เป็นระเบียบไว้ภายในเสมอ (พิศวง ธรรมพินทา. 2535 : 117-118)

2. ชุมชนเมืองเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ประชากรอยู่กันอย่างแออัดและมีตึกอาคารต่างๆ มากมาย มีการแบ่งงานกันทำโดยเฉพาะ แต่ละคนจะมีความสามารถเฉพาะงานในหน้าที่ของตน ประชากรเมืองมีความสำคัญกันเป็นแบบทางการละเป็นไปตามหน้าที่ความรับผิดชอบมีความหรูหราฟุ่มเฟือย นิยมด้านวัตถุมากกว่าคำนึงถึงด้านจิตใจ ผู้อาศัยในชุมชนมีความแตกต่างกันมาก ความสัมพันธ์ต่อกันมีน้อย ความจริงใจต่อกันมีจำกัด โดยทั่วไปการควบคุมทางสังคมต้องอาศัยกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ มีเจ้าหน้าที่คอยควบคุมดูแลเพื่อให้เป็นไปตามตัวบทกฎหมาย ความเป็นอยู่ต้องอาศัย

ความอดทนอย่างสูง และไม่ยึดมั่นในประเพณีเดิม มีการเปลี่ยนแปลงและสิ่งใหม่ๆ เกิดขึ้นเสมอ ชีวิตความเป็นอยู่ต้องแก่งแย่งแข่งขันกันตลอดเวลา (ณรงค์ เสงี่ยมประชา. 2524 : 141-142 และ ผอบนะมาตร์. 2524 : 31-32)

Georg Simmel และ Max Weber ได้วิเคราะห์ลักษณะสำคัญของชีวิตเมืองได้อย่างชัดเจน เฉพาะ Georg Simmel นั้นสนใจสิ่งที่เขาเรียกว่า “ชีวิตจิตใจ” (Mental Life) ของเมืองเป็นพิเศษ เขาเห็นว่าชีวิตเมืองก่อให้เกิดความสำนึกชนิดพิเศษอย่างหนึ่งขึ้น ความรู้สึกนี้สืบเนื่องมาจากภาวะการณ์แวดล้อมที่เขาอาศัยอยู่นั่นเอง ความสำนึกนี้มีลักษณะทางปัญญา การใช้เหตุผล ความไม่มีตัวตนและ “ความฉาบฉวย” อย่างรุนแรง ส่วน Max Weber มุ่งความสนใจไปที่บทบาททางการแพร่วงกรรมของเขตเมืองในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ เขาชี้ให้เห็นว่า เขตเมืองซึ่งเป็นแหล่งที่มีคนหลากหลายชนิดอาศัยอยู่นั้น มักจะเป็นที่ที่ขนบธรรมเนียมดั้งเดิมอ่อนแรงไปแล้ว เป็นที่ที่ชีวิตสังคมแบบใหม่เกิดขึ้น มีการกระทำอย่างแข็งขัน ในปัจจุบันความจริงข้อนี้ยังปรากฏอยู่ไม่เสื่อมคลาย

ลักษณะของสังคมสมัยใหม่หลายประการ อาทิเช่น อัตราเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็วจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับความสำคัญของเมืองและกระบวนการกลายเป็นเมืองโดยทั่วไป ไม่ว่าจะดีหรือร้ายอย่างไรก็ตาม โลกทัศน์ทางสังคมของเราปัจจุบันเป็นแบบเมืองมากขึ้นทุกวัน ลูกหลานของเราทุกวันนี้ร้อยละน้อยคนนักที่ พออย่างทำออกจากบ้านแล้วจะไม่ไปสู่สังคมเมือง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2535 : 117)

นอกจากการมองลักษณะของชุมชนเมืองในแง่มุมและทัศนะต่างๆ กันแล้ว ได้มีความพยายามในการวิเคราะห์เมืองทางด้านกายภาพและพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างสถานที่ต่างๆ เพื่อให้ความกระจ่างแก่รูปแบบของเมืองและลักษณะสังคมมนุษย์ ทั้งนี้เนื่องจากการที่มนุษย์ได้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่เมือง ได้นำเราเข้าไปเกี่ยวข้องกับข้อมูลต่างๆ เป็นจำนวนมาก และข้อเท็จจริงของข้อมูลโดยตัวของมันเอง ในฐานะของข่าวสารที่กระจุกกระจายอยู่ตามลำพังหรือเป็นการพรรณนาสถานที่และลักษณะเด่นของภูมิทัศน์จะไม่ค่อยมีประโยชน์มากนัก ถ้าไม่เอามารวมกันเข้าและใช้ให้นำไปสู่ข้อยุติ (พัฒนาต พิชิตกุล และคณะ. 2531 : 11) นักภูมิศาสตร์สมัยใหม่ได้เสนอแนวทางในการวิเคราะห์พื้นที่ไว้หลายประการด้วยกัน เช่น (ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. 2527ก : 143-148)

Peter Haggett เสนอแนะว่า เราจะเข้าใจการใช้พื้นที่ของสังคมได้ดี ถ้าหากวิเคราะห์พื้นที่จากหลักการเบื้องต้น 5 ประการคือ การเคลื่อนที่ โครงข่าย ศูนย์รวม ลำดับศักดิ์ และพื้นผิว

การเคลื่อนที่ การเคลื่อนที่ของปรากฏการณ์ขึ้นอยู่กับระยะทาง ระยะทางยิ่งไกลเท่าใด การเคลื่อนที่ก็จะน้อยลงเท่านั้น เราใช้แนวทางความคิดดังกล่าวอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ในพื้นที่ เช่น การตั้งถิ่นฐานรูปแบบอุตสาหกรรมที่ใช้ที่ดินทางด้านเกษตรกรรม ทั้งนี้พิจารณาจากการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เคลื่อนไหวของสรรพสิ่งต่างๆ เช่น ปริมาณสินค้า รถบรรทุก ประชากร การติดต่อระหว่างธุรกิจต่างๆ ระหว่างสถานที่สองแห่ง

โครงข่าย ถ้ามองดูอย่างผิวเผินจะเห็นว่าการเคลื่อนที่อาจเป็นไปได้อย่างอิสระ คือ กระจายไปได้ทุกทิศทาง แต่ความเป็นจริงแล้วการเคลื่อนที่ที่ถูกกำหนดด้วยเส้นทางแบบต่างๆ เช่น ถนนหนทาง เส้นทางสายการบิน สายโทรศัพท์ เป็นต้น รูปแบบเหล่านี้ย่อมก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับที่ตั้ง และเกิดเป็นปัญหาโครงข่ายไปในตัว การวิเคราะห์โครงข่ายทั้งหมดช่วยให้เห็นความสำคัญของสถานที่แต่ละแห่ง ซึ่งเชื่อมโยงเข้าเป็นโครงข่ายด้วยกัน เช่น ลักษณะการเข้าถึงของแต่ละจุดเมื่อเปรียบเทียบกับจุดอื่นๆ หรืออาจมองในแง่ของความหนาแน่นของโครงข่ายทั้งหมดเมื่อเทียบกับจุดอื่นๆ

ศูนย์รวม การศึกษาเกี่ยวกับการเคลื่อนที่ก่อให้เกิดโครงข่าย ในทำนองเดียวกัน การศึกษาโครงข่ายก่อให้เกิดจุดรวมหรือปม ซึ่งที่แท้จริงคือ ชุมทาง เกิดขึ้นตามเส้นทางเหล่านั้น เราสมมติเรียกสถานที่ต่างๆ เหล่านี้ว่า เมือง แหล่งบริการ หรือหมู่บ้านบ้าง เราสามารถจัดแบ่งประเภทหรือรวมกลุ่มชุมทางเหล่านั้นได้ทุกระดับภูมิภาค ปัญหาต่างๆ ที่มีผู้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับศูนย์รวมคือ ลักษณะการตั้งถิ่นฐานแบบต่างๆ และแหล่งกลางขนาดต่างกัน

ลำดับศักดิ์ จากการศึกษาศูนย์รวมและแหล่งตั้งถิ่นฐานในตอนต้น ได้นำไปสู่ปัญหาการจัดลำดับความสำคัญของสถานที่เหล่านั้น โดยยึดเอาเกณฑ์ต่างๆ เป็นเครื่องวัด เช่น ขนาดของประชากร บทบาททางเศรษฐกิจ เป็นต้น การศึกษาลำดับความสำคัญของแหล่งกลาง ได้ช่วยให้เข้าใจบทบาทหน้าที่ของสถานที่เหล่านั้นได้อย่างชัดเจน เพราะโดยทั่วไปจะพบว่าแหล่งกลางซึ่งมีประชากรจำนวนมาก ย่อมมีสินค้าและบริการมากกว่าแหล่งกลางขนาดย่อมหรือเล็ก กล่าวอีกนัยหนึ่ง ขนาดและหน้าที่ของแหล่งตั้งถิ่นฐานย่อมมีความสัมพันธ์กันโดยตรง

พื้นผิว ที่กล่าวมาทั้งหมดในตอนต้นจะเห็นได้ว่า เป็นการศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างของระบบภูมิภาคในลักษณะต่างๆ กัน เช่น จากการพิจารณาเส้นทางคมนาคมหรือขนาดของแหล่งตั้งถิ่นฐาน แต่ถ้ากล่าวโดยรวมแล้วผิวโลกจะประกอบด้วยการใช้ที่ดินแบบต่างๆ รอบแหล่งตั้งถิ่นฐานหนึ่งๆ ถ้าหากพิจารณาการใช้ที่ดินในลักษณะความหนาแน่นพื้นผิว ก็สามารถเข้าใจความเป็นไปของปรากฏการณ์ต่างๆ ได้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องประชากรหรือการใช้ที่ดินรอบศูนย์กลางหนึ่ง

Richard Morrill ได้เสนอวิธีการศึกษาวิจัยพื้นที่คล้ายๆ กับ Peter Haggett คือ ได้เสนอว่าพื้นที่ที่มีคุณสมบัติดังนี้

ระยะทาง บอกถึงความใกล้ไกลและแยกพื้นที่ออกจากกัน ระยะทางเป็นเครื่องชี้ว่ามนุษย์เราใช้พื้นที่รอบตัวอย่างไร

การเข้าถึง แหล่งที่เข้าถึงสะดวกคือ แหล่งกลางซึ่งมีความได้เปรียบหลายอย่าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การรวมตัวกัน ผลประโยชน์อันเกิดจากการรวมตัวกันของกิจกรรมต่างๆ คือ ความได้เปรียบมีการเคลื่อนที่น้อย แต่สามารถทำประโยชน์ได้หลายอย่าง

ขนาด ขนาดและความซับซ้อนของบริการต่างๆ มีอิทธิพลต่อทำเลที่ตั้งและการพัฒนา

รูปร่าง รูปร่างของหน่วยพื้นที่มีผลโดยตรงต่อราคาในระบบการขนส่งและการติดต่อ

ทำเลสัมพันธ์ มีความหมายหลายประการ กล่าวคือ อาจอยู่ใกล้เส้นทางคมนาคมที่สำคัญทางธรรมชาติ หรือทำเลอันเกิดกำลังทางเศรษฐกิจและทรัพยากร

ทฤษฎีโครงสร้างทางพื้นที่ตามหลักการของ Richard Morrill จึงขึ้นอยู่กับว่าสังคมดำเนินการเกี่ยวกับพื้นที่เพื่อวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ ใช้ที่ดินให้เป็นประโยชน์มากที่สุด และให้มีปฏิสัมพันธ์ทางพื้นที่สูงสุดด้วยต้นทุนต่ำที่สุด

จะเห็นได้ว่า Richard Morrill มีความคิดเห็นเหมือนกับ Peter Haggett คือ เน้นการจัดพื้นที่ของสังคมในเชิงเรขาคณิต ในขณะที่ Peter Haggett เน้นรูปแบบและเรขาคณิตทางพื้นที่ Richard Morrill กับสนใจกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งทำให้เกิดรูปแบบที่มีประสิทธิภาพขึ้นมา

ถ้าหากจะมองเพื่อวิเคราะห์ในลักษณะเฉพาะขององค์ประกอบบางอย่างของชุมชนเมืองแล้ว ได้มีผู้เสนอทฤษฎี แบบจำลอง เพื่อที่จะอธิบายลักษณะของเมือง เช่น

- ด้วยการมองความสำคัญทางเศรษฐกิจที่ผูกพัน ในปี ค.ศ. 1933 (Walter Christaller) ได้ให้ความเห็นว่าแหล่งชุมชนมีหน้าที่เรียงตามความสำคัญทางเศรษฐกิจ คือ ชุมชนที่มีความสำคัญมากกว่าจะมีสินค้าและบริการในระดับมากกว่าชุมชนที่มีขนาดรองและความสำคัญรองลงไป นั่นคือ หน้าที่ทางการค้าของแหล่งชุมชนจะสะท้อนให้เห็นความสำคัญทางเศรษฐกิจและผูกพันกับพื้นที่โดยรอบของแต่ละชุมชน ปัจจัยที่กำหนดรัศมีของพื้นที่โดยรอบ เช่น ต้นทุนในการขนส่ง เวลาที่ใช้และความสะดวกในการเดินทาง ประเภท คุณภาพ ราคา ของสินค้าและบริการที่เมืองมีไว้ให้ ฯลฯ (สมชาย เดชะพรหมพันธ์. 2522 : 43-48)

- ด้วยการมองลักษณะการใช้ที่ดินภายในเมือง

Ernest W.Burgess (1923) ได้เสนอทฤษฎีวงแหวนร่วม (Concentric Zone Theory) โดยกล่าวว่า เมืองจะขยายตัวออกจากจุดศูนย์กลาง (Central Business District , CBD ซึ่งเป็นศูนย์กลางของเมืองในด้านการค้า การสังคม และคมนาคม) ในลักษณะเป็นรูปวงกลมของการใช้ที่ดิน คล้ายผลที่เกิดจากการโยนก้อนหินลงไปในบ่อน้ำซึ่งจะทำให้เกิดวงกลมขยายออกไปโดยรอบโดยที่จุดศูนย์กลาง CBD หรือ Down town จะมีวงแหวนของเขตต่างๆ ล้อมรอบถัดไปตามลำดับคือ เขตปรับเปลี่ยน (Zone Intransition) เป็นย่านขายส่ง โกดัง คลังสินค้า เขตอาศัยของแรงงาน เขตที่อยู่อาศัยชั้นดีซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของชนชั้นกลาง และเขตสัญจรเข้า-เย็น (Commuters' zone) ซึ่งเป็นถิ่นอาศัยที่มีราคา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แพงอยู่นอกเขตเมืองออกไป บุคคลที่อาศัยในเขตนี้จะเดินทางเข้ามาทำงานในเขตใจกลางเมืองในเวลาเช้าและกลับออกไปในเวลาเย็น เขตทั้งห้าที่เบอร์เจสส์เสนอนี้มีได้หมายความว่าคงที่อยู่เช่นนี้ตลอดไป แต่จะแปรเปลี่ยนไปตามความเจริญของเมือง โดยเฉพาะเวลาเมืองขยายตัวออก ไชนชั้นในจะถูกล้ำไชนชั้นนอกและชั้นถัดๆ ไป จึงเกิดการกระเพื่อมคล้ายกับระลอกน้ำเมื่อเราโยนก้อนหินลงไปเหนือผิวน้ำ

Homer Hoyt (1939) ได้เสนอทฤษฎีรูปเสี้ยวหรือดรัม (Sector Theory) โดยกล่าวว่าเขตที่อยู่อาศัยจะจัดรูปแบบในลักษณะเป็นเสี้ยวหรือเป็นเสี้ยวๆ แบบรูปพัดแผ่ออกไปจากจุดศูนย์กลางของเมืองตามถนนสายสำคัญๆ บริเวณที่อยู่อาศัยคุณภาพระดับต่างกันคือ ระดับต่ำ กลาง และสูง จะแยกตัวออกจากกันเป็นคนละแถบแนวรัศมีออกจากใจกลางเมือง

Chauncy D. Harris และ Edward L. Ullman (1945) ได้เสนอทฤษฎีหลายศูนย์กลาง (Multiple Nuclei Theory) กล่าวว่า การพัฒนาของตัวเมืองจะไม่มาจากจุดเริ่มต้นเป็นศูนย์กลางเพียงแห่งเดียว หากแต่จะมาจกจุดศูนย์กลางหลายๆ แห่ง เป็นจุดเริ่มต้นของการขยายตัวและพัฒนาเขตตัวเมืองขึ้นศูนย์กลางต่างๆ อาจเป็นพวกย่านการค้าปลีกของเมือง ท่าเรือ ย่านอุตสาหกรรม ย่านของการศึกษา เป็นต้น (ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. 2527ข : 45-51 และ ประจักษ์ ศกุนตะลักษณะ , 2531 : 143 – 150)

ความหมาย ขอบเขต และทัศนกรรมการมองชุมชนด้วยแง่มุมต่างๆ ได้ให้ภาพรวมอย่างกว้างๆ ของความเข้าใจถึงองค์ประกอบของชุมชนเมือง ความพยายามในการวิเคราะห์เมือง ตลอดจนทฤษฎีแบบจำลอง เพื่ออธิบายลักษณะบางอย่างของเมือง ได้ให้ตัวอย่างของความเข้าใจในแง่ลึกขององค์ประกอบเฉพาะอย่างของชุมชนเมือง

ในการศึกษาทางสุนทรียภาพแล้ว อาจแบ่งองค์ประกอบของเมืองเพื่อการวิเคราะห์ออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้คือ

1. องค์ประกอบทางกายภาพ เป็นปัจจัยที่รองรับกิจกรรมในการดำรงชีวิตของพลเมือง เช่น ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ พืชพันธุ์ ลักษณะอาคารบ้านเรือน สภาพแวดล้อมการตั้งถิ่นฐาน การใช้ที่ดิน ถนนหนทางรถยนต์ การคมนาคม ที่โล่ง สวนสาธารณะ เป็นต้น

2. องค์ประกอบทางด้านกิจกรรม เป็นองค์ประกอบซึ่งช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ด้วยความสะดวก เช่น ลักษณะการประกอบอาชีพ เศรษฐกิจ สังคม ประเพณี วัฒนธรรม ระบบกฎหมาย การปกครอง ศาสนา ความเชื่อ ทัศนคติของชาวเมือง

2.5.2 การศึกษาจินตภาพของเมือง โดย Kevin Lynch สถาปนิกชาวอเมริกัน ปี ค.ศ. 1960 เป็นการศึกษาองค์ประกอบทางกายภาพของชุมชนเมือง ซึ่งส่งผลถึงการรับรู้ทางจินตภาพในด้านภาพรวม (Image) ของเมือง ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 2 ด้าน คือประโยชน์ใช้สอย (Function) และกิจกรรม (Activity)

ในการศึกษาของ Lynch นี้ ส่วนประกอบที่สำคัญในระบบนิทัศน์ของเมืองซึ่งเรียกรวมกันว่า “Image” ซึ่งมีอยู่ 3 ประการ ได้แก่

เอกลักษณ์ (Identity) หมายถึงสิ่งต่างๆที่ประกอบกันเป็นเมือง ต่างปรากฏในลักษณะที่มีความเป็นตัวของตัวเองและแยกจากกันได้ โดยที่มีสัญญาณที่เนบปรากฏอยู่

โครงสร้าง (Structure) หมายถึง ความสัมพันธ์ทางกายภาพของสิ่งต่างๆ ที่มีต่อกัน รวมทั้งความสัมพันธ์ทางกายภาพระหว่างสิ่งต่างๆกับผู้รับรู้

ความหมาย (Meaning) หมายถึง ความสำคัญที่มีต่อการเกิดความเข้าใจความหมายของสิ่งต่างๆ อาจเป็นด้านการใช้สอย หรือเป็นความหมายทางอารมณ์ก็ได้

Lynch ให้ความสนใจเฉพาะส่วนที่เป็นเอกลักษณ์ และโครงสร้างเป็นหลักใหญ่ ส่วนความหมายนั้น Lynch ไม่ได้ทำการศึกษาอย่างจริงจัง ทั้งนี้เพราะเขาเห็นถึงความสำคัญของการจัดระเบียบของสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน และสามารถเกิดความเข้าใจร่วมกันและสามารถทำให้เกิดจินตภาพของสิ่งต่างๆที่ก่อให้เกิดจินตภาพ ต้องมีคุณสมบัติด้านเอกลักษณ์และโครงสร้างเป็นสำคัญ (จารุณี ศิริมังคะลา. 2532 : 42) ซึ่งหมายความว่าการศึกษาจินตภาพของเมืองก็คือ การศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะของเมืองนั่นเอง Lynch ได้อธิบายว่า วิธีการค้นหาจินตภาพของเมืองที่ชัดเจนที่สุดคือการเขียนแผนที่ Lynch ได้สรุปองค์ประกอบที่เด่นชัดของเมือง ในลักษณะที่เป็นจินตภาพของเมือง สามารถแบ่งได้เป็น 5 ประเภท ได้แก่

1. เส้นทาง (Paths) ได้แก่ถนน ทางเดิน , คลอง , ทางรถไฟ , รถประจำทาง ซึ่งเป็นเสมือนโครงสร้างหลักของเมือง “ ซึ่งผู้คนจะสามารถสังเกตเมืองขณะผ่านไปและเข้าใจรูปร่างและความหมายของสิ่งก่อสร้างริมทางให้มาสัมผัสเชื่อมโยงกันได้ (จารุณี ศิริมังคะลา. 2532 : 46)

2. ย่าน (District) คือส่วนของเมือง เมืองแต่ละเมืองประกอบขึ้นจากย่านหลายๆแห่ง เช่น ย่านศูนย์กลางเมือง ย่านพักอาศัย ย่านพาณิชยกรรม ย่านท่าเรือ ในบางครั้งย่านจะมีรูปทรงและขอบเขตที่ชัดเจน ด้วยรูปทรงทางกายภาพและกิจกรรม แต่บางครั้งก็ไม่ชัดเจนเนื่องจากลักษณะหลายๆ ประการผสมผสานอยู่ด้วยกัน และไม่มีขอบเขตที่ชัดเจน

3. ขอบเขต (Edges) เป็นองค์ประกอบที่เป็นเส้นเขต เพื่อแสดงการสิ้นสุดของย่าน หรือเป็นเส้นกั้นลักษณะทางกายภาพของสองสิ่งออกจากกันอย่างชัดเจน เช่น ทะเล – บก ล้ำคลอง – ฝั่ง (จารุณี ศิริมิ่งคะลา. 2532 : 47) สิ่งที่เป็นขอบเขตได้แก่ แนวตึกแถวของสองข้างถนน กำแพง แนวต้นไม้

4. จุดสังเกต (Landmark) หรือที่หมายตา เป็นองค์ประกอบที่สามารถใช้เป็นจุดอ้างอิงตำแหน่งของผู้สังเกตได้ จุดสังเกตสามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ

4.1 ระดับเมือง (Major Landmark) เป็นจุดสังเกตที่สามารถมองเห็นได้จากระยะไกล เช่น ภูเขาสูง ยอดไม้สูง ยอดตึกสูง

4.2 ระดับท้องถิ่น (Local Landmark) เป็นจุดสังเกตขนาดเล็กและสามารถเห็นได้ในระยะใกล้ เช่น น้ำพุ หอนาฬิกา รูปปั้น อนุสาวรีย์ขนาดเล็ก เสาไฟฟ้า ป้ายโฆษณา จุดสังเกตที่ดีต้องสามารถมองเห็นได้ชัดเจน และขณะเดียวกันก็ควรมีความสอดคล้องกลมกลืนกับองค์ประกอบอื่นๆของเมือง

5. จุดศูนย์กลางรวม (Node) เป็นองค์ประกอบของเมืองที่เป็นศูนย์กลางของกิจกรรม ซึ่งจะมีการเคลื่อนไหวของกิจกรรมอยู่ตลอดเวลา ต่างจากจุดสังเกต (Landmark) ซึ่งมีลักษณะวัตถุที่มองเห็นได้อย่างชัดเจน ซึ่งบางครั้งสองสิ่งอยู่รวมกัน จุดศูนย์กลางรวมมีความสัมพันธ์กับเส้นทาง ตัวอย่างของจุดศูนย์กลางรวมได้แก่ ซุมทาง สถานีขนส่ง ท่าเรือ จตุรัสหัวมุมถนน เป็นต้น

องค์ประกอบทั้ง 5 ประการ เป็นสิ่งสำคัญในการศึกษาลักษณะเฉพาะของเมือง เนื่องจากองค์ประกอบทั้ง 5 ประการ จะสะท้อนภาพรวมที่เกิดขึ้นในมิติทัศน์ของผู้สังเกต ซึ่ง Lynch ได้สรุปว่า หากสภาพแวดล้อมของเมืองมีการจัดองค์ประกอบที่เหมาะสม ก็จะทำให้เกิดจินตภาพที่ชัดเจน ซึ่งจะเป็นผลให้เมืองนั้นๆมีความประทับใจต่อผู้พบเห็น

2.5.3 คุณค่าของจินตภาพ (Image Quality)

จากการศึกษาจินตภาพของแต่ละพื้นที่ องค์ประกอบของแต่ละส่วนจะมีความเด่นชัดในแง่รูปธรรม เช่น ความแตกต่างของความหนาแน่น รูปทรง สี พื้นผิว นอกจากนี้ยังมีความแตกต่างในแง่นามธรรม เช่น ลักษณะกิจกรรม การใช้งาน หรือแม้กระทั่งความแตกต่างอันเนื่องมาจากระยะห่าง จำนวน ทิศทาง

การกำหนดความเด่นชัดขององค์ประกอบทางจินตภาพชุมชน จะนำไปสู่การพิจารณาคุณค่าทางจินตภาพ โดยคำนึงถึงคุณภาพโครงสร้าง (Structure) ซึ่งเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของระบบทั้งหมดของจินตภาพเมือง โดยในที่นี้สามารถจำแนกคุณค่าได้ดังนี้

1. องค์ประกอบต่างๆมีอิสระในตัวเองไม่มีความสัมพันธ์กัน ลักษณะโครงสร้างเช่นนี้จะทำให้เกิดช่องว่างระหว่างองค์ประกอบ ทำให้ความเด่นชัดในการเชื่อมต่อลดลง อันจะส่งผลให้ไม่สามารถติดต่อกันระหว่างแต่ละพื้นที่ การรับรู้จะเป็นไปได้น้อย
2. ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ มีลักษณะที่เป็นการรับรู้ในแง่ของตำแหน่งทิศทางและระยะทาง แต่ยังคงมีความต่อเนื่องซึ่งกันและกันขององค์ประกอบในการติดต่อกันระหว่างส่วน สามารถทำได้โดยการรับรู้ในทิศทางและระยะทางหนึ่งเท่านั้น
3. มีการติดต่อเชื่อมโยงกัน ระหว่างองค์ประกอบหนึ่งไปยังอีกองค์ประกอบหนึ่ง โดยการเกิดลำดับเหตุการณ์ต่างๆขึ้น ระหว่างเส้นทางที่เชื่อมต่อแต่ละองค์ประกอบ แต่สำหรับการติดต่อในส่วนอื่นๆนั้น ยังคงมีข้อจำกัดและยังสับสนอยู่
4. โครงสร้างมีความสมบูรณ์ มีเส้นทางเชื่อมโยงกันได้ทุกส่วน การติดต่อเชื่อมโยงกันอย่างอิสระ สามารถที่จะอ้างอิงถึงจุดต่างๆ ในระบบจินตภาพ ทำให้การรับรู้เป็นลักษณะภาพรวม และสัมพันธ์กันอย่างมีเหตุผล

2.5.4 การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมือง โดย Pual D. Spreiregen

ได้เขียนหนังสือเรื่องการออกแบบชุมชนเมือง (Urban Design) โดยอธิบายถึงปัจจัยที่เป็นส่วนประกอบสำคัญของรูปร่างหน้าตาเมืองได้แก่ Urban form , Urban activity area , Urban space , Urban mass , ระบบ Circulation และ Urban scale โดยที่เป้าหมายของ Urban Design ก็คือการจัดรูปร่างทางกายภาพของเมืองโดยการวางองค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ Urban mass การกระจาย Urban space การรวมและการกระจายกิจกรรมต่างๆตามหน้าที่และการจัด Patter of movement โดยคำนึงถึง Human scale เป็นสิ่งสำคัญ

ในการศึกษาของ Spreiregen ได้ทำการสำรวจรูปร่างลักษณะและองค์ประกอบเมือง โดยอาศัยหลักการของ Kevin Lynch ในการศึกษาโครงสร้างทางรูปทรงของเมือง ซึ่งประกอบด้วยทางสัญจร เขตที่ตั้ง เส้นขอบ จุดสังเกต จุดศูนย์รวม ซึ่งเหล่านี้เป็นโครงสร้างพื้นฐานของเมือง ซึ่ง Spreiregen เห็นว่ายังต้องมีปัจจัยย่อยๆอีกหลายประการ ที่ส่งผลให้เกิดลักษณะเฉพาะตัวของเมืองแต่ละเมือง ได้แก่รูปทรงที่ดิน พืชพันธุ์ธรรมชาติ ภูมิอากาศ รูปทรงของเมืองเองและอื่นๆ ซึ่งสำรวจปัจจัยพื้นฐานเหล่านี้จะต้องแสดงด้วยแผนที่เป็นสำคัญ

สรุปปัจจัยที่ใช้ในการสำรวจองค์ประกอบเมืองตามแนวคิดของ Paul D. Spreiregen มีดังนี้คือ

1. สภาพภูมิประเทศ	11. ศูนย์กิจกรรมและโครงสร้างกิจกรรมทั้งหมด
2. สภาพลมฟ้าอากาศ	12. จุดที่น้ามอง
3. รูปร่างเมือง	13. บริเวณที่มีการปรับทิศทางที่ดีและเลว
4. Pattern-texture-grain	14. บริเวณที่มีป้าย
5. Routes	15. จุดปัญหา
6. เขตที่ตั้ง	16. เขตที่ตั้งพิเศษ
7. Landmark และ Node	17. โครงสร้างชุมชน
8. Open space	18. บริเวณอนุรักษ์, ปรับปรุง
9. Vista	19. สถานที่ที่ต้องจัดระเบียบใหม่
10. จุดดึงดูดผู้คนและสีน้ำ	20. แผนที่ที่แสดงสิ่งสะดุดตาที่คนรู้จักกันดี

Paul D. Spreiregen ได้สรุปองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองซึ่งมีอยู่ 5 ประการคือ

1. Urban scale หมายถึง ความกลมกลืนระหว่างเมืองและส่วนประกอบกับชาวเมืองและความรู้สึกที่เป็นของตนเอง การพิจารณาเรื่อง scale กับสายตามนุษย์นั้นได้กำหนดให้
  - ระยะไม่เกิน 80 ฟุต (24.00 ม.) ซึ่งเป็นระยะที่สามารถจดจำหน้าและท่าทางของเพื่อนได้
  - ระยะไม่เกิน 450 ฟุต (135.00 ม.) ซึ่งเป็นระยะที่สามารถจดจำหน้าและท่าทางประกอบได้
  - ระยะเกินกว่า 4,000 ฟุต (1,200 ม.) ซึ่งเป็นระยะที่สามารถมองเห็นคนเป็นจุดเล็กๆ

การพิจารณาเรื่อง scale กับ circulation ระบบ circulation ด้วยเท้าเป็นตัวกำหนด Urban scale ได้ดีที่สุด โดยที่ข้อจำกัดในการเดินคือ ระยะ $\frac{1}{2}$ ไมล์ด้วยความเร็ว $\frac{1}{2}$ ไมล์ต่อชั่วโมง ตัวเลขนี้สามารถที่จะกำหนดกลุ่มอาคารต่างๆในเมืองได้ เช่น ศูนย์การค้า ตลาดนัด สวนสนุกและสนามบินใหญ่ๆ ซึ่งสถานที่เหล่านี้ล้วนต้องใช้ Urban scale ทั้งสิ้น และย่านเดินเท้าจัดเป็นอาณาเขตขั้นพื้นฐานทาง

การพิจารณา scale ของอาคารกับ space ข้างเคียง

อาคารและ space ควรมีความสัมพันธ์กัน (เข้าถึงกันได้) โดยคำนึงถึงวัสดุ สี ความใหญ่โตและที่ตั้ง

การพิจารณา scale กับขนาดของ Neighborhood

หน่วยย่อยที่สุดของ Urban Design คือ Neighborhood ซึ่งควรมีขนาด 300 = 500 ครอบครัว หรือ 1,200 – 3,000 คน และ Neighborhood 5 แห่งจะประกอบขึ้นเป็นหมู่บ้าน 1 แห่ง สิ่งสำคัญที่ใช้เป็นตัวเปรียบเทียบขนาดของสิ่งใดๆ ก็คือวัตถุที่คุ้นเคย เช่น รถยนต์ ต้นไม้ คน เสาไฟฟ้า หน้าต่าง ฯลฯ

2. Urban space เป็น space ที่เกิดขึ้นจากผนังอาคารและพื้นดินของเมือง มักมีลักษณะเด่นคือมีผนังล้อมรอบ มีพื้นที่เหมาะสำหรับการใช้ประโยชน์ เช่น เป็นสถานที่ทำกิจกรรมของเมือง แม้แต่บริเวณที่เป็นสี่แยกก็เป็น Urban space ชนิดหนึ่ง สองฝั่งถนนที่แน่นไปด้วยต้นไม้หรืออาคาร เราเรียกว่า Corridor space ทั้ง space ที่ลอยตัวและ Corridor space สามารถเชื่อมต่อกันได้และทำให้เกิดเป็นโครงสร้างของ space ขึ้นตลอดเมือง

Spreiregen พูดถึง space ว่าแบ่งเป็น Intimate space ไปสู่ Urban space และ Vast space ซึ่งเป็นธรรมชาติที่ล้อมรอบเมือง Urban space แยกได้หลายประเภท โดยกำหนดจากสายตาของมนุษย์

Intimate space มีระยะไม่เกิน 80 ฟุต ในระยะนี้สามารถสังเกตเห็นหน้าตาคนได้ ถนนย่านที่พักอาศัยเก่าๆมักจะมีควมยาวขนาดนี้

Grand Urban space มีระยะไม่เกิน 450 ฟุต โดยที่ถนนสายใหญ่หรือ Urban Plaza จะใช้ space ขนาดนี้

Monument space จะมีระยะเกิน 4,000 ฟุต ซึ่งจะมองไม่เห็นตัวคนเลย

Urban space ของเมืองจะต้องมีส่วนประกอบพื้นฐานคือ อาคารที่ห่อหุ้มรอบนอก ในอัตราส่วนความยาวต่อความสูง 1 ต่อ 1 จะทำให้เรามองเห็นยอดตึกเป็นมุม 45 องศา ซึ่งจะทำให้รู้สึกถูกล้อมรอบมาก ในอัตราส่วนความยาวต่อความสูง 1 ต่อ 2 จะทำให้เกิดเป็นมุม 30 องศา ซึ่งจะเท่ากับมุมสายตาของเราพอดี และทำให้รู้สึกว่าถูกล้อมรอบเพียงครั้งเดียว และถ้าความสูงของอาคารลดลงมาเหลือเพียง 1 ต่อ 3 มุมที่เราเห็นจะเห็นยอดตึกเพียง 18 องศา เราจะสามารถมองเห็นวัตถุนอก space ได้เท่ากับเห็น space ถ้ามุมอาคารต่ำลงมาจนเหลือ 1 ต่อ 4 มุมยอดตึกจะเหลือเพียง 14 องศา space จะไม่รู้สึกว่าถูกล้อมรอบอีกต่อไป อาคารจะเป็นเพียงเส้นขอบของพื้นที่ ความต่อเนื่องของ space ประกอบกับความกลมกลืนกันของ facade มีผลทำให้ space ถูกล้อมรอบได้มากน้อยเพียงใดด้วยการออกแบบ Urban space ที่ดีจะต้องใช้ form และรายละเอียดที่เรียบง่าย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในเวลาแดดจัดเราจะเห็นรายละเอียดได้ชัดเจนมากกว่า form แต่ในเวลาขมุกขมัวเราจะเห็น space ได้ชัดเจนกว่ารายละเอียดที่เราคำนึงถึง Urban space ก็เพราะว่ามันจะสามารถช่วยรวบรวมสิ่งต่างๆ ได้ง่ายยิ่งขึ้น Patter of space จะเป็น network ซึ่งसानเขตที่ตั้ง (Districts) ที่กระจายกันอยู่ให้รวมกันได้ การออกแบบโครงสร้างของ space ทั้งเมืองจะต้องคำนึงถึง Intimate space & Grand space ให้เหมาะสมกันในแต่ละสถานที่

Open space จะต้องมึลักษณะ Informal ซึ่งจะอยู่ภายในหรือใกล้ๆเมือง มีลักษณะสวนสาธารณะ เป็นธรรมชาติที่ไม่เปลี่ยนแปลงรูปไป scale ของ Open space กำหนดโดยต้นไม้ ก้อนหิน และพื้นดิน อาคารระยะไกล ถนนและสะพานจะช่วยให้ดูดีขึ้น Open space ภายในเมืองจะมีจุดประสงค์ต่างๆ เช่น ทำเพื่อส่งเสริม Urban space ให้เด่นขึ้น บ้างก็ทำ Open space ไว้เพื่อการขยายตัวในอนาคต

การสำรวจทาง Urban Design จะต้องศึกษา space ทั้งหมดของเมืองในโครงสร้างเดียวกัน เช่น การบันทึกส่วนพักผ่อนของเมืองในแผนที่และพิจารณาส่วนที่มีลำน้ำเชื่อมถึงกัน และบันทึก Corridor space ที่เชื่อมโยงระหว่างส่วนต่อไป ก็จะทำให้ทราบว่าส่วนไหนที่ต้องการปรับปรุงเพิ่มเติม หรือขาดการเชื่อมโยงกับส่วนอื่นๆ และควรจัดเรียงส่วนที่สงบ เรื่อยไปจนถึงส่วนที่ใช้สังสรรค์ นอกจากนี้ที่ดินสาธารณะ เช่น ถนน โรงเรียน สวนสาธารณะ ห้องสมุด อาคารที่ทำการของรัฐ ก็จัดเป็น Open space ส่วนหนึ่ง ซึ่งเชื่อมโยงกันด้วยอาคารสาธารณะต่างๆ

3. Urban mass หมายถึง ผิวพื้นดิน อาคารและวัตถุต่างๆ การมอง mass โดยที่ระยะห่างเท่ากับความสูง mass เราจะเห็นรายละเอียดมากกว่าตัว mass ถ้าระยะห่างต่อความสูงทำมุม 30 องศา เราจะเห็นตัว mass และรายละเอียด ถ้าระยะห่างต่อความสูงทำมุม 18 องศา เราจะเห็นตัว mass และสิ่งแวดล้อมรอบตัว ถ้าระยะห่างต่อความสูงทำมุม 14 องศา เราจะเห็นตัว mass มากกว่าส่วนอื่น แสงจากทางทิศเหนือจะทำให้เห็นรายละเอียดที่ชัดเจน ดังนั้น façade ทางด้านทิศเหนือจึงสามารถตกแต่งได้มากกว่าทางด้านทิศใต้ ผิวพื้นดินจะมี texture เป็นตัวกำหนดให้เดินช้าหรือเดินเร็ว ความลาดเอียงของถนน plaza ที่เป็นเว้าแหว่งจะเห็นภาพได้ดีกว่าพื้นที่แบบเรียบ ส่วนตกแต่งจะช่วยให้เมืองเกิดความกลมกลืน เช่น แนวเสารอบ plaza ที่ช่วยให้อาคารด้านหลังดูกลมกลืน หรือแนวต้นไม้ที่ทำให้อาคาร 2 ฟากดูไม่แตกต่างกันหรือในทางกลับกันการปลูกต้นไม้เป็นกลุ่มๆ จะช่วยลดความซ้ำซากในย่านที่ตึกแถวเรียงยาวซ้ำๆ แนวเสาที่เรียงต่อกันทำให้เชื่อม space จากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งโดยไม่รู้สึกแยกจากกัน

การสร้าง Vista ที่ดีควรมี foreground นำสายตา เช่น โค้ง Pylon การสร้างจุดเด่นที่ปลายถนนหรือ skyline จะช่วยให้ Vista น่าดูขึ้น การออกแบบ Urban space ต้องพิจารณาสัดส่วน

พื้นและผนัง รวมทั้งกิจกรรม plaza ยาวๆควรมีอาคารเน้นตอนปลาย plaza ไม่ควรเป็นที่สร้างอาคารสำคัญ plaza รูปข้อศอกควรมีหอคอยตั้งอยู่ตอนมุม ถนนที่กว้างไปควรสร้างอาคารเล็กๆ ตรงกลาง เพื่อไม่ให้ถนน 2 ข้างขาดจากกัน facade ที่ต่อเนื่องจะช่วยปรับความเล็กใหญ่ของอาคารต่างๆ ให้กลมกลืน อาคารที่สร้างในชานเมือง ควรจะสร้างให้เกาะกลุ่มเห็นได้อย่างชัดเจน

4. Circulation Pattern และ 5. Urban Activity หลักสำคัญในการออกแบบ Urban Design คือการจกกิจกรรมให้สัมพันธ์กับเส้นทางติดต่อ และพยายามให้ทุกด้านมีกิจกรรมมากประเภทที่สุด ด้วยเหตุที่เมืองเป็นสถานที่แลกเปลี่ยน ส่วนที่เกี่ยวข้องกันควรใกล้กัน ส่วนที่มีความสำคัญมากๆ ก็ควรตั้งอยู่ในที่ที่เดินทางไปมาสะดวก และแยกส่วนที่อยู่ด้วยกันไม่ได้ออกไป

ใน scale เล็กๆ เช่น Urban plaza ควรจัดให้มีอาคารหลายประเภท เช่นที่ทำการของรัฐ มารวมกันจะทำให้มีคนใน plaza มากขึ้น

ข้อสังเกตคือ Node แต่ละจุดมักเป็นต้นกำเนิดของ Circulation ที่เกิดขึ้นในย่านนั้นๆ ในเมืองใหญ่ เช่น เมืองงานจะขยายไปจนถึงการจัดกิจกรรมเป็นกลุ่มก้อนให้เหมาะสมกับหน้าที่ และเพิ่มหน้าที่ใช้สอยอื่นๆที่ขาดอยู่ให้สมบูรณ์ และเชื่อมโยงกลุ่มต่างๆ เข้าด้วยกัน

2.6 นโยบาย กฎหมายและมาตรการควบคุม

นโยบายเป็นการกำหนดที่เกี่ยวข้องกับเมือง ซึ่งมีผลต่อการอนุรักษ์พื้นที่ได้แก่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสงขลา

จังหวัดสงขลาได้จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด เมื่อปี 2536 พร้อมกันทุกจังหวัดทั่วประเทศเพื่อใช้เป็น แนวทางในการพัฒนาจังหวัด ในระยะ 10 ปี โดยสอดคล้องกับศักยภาพ โอกาส ข้อจำกัด และทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐและเอกชนในจังหวัดร่วมกันคิดและกำหนดทิศทาง เพื่อใช้เป็นแผนชี้นำในการแก้ไขปัญหา ความต้องการของประชาชน การลงทุน การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต

ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสงขลา ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาไว้ 5 แนวทางดังนี้

1. พัฒนาจังหวัดสงขลาเป็นศูนย์กลางการประชุม สัมมนาและการท่องเที่ยวของภาคใต้
2. พัฒนาจังหวัดสงขลาเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมครบวงจรและได้มาตรฐาน
3. พัฒนาจังหวัดสงขลาเป็นแหล่งผลิตผลทางการเกษตรเพื่อการส่งออก
4. พัฒนาจังหวัดสงขลาเป็นศูนย์กลางการศึกษา วิจัย เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
5. พัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทุก ๆ ด้าน

วิสัยทัศน์ 2555

ปี พ.ศ. 2555 สงขลาจะเป็นเมืองหลักและเป็นศูนย์กลางของภาคใต้ตอนล่าง ด้วยศักยภาพ การพัฒนาดังนี้

1. ด้านทรัพยากรมนุษย์ เป็นศูนย์กลางการศึกษา ประชาชนมีคุณภาพและคุณธรรม ด้ รับการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นอย่างต่ำ พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการ พัฒนาและสามารถดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง
2. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นศูนย์กลางเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อพัฒนาการเกษตร และอุตสาหกรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน
3. ด้านเศรษฐกิจ เป็นศูนย์กลางของภาคใต้และภูมิภาค โดยมีรายได้ประชาชาติอยู่ใน ระดับ 1 ใน 5 ของประเทศ มีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
4. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เป็นศูนย์กลางการคมนาคม การขนส่ง การสื่อสารของภาคใต้ และภูมิภาค
5. ด้านการท่องเที่ยว เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว การประชุมและการแสดงสินค้าใน ระดับประเทศและระดับนานาชาติ
6. ด้านสังคม วัฒนธรรมและศาสนา สังคมมีคุณธรรมประชาชนมีการช่วยเหลือเกื้อกูล ชึ่งกันและกัน
7. ด้านการเมืองการปกครอง ประชาชนมีศรัทธาต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย อัน มีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข
8. ด้านบริหารการจัดการ กลไกของรัฐมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ โดยภาค เอกชน และ ประชาชนมีส่วนร่วม
9. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีระบบจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมรวม ทั้งจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยคำนึง ถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน

ผังเมืองรวมสงขลา

การจกวางผังเมืองรวมเมืองสงขลา เป็นโครงการที่สำนักผังเมืองกระทรวงมหาดไทยเป็น ผู้รับผิดชอบ โดยมีนโยบายและมาตรการเพื่อจัดระบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน ให้มีประสิทธิภาพ สามารถสนองความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนกำหนดแนวทางการขยายตัวของ ชุมชนอย่างเป็นระบบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สาระสำคัญ

เนื้อหาของผังเมืองรวมเมืองสงขลา จะเสนอรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งถือตามลักษณะการขยายตัวในปัจจุบัน โดยปรับปรุงจากโครงสร้างของเมืองที่มีอยู่เดิม และตามนโยบายส่งเสริมการขยายตัวของเศรษฐกิจทางทะเล ได้แก่ โครงการท่าเรือน้ำลึก เหล่านี้ทำให้เกิดประโยชน์การใช้ที่ดินตามศักยภาพ ผังการใช้ที่ดินได้ขยายเพิ่มเติมเพื่อการขยายตัวของประชากรในอีก 20 ปีข้างหน้า

ผังเมืองรวมฉบับที่ 321 (พ.ศ 2540) ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด 6.742 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่เทศบาลเมืองสงขลา ตำบลบ่อยาง ตำบลพะวง ตำบลเขารูปช้าง และตำบลทุ่งหว้า โดยกำหนดประเภทการใช้ที่ดินในบริเวณต่างๆ 11 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม สถาบันราชการ ชนบทและเกษตรกรรม สวนสาธารณะและสวนเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น พร้อมทั้งกำหนดสัดส่วนของการใช้ประโยชน์ที่ดิน และข้อห้ามของการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละบริเวณ รวมทั้งระบบโครงข่ายถนนที่จะมีการตัดเชื่อมในอนาคต สรุปแนวคิดในการวางนโยบายการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคต ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์เมืองมีดังนี้

1. ด้านแนวฝั่งทะเลสาบบริเวณชุมชนใหม่เป็นที่สาธารณะ ปลูกต้นไม้เพื่อเป็นแนวกันชน ป้องกันการบุกรุก
2. สวนพื้นที่บริเวณแหลมสนอ่อน แนวชายหาดตลอดทิศตะวันออก เขาตังกวน เขาเก้าเส้ง และเขารูปช้าง เป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อม
3. การขยายศูนย์กลางธุรกิจการค้าเดิมให้เป็นศูนย์กลางหลัก และที่พักอาศัยหนาแน่นมาก
4. พัฒนาพื้นที่ทิศตะวันตกริมฝั่งทะเลสาบเป็นที่พักอาศัยของชุมชนใหญ่
5. อนุรักษ์ที่ราชการบริเวณแหลมสนอ่อนทั้งหมด โดยกำหนดให้ย้ายส่นราชการออกไปเมื่ออาคารหมดสภาพการใช้งาน
6. อนุรักษ์บริเวณโดยรอบที่ตั้งของโบราณสถานต่างๆ
7. อนุรักษ์บริเวณเขาตังกวน เขาน้อย เขาเก้าเส้ง เขาสำโรง และเขารูปช้าง และริมฝั่งทะเลตลอดแนว

วิเคราะห์ผังเมืองรวม

1. ในการอนุรักษ์และคุ้มครองโบราณสถานนั้น ผังเมืองรวมได้กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นประเภทอนุรักษ์เพื่อการส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทย ซึ่งครอบคลุมเฉพาะบริเวณที่กรมศิลปากรประกาศเป็นเขตโบราณสถานไว้เท่านั้น ส่วนสิ่งก่อสร้างอื่นที่มีความสำคัญ แสดงถึงเอกลักษณ์และพัฒนาการในอดีตของเมืองอันได้แก่ ย่านพาณิชยกรรมเก่าบนถนนนครนอก - นครใน ยังไม่ได้รับ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การคุ้มครองและกำหนดให้เป็นย่านอนุรักษ์อย่างจริงจังและชัดเจน จึงทำให้สิ่งก่อสร้างเหล่านี้ยังไม่มีมาตรการคุ้มครองจากการกำหนดประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังเมืองรวม

2. การใช้ประโยชน์ที่ดินและข้อห้ามในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในแต่ละบริเวณที่ผังเมืองได้กำหนดไว้ ไม่สามารถคุ้มครองมิให้เกิดการก่อสร้างอาคารหรือการใช้ที่ดินที่ส่งผลกระทบต่อ สร้างความเสียหายและทำลายคุณค่าโบราณสถานและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและศิลปกรรมอื่นๆ เนื่องจากอาจมีการใช้ที่ดินและการสร้างอาคารซึ่งอยู่ติดกับโบราณสถานหรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและศิลปกรรม ในทางที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อโบราณสถานหรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและศิลปกรรม

จะเห็นได้ว่าผังเมืองรวมยังไม่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ คุ้มครองโบราณสถาน สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้จะมีผังเมืองเฉพาะ เพราะในผังเมืองเฉพาะจะกำหนดขอบเขตและรายละเอียด โดยเฉพาะข้อกำหนดมาตรา 25 (5) ในการบังคับใช้ผังเมืองเฉพาะให้มีความเข้มงวดในการใช้ประโยชน์ที่ดิน การก่อสร้างอาคารและการประกอบกิจกรรมประเภทต่างๆ เช่น กำหนดประเภท ชนิด ขนาด และจำนวนที่จะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้สร้าง ประเภท ชนิด ขนาด จำนวน และลักษณะอาคารที่ทรุดโทรมที่ต้องสั่งให้รื้อถอน ขนาดและแปลงที่ดินที่จะอนุญาตให้ปลูกสร้างอาคาร การส่งเสริม ดำรงรักษา สถานที่ที่มีคุณค่าทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี และมาตรา 43 ให้อำนาจในการเวนคืนที่ดินและอสังหาริมทรัพย์เพื่อการผังเมือง จะเห็นได้ว่าผังเมืองเฉพาะสามารถช่วยในการพัฒนาเมืองและอนุรักษ์พื้นที่บริเวณที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปกรรมและสภาพแวดล้อมได้อย่างแท้จริง

หากแต่ขั้นตอนการวางผังเมืองเฉพาะ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงการประกาศใช้บังคับ มีรายละเอียดและความยุ่งยากมาก จึงทำให้โอกาสการวางผังเมืองเฉพาะมีความเป็นไปได้ค่อนข้างยาก

พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535)

สาระสำคัญ

พระราชบัญญัตินี้ให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมอาคาร มีอำนาจออกกฎกระทรวงตามมาตรา 8 (1) – (12) และมาตรา 9 ให้อำนาจแก่ท้องถิ่นในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นได้ ในกรณีที่ยังไม่ได้ออกกฎกระทรวงเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามมาตรา 10 ในกรณีที่มีการออกกฎกระทรวงเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามมาตรา 8 แล้ว ท้องถิ่นมีอำนาจในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น เพื่อกำหนดรายละเอียดเพิ่มเติมได้และสามารถออกข้อบัญญัติขัดแย้งกับกฎกระทรวงได้หากมีความจำเป็น โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการควบคุมอาคารและได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรี ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้จะเป็นเครื่องมือสำคัญของท้องถิ่นในการควบคุมดูแล

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การก่อสร้าง ดัดแปลง หรือเปลี่ยนแปลงการใช้งานอาคารให้เป็นไปตามการใช้ประโยชน์ที่ดินที่กำหนดไว้ในผังเมืองรวม ตลอดจนการอนุรักษ์คุ้มครองโบราณสถานและสภาพแวดล้อมต่างๆได้ตามแผนแม่บทที่วางไว้

วิเคราะห์ พ.ร.บ ควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 (ฉบับที่ 2 พ.ศ.2535)

โดยทั่วไปเทศบาลมีการนำพระราชบัญญัตินี้มาใช้ให้ได้ผลในทางปฏิบัติน้อยมาก โดยท้องถิ่นควรจะจัดทำข้อบังคับในการขออนุญาตการใช้ประโยชน์ที่ดินและการก่อสร้างอาคาร ให้เป็นไปตามแผนที่แสดงไว้ในผังเมืองรวม โดยเฉพาะในส่วนที่ต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางศิลปกรรมหรือทางธรรมชาติให้ได้ผลตามผังแม่บทที่ได้กำหนดขึ้น

พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

สาระสำคัญ

พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 เป็นกฎหมายที่ใช้คุ้มครองโบราณสถาน รวมทั้งบริเวณที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ตามมาตราที่ 7 อธิบดีกรมศิลปากรมีอำนาจในการกำหนดเขตโบราณสถาน และควบคุมการปลูกสร้างอาคารใดๆ ในเขตโบราณสถาน รวมทั้งผู้ครอบครองโบราณสถานที่ยื่นทะเบียนแล้ว จะมีสิทธิซ่อมแซมได้ภายใต้การอนุมัติของอธิบดีกรมศิลปากร

วิเคราะห์พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

พระราชบัญญัตินี้ให้อำนาจการคุ้มครองโบราณสถาน จำกัดเฉพาะบริเวณที่ได้ประกาศเป็นเขตโบราณสถานไว้เท่านั้น บริเวณที่อยู่ภายนอกเขตโบราณสถานจะไม่มีอำนาจไปควบคุม จึงอาจมีการใช้ประโยชน์ที่ดินก่อสร้างอาคารที่อาจมีผลกระทบต่อโบราณสถานได้ ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องมีการประกาศเขตโบราณสถานให้เพียงพอต่อการอนุรักษ์อย่างแท้จริง

พระราชบัญญัติส่งเสริมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

สาระสำคัญ

เป็นกฎหมายที่ใช้อนุรักษ์คุ้มครองสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและศิลปกรรม โดยให้อำนาจรัฐมนตรีกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม และกำหนดมาตรการการคุ้มครองตาม มาตรา 44 ในเขตพื้นที่ที่ได้มีการกำหนดเป็นเขตอนุรักษ์เขตผังเมืองรวม เขตผังเมืองเฉพาะ เขตควบคุมอาคาร เขตนิคมอุตสาหกรรม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หรือเขตมลพิษนั้นได้ หากมีปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วนและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องไม่มีอำนาจแก้ไขได้วิเคราะห์พระราชบัญญัติส่งเสริมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

กฎหมายฉบับนี้ให้อำนาจรัฐมนตรีในการประกาศเขตพื้นที่และมาตรการควบคุมสิ่งแวดล้อมได้อย่างกว้างขวาง และสามารถแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้การออกกฎกระทรวงเป็นมาตรการคุ้มครองตามมาตรา 44 ก็สามารถออกรายละเอียดที่เกี่ยวกับกฎหมายอื่น ๆ ได้คือ สามารถกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน การห้ามกระทำหรือกิจกรรมใดๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อนิเวศตามธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ศิลปกรรม กำหนดประเภท ขนาด โครงการทั้งภาครัฐและเอกชน กำหนดวิธีการจัดการและขอบเขต หน้าที่ของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และกำหนดมาตรการคุ้มครองอื่นๆตามแต่สมควรเพื่อรักษาสภาพธรรมชาติและคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและศิลปกรรม ดังนั้นกฎหมายฉบับนี้จึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ เพื่อการอนุรักษ์คุ้มครอง สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและศิลปกรรม ให้อำนาจท้องถิ่นในการกำกับดูแลเพื่อให้การอนุรักษ์เป็นไปอย่างได้ผลในทางปฏิบัติด้วย

2.7 ตัวอย่างกรณีศึกษาของต่างประเทศที่น่าสนใจ

2.7.1 เยอรมัน

กรณีการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองตัวอย่าง

แนวความคิดในการดำเนินการเพื่ออนุรักษ์สภาพของเมืองในเยอรมัน ได้มีการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองทั้งในแง่ของสถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อมของเมือง ซึ่งจะแปรเปลี่ยนไปตามลักษณะของเมืองอันเนื่องมาจากอิทธิพลทางประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น

1. เมืองฮัมบูร์กในเยอรมันตะวันตก มีหมู่บ้านชนบทชายทะเลเก่าแก่ตั้งอยู่ กลุ่มอาคารพักอาศัยกลุ่มนี้มีประมาณ 110 หลังคาเรือน เรียงรายยาวประมาณ 1 กิโลเมตร ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 9 เฮกตา กลุ่มอาคารพักอาศัยดังกล่าว เป็นหมู่บ้านชาวประมงเก่าแก่ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 มีการทำอุตสาหกรรมเกี่ยวกับกาวและน้ำมันปลา รวมทั้งเริ่มมีการสร้างท่าเทียบเรือต่อมาเมื่อกิจกรรมต่างๆซบเซาลง ย่านนี้กลายเป็นย่านพักผ่อนในศตวรรษที่ 19

ถึงแม้ลักษณะการใช้สอยจะเปลี่ยนแปลงไปแล้วก็ตาม แต่ลักษณะสถาปัตยกรรมยังคงทนและตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน ยังมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเดิมคือ เป็นอาคารพักอาศัยครึ่งตึกครึ่งไม้มีระเบียงหน้าบ้าน และมีเสาหลักหล่อกันแนวสถานและในกลุ่มอาคารเหล่านี้มีอาคาร 21 หลัง ซึ่งมีอายุตั้งแต่ปี ค.ศ.1800 และเป็นอาคารที่ขึ้นเป็นทะเบียนอนุรักษ์ การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ของเมืองฮัมบูร์กได้ครอบคลุมถึง 1) อนุสาวรีย์ที่เคลื่อนที่ไม่ได้ 2) กลุ่มอาคาร 3) องค์ประกอบของกลุ่มอาคาร 4) อนุสาวรีย์ที่สามารถเปลี่ยนที่ตั้งได้ และเนื่องจากราคาที่ดินและการใช้ที่ดินเปลี่ยนแปลงไปจากลักษณะดั้งเดิมมาก ในปี ค.ศ.1974 เทศบาลเมืองฮัมบูร์กจึงต้องวางระเบียบและกฎเกณฑ์ต่างๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมเพิ่มเติม เพื่อให้กฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ครอบคลุมถึงการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม กลุ่มอาคารรวมทั้งถนนหนทางซึ่งเป็นส่วนประกอบของสังคมและวัฒนธรรมของย่านด้วย

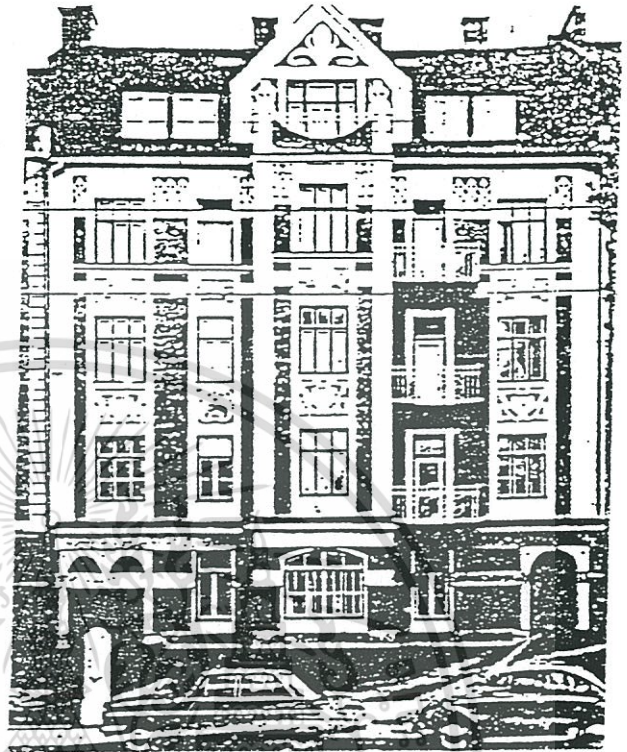
2. เมืองมิวนิค (Cresswell. 1977 : 97-111) เป็นเมืองหลวงของแคว้นบาวาเรีย เป็นเมืองศูนย์กลางของการบริหาร อุตสาหกรรม และพาณิชยกรรม มีประชากร 1.3 ล้านคนในเขตเมือง และ 2.6 ล้านคนในบริเวณรอบนอก สถาปนาเทศบาลเมืองมิวนิคได้ประกาศแผนพัฒนาเมือง (Town Development Plans) ในปี ค.ศ. 1963 และ 1975 ตามลำดับ ซึ่งตามแผนพัฒนาเมืองเน้นการส่งเสริมชีวิตเมือง (ในด้านวัฒนธรรม, เศรษฐกิจ, การจราจร, อนุสรณ์สถานโบราณ, การศึกษา ฯลฯ) ตามแผนดังกล่าวจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนของการเดินทาง จากอัตราส่วนของการเดินทางโดยสารสาธารณะต่อการเดินทางโดยรถส่วนบุคคล เปลี่ยนจาก 40 : 60 เป็น 60 : 40 โดยอาศัยวิธีการลงทุนในระบบขนส่งมวลชนแบบด่วน (Rapid transit) รถไฟใต้ดิน และการจำกัดเขตชั้นในเมือง ซึ่งเป็นเขตเมืองเก่าในรัศมี 750 เมตรจากจุดศูนย์กลางให้เป็นเขตคนเดินเท้า ให้มีเฉพาะทางรถไฟใต้ดินผ่านเข้าไปในบริเวณดังกล่าว มีถนนวงแหวนล้อมรอบเขตเมืองเก่าดังกล่าว โดยจำกัดการจราจรผ่านถนนให้น้อยที่สุด การกำหนดเขตคนเดินเท้ามีจุดมุ่งหมายเพื่อให้อนุรักษ์เมืองเก่า เป็นพื้นที่ที่ให้คุณค่าทางทัศนภาพ โดยมีอาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมให้ผู้ที่เดินผ่านไปมาได้ชื่นชม อีกทั้งในบริเวณดังกล่าวยังถูกทำให้เป็นแหล่งดึงดูดทางกิจกรรมค้าขาย การใช้ชีวิตเมือง โดยการป้องกันไม่ให้เกิดศูนย์การค้าขนาดใหญ่เพียงแห่งเดียว และออกเทศบัญญัติห้ามเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยเป็นที่ทำการค้าขาย รวมทั้งสร้างที่จอดรถยนต์ไว้นอกเขตเมืองเก่า การทำให้เกิดศูนย์กลางธุรกิจย่อยบริเวณชานเมืองรอบๆ

ในการออกแบบเขตทางเท้า ได้มีการพิจารณาสรางน้ำพุ ปลุกต้นไม้ใหญ่ ไม้ดอกในกระถาง มีการเปลี่ยนชนิดของไม้ดอกปีละ 2 ครั้ง ผลก็คือประชาชนชาวเมืองชื่นชอบภูมิทัศน์ของเมืองเช่นนี้มาก ทำให้มีการขายเบียร์จากอุตสาหกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองมิวนิค โดยการเปิดเป็นสวนเบียร์ ภัตตาคารกลางแจ้งเป็นจำนวนมาก ร้านค้าทั่วไปมียอดขายเพิ่มขึ้น 20 - 40% ในปี ค.ศ 1970 มีผู้คนราว 70,000 คน ผ่านเข้าไปในเขตทางเดินเท้าดังกล่าวในช่วง 12 ชั่วโมงของแต่ละวัน ทั้งๆ ที่พื้นที่ของทางเดินและบริเวณต่อเนื่องมีเพียง 150,000 ตารางเมตร

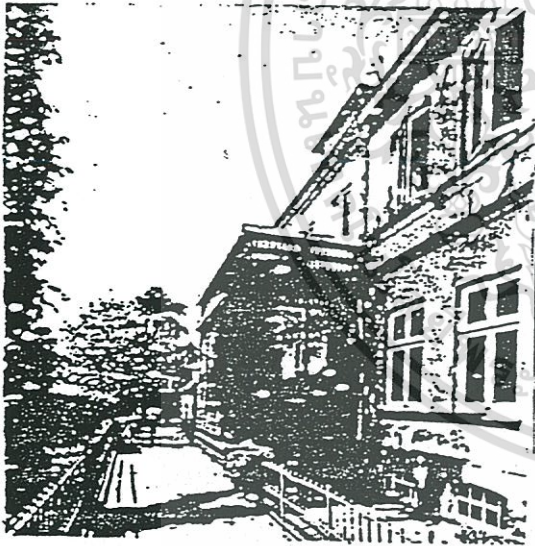
ในเมืองมิวนิคมีอาคารเก่าอยู่เกือบ 9,000 แห่ง ซึ่งอาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมและประวัติศาสตร์จะถูกควบคุมภายใต้กฎหมาย The Bavarian Historical Preservation Law การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของเมืองมิวนิค เน้นที่อนุรักษ์อาคารพักอาศัยและร้านค้าในเมือง (อรศิริ ปาณินท์. 2528 ก : 57 –58) ลักษณะอาคารพักอาศัยเป็นแบบทาว์นเฮ้าส์ซึ่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ลักษณะสถาปัตยกรรมและสภาพแวดล้อม
ซึ่งได้รับการอนุรักษ์ของเมืองมินนิโศ

ลักษณะสถาปัตยกรรมและสภาพแวดล้อม
ซึ่งได้รับการอนุรักษ์ของชุมชนชายทะเล
เมืองอัมบูร์ก

ภาพที่ 2.1 ลักษณะสถาปัตยกรรมและสภาพแวดล้อม ซึ่งได้รับการอนุรักษ์ของเมืองมินนิโศ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และชุมชนชายทะเลเมืองฮัมบูร์ก เยอรมัน (อรศิริ ปาณินท์. 2528ก : 59) มีลักษณะเฉพาะของศิลปสถาปัตยกรรมแบบอาร์ต นูโว (Art Nouveau) ซึ่งตั้งอยู่บริเวณรอบนอกของศูนย์กลางเมือง กลุ่มของชุมชนพักอาศัยรอบๆ เมืองมิวนิคมีหลายกลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีลักษณะเฉพาะของตนเอง สามารถเป็นตัวอย่างที่จะได้ศึกษาถึงเรื่องราวของสถาปัตยกรรม การเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการของรูปแบบสถาปัตยกรรมและกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการก่อสร้าง ลักษณะพิเศษดังกล่าวนี้พิจารณาได้จากโครงการพัฒนาย่านพักอาศัยของ Theodor Fischer ซึ่งเป็นย่านที่มีสถาปัตยกรรมแบบต่างๆ ทั้ง นีโอ-เยอรมัน , เรอเนซองส์ นีโอ-บาโรค และอาร์ต นูโว

การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและสภาพแวดล้อมของกลุ่มอาคารดังกล่าวข้างต้น ดำเนินการอนุรักษ์เริ่มจากการปรับปรุงบูรณะสภาพอาคารและสวนปราณีต สถาปัตยกรรม อนุรักษ์ถนนจัตุรัส และสถานที่สาธารณะ ซึ่งแสดงถึงการรวมกลุ่มทางวัฒนธรรมของผู้คนในเมือง รวมทั้งการกระตุ้นและเร่งรัดให้ประชาชนให้ความสนใจและให้ความร่วมมือ ในการอนุรักษ์อาคารและสภาพแวดล้อมที่ตนอาศัยอยู่ เริ่มมีการตั้งเป้าหมายรณรงค์ให้มิวนิคสวยงาม เพื่อต้อนรับการแข่งขันกีฬาโอลิมปิก 1972 รัฐและเอกชนให้รางวัลการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมแก่ประชาชน ให้การสนับสนุนในด้านการเงิน การบริการตลอดจนเทคนิคในการอนุรักษ์ต่างๆ จนในที่สุดการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของเมืองมิวนิคสามารถบรรลุเป้าหมายตามที่แผนพัฒนาเมืองตั้งไว้ได้

3. เมืองไฮเดลเบิร์ก (Heidelberg) เป็นเมืองเก่าแก่ของเยอรมันซึ่งมีความสำคัญ เริ่มที่จุดเล็กๆ ที่ลักษณะของบ้านสมัยกลางซึ่งอยู่ริมแม่น้ำ เป็นบ้านแบบเรียบง่าย มีผนังเรียบ มีการเจาะผนังต้นให้เป็นช่องเพื่อเป็นกรอบประตูหน้าต่าง มีหลังคาจั่วแบบง่ายๆ ลักษณะดังกล่าวหากพิจารณาเฉพาะอาคารจะไม่ปรากฏลักษณะทางศิลปสถาปัตยกรรมที่น่าสนใจเฉพาะตัวเลย แต่ทว่าลักษณะการรวมกลุ่มของอาคาร บรรยากาศของหมู่บ้านแสดงความสัมพันธ์ต่อเนื่อง ซึ่งทำให้สังเกตเห็นภาพความเจริญเติบโตที่ไม่หยุดนิ่ง และแสดงลักษณะสัดส่วนของการอยู่อาศัยของผู้คนตามวัฒนธรรมดั้งเดิม ดังนั้นวิถึญญาณของหมู่บ้านนี้จะเน้นสภาพแวดล้อม (Townscape) มิใช่อาคารใดอาคารหนึ่งเท่านั้น

ตัวอย่างความสำคัญของสภาพแวดล้อมของเมืองไฮเดลเบิร์กนี้ เปรียบเทียบได้กับลักษณะหมู่บ้านของเมืองไทย เช่น เรือนริมน้ำ ลักษณะเรือนริมน้ำของไทยเป็นลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทย ซึ่งหากจะพิจารณาเฉพาะอาคารหรือตัวสถาปัตยกรรม จะเห็นว่าสถาปัตยกรรมพื้นบ้านซึ่งส่วนใหญ่มีคุณภาพค่อนข้างต่ำ แต่ลักษณะความต่อเนื่องของอาคาร การใช้พื้นที่บางส่วนร่วมกัน เช่น ท่าเรือ ตลาด การติดต่อถึงกันด้วยการจราจรทางน้ำ จะเป็นสภาพแวดล้อมที่ชี้ให้เห็นคุณลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมได้ชัดเจน (อรศิริ ปาณินท์. 2528ก : 56-57)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.7.2 อิตาลี

วิธีการอนุรักษ์และพัฒนาเมือง

อิตาลีเป็นประเทศที่เป็นแหล่งอารยธรรมแม่บทของอารยธรรมตะวันตก คือ อารยธรรมกรีกและโรมัน จึงมีอาคารสิ่งก่อสร้างทางสถาปัตยกรรมอยู่เป็นจำนวนมาก วิธีการในการรักษาคุณค่าของสิ่งเหล่านี้ไว้ ได้รับการพัฒนาขึ้นจนประสบผลสำเร็จ สามารถป้องกันไม่ให้สถาปัตยกรรมอันมีค่าเสื่อมโทรมลงไป ในขณะที่เดียวกันก็สามารถสร้างรูปแบบสำหรับอาคารที่สร้างขึ้นใหม่และรักษาลักษณะสังคมและชีวิตความเป็นอยู่ของคนในเมืองไว้ได้ ดังเช่นเมือง Bologna ซึ่งเป็นเมืองประวัติศาสตร์ ได้มีวิธีดำเนินการอนุรักษ์ คือ

1. ได้จัดทำโปรแกรมการอนุรักษ์มีการจำแนกประเภทของอาคาร กำหนดประโยชน์ใช้สอยของอาคาร กำหนดวิธีการซ่อมแซมสำหรับอาคารแต่ละประเภทซึ่งแบ่งออกเป็น กลุ่มบูรณะ พื้นฟูแยกออกเป็นอาคารที่ต้องทำการฟื้นฟูตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดอย่างเคร่งครัด อาคารที่จะทำการฟื้นฟูหรือยังไม่ทำก็ได้ กลุ่มอนุรักษ์แยกออกเป็นอาคารที่ต้องซ่อมแซมและอนุรักษ์ ซึ่งเน้นหนักไปในทางส่วนประกอบของรูปด้านหน้า (Façade) เช่น หน้าต่าง ระเบียงและลักษณะของส่วนใช้สอย เช่น โครมบันได ทางเดิน กับอาคารที่ซ่อมแซมได้โดยมีขีดจำกัดให้มีการรื้อถอนได้เฉพาะส่วนประกอบที่เก่าแก่มากๆ กลุ่มสุดท้ายเป็นอาคารที่อยู่นอกประเด็นของการบูรณะฟื้นฟูหรือการอนุรักษ์ อนุญาตให้สร้างอาคารใหม่แทนที่อาคารเก่าได้ หรือให้รื้ออาคารที่ไม่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โดยไม่ต้องสร้างใหม่ เพื่อให้เกิดที่ว่างสาธารณะ (Public Openspace) ขึ้นในเมือง

2. วางผังเมืองและควบคุมการเจริญเติบโตของเมือง พัฒนาเมืองทั้งหมดให้เจริญต่อเนื่องกัน โดยพัฒนาการขยายตัวของเมืองจากศูนย์กลาง

3. พิจารณากำหนดให้การดัดแปลงอาคารสถาปัตยกรรมในประวัติศาสตร์เหมาะสมกับสภาพการดำรงชีวิตในปัจจุบัน โดยไม่เป็นการทำลายลักษณะของสถาปัตยกรรมเดิม รวมทั้งลักษณะทางวัฒนธรรมของย่านด้วย

การอนุรักษ์เมือง Bologna ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี และกลายเป็นตัวอย่างในการวางแผนงานอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์

นอกจากนี้ในอิตาลี ได้มีการพัฒนากฎเกณฑ์ในการอนุรักษ์และพัฒนาเมือง

(จารุณี ศิริมังคะลา. 2532 : 18 –20 อ้างใน อภิชาติ อุดมธำรักษ์. 2520 : หน้า 39 – 40) เช่น

Glancarlo De Carlo ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาและขั้นตอนการปฏิบัติสำหรับเมืองเก่าไว้ดังนี้ คือ

1. สิ่งทำลายอาคารเก่าทั้งหมดที่ไม่เข้ากับสภาพแวดล้อมในบริเวณอนุรักษ์ ทั้งด้านการใช้ที่ดิน การออกแบบ ความสัมพันธ์ด้านประโยชน์ใช้สอย และเหตุผลด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์

2. ทำลายบางส่วนของอาคารที่เปลี่ยนไปไม่เข้ากับสภาพแวดล้อมและให้ก่อสร้างใหม่ตามแนวทางที่กำหนดให้

3. ปรับปรุง (Remodeling) ภายใต้การควบคุมทั่วไป (General Regulation) เพื่อรักษาคุณภาพของอาคารให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

4. ปรับปรุง (Rehabilitation) ภายใต้การควบคุมแปลนอาคารเพื่อให้เกิดประโยชน์ใช้สอยที่เข้ากับกิจกรรมในปัจจุบันภายใต้รูปร่าง (Form) ของอาคาร

แนวทางที่กำหนดมาทั้งหมดนี้ เพื่อเป้าหมายในการควบคุม คือ

1. ควบคุมการใช้ที่ดิน และประเภทของอาคาร

2. ควบคุมกลุ่มของอาคาร โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ของประเภทอาคารและขนาดสัดส่วนของอาคาร

3. ควบคุมลักษณะเฉพาะของการออกแบบ (Design Characteristic) โดยการควบคุมสิ่งต่อไปนี้คือ

3.1 การออกแบบรูปร่างหน้าตาของอาคาร (Treatment of Facade)

3.2 ลักษณะของสถาปัตยกรรม (Architecture feature)

3.3 การจัดที่ว่างภายในอาคาร ให้สอดคล้องกับประโยชน์ใช้สอยและคุณค่าด้านความงาม

3.4 กำหนดรายละเอียดทางด้านสถาปัตยกรรม (Architecture Elements) โดยคำนึงถึงคุณค่าทางด้านการตกแต่งอาคาร

3.5 สำหรับการจัดที่ว่างภายในอาคาร เปิดโอกาสให้เจ้าของอาคารมีอิสระในการจัดแปลน (Freely Remodeled) โดยคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก

Gordon Culley ได้กำหนดแนวทางการอนุรักษ์ไว้ 2 ประการคือ

1. อนุรักษ์ (Preservation) สำหรับอาคารที่มีคุณค่าด้านประวัติศาสตร์

2. กำหนดแนวทางในการเปลี่ยนแปลง (Discipline Change) ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 นโยบายกำหนดความสูงของอาคาร (High Building Policy) สำหรับอาคารสูงจะต้องคำนึงถึงเส้นขอบความสูงของอาคาร และเส้นขอบฟ้าของเมืองที่เป็นอยู่ (Existing Town Skyline) โดยทั่วไปแล้วมักจะมีอาคารที่จัดเป็นภูมิสัญลักษณ์ พยายามรักษาภูมิทัศน์ ขนาด และเส้นขอบความสูงของอาคาร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.2 แนวทางในการออกแบบ (Desing Discipline) คำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างภูมิสถาปัตยกรรมกับเมืองทางด้านคุณภาพของการมอง (Visual Quality) โดยนำเอาลักษณะของภูมิทัศน์ของเมืองที่เป็นอยู่ มากำหนดแนวทางในการพัฒนา คือ

- คำนึงถึงเส้นของความสูงของอาคารที่เป็นอยู่ (Existing Town Skyline) และคำนึงถึงภูมิสัญลักษณ์
- คำนึงถึงภูมิทัศน์ของเมือง (Townscape Discipling) ในด้านคุณภาพของการวางผังและการจัดที่ว่าง
- คำนึงถึงการออกแบบอาคารที่จะสร้างใหม่ในบริเวณอนุรักษ์ (Design Infilling)

2.3 แนวทางในการออกแบบ ภูมิทัศน์ของเมือง (Townscape Discipling) ในแต่ละเมืองจะมีเอกลักษณ์ในการกำหนดรูปแบบการวางผังต่างกันไป การจัดที่ว่างระหว่างอาคาร การจัดที่โล่ง การตัดถนนต่างๆ แนวทางในการออกแบบหรือพัฒนาจะต้องอนุรักษ์ทั้งด้านกายภาพและคุณภาพของการมอง เพื่อให้รู้สึกกลมกลืนกับโครงข่ายเดิมของเมือง โดยกำหนดรายละเอียดของแนวทางไว้ คือ

- คำนึงถึงแนวอาคาร (Building line) และการร่นถอยอาคาร (Set Back)
- คำนึงถึงความกว้างของถนนและทางเดินเท้า
- คำนึงถึงมุมมอง (Visual Quality)
- คำนึงถึงรูปทรงของอาคารเดิม (Older Form) ที่มีอิทธิพลต่อมุมมอง
- คำนึงถึงความสัมพันธ์ของที่ว่างที่จัดขึ้นใหม่กับที่ว่างที่มีอยู่เดิม
- คำนึงถึงความสัมพันธ์ของกลุ่มอาคารเดิมกับอาคารใหม่ (Missing)

2.7.3 อังกฤษ

ขบวนการในการอนุรักษ์

การอนุรักษ์อาคารสถาปัตยกรรมของอังกฤษถูกกำหนดให้กระทำภายใต้เงื่อนไขของเกณฑ์ 3 ประการ (Harvey. 1972 : 35 – 49) คือ คุณภาพของตัวศิลปสถาปัตยกรรม ระยะเวลาในการดำเนินการและสถานที่ที่ได้กำหนดให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์ การอนุรักษ์อาคารของอังกฤษมีจุดเริ่มต้นมาเป็นระยะเวลายาวนาน เช่น กฎหมาย Town & Country Planning Act (1974) กำหนดให้จัดลำดับความสำคัญของอาคารสถาปัตยกรรม และในปี ค.ศ 1964 – 1965 สมาพันธ์นักโบราณคดีของอังกฤษ (The Council for British Archaeology) ได้พิมพ์รายงาน 2 ฉบับ เสนอวิธีการปฏิบัติที่

ถูกต้องในการวางแผนและการบูรณพัฒนาอาคารเก่าที่มีคุณค่า และบริเวณที่มีอาคารเก่าตั้งอยู่ รายงานทั้งสองฉบับนี้ ทำให้รัฐบาลอังกฤษต้องออกมาตรการการสำรวจเพื่ออนุรักษ์อาคารสถาปัตยกรรมเก่าแก่ของเมือง การตัดสินใจเลือกพื้นที่ที่จะอนุรักษ์ กระทำโดยคณะกรรมการระดับชาติ ซึ่งประกอบด้วยสถาปนิก , นักโบราณคดี , นักผังเมือง และผู้แทนจากรัฐบาลท้องถิ่น ทั้งนี้ที่พื้นที่อนุรักษ์ขึ้นมาจะมีการดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายในเรื่องสิทธิของเจ้าของทรัพย์สิน และดำเนินการสำรวจความต้องการของสาธารณชน โดยติดต่อเจรจากับเจ้าของอาคารที่จะอนุรักษ์และวิจัยความต้องการของชาวเมือง โดยมีการทำงานร่วมกันระหว่าง 2 กระทรวง คือ Ministry of Cultural Affairs และ Ministry of Work ในระยะเวลา 2 ปี เพื่อเตรียมแผนรายละเอียดในการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่

ในแผนรายละเอียดจะประกอบด้วย 2 ส่วน คือ คำแนะนำทางสถาปัตยกรรม และแผนที่รายละเอียดของเมือง โดยกระทรวงทั้งสองจะดำเนินการวิเคราะห์วิจัย ในโครงสร้างทาง โบราณคดี เศรษฐกิจ สำรวจความต้องการของสังคม ซึ่งมีคณะนักวิจัยและที่ปรึกษาเป็นคนที่ปรึกษาทำงานร่วมกัน ในระหว่างเวลา 2 ปีนี้ จะดำเนินการตรวจสอบซ่อมแซมโครงสร้างของอาคารไปด้วย หลังจากระยะเวลา 2 ปีดังกล่าวแล้ว กระทรวงทั้งสองจะร่วมกันประกาศแผนรายละเอียด ซึ่งได้ผ่านการรับรองจากคณะที่ปรึกษา และคณะกรรมการระดับชาติแล้ว ในแผนรายละเอียดประกอบด้วยเทคนิคในการอนุรักษ์ , วัสดุที่ใช้ , วิธีการตกแต่งด้านหน้าอาคาร , การใช้เครื่องหมายสัญลักษณ์และไฟฟ้าบนถนน ฯลฯ ซึ่งงานในขั้นนี้จะไม่กำหนดระยะเวลาตายตัว แต่เป็นไปตามปริมาณความยากง่ายของงาน

ในปี ค.ศ 1971 อังกฤษได้มีการประกาศใช้กฎหมาย Town & Country Planning Act ซึ่งรวมเอานโยบายการอนุรักษ์ไว้ด้วย และในปี ค.ศ 1972 ได้มีการประกาศใช้ Local Government Act โดยให้หน่วยงานท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการสำรวจพื้นที่ในเมืองของตน เพื่อหาพื้นที่อนุรักษ์อาคารและสภาพแวดล้อม วางนโยบายและโครงการที่จะเก็บรักษา ปรับปรุงอาคาร คิดหากิจกรรมใหม่ที่เหมาะสมให้กับอาคารเก่า เช่น จัดทำเป็นพิพิธภัณฑ์ นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ประชาชนร่วมมือในโครงการอีกด้วย ตัวอย่างของโครงการอนุรักษ์เหล่านี้ได้แก่ โครงการที่เมือง Bath , Avon , Buckinghamshire , Cambridgeshire , Cleveland , Devon , Dorset , Essex และเมืองอื่นๆ มีการบูรณะซ่อมแซม ทาสี ปรับปรุง ทำความสะอาดอาคารทั้งภายนอกและภายใน จัดผังบริเวณ ปลูกต้นไม้ ซ่อมแซมทางเท้า โคมไฟ เพื่อให้อาคารเหล่านี้กลับมามีบรรยากาศและประโยชน์ใช้สอยที่เหมาะสมแทนการถูกทอดทิ้งให้ชำรุดทรุดโทรม

จากที่กล่าวมาเห็นว่า เส้นใยของเกณฑ์ในการอนุรักษ์อาคารสถาปัตยกรรมของอังกฤษ ถูกจัดลำดับความสำคัญโดย กฎหมายผังเมืองและพิจารณากำหนดการอนุรักษ์โดย นักโบราณคดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สถาปนิก นักผังเมือง และตัวแทนจากท้องถิ่น และโดยการวิเคราะห์วิจัยทางโบราณคดี เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนเมืองคัมภีร์และกฎหมายรองรับการดำเนินงานอนุรักษ์อย่างเข้มแข็ง ทำให้งานอนุรักษ์ของอังกฤษประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี คือ สามารถจะกระทำได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชา ใกล้เคียงกับรูปแบบของสถาปัตยกรรมและศิลปะดั้งเดิมมากที่สุด ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งต่อสังคมในเรื่องคุณค่าของสิ่งก่อสร้าง ตลอดจนสิทธิในทรัพย์สินต่างๆ

2.7.4 สหรัฐอเมริกา

ความเป็นมาของกฎหมายเกี่ยวกับอาคารสูงและพื้นที่อนุรักษ์ในนิวยอร์ก

นิวยอร์กเป็นเมืองที่ใหญ่ที่สุดในสหรัฐอเมริกา มีพื้นที่ 333 ตารางไมล์ (850 ตารางกิโลเมตร) มีประชากรประมาณ 8 ล้านคน และประชากรที่ไม่อยู่ในทะเบียนอีก 1 ล้านคน ประชากรในเขตรอบนอก 26 เขต จำนวนประมาณ 10.40 ล้านคน ในพื้นที่ติดต่อกับเทศบาล มากกว่า 550 แห่ง และเขตพิเศษมากกว่า 900 แห่ง ครอบคลุมเนื้อที่ 12,500 ตารางไมล์ (30,000 ตารางกิโลเมตร) ซึ่งพื้นที่เหล่านี้มีขนาดรวมกันเกือบ 40 เท่าของเมืองนิวยอร์ก นิวยอร์กมีจุดเริ่มของศูนย์กลางธุรกิจ 2 แห่ง คือ Midtown และ Lower Manhattan Lower Manhattan มีจุดเริ่มเติบโตในศตวรรษที่ 17 โดยการเป็นแหล่งตั้งถิ่นฐานของชาวดัตช์ ที่อพยพเข้ามาอยู่เรียกว่า New Amsterdam มีรูปแบบของอาคารบ้านเรือนแบบใน Amsterdam นอกจากนี้เกือบปลายเกาะ Manhattan เป็นแหล่งซึ่งชาวอิตาลีอพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ เรียกว่า “ชุมชน Little Italy ในเขต New Amsterdam” มีพื้นที่ครึ่งตารางไมล์ (1.30 ตารางกิโลเมตร) ปัจจุบันประมาณกันว่ามีประชากรถึง 5 แสนคนทำงานในเขตนี้ แม้ว่าเขตนี้จะมีถนนแคบๆมีความหนาแน่นสูง แต่สามารถที่จะมีกิจกรรมต่างๆอยู่ได้ เนื่องจาก 96% ของคนทำงานในเขตนี้ใช้บริการการขนส่งสาธารณะ ทางตอนเหนือของ Lower Manhattan มีโครงข่ายถนนเป็นตารางหมากรุก ซึ่งทำให้การเชื่อมต่อระหว่างถนนเป็นไปโดยสะดวก นิวยอร์กเป็นเมืองแห่งแรกในสหรัฐอเมริกาที่มีการประกาศกำหนดเขตการใช้พื้นที่โดยผ่านเป็นกฎหมายออกมาในปี ค.ศ. 1916 สาเหตุเนื่องจากในปี ค.ศ. 1915 มีตึกสูงถึง 42 ชั้นสร้างขึ้นมา ก่อให้เกิดความขัดแย้งอย่างมากมาย โดยแบ่งความคิดเห็นออกเป็นสองฝ่ายคือ ฝ่ายแรกเห็นว่าเขามีสิทธิที่จะก่อสร้างอาคารสูงบนที่ดินของเขา ฝ่ายหลังเห็นว่าเขามีสิทธิที่จะได้รับแสงแดดอันอบอุ่นบนที่ดินของเขา การที่เงาจากตึกสูงมาบังแดดที่เขาควรจะได้รับ เป็นการรบกวนสิทธิอันชอบธรรม (Halpern. 1978 : 19 – 43)

ในที่สุดกฎหมายกำหนดเขตการใช้พื้นที่ได้กำหนดให้มีระยะถอยร่น (Setback) เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน ระหว่างสิทธิของเจ้าของอาคารสูงและสิทธิของเพื่อนบ้าน ต่อมาได้มีการกำหนด

ระยะถอยร่นของตึก โดยวัดมุมมาจากกึ่งกลางของถนน และต้องมีสัดส่วนของพื้นที่บนสู่ไม่มากไปกว่า 25% ของพื้นที่ชั้นล่างติดพื้นดิน ข้อกำหนดเช่นนี้ทำให้ชั้นสูงๆ ขึ้นไปของตึก ต้องลดขนาดพื้นที่ลงทุกทีรูปร่างของตึกจึงเป็นแบบขั้นบันได เปรียบเทียบกันว่ารูปแบบของสถาปัตยกรรมแบบซิกกูเรตกลับมาอีกครั้งหนึ่ง ต่อมาข้อกำหนดเช่นนี้ถูกยกเลิกเปลี่ยนแปลงไป ประมาณกันว่าถ้ามีการใช้พื้นที่ตามข้อกำหนดเขตการใช้พื้นที่อย่างเต็มที่ นิวยอร์กจะสามารถรองรับพลเมืองผู้อยู่อาศัยได้ถึง 77 ล้านคน และในเขตย่านการค้าจะสามารถรองรับผู้คนได้ถึง 322 ล้านคน ซึ่งเป็นจำนวนเกือบ 2 เท่าของประชากรทั้งหมดในสหรัฐอเมริกา

ในปี ค.ศ. 1916 ได้มีการกำหนดเขตการใช้พื้นที่ใหม่ โดยให้มีพื้นที่โล่งในย่านการค้า เนื่องจากเหตุผลหลายประการ เช่น ความแออัดของที่อยู่อาศัยและย่านการค้า ป้องกันการสร้างที่อยู่อาศัยที่ผิดกฎหมาย โดยการกำหนดให้มีอัตราส่วนพื้นที่อาคารปกคลุมดิน (Floor Area Ratio : FAR) = 15 ในย่านการค้า (สามารถสร้างอาคารให้มีพื้นที่ใช้สอยทุกชั้นรวมกันได้ไม่เกิน 15 เท่าของพื้นที่ดินที่จะสร้างอาคารปกคลุมได้ หรือคำนวณอย่างหยาบๆว่า สร้างอาคารได้สูง 15 ชั้น แต่ถ้าสร้างอาคารคลุมพื้นดินเพียงครึ่งหนึ่งของพื้นที่ที่จะสร้างได้ จะสร้างอาคารได้สูง 30 ชั้น ถ้าสร้างอาคารคลุมพื้นดินเพียงหนึ่งส่วนสี่จะสร้างอาคารได้สูง 90 ชั้น) ต่อมาได้มีการอนุญาตให้ผู้พัฒนาที่ดิน เพิ่มเนื้อที่ใช้สอยของอาคารได้อีก 20 % ถ้าสร้างลานสาธารณะ (Plaza) ไว้ในบริเวณที่ดินที่ต่อเนื่องกับอาคาร ดังนั้น FAR จะเพิ่มขึ้นจาก 15 ไปเป็น 18 โบนัสพิเศษนี้เป็นสิ่งจำเป็นมากเมื่อพิจารณาถึงต้นทุนของการก่อสร้างและใช้สอยอาคาร เนื่องจากอาคารยิ่งสูงเท่าใดยิ่งสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการขนส่งโดยลิฟท์มาก ประกอบกับที่ดินในย่านศูนย์กลางนิวยอร์กมีราคาสูงมาก อยู่ในระหว่าง 300 - 1,000 ดอลลาร์ต่อตารางฟุตซึ่งเทศบาลไม่สามารถจะซื้อหาที่ดินในราคาดังกล่าวมาจัดสร้างสวนสาธารณะได้

ในระยะต่อมาได้มีการพัฒนาแนวทางที่จะใช้การกำหนดเขตการใช้พื้นที่ ให้เป็นเครื่องมือตอบสนองต่อการพัฒนาคุณภาพ ของอาคารในตัวเมืองภาคใต้ เงื่อนไขของการคมนาคมขนส่ง และพื้นที่โล่งโดยการกำหนดเป็นเขตพิเศษ (Special Zoning District) เช่น Rockefeller Center Plaza มีพื้นที่ที่ดินสำหรับการซื้อขายสินค้า เป็นทางเดินเชื่อมต่อระหว่างตึกด้วยกันและเชื่อมต่อกับทางรถไฟใต้ดิน ให้ที่โล่งสาธารณะ Rockefeller Center Plaza เป็นถนนสำหรับการใช้จ่ายสินค้า จัดเป็น Urban space ที่สำคัญที่สุดในนิวยอร์ก เขต Rockefeller นี้ทำให้เรามองเห็นโอกาสของการพัฒนาใหม่ๆ โอกาสที่จะปรับปรุงคุณภาพของสิ่งแวดล้อมเมือง โดยการสร้างลักษณะที่โล่งสาธารณะให้มีกิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่ให้ความตื่นเต้น , ความน่าสนใจ รวมทั้งเกิดความต่อเนื่องในการสัญจรจากทางเดินที่เชื่อมต่อกัน นอกจากเขตพิเศษ Rockefeller แล้ว ยังมีเขตพิเศษอื่นๆอีกหลายเขต เช่น Lincoln Center Special District , Fifth Avenue Special District ฯลฯ ซึ่งแต่ละเขตจะมีข้อ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กำหนดทางกฎหมายที่แตกต่างกัน ในเขตที่ต้องการให้มีทัศนภาพงดงาม มักจะกำหนดให้สร้างอาคารได้สูงไม่เกิน 6 ชั้น หรือ 26 เมตร (85 ฟุต) ซึ่งเป็นความสูงที่อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสมของการมองเห็น ให้มีระยะถอยร่น 26 เมตร เท่ากับความสูงของอาคารโดยนับจากถนน ให้มีทางเดินขนาดกว้าง 5.2 เมตร (17 ฟุต) ฯลฯ

ในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมอาคารสถาปัตยกรรม เป็นตัวอย่างศึกษาจากชุมชน Little Italy

โดยมีขั้นตอนการอนุรักษ์ให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างอาคารเก่าและอาคารใหม่อย่างต่อเนื่องและกลมกลืนกัน คือ (จารุณี ศิริมังคะลา, 2532 : หน้า 20 - 21 อ้างจาก อำนวย พิชิตเดช. 2528 : หน้า 113 - 115)

- สงวนและฟื้นฟูประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของชุมชน
- รักษารูปด้านหน้าของอาคารและลักษณะการค้าแบบปลีกบนถนน
- รักษาสภาพของถนนโดยการพยายามลดความสับสนระหว่างคนเดินเท้าและยานพาหนะ
- ให้มีการฟื้นฟูและปรับปรุงอาคารเก่าในบริเวณ
- สร้างสิ่งแวดลอมที่ดิน เช่น จัดให้มีที่ว่างสาธารณะและปลูกต้นไม้ริมทางเท้า
- ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ดินให้คุ้มค่าและเป็นสัญลักษณ์ของบริเวณ

ในเขต Little Italy ประกอบด้วยย่านสำคัญ 3 แห่ง คือ ที่พักอาศัยซึ่งเป็นบริเวณอนุรักษ์ที่สำคัญ ย่านอุตสาหกรรมและถนนมัลเบอร์รี่ (Mulberry Street) ซึ่งเป็นย่านการค้าและศูนย์กลางการท่องเที่ยว

บริเวณอนุรักษ์ถนนมัลเบอร์รี่ ประกอบด้วยอาคารพักอาศัย ร้านค้าเล็กๆ โรงเรียน โบสถ์ ซึ่งเป็นศูนย์กลางของสังคมที่เด็กๆออกมาวิ่งเล่นและผู้ใหญ่ออกมาพักผ่อนในวันที่อากาศดี แนวต้นไม้บนถนนแคบๆ และอาคารเตี้ยทำให้เกิดความรู้สึกสงบและเป็นกันเองในชุมชน

เนื่องจากถนนมัลเบอร์รี่เป็นถนนแคบๆ จึงกำหนดความสูงของอาคารไว้ไม่เกิน 6 ชั้น อนุญาตให้สร้างอาคารคลุมพื้นที่ได้ 60 - 70% ของพื้นที่ ที่ว่าที่เหลือให้จัดเป็นสวนหลังบ้านหรือสวนหลังคา (Roof Garden) อาคารที่จะสร้างใหม่ต้องสอดคล้องกับอาคารเก่า ทั้งในด้านความสูงและรูปร่างบังคับ ซึ่งเน้นหนักในชั้นล่างของอาคาร เช่น การเจาะประตู หน้าต่าง เพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดช่องว่างระหว่างกำแพงของอาคาร และเพื่อความสะดวกของคนเดินถนน ที่ใดที่เป็นที่ว่างเกินกว่า 20 ฟุต จะต้องจัดเป็นสนามหรือตกแต่งด้วยงานศิลปกรรม เช่น รูปปั้น กำหนดวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง ปลูกต้นไม้เพื่อให้ความร่มรื่น จัดให้มีที่จอดรถโดยไม่ขัดกับสภาพแวดล้อมของบริเวณ

ของบังคับในการออกแบบสำหรับถนนมัลติเบอรี เน้นถึงเรื่องความสูงของอาคารและพื้นที่ที่มีอาคารคลุม กำหนดลักษณะด้านหน้าของร้านค้าเพื่อที่จะรักษาภาพเดิมของถนนไว้ และการติดตั้งป้ายโฆษณา เช่น

- ตู้กระจกสำหรับแสดงสินค้าหน้าร้าน จะต้องสูงจากถนนไม่เกิน 2 ฟุตครึ่ง และมีความสูงระหว่าง 8 ฟุต – 10 ฟุต

- ประตูทางเข้าหน้าร้าน จะต้องถอยร่นเข้าไปจากด้านหน้าไม่ต่ำกว่า 2 ฟุต

- ป้ายโฆษณาทุกชนิดจะต้องไม่ปิดบังเสา เลียง หรือประตูอาคาร

ในระยะเวลา 2 ปี หลังจากที่ได้มีการฟื้นฟูบริเวณนี้ใหม่ ก็ได้มีกฎหมายอนุรักษ์ชุมชน Little Italy และการอนุรักษ์ชุมชนนี้ได้กลายเป็นตัวอย่างในการอนุรักษ์บริเวณอื่นๆ

2.7.5 ฝรั่งเศส

การวางผังเมืองระดับชุมชนและความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้กับประเทศไทย

ผังการใช้ประโยชน์ที่ดินในประเทศฝรั่งเศส เริ่มปรากฏตั้งแต่ปี 2513 ภายใต้การดำเนินการร่วมกันระหว่างรัฐ และ หน่วยงานท้องถิ่น จนกระทั่งมีกฎหมายปฏิรูปทางการผังเมือง ในวันที่ 7 มกราคม 2526 ซึ่งมีจุดมุ่งหมายให้มีการ กระจายอำนาจ ดังนั้นชุมชนหรือท้องถิ่นจึงกลายเป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการวางผัง ในปัจจุบันมีกฎหมาย SRU เพื่อเสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นและทวีความ เป็นเมือง บังคับใช้เมื่อ 1 เมษายน 2544 ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงชื่อผังการใช้ที่ดิน (POS) เป็นผัง ท้องถิ่น (PLU) กฎหมายใหม่นี้มีการปรับปรุงเนื้อหาผังให้มีความสมบูรณ์และยืดหยุ่นมากขึ้น นอกจากนั้น กระบวนการในการวางผังและปรับปรุงผังก็ง่ายขึ้นและเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น กล่าวคือ ผังท้องถิ่นจะต้องแสดงถึงโครงการในการพัฒนาและจัดการท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ซึ่งจะระบุถึงจุดหมาย สุดท้ายของการใช้ที่ดินนั้น ๆ การวางผังท้องถิ่นจะต้องสอดคล้องกับกฎหมายอื่น ๆ ที่เหนือกว่าด้วย ได้แก่

1. ผังแม่บทในการพัฒนาพื้นที่ (SCOT หรือ SCT) และผังแม่บทรายสาขา ในกรณีที่ไม่ใช่ผังแม่บท ผังท้องถิ่นจะต้องอาศัยแนวทางจาก DTA เป็นแนวทางปฏิบัติในกาพัฒนาพื้นที่ ประกอบกับ ข้อกำหนดเฉพาะอื่นเช่น กฎหมายบังคับในการใช้เขตภูเขา และกฎหมายอาณาเขตพื้นที่ฝั่งทะเล

2. ผังแม่บทสำหรับทะเล แม่น้ำ ลำคลอง ต่าง ๆ

3. ผังคมนาคมขนส่งภายในเมือง

4. โครงการท้องถิ่นด้านที่พักอาศัย

5. ผังแม่บทในการพัฒนาทางด้านพาณิชยกรรม

องค์ประกอบของผังท้องถิ่น

1. รายงานผังท้องถิ่นซึ่งเนื้อหาจะเกี่ยวกับการวินิจฉัย การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การเลือกโครงการจัดการและการพัฒนาที่ยั่งยืน (PADD) และข้อกำหนดอื่น ๆ

2. โครงการจัดการและพัฒนาที่ยั่งยืน (PADD) ซึ่งจะระบุถึงทิศทางและการจัดการเมือง ที่เน้นด้านการพัฒนาฟื้นฟูเมืองและการรักษาคุณภาพทางสถาปัตยกรรมและสภาพแวดล้อม ในเค้าโครงของ (PADD) จะระบุชัดเจนในเรื่อง

- 2.1 มาตรการในการอนุรักษ์ และพัฒนาศูนย์กลางเมือง
- 2.2 วิธีการที่เกี่ยวกับการฟื้นฟูบูรณะแปลงที่ดิน , ย่าน หรือรายสาขาอื่น ๆ
- 2.3 ลักษณะถนนและพื้นที่สาธารณะต่าง ๆ ตลอดจนการดูแลรักษา
- 2.4 วิธีการดำเนินการเพื่อเป็นหลักประกันถึงลักษณะที่หลากหลายของย่าน

พาณิชยกรรม

- 2.5 การจัดเส้นทางเข้าสู่เมือง
- 2.6 มาตรการสำหรับการรักษาภูมิทัศน์

3. ข้อกำหนด ซึ่งจะระบุถึงการกำหนดเขตพัฒนาต่าง ๆ โดยการกำหนดเขตการพัฒนาในผังท้องถิ่น จะใช้สัญลักษณ์อักษรตัวใหญ่ แสดงถึงลักษณะเฉพาะหลักของเขตนั้น ๆ และใช้อักษรตัวเล็ก แสดงถึงลักษณะเฉพาะหรือลักษณะเด่นที่แตกต่างกันออกไปในเขตนั้น ๆ โดยมากจะแบ่งเป็น 4 เขตหลัก คือ

3.1 เขตพัฒนาเมือง (Zone U) ได้แก่

- เขตที่พักอาศัยหนาแน่นและอาคารสูง โดยให้ใช้ประโยชน์ในการก่อสร้างอาคารแบบอาศัยร่วมกัน หน่วยราชการ การบริการ และการพาณิชยกรรม
- เขตที่พักอาศัยมีความหนาแน่นและสูงปานกลาง โดยให้ใช้ประโยชน์ในการก่อสร้างอาคารแบบอาศัยร่วมกัน หน่วยราชการ การบริการ และการพาณิชยกรรม
- เขตที่พักอาศัยและความสูงเบาบาง โดยให้เป็นบ้านพักส่วนบุคคล หน่วยราชการและอาคารรัฐที่มีขนาดเล็กๆ การบริการและพาณิชยกรรมที่เกี่ยวข้องกับที่พักอาศัย
- เขตเศรษฐกิจหลัก และที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย และความสูงเบาบาง
- เขตสงวนสำหรับกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ
- เขตพัฒนาอุตสาหกรรม ช่างฝีมือหรือพาณิชยกรรม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- เขตสงวนสำหรับแนวถนน
- เขตสงวนสำหรับกิจการทางด้านการรถไฟ เป็นต้น

3.2 เขตเตรียมพัฒนาเมือง (Zone Au) มักได้แก่พื้นที่ธรรมชาติของชุมชนที่มีแนวโน้มจะพัฒนาเป็นเมืองได้

3.3 เขตเกษตรกรรม (Zone A) เป็นพื้นที่เหมาะสำหรับที่จะพัฒนาทางด้านเกษตรกรรมที่ไม่ใช่เป็นพื้นที่อนุรักษ์ ซึ่งพื้นที่นี้จะอนุญาตให้เฉพาะหน่วยงานรัฐเท่านั้นที่ก่อสร้างได้

3.4 เขตธรรมชาติและป่าไม้ (Zone N) เป็นเขตที่กำหนดขึ้นเพื่อป้องกันอนุรักษ์คุณภาพของพื้นที่ , ธรรมชาติ , ภูมิทัศน์ต่าง ๆ โดยเฉพาะในแง่ของประวัติศาสตร์ หรือรวมถึงพื้นที่ที่เป็นเขตป่าไม้หรือพื้นที่ธรรมชาติต่าง ๆ

ข้อกำหนดนั้นไม่เพียงพอแต่เป็นข้อกำหนดโดยทั่วไป แต่ยังมีข้อกำหนดเฉพาะในเขตพื้นที่ ซึ่งจะประกอบด้วยรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้คือ

มาตราที่ 1 ข้อห้ามการใช้ประโยชน์ที่ดิน

มาตราที่ 2 การใช้ประโยชน์ที่ดินภายใต้เงื่อนไขเฉพาะ

มาตราที่ 3 กำหนดถนนสาธารณะหรือถนนเอกชนบนพื้นที่กว้างว่างเปล่า

มาตราที่ 4 กำหนดเงื่อนไขของพื้นที่กว้าง ๆ สำหรับโครงข่ายสาธารณะต่าง ๆ

มาตราที่ 5 กำหนดพื้นที่เฉพาะสำหรับระบบทำความสะอาด และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ

การทำความสะอาด

มาตราที่ 6 การปลูกสร้างและการก่อสร้างที่สัมพันธ์กับถนนและหน่วยงานสาธารณะ

(เป็นมาตราบังคับ)

มาตราที่ 7 การก่อสร้างที่เกี่ยวข้องกับการจำกัดการแบ่งแยกที่ดินต่าง ๆ (เป็นมาตราบังคับ)

มาตราที่ 8 การก่อสร้างเพิ่มเติมบนพื้นที่ ของเจ้าของเดิม

มาตราที่ 9 พื้นที่ของการก่อสร้างอาคาร

มาตราที่ 10 กำหนดความสูงของอาคาร

มาตราที่ 11 ระบุถึงด้านหน้าของอาคารและการจัดการพื้นที่รอบ ๆ

มาตราที่ 12 การสร้างสถานีต่าง ๆ

มาตราที่ 13 การสร้างพื้นที่ สาธารณะสวนสนุก และสถานที่พักผ่อน

มาตราที่ 14 อัตราการใช้ที่ดิน

4. แผนที่แผนผัง ซึ่งแสดงถึงการกำหนดเขตของแต่ละเขตพัฒนาที่มาจาก

- สภาพเขตป่า
- พื้นที่ที่มีความเสี่ยงภัยทางธรรมชาติ (น้ำท่วม , ภูเขาถล่ม เป็นต้น)
- เขตอนุรักษ์เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีสมรรถนะที่ดินเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์
- พื้นที่สงวนสำหรับเส้นคมนาคมและพื้นที่สาธารณะ
- เขตป้องกันหรือสงวนสำหรับสิ่งที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม, ประวัติศาสตร์ และ

ภูมิศาสตร์

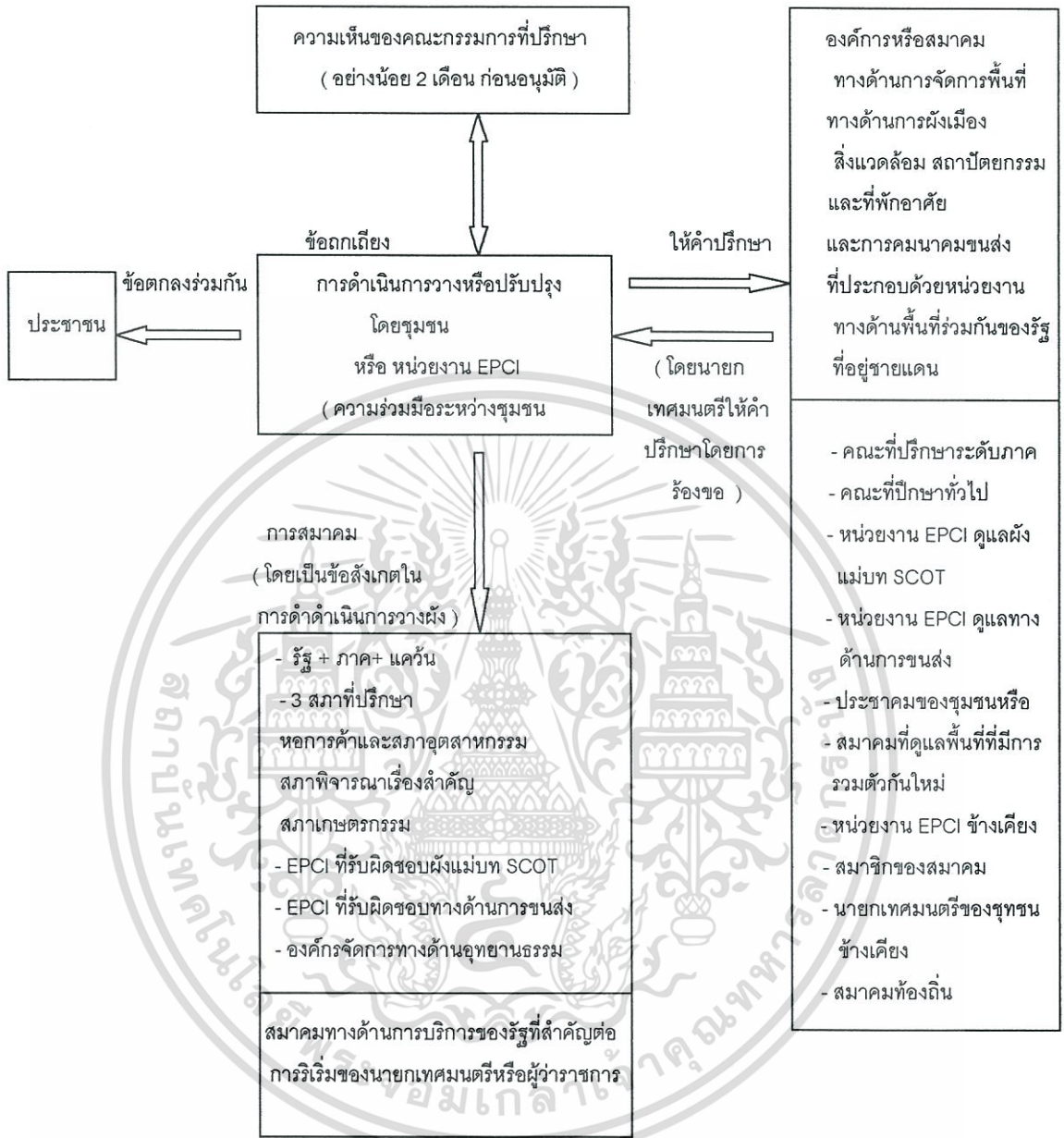
5. ภาคผนวก เป็นเอกสารแสดงข้อมูล หรือแผนที่แผนผังต่าง ๆ อาทิเช่น

- เขตพื้นที่ที่จะเวนคืน
- เขตที่ต้องจัดรวมกันอย่างเร่งด่วน (ZAC)
- รายการแปลงที่ดินซึ่งกฎหมายผังเมืองระบุต้องรักษาเอาไว้
- เขตอนุรักษ์เพื่อการเกษตรกรรม (ZAP)
- เขตท่าล่ายหรือล้างอาคาร
- การเตรียมการของโครงการป้องกันความเสี่ยงภัยทางธรรมชาติ
- ขอบเขตโครงการจัดทำรวมกัน (PAE)
- ผังแม่บทเกี่ยวกับโครงข่ายประปา ระบบกำจัดขยะ

องค์กรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการวางหรือปรับปรุงผัง

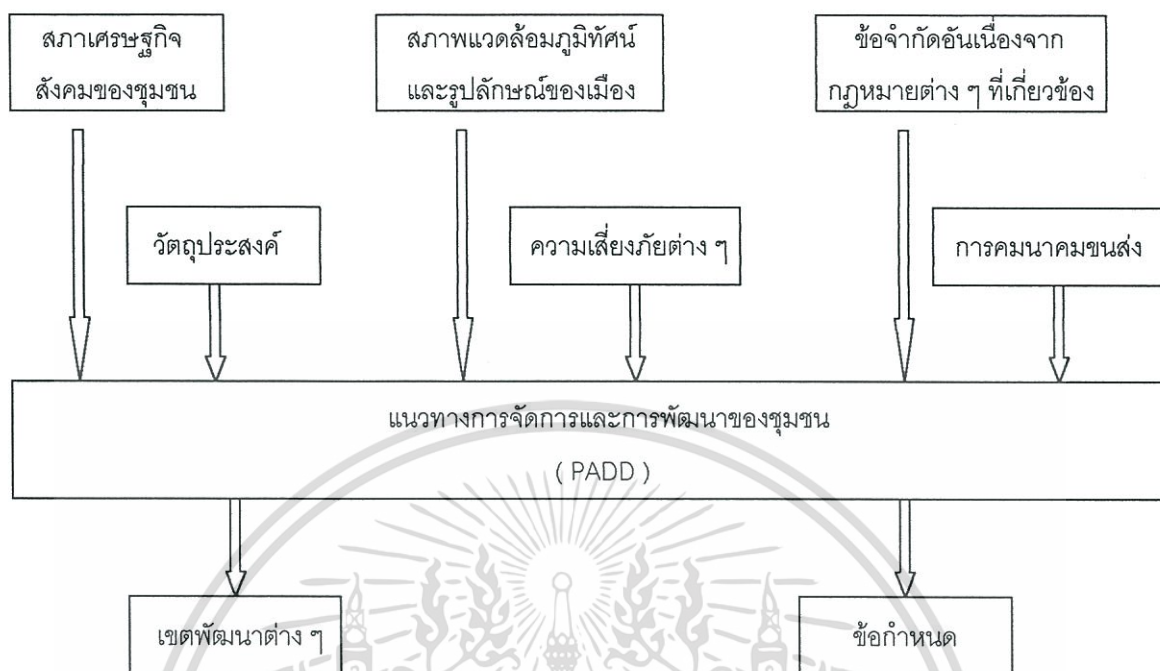
ถึงแม้ว่ากระบวนการในการวางและปรับปรุงผังเป็นความรับผิดชอบของชุมชน อย่างไรก็ตาม มีหลายองค์กรที่มีส่วนร่วมในกระบวนการวางผังทั้งที่เป็นภาครัฐและเอกชนซึ่งบทบาทความรับผิดชอบแต่ละหน่วยงานนั้น เป็นไปภายใต้กรอบของกฎหมาย SRU ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องในการวางผัง ดังภาพต่อไปนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.2 แผนภูมิแสดงองค์กรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการวางหรือปรับปรุงผัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.3 แผนภูมิแสดงการตัดสินใจของชุมชนในการปรับปรุงผัง

ความเป็นไปได้กับการประยุกต์ใช้ในประเทศไทย

ตารางที่ 2.1 ตารางเปรียบเทียบการวางผังท้องถิ่น ระหว่างประเทศฝรั่งเศสกับประเทศไทย

เนื้อหา	ฝรั่งเศส	ไทย
ชื่อ	ผังเมืองท้องถิ่น (PLU)	ผังเมืองรวม
สถานภาพ	เอกสารเป็นกฎหมาย(เทศบัญญัติ)	กฎกระทรวง
ที่มา	- ประมวลกฎหมายผังเมือง - กฎหมาย (SRU)	พรบ.การผังเมือง
ระยะเวลาการบังคับใช้	ไม่กำหนด	5 ปี (+ 2 ปี)
ผู้รับผิดชอบดำเนินการ	ชุมชนดำเนินการศึกษา วางผัง โดย อาศัยหน่วยงานเทศบาลในระดับ Intercommune หน่วยงานเอกชน หรือหน่วยงานวางผังของรัฐ (DDE)	กรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย (ยกเว้นผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร ซึ่ง กทม. เป็นผู้ดำเนินการ)
วัตถุประสงค์	วางผังชุมชน	วางผังเมือง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

เนื้อหา	ฝรั่งเศส	ไทย
องค์ประกอบ/เนื้อหา	<ul style="list-style-type: none"> - รายงาน - โครงการพัฒนาที่ยั่งยืน - ข้อกำหนด - แผนที่ แผนที่ต่าง ๆ - ภาคผนวก 	<ul style="list-style-type: none"> - แผนที่แผนที่ต่างๆ (ผังการใช้ประโยชน์ที่ดินผังเส้นทางคมนาคม และผังแสดงเขตการปกครอง) - ข้อกำหนด - รายงาน
ขั้นตอนการดำเนินการ	<p>กำหนดการวางแผนและการจัดทำหรือปรับปรุง</p> <p>☆ ข้อสังเกตจากองค์กรหน่วยงาน Personnes Associe'es</p> <p>☆ ข้อตกลงร่วมกันของประชาชน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ข้อโต้แย้งจากคณะที่ปรึกษา/หน่วยงาน EPCI (ความร่วมมือระหว่างชุมชน) - ศึกษาศาภาพต่าง ๆ - กำหนดโครงการในการพัฒนาที่ยั่งยืน - ส่งผ่านอำนาจสู่หน่วยงานสมาคม Personnes Associe'es ชุมชนชายแดน หน่วยงาน EPCI - ประชุมรับฟังความคิดเห็นของคณะบุคคลอื่น ๆ - ปรับปรุงโครงการ - พิจารณาทางเลือกโดยคณะกรรมการอธิการประนีประนอม 	<ul style="list-style-type: none"> - ศึกษาศาภาพต่าง ๆ - ประชุมคณะที่ปรึกษาจังหวัด - วางผังร่าง - ประชุมประชาชน - ประชุมประสานแผน - ประชุมกรรมการผังเมือง - ปิดประกาศ 90 วัน (คำร้อง) - ประชุมกรรมการผังเมืองพิจารณา คำร้อง - ปรับปรุงผังตามมติคณะกรรมการผังเมือง - ขั้นตอนการดำเนินการเป็นกฎหมาย - ประชุมคณะกรรมการร่างกฎหมายมหาดไทย - ครม. รับหลักการ - ประชุมกฤษฎีกา - ครม. เห็นชอบ - ประกาศราชกิจจานุเบกษา (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

เนื้อหา	ฝรั่งเศส	ไทย
	<ul style="list-style-type: none"> -ประชุมประชาชน -ปรับปรุงโครงการ -ประชุมความคิดเห็นของคณะบุคคล ที่ริเริ่มดำเนินการวางแผนร่วมกันเฉพาะพื้นที่ (ZAC) - อนุมัติผัง (โดยนายกเทศมนตรี) 	
อำนาจในการอนุญาตการก่อสร้าง	นายกเทศมนตรี(ในนามของชุมชน) ในกรณีไม่มีการบังคับในผังชุมชน นายกเทศมนตรีเป็นผู้มีอำนาจในการอนุญาตก่อสร้างในนามของรัฐ โดยอาศัยอำนาจจากกฎหมายผังเมืองระดับชาติ	<ul style="list-style-type: none"> - นายกเทศมนตรี (ในเขตเทศบาล) - ประธานองค์การบริหารส่วนตำบล (นอกเขตเทศบาล)
การจัดการทางด้านตุลาการ	ถ้าผู้ว่าราชการพิจารณาแล้วเห็นว่า ผังชุมชนนั้นผิดกฎหมายก็จะขอให้ นายกเทศมตรียกเลิกการอนุมัติผัง แต่ถ้านายกเทศมนตรีไม่ปฏิบัติตาม ผู้ว่าราชการสามารถใช้กระบวนการทางตุลาการ (ศาล) ถ้านายกเทศมนตรียังไม่ปฏิบัติตามที่ศาลตัดสินอำนาจในการอนุญาตก่อสร้างอาคารจะถูกส่งมอบให้กับผู้ว่าราชการจังหวัด	ถ้าท้องถิ่นไม่ปฏิบัติตามผัง ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้ที่มีอำนาจดำเนินการตามกฎหมาย คณะกรรมการผังเมืองจะเป็นผู้ให้คำแนะนำในการดำเนินการทางกฎหมาย แต่อำนาจในการดำเนินงานยังเป็นของท้องถิ่น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.7.6 สิงคโปร์

โครงการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อม

โครงการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อมของสิงคโปร์เพิ่งเริ่มภายใต้การควบคุมของรัฐบาลสิงคโปร์ในปี ค.ศ 1980 (อรศิริ ปาณินท์. 2528ก : 61 –65) โดยพิจารณาอนุรักษ์กลุ่มอาคารซึ่งเป็นย่านอาศัยของคนจีนดั้งเดิม ซึ่งมีลักษณะสถาปัตยกรรมแบบไชนีส บาโรค (Chinese Baroque) ในย่านถนนอีเมอรัล ฮิล (Emerald Hill Road) หลังจากทีอาคารเก่าหลายกลุ่มต้องถูกรื้อเพื่อการพัฒนา เนื่องจากเหตุผลทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นที่น่าเสียดาย

รัฐบาลสิงคโปร์เริ่มโครงการด้วยการออกกฎหมายห้ามดัดแปลงทั้งภายในและภายนอกกลุ่มอาคารดังกล่าว โดยรัฐจะดำเนินการบูรณะและบังคับการใช้งานอาคารให้เป็นเฉพาะพักอาศัยเท่านั้น โดยจะอนุรักษ์ทั้งอาคารและสภาพแวดล้อมโดยรอบ พื้นที่อนุรักษ์ทั้งหมดประมาณ 9.58 เอคตา ซึ่งครอบคลุมบริเวณ ถนนอีเมอรัล ฮิล ถนนฮัทเลท และถนนชั้นเดอร์ บริเวณดังกล่าวเริ่มการก่อสร้างชุมชนในปี ค.ศ 1837 และอยู่ในเขตโครงการพัฒนาชุมชนเมืองของรัฐบาล ซึ่งทางรัฐบาลมีความเห็นว่า การพัฒนาชุมชนเมืองย่านนี้ควรเป็นการพัฒนาในลักษณะของการรักษามรดกวัฒนธรรม โดยยังมีการใช้งานปัจจุบันที่มีประสิทธิภาพ ต้องการให้เห็นว่าศิลปสถาปัตยกรรมซึ่งมีคุณค่าในอดีตยังใช้งานได้ในปัจจุบัน ไม่ต้องการอนุรักษ์ให้เป็นเพียงพิพิธภัณฑ์ของอดีตเท่านั้น แต่ต้องการให้มรดกวัฒนธรรมทุกชิ้นมีคุณค่าต่อชนรุ่นหลัง ปัจจุบันและอนาคต

การดำเนินการในโครงการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อมของสิงคโปร์ มิได้ให้ผลกับการพัฒนาชุมชนเมืองของรัฐบาลเท่านั้น แต่ยังส่งผลมายังด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวอย่างมาก รัฐสามารถใช้การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ย่านดังกล่าว พร้อมทั้งชี้แนะคุณลักษณะของอาคารและสภาพแวดล้อมที่อนุรักษ์เพื่อประโยชน์ในการชักชวนนักท่องเที่ยวให้สนใจ วิธีการประชาสัมพันธ์ของสิงคโปร์ ใช้วิธีการตั้งสังคมวัฒนธรรมของคนสองเชื้อชาติซึ่งน่าจะเป็นปัญหาเข้ามาเกี่ยวเนื่องกับรูปแบบและลักษณะเด่นของสถาปัตยกรรม โดยมีการอธิบายลักษณะอาคารว่า “ อาคารที่อนุรักษ์เหล่านี้มีลักษณะของแบบแผนประเพณีและวิถียุณยานเป็นลักษณะจีน ในขณะที่เดียวกันก็ให้รูปทรงรูปแบบของมาเลย์ ซึ่งลักษณะดังกล่าวแสดงความผสมกลมกลืนของชนชาติจีนและมาเลย์ ซึ่งอาศัยอยู่ในสิงคโปร์มาช้านาน “

ย่านอีเมอรัล ฮิล เป็นย่านพักอาศัยเก่าแก่ของคนจีนในสิงคโปร์ ซึ่งมีลักษณะอาคารต่อเนื่องเป็นแนวโค้งตามความโค้งของถนนเพิ่งเริ่มก่อสร้างในปี ค.ศ 1901 – 1925 ลักษณะอาคารเป็นตึกแถวซึ่งมีความต่อเนื่องกัน มีระเบียงหน้าอาคาร มีความสูงของชั้นต่างๆ เท่าๆ กัน และมีส่วนประกอบของสวนประณีตสถาปัตยกรรมที่งดงามด้วยลักษณะช่างฝีมือที่ประณีตผู้ที่ครอบครองอาคาร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในย่านนี้คนแรกคือ วิลเลียม คัพเพจ คัพเพจ ได้กรรมสิทธิ์ในอาคารในปี ค.ศ 1845 และเริ่มสร้างอาคารคู่แรกคือ อีริน ลอดจ์และเฟิร์น คอทเทจ (Erin Lodge Cottage)

อาคารเริ่มเปลี่ยนเจ้าของและเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง ในปี ค.ศ 1901 พื้นที่ดิน 13.2 เฮกตา ถูกตัดแบ่งเป็น 38 ส่วนซึ่งมีขนาดต่างๆกัน และถูกขายเปลี่ยนมือไปเรื่อยๆ ตัวอาคารเดิมถูกรื้อเป็นตึกแถวลักษณะที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน เดือนสิงหาคม 1981 องค์การพัฒนาชุมชนเมืองของรัฐบาลได้เริ่มโครงการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมของสิงคโปร์ โดยเริ่มโครงการแรกในย่านถนนอีเมอรัล ฮีล และได้ขยายวงการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม สภาพแวดล้อมไปยังย่านอื่นๆอย่างมีประสิทธิภาพ

2.7.7 ญี่ปุ่น

กฎหมายเพื่อการพัฒนาและฟื้นฟูเมือง

ญี่ปุ่นมีแนวทางการดำเนินการเพื่อสุนทรียภาพที่สำคัญคือ การที่ญี่ปุ่นมีกฎหมายและระบบการจัดการใช้ที่ดินที่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความเป็นระเบียบและใช้ที่ดินได้อย่างคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ กฎหมายพื้นฐานที่ญี่ปุ่นได้นำมาควบคุมการใช้ที่ดิน (The Tokyo Metropolitan Government. 1983 : 35 – 70) ได้แก่ (National Land Comprehensive Development Law (1950) เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้ได้วางแนวทางไว้เพื่อการพัฒนา ทำให้ญี่ปุ่นสามารถพัฒนาตามโครงการต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว เช่น โครงการรถไฟฟ้าด่วน ระบบทางด่วน พื้นที่อุตสาหกรรม นอกจากนี้ญี่ปุ่นยังมีกฎหมายพื้นฐานที่กำหนดนโยบายในการใช้ที่ดินระดับประเทศ และนโยบายการลงทุนพัฒนาภูมิภาคคือ National Land Use Planning Law (1974) National Capital Region Development Law (1956) ตามลำดับ ผลก็คือ ทำให้การวางผังและการพัฒนาเมืองของญี่ปุ่นเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีนโยบายและมาตรการระดับชาติรองรับอยู่

เนื่องจากญี่ปุ่นมีภัยธรรมชาติ คือ แผ่นดินไหวบ่อยและผลจากแผ่นดินไหวมักทำให้เกิดเพลิงไหม้ตามมาบ่อยๆ ประกอบกับมีพื้นที่อยู่น้อยจึงทำให้มีการพัฒนาเทคนิคในการใช้พื้นที่ให้เกิดประสิทธิภาพและความเป็นธรรมต่อเจ้าของที่ดินโดยวิธีการปรับปรุงฟื้นฟูเมือง และการจัดรูปที่ดิน

การปรับปรุงฟื้นฟูเมือง (Urban renewal , Urban Development) คือการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในปัจจุบันซึ่งไม่เป็นที่พึงปรารถนาในพื้นที่นั้นโดยการรื้อถอน และสร้างขึ้นมาใหม่ในพื้นที่แตกต่างจากเดิม โดยปฏิบัติตามการวางผังขั้นสมบูรณ์ (Comprehensive Plan) ความจำเป็นในการปรับปรุงฟื้นฟูเมืองทั่วโลก มักเกิดจากกรณีแวดล้อมต่างกัน เช่น

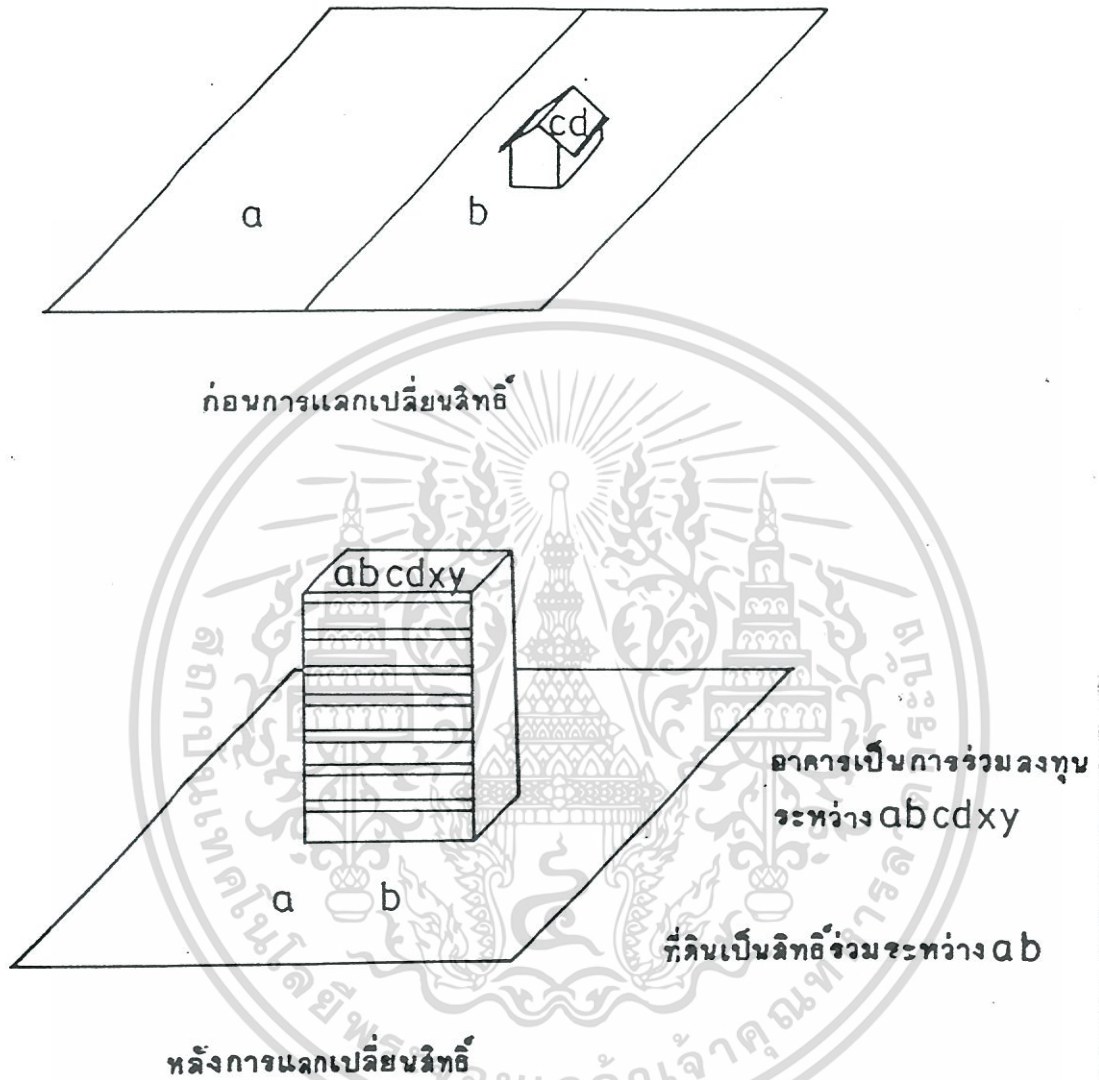
- การขยายตัวของเมือง
- สิ่งก่อสร้างทรุดโทรม

- ทักษะคติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
- ปัญหาการจราจร
- ค่านิยมใหม่ๆในการอยู่อาศัยและจับจ่ายซื้อของ

การปรับปรุงฟื้นฟูเมืองเป็นการแลกเปลี่ยนสิทธิในการใช้ที่ดิน เพื่อร่วมกันพัฒนาพื้นที่ในลักษณะร่วมกัน หลักประการแรก จัดพื้นที่สิ่งก่อสร้างใหม่ (Reconstruction of Built – up Area) ให้มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างสาธารณูปโภค , สาธารณูปการ หลักประการที่สองคือ จัดการลงทุนสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้างให้เป็นแหล่งดึงดูดทางธุรกิจเพื่อเก็บเกี่ยวผลประโยชน์นำมาแบ่งกันระหว่างเจ้าของทรัพย์สิน , เจ้าของที่ดินและผู้ร่วมลงทุน

การจัดรูปที่ดิน เกิดขึ้นจากความจำเป็นที่สภาพของเมืองในปัจจุบัน มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น จำนวนประชากรและรถยนต์ที่เพิ่มขึ้น เป็นผลทำให้ถนนสี่สภาพคับแคบ ประกอบกับความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมของเมืองที่เกิดจากการปะปนของที่พักอาศัย ร้านค้า และโรงงานในบริเวณชานเมือง จะพบบ้านเรือนจำนวนมากที่สร้างขึ้นโดยปราศจากถนน สวนสาธารณะ และระบบระบายน้ำ ซึ่งถ้าปล่อยให้สภาพการณ์เป็นเช่นนี้ต่อไป สภาพแวดล้อมจะเสื่อมโทรมลง ทั้งยังเป็นปัญหาในการป้องกันอัคคีภัย การจัดรูปที่ดินมีหลักการคือ

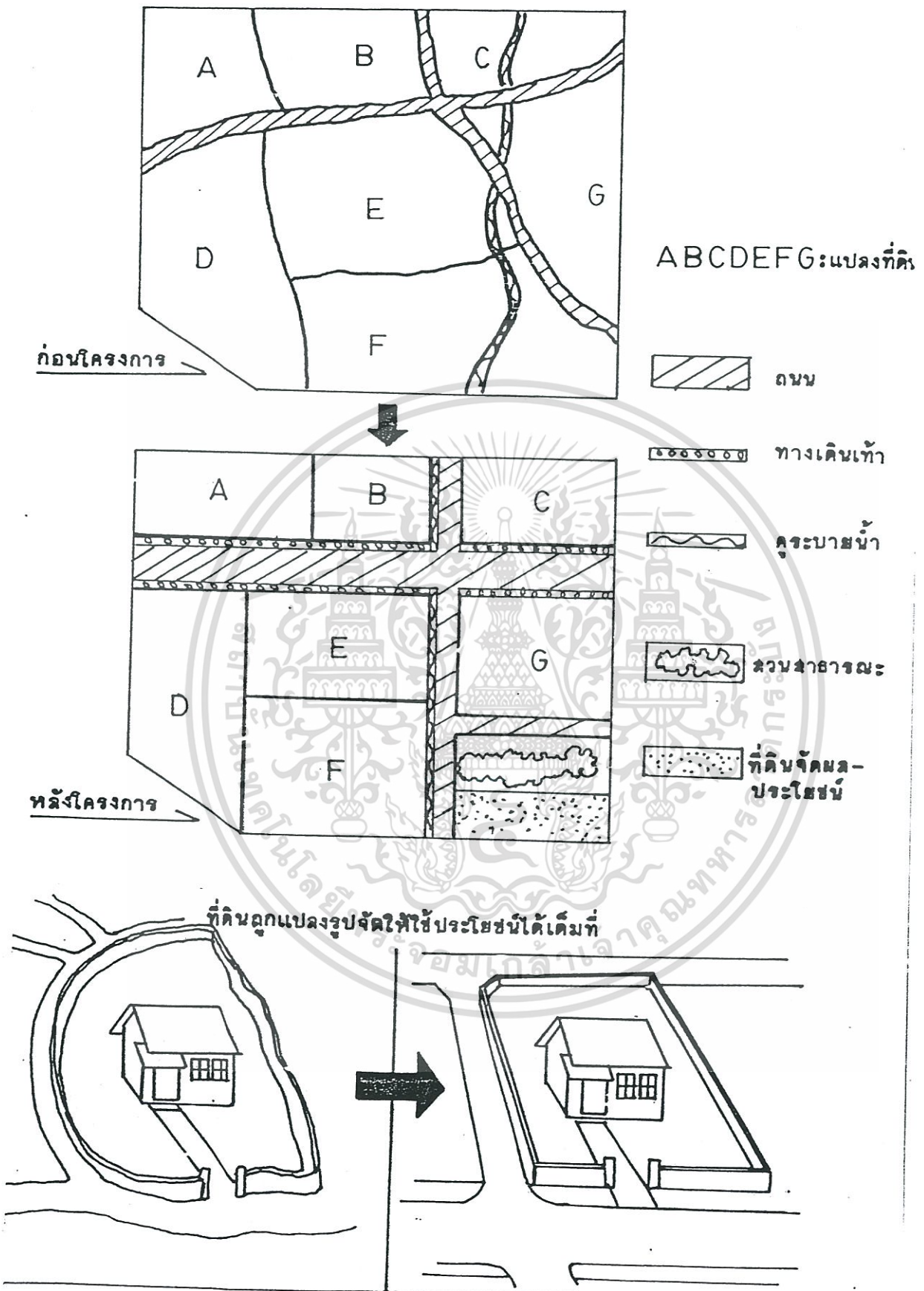
1. ที่ดินที่จำเป็นสำหรับถนนและสวนสาธารณะจะได้มาจากส่วนเฉลี่ยของที่ดินทุกแปลงในพื้นที่โครงการ
2. จัดรูปที่ดินใหม่ตามสภาพที่ตั้ง พื้นที่ และสภาพแวดล้อมเดิม
3. กรรมสิทธิ์ในที่ดิน สิทธิภาพในการเช่าเดิมจะปรับตามลักษณะของที่ดินใหม่ (ดูภาพที่ 2.4)

- Ab เจ้าของที่ดิน
- C ผู้เช่าที่ดิน
- D ผู้เช่าอาคาร
- Xy ผู้ร่วมลงทุน

ภาพที่ 2.4 การปรับปรุงฟื้นฟูเมือง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.5 การจัดรูปที่ดิน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.8 ตัวอย่างกรณีศึกษาของในประเทศไทยที่น่าสนใจ

2.8.1 การพัฒนาและการอนุรักษ์เมืองเก่าภูเก็ต

เมืองเก่าภูเก็ต ตั้งอยู่ในพื้นที่ชั้นในของเขตเทศบาลเมืองภูเก็ต มีพื้นที่ประมาณ 175 ไร่ เป็นพื้นที่ที่แต่เดิมเรียกว่า “ ฟุงคา “ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชการที่ 4 ได้มีการค้นพบว่ามีแร่ดีบุกอยู่ในตำบลฟุงคาเป็นจำนวนมาก (ก่อนหน้านั้นภูเก็ตมีชื่อเสียงด้านการเป็นแหล่งแร่ดีบุกอยู่ก่อนแล้ว) เจ้าเมืองในสมัยนั้นคือ หลวงพิทักษ์ทวีป (ทัต) จึงได้ตั้งเมืองขึ้นในปี พ.ศ. 2394 – 2411 ต่อมาการค้าแร่ดีบุกเฟื่องฟูในพื้นที่แถบมาลาญ ได้มีการพัฒนาเมืองให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น โดยมีพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) เป็นสมุหเทศาภิบาล สำเร็จราชการมณฑลภูเก็ต ในช่วงปี พ.ศ. 2444 – 2456 แบบแผนการสร้างเมืองและอาคาร คล้ายกับเมืองที่มีการค้าแร่ดีบุกในภูมิภาคเดียวกัน คือ สิงคโปร์ ปีนัง รวมทั้งเมืองบางเมืองในภาคใต้ของไทย มี ระนอง และตะกั่วป่า เป็นต้น ลักษณะอาคารที่เด่นเป็นเอกลักษณ์ด้วยรูปแบบจีนผสมยุโรปนี้ บางท่านเรียกว่า รูปแบบ ชิโนโปรตุเกส

อาคารส่วนใหญ่เป็นตึกแถวก่ออิฐถือปูน มี 1-3 ชั้น ลักษณะเด่นคือด้านหน้าแคบ (ประมาณ 2.80-4.50 เมตร) แต่ลึกมาก (ประมาณ 45.00-60.00 เมตรหรือลึกกว่า) ภายในของอาคารจึงแบ่งช่องเปิดเป็นระยะ เพื่อให้มีการถ่ายเทอากาศและได้รับแสงอย่างเพียงพอ ด้านหน้าอาคารชั้นล่างเปิดเป็นช่องทางเดิน มีพื้นที่ชั้นสองเป็นหลังคาคลุมทุกคูหาต่อเนื่องกัน คล้ายลักษณะเป็น อาเขต (Arcade) ดังนั้นทั้งสองฝั่งไม่จำเป็นต้องมีบาวิถี เนื่องจากคนเดินถนนสามารถเดินในอาเขตที่กันแดด กันฝนได้เป็นอย่างดี ด้านหน้าอาคารตกแต่งด้วยบัวปูนปั้นที่มีทั้งลายตุ๊กตาจีน ลายรูปดอกไม้ รูปสัตว์ ลายเลขาคณิต และลายที่ได้รับอิทธิพลจากยุโรปหลายยุคผสมกัน

อาคารตึกแถวรวมทั้งคฤหาสน์แลอาคารราชการหลายแห่ง ยังคงหลงเหลืออยู่เป็นจำนวนมากในภูเก็ต แต่เนื่องจากเก่าแก่ ผนวกกับความต้องการการพัฒนา ทำให้อาคารเก่าถูกแทนที่ด้วยอาคารสมัยใหม่ กระแสการอนุรักษ์จึงได้เกิดขึ้นโดยตั้งแต่ปี พ.ศ.2523 ได้มีการรวมตัวกันของชาวเมืองภูเก็ตทั้งจังหวัด ก่อตั้งกลุ่มผู้สนใจ ประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ต (๑ งานสะกด) และได้มีการเก็บรวบรวมประวัติศาสตร์ของเมืองเก่าไว้ด้วย พร้อมทั้งนำเสนอในสื่อต่าง ๆ ต่อมาได้มีสถาบันการศึกษาหลายแห่ง (มีสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น) ได้ทำการศึกษาเรื่องเมืองเก่าทั้งที่เป็นงานวิจัย และวิทยานิพนธ์ในระดับมหาบัณฑิต ในช่วงปี พ.ศ. 2530-2533 กรมศิลปากรการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และองค์การระหว่างประเทศ เช่น JICA ได้ดำเนินการสำรวจเมืองเก่า และได้มีการเสนอการปรับปรุงพื้นที่ เมืองเก่าให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และในระยะเวลา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ดังกล่าว สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ขอพระราชทานเกียรติบัตรจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และได้มอบให้แก่ผู้ครอบครองอาคารย่านเมืองเก่า ในฐานะผู้ที่อนุรักษ์อาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2533

การศึกษาโครงการดังกล่าวซึ่งเป็นโครงการต่อเนื่อง แต่งบประมาณที่ได้เป็นของท้องถิ่นเอง มิใช่มาจากองค์กรระหว่างประเทศ

ในการศึกษาโครงการในขั้นนี้ ได้เริ่มจากการสำรวจและรังวัดลักษณะสถาปัตยกรรมในพื้นที่นำร่อง (คือถนนกลาง) อาคารตึกแถวเก่าทั้งหมด 141 คูหาได้มีการรังวัดและบันทึกข้อมูลไว้โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ คือเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดความสำคัญของอาคาร เพื่อใช้เป็นหลักฐานที่อ้างอิงได้ (Evidence) ในการสงวนรักษาและบูรณะอาคารที่มีคุณค่าสูงสุด และเพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการจัดทำแนวทางการออกแบบหรือพัฒนาอาคาร (Design and Development Guidelines)

ในขณะเดียวกัน ก็ได้ดำเนินการสำรวจสภาพครัวเรือนใน ด้านกิจกรรมทางวัฒนธรรม กิจกรรมและแนวโน้มทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ในสังคม และความคิดเห็นส่วนบุคคลต่อการอนุรักษ์ ซึ่งข้อมูลในกลุ่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ โอกาส และข้อจำกัดในการจัดทำแผนงานเพื่อการอนุรักษ์ และยังเป็นเรื่องชี้วัดความเป็นไปได้ในการจัดตั้งองค์กรท้องถิ่นเพื่อเป็นช่องทางในการสื่อสารกับรัฐบาลท้องถิ่นตามแนวทางของ Local Agenda 21 และ Habitat Agenda ต่อไปด้วย

2.8.2 กรณีศึกษา : การปรับปรุงชุมชนท่าเตียน

ชุมชนท่าเตียน เป็นชุมชนในเขตเกาะรัตนโกสินทร์ชั้นใน ที่มีการตั้งถิ่นฐานมาเป็นเวลานานกว่าครึ่งศตวรรษ พื้นที่ท่าเตียนเป็นที่ตั้งของเรือรบหลวงในสมัยรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 5 และเป็นตึกศาลชำระความต่างประเทศและที่พักอาศัยของข้าราชการบริพารในสมัยรัชกาลที่ 4

ตึกแถวเก่าบริเวณท่าเตียน สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยรัชกาลที่ 5 มีลักษณะสถาปัตยกรรมที่ได้รับ อิทธิพลจากสถาปัตยกรรมยุโรปในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance) นอกจากนั้นยังมีตึกแถวอีกกลุ่มหนึ่งที่สร้างในสมัยต่อมา โดยมีการตกแต่งลวดลายและช่องเปิดโดยใช้รูปทรงเรขาคณิตเป็นหลัก ชุมชนท่าเตียนเคยเป็นย่านการค้าที่คึกคัก เป็นตลาดค้าส่งผักผลไม้ และเป็นท่าเรือเมลท์ที่ใช้ล่องระหว่างพระนครกับจังหวัดทางภาคกลางและภาคเหนือ จึงมีผู้คนผ่านไปมาอยู่เสมอ ปัจจุบันกิจกรรมทางการค้าได้ซบเซาลงไปมาก แต่ยังคงพบเห็นตึกแถวที่ใช้เป็นโกดังเก็บสินค้าอยู่บ้าง แต่หลายกิจการได้ย้ายโกดังออกไป ชานเมืองคงเหลือไว้เพียงสำนักงานติดต่อเท่านั้นปัจจุบันมีจำนวน

ตึกแถวทั้งใหม่และเก่าอยู่ประมาณ 450 คูหา และยังคงดำเนินกิจการค้าอยู่จำนวนกว่าครึ่ง นอกจากนี้ใช้เป็นที่อยู่อาศัยเพียงอย่างเดียว

ความชบเซาของการค้าในชุมชนท่าเตียน น่าจะมาจากการเจริญเติบโตที่ขยายออกไปชานเมืองของกรุงเทพมหานคร ผนวกกับข้อจำกัดทางด้านการพัฒนาในโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งได้มีการควบคุมกิจกรรมและความสูงของอาคารในรูปของกฎหมายท้องถิ่นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 รวมทั้งมาตรการควบคุมเวลาร้างของรถบรรทุกในเมือง ในปี พ.ศ. 2538 สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมได้เสนอแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ โดยในพื้นที่ท่าเตียน มีโครงการปรับปรุงให้เป็นทีโล่ง เพื่อเปิดมุมมองวัดพระเชตุพนฯ ซึ่งจะต้องมีการรื้อย้ายชุมชนออกไปนอกพื้นที่และมีการอนุรักษ์เฉพาะตึกแถวเก่าบริเวณหัวมุมถนนมหาธาตุ ซึ่งมีจำนวนเพียงประมาณ ร้อยละ 10 ของตึกแถวในชุมชนทั้งหมดเท่านั้น

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้ให้ข้อสังเกตสรุปไว้ในรายงานฉบับสมบูรณ์ของการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทฯ ต่อโครงการบริเวณท่าเตียนว่า การเปิดมุมมองและพัฒนาให้เป็นทีโล่งจะมีผลกระทบต่อชุมชน จึงควรมีกระบวนการสอบถามความคิดเห็นจากชุมชนก่อน กรุงเทพมหานครในฐานะรัฐบาลท้องถิ่นจึงได้มีโครงการศึกษาเพิ่มเติม เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปฏิบัติได้จริงโดยใช้แนวทางผสมผสานระหว่างหลักการทฤษฎีทางผังเมือง นโยบายของรัฐ และความคิดเห็นขอประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้ผลที่ได้เป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่าย และกรุงเทพมหานคร โดยกองจัดรูปที่ดินและปรับปรุงฟื้นฟูเมือง สำนักผังเมือง ได้มอบหมายให้สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เป็นผู้ดำเนินโครงการในพื้นที่ชุมชนท่าเตียน และผู้เขียนได้รับมอบหมายให้เป็นผู้รับผิดชอบในโครงการนี้

โครงการนี้เริ่มทำการศึกษาในปลายปี พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นที่รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ได้คุ้มครองสิทธิคนไทยทุกคนในการรับรู้ข่าวสารและโครงการของรัฐ และในมาตรา 45 ได้บัญญัติไว้ว่าชุมชนท้องถิ่น มีสิทธิที่จะอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญา ศิลปะ หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการจัดกิจการ บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างมีสมดุลยั่งยืน จึงเป็นประเด็น สำคัญในการเริ่มต้นศึกษาโครงการปรับปรุงชุมชนท่าเตียนภายใต้แผนแม่บทกรุงรัตนโกสินทร์ เนื่องจากชุมชนอาจได้รับผลกระทบจากการรื้อย้ายปรับปรุงให้เป็นทีโล่งและชุมชนจะต้องเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดแผนการปรับปรุงพื้นที่ของตน

ชุมชนท่าเตียนมีองค์กรชุมชนที่ได้จดทะเบียนเป็นชุมชนเมืองกับสำนักพัฒนาเมือง กรุงเทพมหานคร ในรูปของคณะกรรมการชุมชน นอกจากนั้นยังมีองค์กรทางสังคม คล้ายเป็นสมาคมพ่อค้าภายใน ชุมชน โดยทั้งสององค์กรมีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด กิจกรรมการพัฒนาชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ของท่าเตียนมีความเข้มแข็งมาก จะเห็นได้จากมาตรการป้องกันอัคคีภัยที่มีอาสาสมัครและอุปกรณ์ดับเพลิงต่างๆ 5-10 คูหา มีการซ้อมการบรรเทาสาธารณภัยเป็นประจำ นอกจากนี้ ชุมชนยังมีการจัดงานประจำปี 2 ครั้งซึ่งในงานมีการประมูลเครื่องบูชาศาลเจ้าโดยเงินที่ได้ (ซึ่งเป็นจำนวนมากพอสมควร) จะนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนต่อไปด้วย

ประเด็นสำคัญของโครงการปรับปรุงชุมชนท่าเตียน คือการที่รัฐบาลมีนโยบายเปิดพื้นที่โล่ง ขณะที่ชุมชนไม่ต้องการรื้อย้ายออกไป จุดประสงค์การจัดทำพื้นที่โล่งคือเพื่อส่งเสริมความสวยงามและสภาพแวดล้อมที่ดีของเกาะรัตนโกสินทร์ พร้อมทั้งเป็นการลดปัญหาความแออัดในพื้นที่ แต่จุดประสงค์ของชุมชนคือการต้องการที่อยู่อาศัย ที่ดำเนินกิจกรรมการค้าซึ่งมีความสัมพันธ์และผูกพันกันมานาน

ปัจจัยหนึ่งที่รัฐบาลไม่สามารถเปิดพื้นที่ในท่าเตียนนอกเหนือจากการต่อต้านจากชุมชนแล้ว คืองบประมาณที่ต้องใช้ในการเวนคืนจากเจ้าของที่ดินที่เป็นเอกชนรายย่อย วัดพระเชตุพนฯ และสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ รวมทั้งค่ารื้อถอน ค่าชดเชย ค่าการพัฒนาบำรุงรักษา ซึ่งเป็นเงินนับพันล้านบาท

ดังนั้นเพื่อการประนีประนอมปัญหาดังกล่าวในโครงการศึกษาปัญหาครั้งนี้จึงกำหนดแนวทางการพัฒนาโดยภาพรวมขึ้นมาใหม่ เพื่อพยายามจะสนองวัตถุประสงค์ของรัฐบาลในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมแต่รัฐอาจต้องยอมรับหากการปรับปรุงนั้นไม่ได้ภาพรวมที่สมบูรณ์ทั้งหมด ในขณะที่ชุมชนก็ต้องยอมรับให้มีการรื้อถอนโครงสร้างบางส่วนเพื่อการจัดมุมมอง และการไล่อพยพชุมชนบุกรุกริมน้ำที่มาอาศัยเป็นการชั่วคราว และปรับปรุงให้เป็นที่ว่าง และทางทำริมแม่น้ำเจ้าพระยาและชุมชนจะต้องปฏิบัติตามข้อบังคับในการพัฒนาพื้นที่ และแนวทางการพัฒนาอาคารอย่างเคร่งครัด เช่นการกำหนดรูปแบบของอาคาร การต่อเติม การจัดจังหวะของช่องเปิด การวางตำแหน่งเครื่องปรับอากาศ ป้ายโฆษณา การใช้วัสดุ และส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรมอื่นๆ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองเก่า ย่านถนนนครนอก-นครใน จ.สงขลา โดยผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากข้อมูลทางกายภาพ, ข้อมูลทางเศรษฐกิจ, ข้อมูลทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย ลักษณะและสภาพชุมชน, สภาพและปัญหาการจราจร, ลักษณะทางสถาปัตยกรรม, องค์ประกอบของชุมชน, ลักษณะทางภูมิทัศน์, โครงสร้างทางเศรษฐกิจชุมชน, การประกอบอาชีพ, กิจกรรมหลักของชุมชน, ลักษณะการใช้ที่ดิน, ลักษณะการถือครองที่ดิน, โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม, สถาบันทางสังคม, บริการของรัฐ, ทัศนคติของประชาชนในพื้นที่, แผนงาน, นโยบาย, ภาพถ่ายทางอากาศ แผนที่ ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้อง โดยการสำรวจ, การสังเกต, และแบบสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้เสนอแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา กำหนดรูปแบบชุมชนเมืองเก่า ย่านถนนนครนอก-นครใน จ.สงขลา

จากการวิจัยครั้งนี้เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของผู้วิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการวิจัยไว้ดังนี้ คือ

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
  - 3.2.1 การสร้างเครื่องมือ
  - 3.2.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
- 3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร คือ

3.1.1.1 ด้านการศึกษาพื้นที่ คือ ขอบเขตพื้นที่พื้นที่ในเขตชุมชนเมืองเก่า ย่านถนนนครนอก - นครใน จ.สงขลา ซึ่งตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกเฉียงชายฝั่งทะเลสาบสงขลา ซึ่งมีขนาดพื้นที่ 0.30 ตารางกิโลเมตร

3.1.1.2 ประชากร คือ ประชาชนในเขตพื้นที่ในเขตชุมชนเมืองเก่า ย่านถนนนครนอก - นครใน จ.สงขลา

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ

กลุ่มประชาชน คือ ประชาชนที่อาศัยเป็นเจ้าของอาคารและมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ในเขตชุมชนเมืองเก่า ย่านถนนนครนอก - นครใน จ.สงขลา จำนวน 250 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ ค้นคว้าจาก ข้อมูลเอกสาร แบบสำรวจ แบบการสังเกต แบบสัมภาษณ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 การสร้างเครื่องมือ

โดยใช้วิธีการทางคณิตศาสตร์โปรแกรมทางสถิติในการวิเคราะห์ และคำร้อยละ

การสร้างเครื่องมือเพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลได้ตามวัตถุประสงค์ จึงจำเป็นต้องนำวัตถุประสงค์มาใช้ในการสร้างเครื่องมือ โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ศึกษาการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก-นครใน จ.สงขลา โดยทำการศึกษาใน 3 ส่วนหลักคือ

1. ด้านกายภาพ
2. ด้านเศรษฐกิจ
3. ด้านสังคม, วัฒนธรรม

โดยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลดังนี้

แบบสำรวจ เป็นการสร้างเครื่องมือที่สามารถเก็บข้อมูลต่อไปนี้

- ด้านกายภาพ ได้แก่ ข้อมูลลักษณะและสภาพชุมชนประกอบด้วย ทำเลที่ตั้งและอาณาเขต , ลักษณะภูมิประเทศ , ความสัมพันธ์กับชุมชนโดยรอบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พื้นที่ ข้อมูลสภาพและปัญหาการจราจรประกอบด้วย ระบบการขนส่ง , โครงข่ายการคมนาคม , ปริมาณการจราจร ข้อมูลลักษณะทางสถาปัตยกรรมประกอบด้วย ลักษณะและสภาพอาคาร , การใช้อาคาร , ความหนาแน่นของอาคาร ที่ว่าง ความสูง , การเข้าถึง ข้อมูลองค์ประกอบชุมชนประกอบด้วย เส้นทาง (Paths) , ย่าน (Distric) , ขอบเขต (Edgs) , จุดสังเกต (Landmark) , จุดศูนย์รวม (Node) ข้อมูลลักษณะทางภูมิทัศน์ประกอบด้วย พื้นที่เว้นว่าง , พื้นที่พักผ่อน สวนสาธารณะ

- ด้านสังคม , วัฒนธรรม ได้แก่ ข้อมูลสถาบันทางสังคมประกอบด้วย โรงเรียน , ศาสนสถาน ข้อมูลบริการของรัฐประกอบด้วย สาธารณูปโภค สาธารณูปการ , นโยบาย แผนงาน

แบบสังเกต เป็นการสร้างเครื่องมือที่สามารถเก็บข้อมูลต่อไปนี้

- ด้านกายภาพ ได้แก่ ข้อมูลสภาพและปัญหาการจราจรประกอบด้วย ระบบการขนส่ง , โครงข่ายการคมนาคม , ปริมาณการจราจร ข้อมูลลักษณะทางสถาปัตยกรรมประกอบด้วย ลักษณะและสภาพอาคาร , การใช้อาคาร , ความหนาแน่นของอาคาร ที่ว่าง ความสูง , การเข้าถึง

แบบสัมภาษณ์ โดยเป็นแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) ใช้สำหรับสอบถามผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่ศึกษา โดยสร้างเครื่องมือที่สามารถเก็บข้อมูลดังนี้

- ด้านกายภาพ ได้แก่ ข้อมูลลักษณะและสภาพชุมชนประกอบด้วย ข้อมูลลักษณะทางภูมิทัศน์ประกอบด้วย พื้นที่เว้นว่าง , พื้นที่พักผ่อน สวนสาธารณะ
- ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ข้อมูลโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชน
- ด้านสังคม , วัฒนธรรม ได้แก่ ข้อมูลโครงสร้างทางสังคม,วัฒนธรรมประกอบด้วย กลุ่มชนและการนับถือศาสนา , ขนบธรรมเนียมประเพณี ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของประชาชนในพื้นที่ประกอบด้วย พฤติกรรม กิจกรรมของ ประชาชน , การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนา

3.2.2 การตรวจสอบเครื่องมือ

3.2.2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเมื่อสร้างเสร็จแล้ว (แบบสำรวจ , แบบสัมภาษณ์) ผู้วิจัยได้ให้อาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์และอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม ตรวจสอบความถูกต้อง ก่อนนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบอีกครั้ง

3.2.2.2 ดำเนินการแก้ไขเครื่องมือแล้ว ผู้วิจัยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ โดยมีรายนามผู้เชี่ยวชาญดังนี้

1. ศ.ดร.ปรัชญา เวสารัชช์	ผู้อำนวยการสถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนา ประสิทธิภาพในราชการ (สปร)
2. นายชิต นิลพานิช	หัวหน้าโครงการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาเมืองนครสงขลาและปริมณฑล ใน 20 ปีข้างหน้า (พ.ศ 2545-2564)
3. นางกัลยา บุญญามณี	ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคมเทศบาล นครสงขลา
4. นายอิสสระ สัตยมาส	นักผังเมือง 5 เทศบาลนครสงขลา
5. รศ.เลิศวิทย์ รังสิรักษ์	อาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

3.2.2.3 ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงเครื่องมือตามผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการแก้ไขร่วมกับอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม อีกครั้งหนึ่งเพื่อตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขและนำไปปฏิบัติต่อไป

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ เช่น ข้อมูลจากหน่วยงานราชการต่างๆ แนวความคิดและทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เอกสาร ข้อมูลจากภาพถ่ายทางอากาศ แผนที่ ข้อมูลที่ได้จากการออกแบบสอบถาม การสำรวจและการสังเกต โดยมีขั้นตอนดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.3.1 การเก็บข้อมูลโดยการสำรวจจากสถานที่จริง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือดังต่อไปนี้

แบบสำรวจ

1. ข้อมูลลักษณะและสภาพชุมชนประกอบด้วย ทำเลที่ตั้งและอาณาเขต, ลักษณะภูมิประเทศ, ความสัมพันธ์กับชุมชนโดยรอบพื้นที่
2. ข้อมูลสภาพและปัญหาการจราจรประกอบด้วยระบบการขนส่ง, โครงข่ายการคมนาคม, ปริมาณการจราจร
3. ข้อมูลลักษณะทางสถาปัตยกรรมประกอบด้วยลักษณะและสภาพอาคาร, การใช้อาคาร, ความหนาแน่นของอาคาร ที่ว่าง ความสูง, การเข้าถึง
4. ข้อมูลองค์ประกอบชุมชนประกอบด้วย เส้นทาง (Paths), ย่าน (Distric), ขอบเขต (Edgs), จุดสังเกต (Landmark), จุดศูนย์รวม (Node)
5. ข้อมูลลักษณะทางภูมิทัศน์ประกอบด้วย พื้นที่เว้นว่าง, พื้นที่พักผ่อน สวนสาธารณะ
6. ข้อมูลสถาบันทางสังคมประกอบด้วย โรงเรียน, ศาสนสถาน
7. ข้อมูลบริการของรัฐประกอบด้วย สาธารณูปโภค สาธารณูปการ, นโยบาย แผนงาน

แบบสังเกต

1. ข้อมูลสภาพและปัญหาการจราจรประกอบด้วยระบบการขนส่ง, โครงข่ายการคมนาคม, ปริมาณการจราจร ลักษณะทางสถาปัตยกรรม สภาพอาคาร, ความหนาแน่น, เส้นทาง (Paths), ย่าน (Distric), ขอบเขต (Edgs), จุดสังเกต (Landmark), จุดศูนย์รวม (Node)

แบบสัมภาษณ์

ข้อมูลลักษณะและสภาพชุมชนประกอบด้วย

1. ข้อมูลลักษณะทางภูมิทัศน์ประกอบด้วย พื้นที่เว้นว่าง, พื้นที่พักผ่อน สวนสาธารณะ
2. ข้อมูลโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชน
3. ข้อมูลโครงสร้างทางสังคม, วัฒนธรรมประกอบด้วย จำนวนประชากรความหนาแน่น, การขยายตัวของชุมชน, กลุ่มชนและการนับถือศาสนา, ขนบธรรมเนียมประเพณี
4. ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของประชาชนในพื้นที่ประกอบด้วย พฤติกรรมกิจกรรมของประชาชน, การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนา

3.3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารโดยการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง แผนที่ แผนผังการใช้ที่ดิน ภาพถ่ายทางอากาศ เอกสาร แผนงานและ นโยบายจากหน่วยงานต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้นำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากบัณฑิต วิทยาลัยสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแยกเป็น

1. ข้อมูลที่เป็นหนังสือ เอกสาร วิทยานิพนธ์
2. ข้อมูลเกี่ยวกับสาธารณูปโภค สาธารณูปการ
3. ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน
4. ข้อมูลปริมาณการจราจร โครงข่ายคมนาคม
5. ข้อมูลการใช้ที่ดินในปัจจุบันจากภาพถ่ายทางอากาศ
6. ผังเมืองรวม
7. พระราชบัญญัติและกฎหมายอื่นๆ

3.3.3 เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้ ไปใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางแสดงวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล					
	ข้อมูลจากสถานที่จริง			ข้อมูลการค้นคว้า		
	แบบสำรวจ	สังเกต	สัมภาษณ์	ภาพถ่ายทางอากาศ	แผนที่	เอกสาร
1 ทางกายภาพ						
1.1 ลักษณะและสภาพชุมชน						
1.1.1 ทำเลที่ตั้งและอาณาเขต	0			0	0	0
1.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ	0			0	0	0
1.1.3 ความสัมพันธ์กับชุมชนโดยรอบ	0					0
1.2 สภาพและปัญหาการจราจร						
1.2.1 ระบบการขนส่ง	0	0				0
1.2.2 โครงข่ายการคมนาคม	0				0	0
1.2.3 ปริมาณการจราจร	0	0				0
1.3 ลักษณะทางสถาปัตยกรรม						
1.3.1 ลักษณะและสภาพอาคาร	0	0				0
1.3.2 การใช้อาคาร	0					0
1.3.3 ความหนาแน่นของอาคาร ที่ว่าง ความสูง	0	0		0		0
1.3.4 การเข้าถึง	0					0
1.4 องค์ประกอบของชุมชน						
1.4.1 เส้นทาง	0	0				0
1.4.2 ย่าน	0	0				0
1.4.3 ขอบเขต	0	0				0
1.4.4 จุดสังเกต	0	0				0
1.4.5 จุดศูนย์รวม	0	0				0
1.5 ลักษณะทางภูมิทัศน์						
1.5.1 พื้นที่เข็นว่าง	0					0
1.5.2 พื้นที่พักผ่อน,สวนสาธารณะ	0		0			0
2 ด้านเศรษฐกิจ						
2.1 โครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชน						
2.1.1 เศรษฐกิจของชุมชน			0			0
2.1.2 การประกอบอาชีพ			0			0
2.1.3 กิจกรรมหลักของชุมชน			0			0

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงพื้นที่ได้ทำการเก็บข้อมูล ได้มาจากการสำรวจพื้นที่ทางกายภาพ เช่น ความสูงอาคาร สภาพอาคาร การใช้ที่ดิน โดยใช้แผนที่และภาพถ่ายทางอากาศ ใช้มาตราฐานจากข้อมูลของหน่วยงานราชการ และตำราที่สามารถเชื่อถือได้ นอกจากนี้ใช้การออกแบบสอบถาม และใช้สัมภาษณ์แบบซึ่งหน้า เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติ ส่วนในข้อมูลทุติยภูมินั้นได้มาจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงสิ่งพิมพ์ตำราต่างๆด้วย

นอกจากนี้การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติแล้ว ยังต้องศึกษาโดยทฤษฎีการศึกษาองค์ประกอบของชุมชน ได้แก่ การวิเคราะห์โดยทฤษฎีการศึกษาจินตภาพของเมือง โดย Kevin Lynch , การศึกษาองค์ประกอบของชุมชนเมือง โดย Pual D. Spreiregen

นำผลการวิเคราะห์ทั้งสองส่วนมาสรุปเป็นแนวทางเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองเก่า ย่านถนนนครนอก - นครใน ในเขตพื้นที่เทศบาลนครเมืองสงขลา

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิเคราะห์หาค่าร้อยละ จากแบบสัมภาษณ์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองเก่า ย่านถนนนครนอก-นครใน จ.สงขลา วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทางกายภาพ , เศรษฐกิจ , สังคมและวัฒนธรรม เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก - นครใน จ.สงขลา เพื่อนำข้อมูลที่ได้เสนอแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา กำหนดรูปแบบชุมชนเมืองเก่า ย่านถนนนครนอก - นครใน จ.สงขลา

4.1 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1.1 เพื่อศึกษาสภาพทางกายภาพ , เศรษฐกิจ , สังคมและวัฒนธรรม เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก - นครใน ในเขตพื้นที่เทศบาลนครสงขลา ผู้วิจัยได้แบ่งเครื่องมือออกเป็น 3 ชนิดด้วยกัน คือ แบบสำรวจ , แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น ซึ่งมีรายละเอียดของเครื่องมือดังนี้

4.1.1.1 แบบสำรวจที่ใช้ศึกษาสภาพทางกายภาพ , สังคมและวัฒนธรรม ชุมชนเมืองเก่า ย่านถนนนครนอก-นครใน จ.สงขลา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- 1) การศึกษาด้านกายภาพ
  - 1.1 ลักษณะและสภาพชุมชน
  - 1.2 สภาพและปัญหาการจราจร
  - 1.3 ลักษณะทางสถาปัตยกรรม
  - 1.4 องค์ประกอบของชุมชน
  - 1.5 ลักษณะทางภูมิทัศน์
- 2) การศึกษาด้านสังคม , วัฒนธรรม
  - 2.1 โครงสร้างทางสังคม , วัฒนธรรม
  - 2.2 สถาบันทางสังคม
  - 2.3 บริการของรัฐ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.1.1.2 แบบสังเกตที่ใช้ศึกษาสภาพทางกายภาพ ชุมชนเมืองเก่า ย่านถนน นครนอก-นครใน ในพื้นที่เขตเทศบาลนครสงขลา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) การศึกษาด้านกายภาพ

- 1.1 ลักษณะและสภาพชุมชน
- 1.2 สภาพและปัญหาการจราจร
- 1.3 ลักษณะทางสถาปัตยกรรม
- 1.4 องค์ประกอบของชุมชน

4.1.1.3 แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ศึกษาข้อมูลทั่วไปของประชาชนในพื้นที่ และศึกษาสภาพทางกายภาพ , เศรษฐกิจ , สังคมและวัฒนธรรมชุมชนเมืองเก่า ย่านถนน นครนอก-นครใน ในพื้นที่เขตเทศบาลนครสงขลา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- 1) ข้อมูลทั่วไปของประชาชนในพื้นที่
- 2) ศึกษาสภาพทางกายภาพ , เศรษฐกิจ , สังคมและวัฒนธรรม

4.1.2 เพื่อเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา กำหนดรูปแบบชุมชนเมืองเก่า ย่านถนนนครนอก - นครใน จ.สงขลา

ตารางที่ 4.1 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสำรวจ ถนนนครนอก

ลักษณะและสภาพชุมชน	ข้อมูล	บันทึก
อาณาเขต	ทิศเหนือ ตลาดทรัพย์สิน ทิศใต้ โรง แรมเลคอินน์ ทิศตะวันออก ถนนนครใน ทิศใต้ ทะเลสาปสงขลา	
ลักษณะภูมิประเทศ	เป็นที่ราบ	- เป็นที่ราบริมทะเลสาป
ลักษณะชุมชน	ย่านพักอาศัย , ย่านอุตสาหกรรม	- การช่อมอุปกรณ์เรือ
ความสัมพันธ์กับชุมชนโดยรอบ	สัมพันธ์กันโดยทางอ้อม	ประมง
สภาพและปัญหาการจราจร	ข้อมูล	บันทึก
ระบบการขนส่งภายในพื้นที่	รถยนต์สองแถวเล็ก , รถจักรยานยนต์	
ลักษณะการสัญจรของรถ	เดินรถทางเดียว	- ถนนกว้างประมาณ 10 เมตร
ลักษณะที่จอดรถ	ไม่มีที่จอดรถ	
การจราจรในช่วงโมงเร่งด่วน (เช้า, เย็น)	ติดขัด	- มีรถ 10 ล้อ จอดส่งของ
สาเหตุการจราจรที่มีปัญหา	การจอดรถริมถนน	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม	ข้อมูล	บันทึก
ลักษณะอาคาร	เป็นตึกแถว	
สภาพอาคาร	สภาพดี	
วัสดุที่ใช้	ก่ออิฐฉาบปูน	
รูปแบบทางสถาปัตยกรรม	แบบจีน , แบบไทย , แบบชิโน-ยูโรเปียน , แบบสมัยใหม่	- โดยมีอาคารสมัยใหม่ สร้างขึ้นสอดแทรก
ลักษณะการใช้อาคาร	พาณิชย์กึ่งพักอาศัย	- เป็นการค้าปลีกเล็กๆ
ความหนาแน่นของอาคาร	หนาแน่น	
ความสูงของอาคาร	1-2ชั้น	
การเข้าถึงอาคาร	ติดกับถนนหลัก	
องค์ประกอบชุมชน	ข้อมูล	บันทึก
เส้นทาง	มีลักษณะชัดเจน เชื่อมต่อกับเส้นทางอื่น ได้สะดวก	- เป็นเส้นทางหลัก ควร ปรับปรุงผิวการจราจร
ย่าน	ย่านพักอาศัย , ย่านพาณิชย์	- ใหม่
ขอบเขต	ชัดเจนติดทะเลสาบทั้ง 3 ด้าน	- บริเวณริมทะเลสาบมี ท่าเทียบเรือ และบริการซ่อมอุปกรณ์ เรือประมง
จุดสังเกต	ลักษณะเป็นที่หมายตารอง บริเวณป้าย ทางเข้าเมือง , โกดังสินค้า	- แนวถนนค่อนข้างยาว ทำให้ไม่สามารถมองเห็น จุดสังเกตในระยะไกล
จุดศูนย์รวม	ไม่มีจุดศูนย์รวมภายในชุมชน	
ลักษณะทางภูมิทัศน์	ข้อมูล	บันทึก
พื้นที่เว้นว่าง	มีน้อย	- อาคารก่อสร้างเป็นแถว ติดต่อกัน
พื้นที่พักผ่อน,สวน สาธารณะ	ไม่มีส่วนพักผ่อน , สวนสาธารณะ	- มีพื้นที่สวนอยู่บริเวณ เขาดังกวน ด้านทิศเหนือ

จากตารางที่ 4.1 พบว่าลักษณะทางกายภาพบริเวณถนนนครนอกมีลักษณะดังนี้

ลักษณะและสภาพชุมชน ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบริมทะเลสาบ ลักษณะชุมชนเป็น
ย่านพักอาศัยและย่านอุตสาหกรรม สัมพันธ์กับชุมชนโดยรอบโดยเป็นกิจกรรมต่อเนื่อง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ระบบการขนส่งภายในพื้นที่โดยรถยนต์สองแถวเล็กและรถจักรยานยนต์รับจ้าง การเดินรถเป็นแบบทางเดียวถนนกว้างประมาณ 10.00 เมตร รถทุกชนิดสามารถผ่านได้ การจราจรจะติดขัดในช่วงโมงเร่งด่วน เนื่องจากการจอดรถบนถนนรวมถึงมีรถ 10 ล้อขนถ่ายสินค้า

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ลักษณะอาคารเป็นตึกแถวสูง 1-2 ชั้นติดถนน ก่อสร้างโดยการก่ออิฐฉาบปูน รูปทรงทางสถาปัตยกรรมเป็นแบบ จีน , แบบไทย , แบบชิโน-ยูโรเปียน และแบบสมัยใหม่ปะปนกัน การใช้อาคารเพื่อการพาณิชย์และพักอาศัย อาคารมีความหนาแน่นเนื่องจากก่อสร้างเป็นห้องแถวติดต่อกัน

องค์ประกอบชุมชนเส้นทางมีลักษณะชัดเจนเชื่อมต่อกับเส้นทางอื่นได้สะดวก ความสำคัญของย่านเป็นย่านพักอาศัยและย่านพาณิชย์กรรม ขอบเขตมองเห็นได้ชัดเจน จุดสังเกตมีลักษณะเป็นที่หมายตารอง บริเวณป้ายทางเข้าเมือง ไม่มีจุดศูนย์รวมของชุมชน

ลักษณะทางภูมิทัศน์มีพื้นที่เว้นว่างน้อยไม่มีพื้นที่พักผ่อนและสวนสาธารณะ

ภาพที่ 4.1 แสดงลักษณะอาคารบริเวณถนนนครนอก

ตารางที่ 4.2 แสดงข้อมูลทางสังคม , วัฒนธรรม โดยแบบสำรวจ ถนนนครนอก

สถาบันทางสังคม	ข้อมูล	บันทึก
ลักษณะของสถานศึกษา	ไม่มีสถานศึกษา	- สถานศึกษาอยู่นอกชุมชนสามารถเดินทางโดยระยะทางที่ไม่ไกล
ศาสนสถาน	ไม่มีศาสนสถาน	- ศาสนสถานอยู่ในบริเวณใกล้เคียง
บริการของรัฐ	ข้อมูล	บันทึก
สาธารณูปโภค , สาธารณูปการ	ชำรุดเสียหาย	- แก้ไขปรับปรุงได้ยากเนื่องจากขาดการวางแผน
ขอบเขตการให้บริการ	ไม่ทั่วถึง	- อาคารบางหลังไม่มีผู้อยู่อาศัยปิดร้าง
นโยบายและแผนงาน	แก้ปัญหาได้น้อย	- ขาดการประชาสัมพันธ์และการปฏิบัติอย่างจริงจัง

จากตารางที่ 4.2 พบว่าลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมบริเวณถนนนครนอกมีลักษณะดังนี้

สถาบันทางสังคม บริเวณถนนนครนอกไม่สถานศึกษาอยู่ในบริเวณนี้ รวมทั้งไม่พบว่าบริเวณนี้มีศาสนสถานอยู่

บริการของรัฐ สาธารณูปโภค สาธารณูปการอยู่ในสภาพที่ชำรุดขอบเขตการให้บริการไม่ทั่วถึงในด้านนโยบายและแผนงานขาดการประชาสัมพันธ์และการปฏิบัติอย่างจริงจัง

ตารางที่ 4.3 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสำรวจถนนนครใน

ลักษณะและสภาพชุมชน	ข้อมูล	บันทึก
อาณาเขต	ทิศเหนือ ตลาดทรัพย์สิน ทิศใต้ ถนนพัทลุง ทิศตะวันออก ถนนนางงาม ทิศใต้ ถนนนครนอก	
ลักษณะภูมิประเทศ	เป็นที่ราบ	- เป็นที่ราบริมทะเลสาป
ลักษณะชุมชน	ย่านพักอาศัย , ย่านการค้า	- ซ่อมอุปกรณ์เรือประมง
ความสัมพันธ์กับชุมชนโดยรอบ	สัมพันธ์กันโดยตรง	- กิจกรรมสอดคล้องกัน
สภาพและปัญหาการจราจร	ข้อมูล	บันทึก
ระบบการขนส่งภายในพื้นที่	รถยนต์สองแถวเล็ก , รถจักรยานยนต์	
ลักษณะการสัญจรของรถ	เดินรถทางเดียว	- ถนนกว้างประมาณ 6 เมตร
ลักษณะที่จอดรถ	ไม่มีที่จอดรถ	
การจราจรในช่วงโมงเร่งด่วน	ติดขัด	
สาเหตุการจราจรที่มีปัญหา	การจอดรถริมถนน	- มีรถจอดส่ง
ลักษณะทางสถาปัตยกรรม	ข้อมูล	บันทึก
ลักษณะอาคาร	เป็นตึกแถว , บ้านแถว	
สภาพอาคาร	สภาพดี , มีทรุดโทรมบ้าง	- ส่วนใหญ่จะเป็นบ้านแบบไทย
วัสดุที่ใช้	ก่ออิฐฉาบปูน	- บางส่วนเป็นไม้เก่า
รูปแบบทางสถาปัตยกรรม	แบบจีน , แบบไทย , แบบชิโน-ยูโรเปียน	- โดยมีการต่อเติมพื้นที่ใช้สอย
ลักษณะการใช้อาคาร	พาณิชย์กึ่งพักอาศัย	- เป็นการค้าปลีกเล็กๆ
ความหนาแน่นของอาคาร	หนาแน่น	
ความสูงของอาคาร	1-2ชั้น 1-3 ชั้น	
การเข้าถึงอาคาร	ติดกับถนนหลัก	
องค์ประกอบชุมชน	ข้อมูล	บันทึก
เส้นทาง	มีลักษณะชัดเจน เชื่อมต่อกับเส้นทางอื่นได้สะดวก	- เป็นเส้นทางรอง ถนนแคบ
ย่าน	ย่านพักอาศัย , ย่านพาณิชย์เก่า	- มีการทำโรงกลึงขนาดเล็ก
ขอบเขต	ชัดเจน	- อาศัยแนวเส้นถนนนครนอก
จุดสังเกต	ลักษณะเป็นที่หมายตารอง บริเวณป้ายทางเข้าเมือง	- แนวถนนค่อนข้างยาวทำให้ไม่สามารถมองเห็นจุดสังเกตในระยะไกล

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้เผยแพร่หรือใช้เพื่อการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ลักษณะทางภูมิทัศน์	ข้อมูล	บันทึก
จุดศูนย์รวม พื้นที่เว้นว่าง	ไม่มีจุดศูนย์รวมภายในชุมชน มีน้อย	- อาคารก่อสร้างเป็นแถว ติดต่อกัน
พื้นที่พักผ่อน,สวนสาธารณะ	ไม่มีส่วนพักผ่อน , สวนสาธารณะ	- มีพื้นที่สวนอยู่บริเวณเขา ดังกวน ด้านทิศเหนือ

จากตารางที่ 4.3 พบว่าลักษณะทางกายภาพบริเวณถนนนครในมีลักษณะดังนี้
ลักษณะและสภาพชุมชน ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบริมทะเลสาป ลักษณะชุมชนเป็น
ย่านพักอาศัยและย่านการค้า สัมพันธ์กับชุมชนโดยรอบทางตรง

ระบบการขนส่งภายในพื้นที่โดยรถยนต์สองแถวเล็กและรถจักรยานยนต์รับจ้าง การเดิน
รถเป็นแบบทางเดียวถนนกว้างประมาณ 6.00 เมตร รถทุกชนิดสามารถผ่านได้ ยกเว้นรถ 10 ล้อ
การจราจรจะติดขัดในช่วงโมงเร่งด่วน ปัญหาการจราจรเกิดจากการจอดรถบนถนน

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ลักษณะอาคารเป็นตึกแถว,บ้านแถวสูง 1-2 ชั้น 1-3 ชั้น
ติดถนน ก่อสร้างโดยการก่ออิฐฉาบปูน รูปทรงทางสถาปัตยกรรมเป็นแบบ จีน , แบบไทย ,
แบบชิโน-ยูโรเปียน มีการต่อเติมอาคารบางหลังทรวดโถมมาก การใช้อาคารเพื่อการ
พาณิชย์และพักอาศัย อาคารมีความหนาแน่นเนื่องจากก่อสร้างเป็นห้องแถวติดต่อกัน

องค์ประกอบชุมชนเส้นทางมีลักษณะชัดเจนเชื่อมต่อกับเส้นทางอื่นได้สะดวก ความ
สำคัญของย่านเป็นย่านพักอาศัยและย่านพาณิชย์กรรมเก่า ชอบเขตมองเห็นได้ชัดเจน จุดสังเกตมี
ลักษณะเป็นที่หมายตาราง บริเวณป้ายทางเข้าเมือง ไม่มีจุดศูนย์รวมของชุมชน

ลักษณะทางภูมิทัศน์มีพื้นที่เว้นว่างน้อยไม่มีพื้นที่พักผ่อนและสวนสาธารณะ

ภาพที่ 4.2 แสดงลักษณะอาคารบริเวณถนนนครใน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.4 แสดงข้อมูลทางสังคม , วัฒนธรรม โดยแบบสำรวจถนนนครใน

สถาบันทางสังคม	ข้อมูล	บันทึก
ลักษณะของสถานศึกษา	ไม่มีสถานศึกษา	- สถานศึกษาอยู่นอกชุมชนสามารถเดินทางโดยระยะทางที่ไม่ไกล
ศาสนสถาน	ไม่มีศาสนสถาน	- ศาสนสถานอยู่ในบริเวณใกล้เคียง
บริการของรัฐ	ข้อมูล	บันทึก
สาธารณูปโภค , สาธารณูปการ	ชำรุดเสียหาย	- แก้ไขปรับปรุงได้ยากเนื่องจากขาดการวางแผน
ขอบเขตการให้บริการ	ไม่ทั่วถึง	- อาคารบางหลังไม่มีผู้อยู่อาศัยปิดร้าง
นโยบายและแผนงาน	แก้ปัญหาได้น้อย	- ขาดการประชาสัมพันธ์และการปฏิบัติอย่างจริงจัง

จากตารางที่ 4.4 พบว่าลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมบริเวณถนนนครในมีลักษณะดังนี้

สถาบันทางสังคม บริเวณถนนนครในไม่มีสถานศึกษาอยู่ในบริเวณนี้ รวมทั้งไม่พบว่ามีศาสนสถานอยู่

บริการของรัฐ สาธารณูปโภค สาธารณูปการอยู่ในสภาพที่ชำรุดขอบเขตการให้บริการไม่ทั่วถึงในด้านนโยบายและแผนงานขาดการประชาสัมพันธ์และการปฏิบัติอย่างจริงจัง

ตารางที่ 4.5 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสำรวจถนนพัทลุง

ลักษณะและสภาพชุมชน	ข้อมูล	บันทึก
อาณาเขต	ทิศเหนือ ถนนยะลา ทิศใต้ ชุมชนสวนแก้ว ทิศตะวันออก ถนนไทรบุรี ทิศใต้ ทะเลสาบสงขลา	- เป็นที่ราบริมทะเลสาป
ลักษณะภูมิประเทศ	เป็นที่ราบ	
ลักษณะชุมชน	ย่านพักอาศัย , ย่านการค้า	- ร้านอาหารตามสั่ง , ร้านกาแฟ
ความสัมพันธ์กับชุมชนโดยรอบ	สัมพันธ์กันโดยตรง	- กิจกรรมสอดคล้องกัน
สภาพและปัญหาการจราจร	ข้อมูล	บันทึก
ระบบการขนส่งภายในพื้นที่	รถยนต์สองแถวเล็ก, รถจักรยานยนต์	
ลักษณะการสัญจรของรถ	เดินรถ 2 ทาง	- ถนนกว้างประมาณ 14 เมตร
ลักษณะที่จอดรถ	มีที่จอดรถ	- จอดรถริมถนน 2 ฝั่ง
การจราจรในช่วงโมงเร่งด่วน	หนาแน่น	- สามารถเคลื่อนตัวได้
สาเหตุการจราจรที่มีปัญหา	การกลับรถ	- ถนนกว้างกลับรถได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม	ข้อมูล	บันทึก
ลักษณะอาคาร	เป็นตึกแถว , บ้านแถว	
สภาพอาคาร	สภาพดี	- ส่วนใหญ่จะเป็นบ้านแบบไทย
วัสดุที่ใช้	ก่ออิฐฉาบปูน	
รูปแบบทางสถาปัตยกรรม	แบบไทย	- สร้างแบบผสมผสาน
ลักษณะการใช้อาคาร	พาณิชย์กึ่งพักอาศัย , มีโรงภาพยนตร์	- เป็นการค้า
ความหนาแน่นของอาคาร	ไม่หนาแน่น	
ความสูงของอาคาร	1-2ชั้น 1-3ชั้น	
การเข้าถึงอาคาร	ติดกับถนนหลัก	
องค์ประกอบชุมชน	ข้อมูล	บันทึก
เส้นทาง	มีลักษณะชัดเจน เชื่อมต่อกับเส้น ทางอื่นได้สะดวก	- เป็นเส้นทางหลัก
ย่าน	ย่านพักอาศัย , ย่านพาณิชย์	- ร้านอาหาร , ร้านกาแฟ
ขอบเขต	ชัดเจน	- อาศัยแนวเส้นถนนนครนอก
จุดสังเกต	ลักษณะเป็นที่หมายดาวอง บริเวณ ป้ายทางเข้าเมือง	- มองเห็นได้ชัดในระยะไกล เนื่องจากถนนกว้าง
จุดศูนย์รวม	จุดศูนย์รวมภายในชุมชน	- เป็นโรงภาพยนตร์ และ ตลาด
ลักษณะทางภูมิทัศน์	ข้อมูล	บันทึก
พื้นที่เว้นว่าง	มีปานกลาง	- อาคารก่อสร้างเป็นหลังมีพื้นที่ รอบอาคาร
พื้นที่พักผ่อน,สวนสาธารณะ	ไม่มีส่วนพักผ่อน , สวนสาธารณะ	- มีพื้นที่สวนอยู่บริเวณ เขาดังกวน ด้านทิศเหนือ

จากตารางที่ 4.5 พบว่าลักษณะทางกายภาพบริเวณถนนนครพิงค์มีลักษณะดังนี้

ลักษณะและสภาพชุมชน ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบริมทะเลสาป ลักษณะชุมชนเป็น
ย่านพักอาศัยและย่านการค้า สัมพันธ์กับชุมชนโดยรอบทางตรง

ระบบการขนส่งภายในพื้นที่โดยรถยนต์สองแถวเล็กและรถจักรยานยนต์รับจ้าง การ
เดินรถเป็นแบบ 2 ทาง ถนนกว้างประมาณ 14.00 เมตร รถทุกชนิดสามารถผ่านได้ การจราจร
หนาแน่นในช่วงเร่งด่วนสามารถเคลื่อนตัวได้ปัญหาการจราจร เนื่องจากมีการกลับรถบนถนน

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ลักษณะอาคารเป็นตึกแถว,บ้านแถวสูง 1-2 ชั้น 1-3 ชั้น
ติดถนน ก่อสร้างโดยการก่ออิฐฉาบปูน รูปทรงทางสถาปัตยกรรมเป็น แบบไทย ผสมผสานกัน
การใช้อาคารเพื่อการพาณิชย์และพักอาศัย อาคารไม่หนาแน่นมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

องค์ประกอบชุมชนเส้นทางมีลักษณะชัดเจนเชื่อมต่อกับเส้นทางอื่นได้สะดวกจัดเป็นถนนหลักของชุมชน ความสำคัญของย่านเป็นย่านพักอาศัยและย่านพาณิชย์ ขอบเขตมองเห็นได้ชัดเจน จุดสังเกตมีลักษณะเป็นที่หมายตารอง บริเวณป้ายทางเข้าเมือง มีจุดศูนย์รวมของชุมชนเป็นโรงพยาบาลและตลาดขายอาหาร

ลักษณะทางภูมิทัศน์มีพื้นที่เว้นว่างปานกลางอยู่รอบอาคาร ไม่มีพื้นที่พักผ่อนและสวนสาธารณะ

ภาพที่ 4.3 แสดงลักษณะอาคารบริเวณถนนพัทลุง

ตารางที่ 4.6 แสดงข้อมูลทางสังคม , วัฒนธรรม โดยแบบสำรวจถนนพัทลุง

สถาบันทางสังคม	ข้อมูล	บันทึก
ลักษณะของสถานศึกษา	ไม่มีสถานศึกษา	- สถานศึกษาอยู่นอกชุมชนสาม
ศาสนสถาน	ไม่มีศาสนสถาน	- ศาสนสถานอยู่ในบริเวณใกล้เคียง
บริการของรัฐ	ข้อมูล	บันทึก
สาธารณูปโภค , สาธารณูปการ	ค่อนข้างสมบูรณ์	- แก้ไขปรับปรุงได้ง่ายเนื่องจากเป็นถนนสายหลัก
ขอบเขตการให้บริการ	ทั่วถึง	- เป็นย่านการค้า
นโยบายและแผนงาน	แก้ปัญหาได้น้อย	- ขาดการประชาสัมพันธ์และการปฏิบัติอย่างจริงจัง

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมบริเวณถนนพัทลุงมีลักษณะดังนี้

สถาบันทางสังคม บริเวณถนนพัทลุงไม่สถานศึกษาอยู่ในบริเวณนี้ รวมทั้งไม่พบว่าบริเวณนี้มีศาสนสถานอยู่บริการของรัฐ สาธารณูปโภค สาธารณูปการอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างสมบูรณ์ขอบเขตการให้บริการทั่วถึงในด้านนโยบายและแผนงานขาดการประชาสัมพันธ์และการปฏิบัติอย่างจริงจังไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.7 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสำรวจถนนไทรบุรี

ลักษณะและสภาพชุมชน	ข้อมูล	บันทึก
อาณาเขต	ทิศเหนือ ถนนสายบุรี ทิศใต้ ถนนพัทลุง ทิศตะวันออกวัดมัทธิมาวาส ทิศใต้ถนนนางงาม	
ลักษณะภูมิประเทศ	เป็นที่ราบ	- เป็นที่ราบริมทะเลสาป
ลักษณะชุมชน	ย่านพักอาศัย , ย่านการค้าย่อย	- ร้านอาหารตามสั่ง , ร้านกาแฟ
ความสัมพันธ์กับชุมชนโดยรอบ	สัมพันธ์กันโดยตรง	- กิจกรรมสอดคล้องกัน
สภาพและปัญหาการจราจร	ข้อมูล	บันทึก
ระบบการขนส่งภายในพื้นที่	รถยนต์สองแถว , รถยนต์สองแถวเล็ก , รถจักรยานยนต์	
ลักษณะการสัญจรของรถ	เดินรถทางเดียว	- ถนนกว้างประมาณ 8 เมตร
ลักษณะที่จอดรถ	มีที่จอดรถ	- จอดรถริมถนน 2 ฝั่ง
การจราจรในช่วงโมงเร่งด่วน	ปานกลาง	- สามารถเคลื่อนตัวได้
สาเหตุการจราจรที่มีปัญหา	รถจากทางแยกต่างๆ	- ไม่มีสัญญาณไฟ
ลักษณะทางสถาปัตยกรรม	ข้อมูล	บันทึก
ลักษณะอาคาร	เป็นตึกแถว , บ้านแถว	
สภาพอาคาร	สภาพดี	- ส่วนใหญ่จะเป็นบ้าน
วัสดุที่ใช้	ก่ออิฐฉาบปูน	แบบไทย
รูปแบบทางสถาปัตยกรรม	แบบไทย	- สร้างแบบผสมผสาน
ลักษณะการใช้อาคาร	พาณิชย์กึ่งพักอาศัย , ศาสนสถาน	- วัดมัทธิมาวาส , วัดดอนแย้
ความหนาแน่นของอาคาร	ไม่หนาแน่น	
ความสูงของอาคาร	1-2 ชั้น	
การเข้าถึงอาคาร	ติดกับถนนหลัก	
องค์ประกอบชุมชน	ข้อมูล	บันทึก
เส้นทาง	มีลักษณะชัดเจน เชื่อมต่อกับเส้นทางอื่นได้สะดวก	- เป็นเส้นทางรอง
ย่าน	ย่านพักอาศัย , กิจกรรมศาสนา	
ขอบเขต	ชัดเจน	- แนวกำแพงวัด
จุดสังเกต	ลักษณะเป็นที่หมายตารอง รูปปั้นประดับ	- มองเห็นได้ชัดในระยะไกล
จุดศูนย์รวม	จุดศูนย์รวมภายในชุมชน	- พื้นที่ว่างภายในวัด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ลักษณะทางภูมิทัศน์	ข้อมูล	บันทึก
พื้นที่เว้นว่าง	มีปานกลาง	- อาคารก่อสร้างเป็นหลังมีพื้นที่รอบอาคาร
พื้นที่พักผ่อน,สวนสาธารณะ	ไม่มีส่วนพักผ่อน , สวนสาธารณะ	- พื้นที่ว่างภายในวัด

จากตารางที่ 4.7 พบว่าลักษณะทางกายภาพบริเวณถนนไทรบุรีมีลักษณะดังนี้

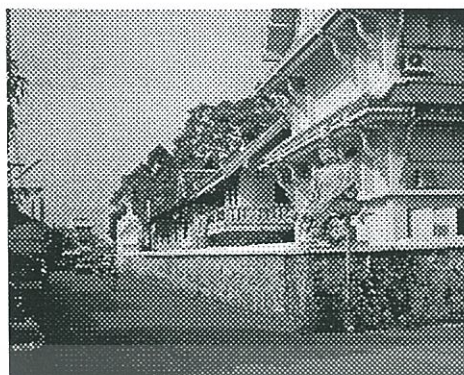
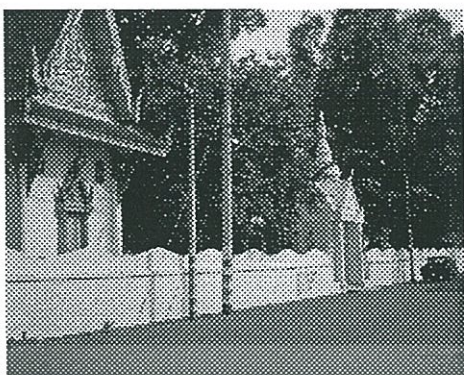
ลักษณะและสภาพชุมชน ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบริมทะเลสาป ลักษณะชุมชนเป็นย่านพักอาศัยและย่านการค้าย่อย สัมพันธ์กับชุมชนโดยรอบทางตรงโดยมีกิจกรรมสอดคล้องกัน

ระบบการขนส่งภายในพื้นที่โดยรถยนต์สองแถว , รถยนต์สองแถวเล็กและรถจักรยานยนต์รับจ้าง การเดินทางเป็นแบบทางเดียวถนนกว้างประมาณ 8.00 เมตร รถทุกชนิดสามารถผ่านได้ ไม่มีการจราจรชั่วโมงเร่งด่วนปานกลางสามารถเคลื่อนตัวได้ ปัญหาการจราจรเกิดจากการไม่มีสัญญาณไฟตามแยกต่างๆจากถนนย่อย

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ลักษณะอาคารเป็นตึกแถว,บ้านแถวสูง 1-2 ชั้น 1-3 ชั้นติดถนน ก่อสร้างโดยการก่ออิฐฉาบปูน รูปทรงทางสถาปัตยกรรมเป็นแบบไทย มีการต่อเติม การใช้อาคารเพื่อการพาณิชย์และพักอาศัยรวมทั้งเป็นที่ตั้งของวัดมัชฌิมาวาสและวัดดอนแย้ อาคารไม่ความหนาแน่น

องค์ประกอบชุมชนเส้นทางมีลักษณะชัดเจนเป็นเส้นทางรองเชื่อมต่อกับเส้นทางอื่นได้สะดวก ความสำคัญของย่านเป็นย่านพักอาศัยและกิจกรรมศาสนา ขอบเขตมองเห็นได้ชัดเจนจากแนวกำแพงวัด จุดสังเกตมีลักษณะเป็นที่หมายตารองเป็นรูปปั้นยักษ์ ของวัดมัชฌิมาวาส จุดศูนย์รวมของชุมชน พื้นที่ภายในวัดมัชฌิมาวาสและวัดดอนแย้

ลักษณะทางภูมิทัศน์มีพื้นที่เว้นว่างปานกลางโดยมีพื้นที่พักผ่อนและสวนสาธารณะคือพื้นที่วัดมัชฌิมาวาสและวัดดอนแย้

ภาพที่ 4.4 แสดงลักษณะอาคารบริเวณถนนไทรบุรี

ภาพที่ 4.5 แสดงลักษณะอาคารบริเวณถนนไทรบุรี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.8 แสดงข้อมูลทางสังคม , วัฒนธรรม โดยแบบสำรวจถนนไทรบุรี

สถาบันทางสังคม	ข้อมูล	บันทึก
ลักษณะของสถานศึกษา ศาสนสถาน	ไม่มีสถานศึกษา วัดมัชฌิมาวาส , วัดดอนแย้	- สถานศึกษาอยู่นอกชุมชน
บริการของรัฐ	ข้อมูล	บันทึก
สาธารณูปโภค , สาธารณูปการ ขอบเขตการให้บริการ นโยบายและแผนงาน	ค่อนข้างสมบูรณ์ ทั่วถึง แก้ปัญหาได้น้อย	- แก้ไขปรับปรุงได้ง่าย - ขาดการประชาสัมพันธ์และการปฏิบัติอย่างจริงจัง

จากตารางที่ 4.8 พบว่าลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมบริเวณถนนไทรบุรีในมีลักษณะ
ดังนี้

สถาบันทางสังคม บริเวณถนนไทรบุรีไม่มีสถานศึกษาอยู่ในบริเวณนี้ มีศาสนสถานเป็น
วัดมัชฌิมาวาสและวัดดอนแย้

บริการของรัฐ สาธารณูปโภค สาธารณูปการอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างสมบูรณ์ขอบเขตการ
ให้บริการทั่วถึงในด้านนโยบายและแผนงานขาดการประชาสัมพันธ์และการปฏิบัติอย่างจริงจัง

ตารางที่ 4.9 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสำรวจ ถนนสายบุรี

ลักษณะและสภาพชุมชน	ข้อมูล	บันทึก
อาณาเขต	ทิศเหนือ ตลาดทรัพย์สิน ทิศใต้ ถนน ยะหริ่ง ทิศตะวันออกถนนไทรบุรี ทิศใต้ถนนนครใน	
ลักษณะภูมิประเทศ	เป็นที่ราบ	- เป็นที่ราบริมทะเลสาป
ลักษณะชุมชน	ย่านพักอาศัย , กิจกรรมทางศาสนา	- วัดยางทอง
ความสัมพันธ์กับชุมชน โดยรอบ	สัมพันธ์กันโดยตรง	- กิจกรรมสอดคล้องกัน
สภาพและปัญหาการจราจร	ข้อมูล	บันทึก
ระบบการขนส่งภายในพื้นที่	รถยนต์สองแถว , รถยนต์สองแถวเล็ก , รถจักรยานยนต์	
ลักษณะการสัญจรของรถ	เดินรถ 2 ทาง	- ถนนกว้างประมาณ 14 เมตร
ลักษณะที่จอดรถ	มีที่จอดรถ	- จอดรถริมถนน 2 ฝั่ง
การจราจรในช่วงโมงเร่งด่วน	ปานกลาง	- สามารถเคลื่อนตัวได้
เอกสารนี้เป็นเอกสารสงวนลิขสิทธิ์ การนำข้อมูลไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้	การระบายรถในช่วงโมงเร่งด่วน	- เป็นถนนหลัก

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม	ข้อมูล	บันทึก
ลักษณะอาคาร	เป็นบ้านพักอาศัย , วัด	
สภาพอาคาร	สภาพดี	- ส่วนใหญ่จะเป็นบ้านแบบไทย
วัสดุที่ใช้	ก่ออิฐฉาบปูน	
รูปแบบทางสถาปัตยกรรม	แบบไทย	- สร้างแบบผสมผสาน
ลักษณะการใช้อาคาร	พักอาศัย , ศาสนสถาน	- วัดยางทอง
ความหนาแน่นของอาคาร	ไม่หนาแน่น	
ความสูงของอาคาร	1-2 ชั้น	
การเข้าถึงอาคาร	ติดกับถนนหลัก	
องค์ประกอบชุมชน	ข้อมูล	บันทึก
เส้นทาง	มีลักษณะชัดเจน เชื่อมต่อกับเส้นทางอื่นได้สะดวก	- เป็นเส้นทางหลัก
ย่าน	ย่านพักอาศัย , กิจกรรมศาสนา	
ขอบเขต	ชัดเจน	- แนวกำแพงวัด
จุดสังเกต	ลักษณะเป็นที่หมายตารอง รูปปั้นประดับ	- มองเห็นได้ชัดในระยะไกล
จุดศูนย์รวม	จุดศูนย์รวมภายในชุมชน	- พื้นที่ว่างภายในวัด
ลักษณะทางภูมิทัศน์	ข้อมูล	บันทึก
พื้นที่เว้นว่าง	มีปานกลาง	- อาคารก่อสร้างเป็นหลังมีพื้นที่รอบอาคาร
พื้นที่พักผ่อน, สวนสาธารณะ	ไม่มีสวนพักผ่อน , สวนสาธารณะ	- พื้นที่ว่างภายในวัด

จากตารางที่ 4.9 พบว่าลักษณะทางกายภาพบริเวณถนนสายบุรีมีลักษณะดังนี้

ลักษณะและสภาพชุมชน ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบริมทะเลสาป ลักษณะชุมชนเป็นย่านพักอาศัยและกิจกรรมทางศาสนา สัมพันธ์กับชุมชนโดยรอบทางตรงโดยมีกิจกรรมสอดคล้องกัน

ระบบการขนส่งภายในพื้นที่โดยรถยนต์สองแถว, รถยนต์สองแถวเล็กและรถจักรยานยนต์รับจ้าง การเดินรถเป็นแบบ 2 ทางถนนกว้างประมาณ 14.00 เมตร รถทุกชนิดสามารถผ่านได้ การจราจรชั่วโมงเร่งด่วนปานกลางสามารถเคลื่อนตัวได้ ปัญหาการจราจรเกิดจากเป็นถนนหลักในการระบายรถจากถนนย่อย และชุมชนโดยรอบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ลักษณะอาคารเป็นบ้านพักอาศัย สูง 1-2 ชั้นและวัดติดถนน ก่อสร้างโดยการก่ออิฐฉาบปูน รูปทรงทางสถาปัตยกรรมเป็น แบบไทย มีการต่อเติม การใช้อาคารเพื่อการพักอาศัยรวมทั้งเป็นที่ตั้งของวัดยางทอง อาคารไม่ความหนาแน่น

องค์ประกอบชุมชนเส้นทางมีลักษณะชัดเจนเป็นเส้นทางหลักเชื่อมต่อกับเส้นทางอื่นได้สะดวก ความสำคัญของย่านเป็นย่านพักอาศัยและกิจกรรมศาสนา ขอบเขตมองเห็นได้ชัดเจนจากแนวกำแพงวัด จุดสังเกตมีลักษณะเป็นที่หมายตารองเป็นอาคารด้านถนนนครใน จุดศูนย์รวมของชุมชน พื้นที่ภายในวัดยางทอง

ลักษณะทางภูมิทัศน์มีพื้นที่เว้นว่างปานกลางโดยมีพื้นที่พักผ่อนและสวนสาธารณะคือพื้นที่วัดยางทอง

ภาพที่ 4.6 แสดงลักษณะอาคารบริเวณถนนสายบุรี

ตารางที่ 4.10 แสดงข้อมูลทางสังคม, วัฒนธรรม โดยแบบสำรวจ ถนนสายบุรี

สถาบันทางสังคม	ข้อมูล	บันทึก
ลักษณะของสถานศึกษา	ไม่มีสถานศึกษา	- สถานศึกษาอยู่นอกชุมชนสามารถเดินทางโดยระยะทางที่ไม่ไกล
ศาสนสถาน	วัดยางทอง	
บริการของรัฐ	ข้อมูล	บันทึก
สาธารณูปโภค , สาธารณูปการ	ค่อนข้างสมบูรณ์	- แก้ไขปรับปรุงได้ง่าย
ขอบเขตการให้บริการ	ทั่วถึง	- ขาดการประชาสัมพันธ์และการปฏิบัติอย่างจริงจัง
นโยบายและแผนงาน	แก้ปัญหาได้น้อย	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 4.10 พบว่าลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมบริเวณถนนสายบุรีมีลักษณะ
ดังนี้

สถาบันทางสังคม บริเวณถนนสายบุรีไม่สถานศึกษาอยู่ในบริเวณนี้ มีศาสนสถานเป็น
วัดยางทอง

บริการของรัฐ สาธารณูปโภค สาธารณูปการอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างสมบูรณ์ขอบเขตการ
ให้บริการทั่วถึงในด้านนโยบายและแผนงานขาดการประชาสัมพันธ์และการปฏิบัติอย่างจริงจัง

ตารางที่ 4.11 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสำรวจ ถนนนางงาม

ลักษณะและสภาพชุมชน	ข้อมูล	บันทึก
อาณาเขต	ทิศเหนือ ถนนสายบุรี ทิศใต้ ถนน พัทลุง ทิศตะวันออก ถนนไทรบุรี ทิศใต้ ถนนนครใน	
ลักษณะภูมิประเทศ	เป็นที่ราบ	- เป็นที่ราบริมทะเลสาป
ลักษณะชุมชน	ย่านพักอาศัย , กิจกรรมทางศาสนา , ศาสนสถาน	- ศาลหลักเมือง , ศาลเจ้าพ่อ กวนอู
ความสัมพันธ์กับชุมชนโดยรอบ	สัมพันธ์กันโดยตรง	
สภาพและปัญหาการจราจร	ข้อมูล	บันทึก
ระบบการขนส่งภายในพื้นที่	รถยนต์สองแถวเล็ก, รถจักรยานยนต์	
ลักษณะการสัญจรของรถ	เดินรถทางเดียว	- ถนนกว้างประมาณ 6 เมตร
ลักษณะที่จอดรถ	ไม่มีที่จอดรถ	
การจราจรในช่วงเร่งด่วน	ติดขัด	
สาเหตุการจราจรที่มีปัญหา	การจอดรถริมถนน	- กิจกรรมศาสนา
ลักษณะทางสถาปัตยกรรม	ข้อมูล	บันทึก
ลักษณะอาคาร	เป็นตึกแถว , บ้านแถว , อาคารทาง ศาสนา	
สภาพอาคาร	สภาพดี	
วัสดุที่ใช้	ก่ออิฐฉาบปูน	- รูปแบบที่ค่อนข้างสมบูรณ์
รูปแบบทางสถาปัตยกรรม	แบบจีน , แบบไทย , แบบชิโน-ยูโรเปียน , ศาลเจ้า	
ลักษณะการใช้อาคาร	พาณิชย์กึ่งพักอาศัย , กิจกรรมทาง ศาสนา	- เป็นการค้าปลีกเล็กๆ
ความหนาแน่นของอาคาร	หนาแน่น	
ความสูงของอาคาร	1-2ชั้น 1-3 ชั้น	
การเข้าถึงอาคาร	ติดกับถนน	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

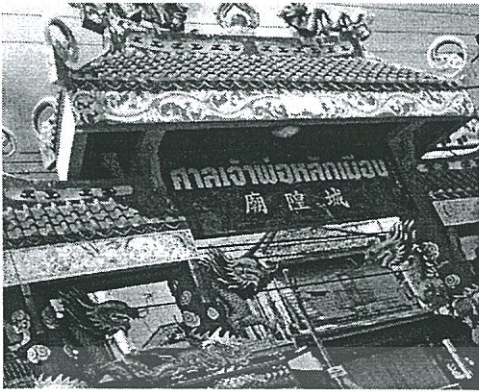
องค์ประกอบชุมชน	ข้อมูล	บันทึก
เส้นทาง	มีลักษณะชัดเจน เชื่อมต่อกับเส้นทางอื่นได้สะดวก	- ควรปรับปรุงผิวการจราจรใหม่
ย่าน	ย่านพักอาศัย , ย่านพาณิชยกรรม , กิจกรรมทางศาสนา	- ศาลหลักเมือง , ศาลเจ้าพ่อกวนอู
ขอบเขต	ชัดเจน	- เส้นแบ่งถนน
จุดสังเกต	ลักษณะเป็นที่หมายตารอง บริเวณศาลหลักเมือง	- แนวถนนค่อนข้างยาวทำให้ไม่สามารถมองเห็นจุดสังเกตในระยะไกล
จุดศูนย์รวม	มีจุดศูนย์รวมภายในชุมชน	- กิจกรรมทางศาสนา
ลักษณะทางภูมิทัศน์	ข้อมูล	บันทึก
พื้นที่เว้นว่าง	พื้นที่ภายในศาลหลักเมืองและศาลเจ้าพ่อกวนอู	- อาคารก่อสร้างเป็นแถวติดต่อกัน
พื้นที่พักผ่อน,สวนสาธารณะ	สวนพักผ่อน	- ลานภายในศาลหลักเมือง

จากตารางที่ 4.11 พบว่าลักษณะทางกายภาพบริเวณถนนนางงามมีลักษณะดังนี้ ลักษณะและสภาพชุมชน ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบริมทะเลสาบ ลักษณะชุมชนเป็นย่านพักอาศัยและกิจกรรมทางศาสนา สัมพันธ์กับชุมชนโดยรอบทางตรงโดยมีกิจกรรมสอดคล้องกัน

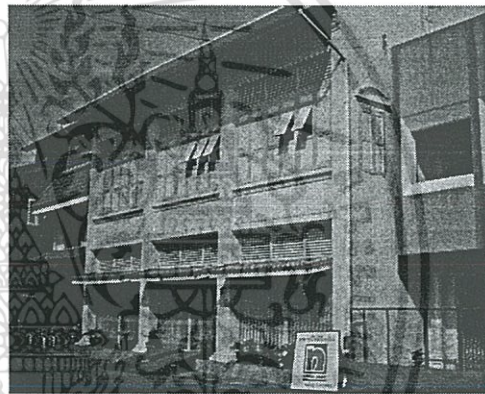
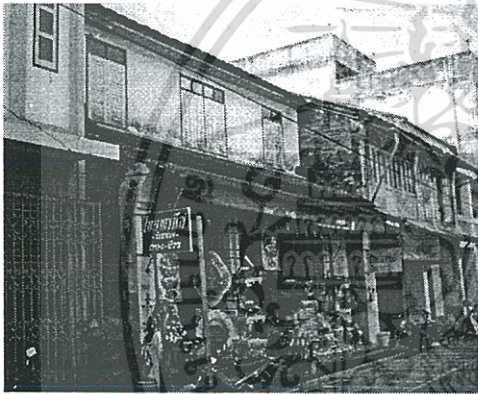
ระบบการขนส่งภายในพื้นที่โดย รถยนต์สองแถวเล็กและรถจักรยานยนต์รับจ้าง การเดินรถเป็นแบบทางเดียวถนนกว้างประมาณ 6.00 เมตร รถทุกชนิดสามารถผ่านได้ ยกเว้นรถ 10 ล้อ การจราจรชั่วโมงเร่งด่วนติดขัด ปัญหาการจราจรเกิดจากกิจกรรมทางศาสนา ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ลักษณะอาคารเป็นตึกแถว,บ้านแถว, ศาลเจ้า สูง 1-2 ชั้น, 1-3 ชั้น และ ก่อสร้างโดยการก่ออิฐฉาบปูน รูปทรงทางสถาปัตยกรรมเป็น แบบจีน , แบบไทย , แบบชิโน-ยูโรเปียน การใช้อาคารเพื่อการพักอาศัย , พาณิชยกรรม และกิจกรรมทางศาสนา อาคารมีความหนาแน่น

องค์ประกอบชุมชนเส้นทางมีลักษณะชัดเจนเป็นเส้นทางเชื่อมต่อกับเส้นทางอื่นได้สะดวก ความสำคัญของย่านเป็นย่านพักอาศัย, ย่านพาณิชยกรรม และกิจกรรมศาสนา ขอบเขตมองเห็นได้ชัดเจนจากแนวถนน จุดสังเกตมีลักษณะเป็นที่หมายตารองคือศาลหลักเมือง จุดศูนย์รวมของชุมชน พื้นที่ภายในศาลหลักเมือง , ศาลเจ้าพ่อกวนอู

ลักษณะทางภูมิทัศน์มีพื้นที่เว้นว่างปานกลางโดยมีพื้นที่พักผ่อนและสวนสาธารณะคือพื้นที่ภายในศาลหลักเมือง, ศาลเจ้าพ่อกวนอู การศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.7 แสดงลักษณะจุดศูนย์รวมกิจกรรมบริเวณถนนนางงาม

ภาพที่ 4.8 แสดงลักษณะอาคารบริเวณถนนนางงาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.12 แสดงข้อมูลทางสังคม , วัฒนธรรม โดยแบบสำรวจ ถนนนางงาม

สถาบันทางสังคม	ข้อมูล	บันทึก
ลักษณะของสถานศึกษา ศาสนสถาน	มีสถานศึกษา ศาลหลักเมือง , ศาลเจ้าพ่อกวนอู	- โรงเรียนสงขลาวิทยาสุนทรวิ - ศาสนสถานอยู่ในบริเวณใกล้ เคียงย่านพักอาศัย
บริการของรัฐ	ข้อมูล	บันทึก
สาธารณูปโภค , สาธารณูปการ ขอบเขตการให้บริการ นโยบายและแผนงาน	ค่อนข้างสมบูรณ์ ทั่วถึง แก้ปัญหาได้น้อย	- มีความคึกคักของกิจกรรม - ขาดการประชาสัมพันธ์และการ ปฏิบัติอย่างจริงจัง

จากตารางที่ 4.12 พบว่าลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมบริเวณถนนนางงามมี
ลักษณะดังนี้

สถาบันทางสังคม บริเวณถนนนางงามมีสถานศึกษาระดับประถมศึกษาอยู่ในบริเวณนี้
มีศาสนสถานเป็น ศาลหลักเมือง , ศาลเจ้าพ่อกวนอู

บริการของรัฐ สาธารณูปโภค สาธารณูปการอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างสมบูรณ์ขอบเขตการ
ให้บริการทั่วถึงในด้านนโยบายและแผนงานขาดการประชาสัมพันธ์และการปฏิบัติอย่างจริงจัง

ตารางที่ 4.13 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต สภาพและปัญหาการจราจร ถนนนครนอก

บริเวณ	ระบบการขนส่ง	ลักษณะการขนส่ง	สภาพถนน	ป้ายบอกทาง, สัญญาณไฟ	ปริมาณการจราจร
1. แยกทางเข้าเมือง	ขาดระบบขนส่ง	รถสองแถวเล็ก รถจักรยานยนต์	ควรปรับปรุง (มีรถใหญ่วิ่ง)	ควรปรับปรุง	หนาแน่น
2. จากแยกเข้าเมืองถึงแยกถนนนครนอกตัดถนนยะลา	ไม่เพียงพอ	รถสองแถวเล็ก รถจักรยานยนต์	ควรปรับปรุง (มีรถใหญ่วิ่ง)	ควรปรับปรุง (ป้ายไม่ชัดเจน)	หนาแน่น
3. แยกถนนนครนอกตัดถนนยะลาถึงแยกถนนนครนอกตัดถนนปัตตานี	ไม่เพียงพอ	รถสองแถวเล็ก รถจักรยานยนต์	ควรปรับปรุง (มีรถใหญ่วิ่ง)	ควรปรับปรุง (ป้ายไม่ชัดเจน)	หนาแน่น
4. แยกถนนนครนอกตัดถนนปัตตานีถึงแยกถนนนครนอกตัดถนนหนองจิก	ไม่เพียงพอ	รถสองแถวเล็ก รถจักรยานยนต์	ควรปรับปรุง (มีรถใหญ่วิ่ง)	ควรปรับปรุง (ป้ายไม่ชัดเจน)	หนาแน่น
5. แยกถนนนครนอกตัดถนนหนองจิกถึงแยกถนนนครนอกตัดถนนยะหริ่ง	ไม่เพียงพอ	รถสองแถวเล็ก รถจักรยานยนต์	ควรปรับปรุง (มีรถใหญ่วิ่ง)	ควรปรับปรุง (ป้ายไม่ชัดเจน)	หนาแน่น
6. แยกถนนนครนอกตัดถนนยะหริ่งถึงทางเชื่อมถนนนครโน	ไม่เพียงพอ	รถสองแถวเล็ก รถจักรยานยนต์	ควรปรับปรุง (มีรถใหญ่วิ่ง)	ควรปรับปรุง (ป้ายไม่ชัดเจน)	หนาแน่น

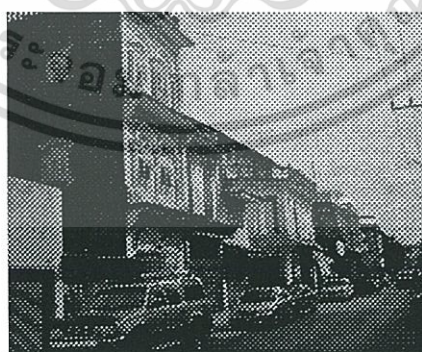

ภาพที่ 4.9 แสดงปัญหาการจราจรถนนนครนอก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.14 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต สภาพและปัญหาการจราจร ถนนนครใน

บริเวณ	ระบบการขนส่ง	ลักษณะการขนส่ง	สภาพถนน	ป้ายบอกทาง, สัญญาณไฟ	ปริมาณการจราจร
1. ทางเชื่อมถนนนครในถึงแยกถนนนครในตัดถนนยะหริ่ง	ไม่เพียงพอ	รถสองแถวเล็ก รถจักรยานยนต์	ควรปรับปรุง (มีรถใหญ่วิ่ง)	ควรปรับปรุง (ป้ายไม่ชัดเจน)	หนาแน่น
2. แยกถนนนครในตัดถนนยะหริ่งถึงแยกถนนนครในตัดถนนหนองจิก	ไม่เพียงพอ	รถสองแถวเล็ก รถจักรยานยนต์	ปานกลาง	ควรปรับปรุง (ป้ายไม่ชัดเจน)	หนาแน่น
3. แยกถนนนครในตัดถนนหนองจิกถึงแยกถนนนครในตัดถนนรามัญ	ไม่เพียงพอ	รถสองแถวเล็ก รถจักรยานยนต์	ปานกลาง	ควรปรับปรุง (ป้ายไม่ชัดเจน)	หนาแน่น
4. แยกถนนนครในตัดถนนรามัญถึงแยกถนนนครในตัดถนนปัตตานี	ไม่เพียงพอ	รถสองแถวเล็ก รถจักรยานยนต์	ปานกลาง	ควรปรับปรุง (ป้ายไม่ชัดเจน)	หนาแน่น
5. แยกถนนนครในตัดถนนปัตตานีแยกถนนนครในตัดถนนยะลา	ไม่เพียงพอ	รถสองแถวเล็ก รถจักรยานยนต์	ปานกลาง	ควรปรับปรุง (ป้ายไม่ชัดเจน)	หนาแน่น
6. แยกถนนนครในตัดถนนยะลาแยกถนนนครในตัดถนนพัทลุง	ไม่เพียงพอ	รถสองแถวเล็ก รถจักรยานยนต์	ปานกลาง	ควรปรับปรุง (ป้ายไม่ชัดเจน)	หนาแน่น

ภาพที่ 4.10 แสดงปัญหาการจราจรถนนนครใน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.15 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกตสภาพและปัญหาการจราจร ถนนพัทลุง

บริเวณ	ระบบการขนส่ง	ลักษณะการขนส่ง	สภาพถนน	ป้ายบอกทาง, สัญญาณไฟ	ปริมาณการจราจร
1. แยกถนนนครในตัดถนนพัทลุงถึงแยกถนนพัทลุงตัดถนนนางงาม	ไม่เพียงพอ	รถสองแถวเล็ก รถจักรยานยนต์	สภาพดี	สภาพดี ชัดเจน	หนาแน่น
2. แยกถนนพัทลุงตัดถนนนางงามถึงแยกถนนพัทลุงตัดถนนไทรบุรี	ไม่เพียงพอ	รถสองแถวเล็ก รถจักรยานยนต์	ปานกลาง	สภาพดี ชัดเจน	หนาแน่น

ตารางที่ 4.16 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต สภาพและปัญหาการจราจร ถนนไทรบุรี

บริเวณ	ระบบการขนส่ง	ลักษณะการขนส่ง	สภาพถนน	ป้ายบอกทาง, สัญญาณไฟ	ปริมาณการจราจร
1. แยกถนนพัทลุงตัดถนนไทรบุรีถึงแยกถนนไทรบุรีตัดถนนยะลา	เพียงพอ	รถสองแถว รถสองแถวเล็ก รถจักรยานยนต์	สภาพดี	ชัดเจนดี	ปานกลาง
2. แยกถนนไทรบุรีตัดถนนยะลาถึงแยกถนนไทรบุรีตัดถนนนบิตตานี	เพียงพอ	รถสองแถว รถสองแถวเล็ก รถจักรยานยนต์	สภาพดี	ชัดเจนดี	ปานกลาง
3. แยกถนนไทรบุรีตัดถนนนบิตตานีถึงถนนไทรบุรีตัดถนนรามัญ	เพียงพอ	รถสองแถว รถสองแถวเล็ก รถจักรยานยนต์	สภาพดี	ชัดเจนดี	ปานกลาง
4. แยกถนนไทรบุรีตัดถนนรามัญถึงแยกถนนไทรบุรีตัดถนนสายบุรี	เพียงพอ	รถสองแถว รถสองแถวเล็ก รถจักรยานยนต์	สภาพดี	สภาพดี	ปานกลาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.17 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต สภาพและปัญหาการจราจร ถนนสายบุรี

บริเวณ	ระบบการขนส่ง	ลักษณะการขนส่ง	สภาพถนน	ป้ายบอกทาง, สัญญาณไฟ	ปริมาณการจราจร
1. แยกถนนโทรบุรีตัดถนนสายบุรีถึงแยกถนนสายบุรีตัดถนนนางงาม	เพียงพอ	รถสองแถว รถสองแถวเล็ก รถจักรยานยนต์	สภาพดี	สภาพดี ชัดเจน	ปานกลาง
2. แยกถนนสายบุรีตัดถนนนางงามถึงแยกถนนสายบุรีตัดถนนนครใน	เพียงพอ	รถสองแถว รถสองแถวเล็ก รถจักรยานยนต์	สภาพดี	สภาพดี ชัดเจน	ปานกลาง

ตารางที่ 4.18 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต สภาพและปัญหาการจราจร ถนนนางงาม

บริเวณ	ระบบการขนส่ง	ลักษณะการขนส่ง	สภาพถนน	ป้ายบอกทาง, สัญญาณไฟ	ปริมาณการจราจร
1. แยกถนนนางงามตัดถนนพหลุถึงแยกถนนนางงามตัดถนนยะลา	ไม่เพียงพอ	รถสองแถวเล็ก รถจักรยานยนต์	สภาพดี	ควรปรับปรุง (ป้ายไม่ชัดเจน)	หนาแน่น
2. แยกถนนนางงามตัดถนนยะลาถึงแยกถนนนางงามตัดถนนปัตตานี	ไม่เพียงพอ	รถสองแถวเล็ก รถจักรยานยนต์	สภาพดี	ควรปรับปรุง (ป้ายไม่ชัดเจน)	หนาแน่น
3. แยกถนนนางงามตัดถนนปัตตานีถึงแยกถนนนางงามตัดถนนรามัญ	ไม่เพียงพอ	รถสองแถวเล็ก รถจักรยานยนต์	สภาพดี	ควรปรับปรุง (ป้ายไม่ชัดเจน)	หนาแน่น
4. แยกถนนนางงามตัดถนนรามัญถึงแยกถนนนางงามตัดถนนหนองจิก	ไม่เพียงพอ	รถสองแถวเล็ก รถจักรยานยนต์	สภาพดี	ควรปรับปรุง (ป้ายไม่ชัดเจน)	หนาแน่น
5. แยกถนนนางงามตัดถนนหนองจิกถึงแยกถนนนางงามตัดถนนยะหริ่ง	ไม่เพียงพอ	รถสองแถวเล็ก รถจักรยานยนต์	สภาพดี	ควรปรับปรุง (ป้ายไม่ชัดเจน)	หนาแน่น
6. แยกถนนนางงามตัดถนนยะหริ่งถึงแยกถนนนางงามตัดถนนสายบุรี	ไม่เพียงพอ	รถสองแถวเล็ก รถจักรยานยนต์	สภาพดี	ควรปรับปรุง (ป้ายไม่ชัดเจน)	หนาแน่น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.19 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกตสภาพและปัญหาการจราจร ถนนยะลา

บริเวณ	ระบบการ ขนส่ง	ลักษณะการ ขนส่ง	สภาพถนน	ป้ายบอกทาง, สัญญาณไฟ	ปริมาณการ จราจร
1. แยกถนนยะลาตัด ถนนนครนอกถึงแยก ถนนยะลาตัดถนนไทรบุรี	ไม่เพียงพอ	รถจักรยานยนต์	สภาพปาน กลาง	ไม่ชัดเจน	เบาบาง

ตารางที่ 4.20 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต สภาพและปัญหาการจราจร ถนนปัตตานี

บริเวณ	ระบบการ ขนส่ง	ลักษณะการ ขนส่ง	สภาพถนน	ป้ายบอกทาง, สัญญาณไฟ	ปริมาณการ จราจร
1. แยกถนนปัตตานีตัด ถนนนครนอกถึงแยก ถนนปัตตานีตัด ถนนไทรบุรี	ไม่เพียงพอ	รถจักรยานยนต์	สภาพ ปานกลาง	ไม่ชัดเจน	เบาบาง

ตารางที่ 4.21 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต สภาพและปัญหาการจราจร ถนนรามัญ

บริเวณ	ระบบการ ขนส่ง	ลักษณะการ ขนส่ง	สภาพถนน	ป้ายบอกทาง, สัญญาณไฟ	ปริมาณการ จราจร
1. แยกถนนรามัญตัด ถนนนครในถึงแยกถนน รามัญตัดถนนไทรบุรี	ไม่เพียงพอ	รถจักรยานยนต์	สภาพ ปานกลาง	ไม่ชัดเจน	เบาบาง

ตารางที่ 4.22 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต สภาพและปัญหาการจราจร ถนนหนองจิก

บริเวณ	ระบบการ ขนส่ง	ลักษณะการ ขนส่ง	สภาพถนน	ป้ายบอกทาง, สัญญาณไฟ	ปริมาณการ จราจร
1. แยกถนนหนองจิกตัด ถนนนครนอกถึงแยก ถนนหนองจิกตัดถนน นางงาม	ไม่เพียงพอ	รถจักรยานยนต์	สภาพ ปานกลาง	ไม่ชัดเจน	เบาบาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.23 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต สภาพและปัญหาการจราจร ถนนยกระดับ

บริเวณ	ระบบการขนส่ง	ลักษณะการขนส่ง	สภาพถนน	ป้ายบอกทาง, สัญญาณไฟ	ปริมาณการจราจร
1. แยกถนนยกระดับตัดถนนนครนอกถึงแยกถนนยกระดับตัดถนนนางงาม	ไม่เพียงพอ	รถจักรยานยนต์	สภาพปานกลาง	ไม่ชัดเจน	เบาบาง

ภาพที่ 4.11 แสดงปัญหาการจราจรถนนนางงาม ภาพที่ 4.12 แสดงปัญหาการจราจรถนนไทรบุรี

ตารางที่ 4.24 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ถนนนครนอก

บริเวณ	สภาพอาคาร	ความหนาแน่นของอาคาร
1. แยกทางเข้าเมือง	สภาพปานกลาง	หนาแน่น
2. จากแยกเข้าเมืองถึงแยกถนนนครนอกตัดถนนยะลา	สภาพปานกลาง	หนาแน่นมาก
2. จากแยกเข้าเมืองถึงแยกถนนนครนอกตัดถนนยะลา	สภาพปานกลาง	หนาแน่นมาก
3. แยกถนนนครนอกตัดถนนยะลาถึงแยกถนนนครนอกตัดถนนปัตตานี	สภาพทรุดโทรม	หนาแน่น
4. แยกถนนนครนอกตัดถนนปัตตานีถึงแยกถนนนครนอกตัดถนนหนองจิก	สภาพทรุดโทรมมาก	หนาแน่น
5. แยกถนนนครนอกตัดถนนหนองจิกถึงแยกถนนนครนอกตัดถนนยกระดับ	สภาพปานกลาง	หนาแน่นมาก
6. แยกถนนนครนอกตัดถนนยกระดับถึงทางเชื่อมถนนนครใน	สภาพปานกลาง	หนาแน่นมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.25 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ถนนนครใน

บริเวณ	สภาพอาคาร	ความหนาแน่นของอาคาร
1. ทางเชื่อมถนนนครในถึงแยกถนนนครในตัดถนนยะหริ่ง	สภาพปานกลาง	หนาแน่นมาก
2. แยกถนนนครในตัดถนนถนนยะหริ่งถึงแยกถนนนครในตัดถนนหนองจิก	สภาพปานกลาง	หนาแน่นมาก
3. แยกถนนนครในตัดถนนหนองจิกถึงแยกถนนนครในตัดถนนรามัญ	สภาพทรุดโทรม	หนาแน่น
4. แยกถนนนครในตัดถนนรามัญถึงแยกถนนนครในตัดถนนปัตตานี	สภาพปานกลาง	หนาแน่น
5. แยกถนนนครในตัดถนนปัตตานีแยกถนนนครในตัดถนนยะลา	สภาพปานกลาง	หนาแน่น
6. แยกถนนนครในตัดถนนยะลาแยกถนนนครในตัดถนนพัทลุง	สภาพปานกลาง	หนาแน่น

ตารางที่ 4.26 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ถนนพัทลุง

บริเวณ	สภาพอาคาร	ความหนาแน่นของอาคาร
1. แยกถนนนครในตัดถนนพัทลุงถึงแยกถนนพัทลุงตัดถนนนางงาม	สภาพปานกลาง	ปานกลาง
2. แยกถนนพัทลุงตัดถนนนางงามถึงแยกถนนพัทลุงตัดถนนไทรบุรี	สภาพปานกลาง	ปานกลาง

ตารางที่ 4.27 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ถนนไทรบุรี

บริเวณ	สภาพอาคาร	ความหนาแน่นของอาคาร
1. แยกถนนพัทลุงตัดถนนไทรบุรีถึงแยกถนนไทรบุรีตัดถนนยะลา	สภาพปานกลาง	หนาแน่นน้อย
2. แยกถนนไทรบุรีตัดถนนยะลาถึงแยกถนนไทรบุรีตัดถนนปัตตานี	สภาพปานกลาง	หนาแน่นน้อย
3. แยกถนนไทรบุรีตัดถนนปัตตานีถึงแยกถนนไทรบุรีตัดถนนรามัญ	สภาพปานกลาง	หนาแน่นน้อย
4. แยกถนนไทรบุรีตัดถนนรามัญถึงแยกถนนไทรบุรีตัดถนนสายบุรี	สภาพปานกลาง	ปานกลาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.28 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ถนนสายบุรี

บริเวณ	สภาพอาคาร	ความหนาแน่นของอาคาร
1. แยกถนนไทรบุรีตัดถนนสายบุรีถึงแยกถนนสายบุรีตัดถนนนางงาม	สภาพดี	หนาแน่นน้อย
2. แยกถนนสายบุรีตัดถนนนางงามถึงแยกถนนสายบุรีตัดถนนนครไน	สภาพดี	หนาแน่นน้อย

ตารางที่ 4.29 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ถนนนางงาม

บริเวณ	สภาพอาคาร	ความหนาแน่นของอาคาร
1. แยกถนนนางงามตัดถนนพหลุถึงแยกถนนนางงามตัดถนนยะลา	สภาพดี	หนาแน่น
2. แยกถนนนางงามตัดถนนยะลาถึงแยกถนนนางงามตัดถนนปัตตานี	สภาพดี	หนาแน่น
3. แยกถนนนางงามตัดถนนปัตตานีถึงแยกถนนนางงามตัดถนนรามัญ	สภาพดี	หนาแน่น
4. แยกถนนนางงามตัดถนนรามัญถึงแยกถนนนางงามตัดถนนหนองจิก	สภาพดี	หนาแน่น
5. แยกถนนนางงามตัดถนนหนองจิกถึงแยกถนนนางงามตัดถนนยะหริ่ง	สภาพปานกลาง	หนาแน่น
6. แยกถนนนางงามตัดถนนยะหริ่งถึงแยกถนนนางงามตัดถนนสายบุรี	สภาพปานกลาง	หนาแน่น

ตารางที่ 4.30 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ถนนยะลา

บริเวณ	สภาพอาคาร	ความหนาแน่นของอาคาร
1. แยกถนนยะลาตัดถนนนครนอกถึงแยกถนนยะลาตัดถนนไทรบุรี	สภาพปานกลาง	หนาแน่นปานกลาง

ตารางที่ 4.31 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ถนนปัตตานี

บริเวณ	สภาพอาคาร	ความหนาแน่นของอาคาร
1. แยกถนนปัตตานีตัดถนนนครนอกถึงแยกถนนปัตตานีตัดถนนไทรบุรี	สภาพทรุดโทรม	หนาแน่นปานกลาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.32 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ถนนรามัญ

บริเวณ	สภาพอาคาร	ความหนาแน่นของอาคาร
1. แยกถนนรามัญตัดถนนนครในถึงแยกถนนรามัญตัดถนนไทรบุรี	สภาพปานกลาง	หนาแน่นปานกลาง

ตารางที่ 4.33 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ถนนหนองจิก

บริเวณ	สภาพอาคาร	ความหนาแน่นของอาคาร
1. แยกถนนหนองจิกตัดถนนนครนอกถึงแยกถนนหนองจิกตัดถนนนางงาม	สภาพปานกลาง	หนาแน่นน้อย

ตารางที่ 4.34 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ถนนยะหริ่ง

บริเวณ	สภาพอาคาร	ความหนาแน่นของอาคาร
1. แยกถนนยะหริ่งตัดถนนนครนอกถึงแยกถนนยะหริ่งตัดถนนนางงาม	สภาพดี	หนาแน่นน้อย

ตารางที่ 4.35 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต องค์ประกอบของชุมชน ถนนนครนอก

บริเวณ	ลักษณะเส้นทาง	รูปแบบย่าน	ขอบเขต	จุดสังเกต	จุดศูนย์รวม
1. แยกทางเข้าเมือง	ควรปรับปรุง	ชัดเจนมาก	ชัดเจนมาก	มองเห็นได้ชัดเจนจากระยะไกล	ไม่สามารถแสดงศักยภาพได้
2. จากแยกเข้าเมืองถึงแยกถนนนครนอกตัดถนนยะลา	ควรปรับปรุง	ไม่ค่อยชัดเจน	ชัดเจน	มองเห็น	ไม่มีจุดศูนย์รวม
3. แยกถนนนครนอกตัดถนนยะลาถึงแยกถนนนครนอกตัดถนนปัตตานี	ควรปรับปรุง	ไม่ค่อยชัดเจน	ชัดเจน	มองเห็น	ไม่มีจุดศูนย์รวม
4. แยกถนนนครนอกตัดถนนปัตตานีถึงแยกถนนนครนอกตัดถนนหนองจิก	ควรปรับปรุง	ไม่ค่อยชัดเจน	ชัดเจน	มองไม่เห็น	ไม่มีจุดศูนย์รวม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.35 (ต่อ)

บริเวณ	ลักษณะ เส้นทาง	รูปแบบย่าน	ขอบเขต	จุดสังเกต	จุดศูนย์รวม
5. แยกถนนนครนอกตัดถนนหนองจิกถึงแยกถนนนครนอกตัดถนนยะหริ่ง	ควรปรับปรุง	ไม่ค่อยชัดเจน	ชัดเจน	มองไม่เห็น	ไม่มีจุดศูนย์รวม
6. แยกถนนนครนอกตัดถนนยะหริ่งถึงทางเชื่อมถนนนครใน	ควรปรับปรุง	ไม่ค่อยชัดเจน	ชัดเจน	มองเห็น	ไม่มีจุดศูนย์รวม

ตารางที่ 4.36 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต องค์ประกอบของชุมชน ถนนนครใน

บริเวณ	ลักษณะ เส้นทาง	รูปแบบย่าน	ขอบเขต	จุดสังเกต	จุดศูนย์รวม
1. ทางเชื่อมถนนนครในถึงแยกถนนนครในตัดถนนยะหริ่ง	ควรปรับปรุง	ไม่ค่อยชัดเจน	ชัดเจน	มองไม่เห็น	ไม่มีจุดศูนย์รวม
2. แยกถนนนครในตัดถนนถนนยะหริ่งถึงแยกถนนนครในตัดถนนหนองจิก	ควรปรับปรุง	ไม่ค่อยชัดเจน	ชัดเจน	มองไม่เห็น	ไม่มีจุดศูนย์รวม
3. แยกถนนนครในตัดถนนหนองจิกถึงแยกถนนนครในตัดถนนรามัญ	ควรปรับปรุง	ไม่ค่อยชัดเจน	ชัดเจน	มองไม่เห็น	ไม่มีจุดศูนย์รวม
4. แยกถนนนครในตัดถนนรามัญถึงแยกถนนนครในตัดถนนปัตตานี	ควรปรับปรุง	ไม่ค่อยชัดเจน	ชัดเจน	มองไม่เห็น	ไม่มีจุดศูนย์รวม
5. แยกถนนนครในตัดถนนปัตตานีแยกถนนนครในตัดถนนยะลา	ควรปรับปรุง	ไม่ค่อยชัดเจน	ชัดเจน	มองไม่เห็น	ไม่มีจุดศูนย์รวม
6. แยกถนนนครในตัดถนนยะลาแยกถนนนครในตัดถนนพัทลุง	ควรปรับปรุง	ไม่ค่อยชัดเจน	ชัดเจน	มองไม่เห็น	ไม่มีจุดศูนย์รวม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.37 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต องค์ประกอบของชุมชน ถนนพหลุง

บริเวณ	ลักษณะ เส้นทาง	รูปแบบย่าน	ขอบเขต	จุดสังเกต	จุดศูนย์รวม
1. แยกถนนนครในตัด ถนนพหลุงถึงแยกถนน พหลุงตัดถนนนางงาม	สภาพดี	ชัดเจน	ชัดเจน	มองเห็น	ไม่มีจุด ศูนย์รวม
2. แยกถนนพหลุงตัด ถนนนางงามถึงแยกถนน พหลุงตัดถนนไทรบุรี	สภาพดี	ไม่ค่อยชัดเจน	ชัดเจน	มองเห็น	ไม่มีจุด ศูนย์รวม

ตารางที่ 4.38 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต องค์ประกอบของชุมชน ถนนไทรบุรี

บริเวณ	ลักษณะ เส้นทาง	รูปแบบย่าน	ขอบเขต	จุดสังเกต	จุดศูนย์รวม
1. แยกถนนพหลุงตัด ถนนไทรบุรีถึงแยกถนน ไทรบุรีตัดถนนยะลา	สภาพดี	ไม่ชัดเจน	ชัดเจน	มองเห็น	ไม่มีจุด ศูนย์รวม
2. แยกถนนไทรบุรีตัด ถนนยะลาถึงแยกถนน ไทรบุรีตัดถนนปัตตานี	สภาพดี	ชัดเจน	ชัดเจน	มองเห็น	มีจุด ศูนย์รวม
3. แยกถนนไทรบุรีตัด ถนนปัตตานีถึงถนนไทร บุรีตัดถนนรามัญ	สภาพดี	ชัดเจน	ชัดเจน	มองเห็น	มีจุด ศูนย์รวม
4. แยกถนนไทรบุรีตัด ถนนรามัญถึงแยกถนน ไทรบุรีตัดถนนสายบุรี	สภาพดี	ชัดเจน	ชัดเจน	มองเห็น	มีจุด ศูนย์รวม

ตารางที่ 4.39 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต องค์ประกอบของชุมชน ถนนสายบุรี

บริเวณ	ลักษณะ เส้นทาง	รูปแบบย่าน	ขอบเขต	จุดสังเกต	จุดศูนย์รวม
1. แยกถนนไทรบุรีตัด ถนนสายบุรีถึงแยกถนน สายบุรีตัดถนนนางงาม	สภาพดี	ชัดเจน	ชัดเจน	มองเห็น	มีจุด ศูนย์รวม
2. แยกถนนสายบุรีตัด ถนนนางงามถึงแยกถนน สายบุรีตัดถนนนครใน	สภาพดี	ชัดเจน	ชัดเจน	มองเห็น	มีจุด ศูนย์รวม

ตารางที่ 4.40 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต องค์ประกอบของชุมชน ถนนนางงาม

บริเวณ	ลักษณะ เส้นทาง	รูปแบบย่าน	ขอบเขต	จุดสังเกต	จุดศูนย์รวม
1. แยกถนนนางงามตัดถนนพหลุถึงแยกถนนนางงามตัดถนนยะลา	ควรปรับปรุง	ชัดเจน	ชัดเจน	มองเห็น	มีจุดศูนย์รวม
2. แยกถนนนางงามตัดถนนยะลาถึงแยกถนนนางงามตัดถนนปัตตานี	ควรปรับปรุง	ชัดเจน	ชัดเจน	มองเห็น	มีจุดศูนย์รวม
3. แยกถนนนางงามตัดถนนปัตตานีถึงแยกถนนนางงามตัดถนนรามัญ	ควรปรับปรุง	ชัดเจน	ชัดเจน	มองเห็น	มีจุดศูนย์รวม
4. แยกถนนนางงามตัดถนนรามัญถึงแยกถนนนางงามตัดถนนหนองจิก	ควรปรับปรุง	ชัดเจน	ชัดเจน	มองเห็น	มีจุดศูนย์รวม
5. แยกถนนนางงามตัดถนนหนองจิกถึงแยกถนนนางงามตัดถนนยะหริ่ง	ควรปรับปรุง	ชัดเจน	ชัดเจน	มองเห็น	มีจุดศูนย์รวม
6. แยกถนนนางงามตัดถนนยะหริ่งถึงแยกถนนนางงามตัดถนนสายบุรี	ควรปรับปรุง	ชัดเจน	ชัดเจน	มองเห็น	มีจุดศูนย์รวม

ตารางที่ 4.41 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต องค์ประกอบของชุมชน ถนนยะลา

บริเวณ	ลักษณะ เส้นทาง	รูปแบบย่าน	ขอบเขต	จุดสังเกต	จุดศูนย์รวม
1. แยกถนนยะลาตัดถนนนครนอกถึงแยกถนนยะลาตัดถนนไทรบุรี	สภาพดี	ชัดเจน	ชัดเจน	มองเห็น ชัดเจน	มีจุดศูนย์รวม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.42 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต องค์ประกอบของชุมชน ถนนปัตตานี

บริเวณ	ลักษณะ เส้นทาง	รูปแบบย่าน	ขอบเขต	จุดสังเกต	จุดศูนย์รวม
1. แยกถนนปัตตานีตัดถนนนครนอกถึงแยกถนนปัตตานีตัดถนนไทรบุรี	สภาพดี	ชัดเจน	ชัดเจน	มองเห็น ชัดเจน	มีจุด ศูนย์รวม

ตารางที่ 4.43 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต องค์ประกอบของชุมชน ถนนรามัญ

บริเวณ	ลักษณะ เส้นทาง	รูปแบบย่าน	ขอบเขต	จุดสังเกต	จุดศูนย์รวม
1. แยกถนนรามัญตัดถนนนครในถึงแยกถนนรามัญตัดถนนไทรบุรี	สภาพดี	ชัดเจน	ชัดเจน	มองเห็น ชัดเจน	ไม่มีจุด ศูนย์รวม

ตารางที่ 4.44 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต องค์ประกอบของชุมชน ถนนหนองจิก

บริเวณ	ลักษณะ เส้นทาง	รูปแบบย่าน	ขอบเขต	จุดสังเกต	จุดศูนย์รวม
1. แยกถนนหนองจิกตัดถนนนครนอกถึงแยกถนนหนองจิกตัดถนนนางงาม	สภาพดี	ไม่ชัดเจน	ชัดเจน	มองไม่เห็น	ไม่มีจุด ศูนย์รวม

ตารางที่ 4.45 แสดงข้อมูลทางกายภาพโดยแบบสังเกต องค์ประกอบของชุมชน ถนนยะหริ่ง

บริเวณ	ลักษณะ เส้นทาง	รูปแบบย่าน	ขอบเขต	จุดสังเกต	จุดศูนย์รวม
1. แยกถนนยะหริ่งตัดถนนนครนอกถึงแยกถนนยะหริ่งตัดถนนนางงาม	สภาพดี	ไม่ชัดเจน	ชัดเจน	มองไม่เห็น	ไม่มีจุด ศูนย์รวม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.46 แสดงจำนวนและค่าร้อยละเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปโดยแบบสัมภาษณ์

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.เพศ		
- ชาย	84	33.60
- หญิง	116	66.40
รวม	250	100
2.อายุ		
- ต่ำกว่า-45 ปี	53	21.20
- 45-60 ปี	81	32.40
- 65 ปีขึ้นไป	116	46.40
รวม	250	100
3.ศาสนา		
- พุทธ	168	67.20
- อิสลาม	41	16.40
- คริสต์	24	9.60
- อื่นๆ โปรดระบุ ยินดี	17	6.80
รวม	250	100
4.ระดับการศึกษาสูงสุด		
ประถมศึกษา	163	65.20
- มัธยมต้น	11	4.40
- มัธยมปลาย	16	6.40
- อาชีวะ(ปวช.,ปวส.)	10	4.00
- ปริญญาตรี	13	5.20
- สูงกว่าปริญญาตรี	3	1.20
- อื่นๆ โปรดระบุ ....ไม่ได้เรียน	34	13.60
รวม	250	100

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.46 (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5.อาชีพ		
- รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	41	16.40
- พนักงานบริษัท/ลูกจ้าง	17	6.80
เอกชน		
- ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	178	71.20
- รับจ้าง	14	5.60
รวม	250	100
6. ท่านอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้มา		
เป็นเวลา		
- ต่ำกว่า 5 ปี	12	4.80
- 5-10 ปี	45	18.00
- 10-20 ปี	131	52.40
- มากกว่า 20 ปี	62	24.80
รวม	250	100

จากตารางที่ 4.46 แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ 250 คน ในพื้นที่ศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 66.40 อายุ 65 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 46.40 นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 67.20 การศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 65.20 อาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย ร้อยละ 71.20 อาศัยอยู่ในพื้นที่ 10-20 ปี ร้อยละ 52.40

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.47 แสดงจำนวนและค่าร้อยละการศึกษาด้านกายภาพ , เศรษฐกิจ, สังคมและวัฒนธรรมโดยแบบสัมภาษณ์

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ที่ตั้งของพื้นที่พักผ่อนและสวนสาธารณะในชุมชนของท่านเป็นอย่างไร		
- เหมาะสมแล้ว	122	48.84
- ไกลจากชุมชน	50	20.00
- สะดวกในการไป	37	14.80
- ไม่สะดวกในการไป	18	7.20
- อื่นๆโปรดระบุ ควรจัดสถานที่ใหม่	23	9.20
รวม	250	100
2.ท่านคิดว่าเศรษฐกิจของชุมชนท่านเป็นอย่างไร		
- ดีมาก	15	6.00
- ดี	8	3.20
- ปานกลาง	70	28.00
- ชบเซา	109	43.60
- อื่นๆ โปรดระบุ ควรส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน	48	19.20
รวม	250	100
3. ลักษณะการทำงานของคนในชุมชนของท่าน		
- เจ้าของกิจการ	98	39.20
- รับจ้าง	51	20.40
- แรงงานต่างถิ่น	32	12.80
- อื่นๆ โปรดระบุ แรงงานต่างชาติ	69	27.60
รวม	250	100
4.ลักษณะอาชีพหลักชุมชนของท่าน		
- การเกษตร	6	2.40
- ค้าขาย	59	23.60
- การประมง	102	40.80
- รับจ้าง	69	27.60
- อื่นๆ โปรดระบุ รับราชการ, รัฐวิสาหกิจ	14	5.60
รวม	250	100

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.47 (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5.กลุ่มชนส่วนใหญ่ในชุมชนของท่าน		
- ชาวมุสลิม	41	16.40
- ชาวจีน	77	30.80
- ชาวพุทธ	91	36.40
- ชาวคริสต์	24	9.60
- อื่นๆ โปรดระนุ ชาวฮินดู	17	6.80
รวม	250	100
6.ชุมชนของท่านส่วนนับถือศาสนาใด		
- พุทธ	168	67.20
- อิสลาม	41	16.40
- คริสต์	24	9.60
- อื่นๆ โปรดระนุ ฮินดู	17	6.80
รวม	250	100
7.ชุมชนของท่านมีปัญหาขัดแย้งระหว่างกลุ่มชนหรือไม่		
- ไม่มีปัญหา	118	47.20
- มีปัญหาบ้าง	37	14.80
- ไม่ค่อยมีปัญหา	21	8.40
- มีปัญหาน้อย	19	7.60
- อื่นๆ โปรดระนุ ปัญหาลูกเรือประมง	55	22.00
รวม	250	100
8.ท่านคิดว่าที่ดินของท่านในอนาคตหากมีการปรับปรุงลักษณะใด		
- คงสภาพเดิม	139	55.60
- รื้อสร้างใหม่	11	4.40
- ปรับปรุงทำการค้า	39	15.60
- ปรับปรุงเพื่อพักอาศัย	21	8.40
- อื่นๆ โปรดระนุ เป็นชุมชนอนุรักษ์และท่องเที่ยว	40	16.00
รวม	250	100

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 4.47 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ 250 คน ในพื้นที่ศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับที่ตั้งของพื้นที่พักผ่อนและสวนสาธารณะเหมาะสมแล้วร้อยละ 48.84 เศรษฐกิจของชุมชนชนบทเราร้อยละ 43.60 ลักษณะการทำงานเป็นเจ้าของกิจการร้อยละ 39.20 อาชีพหลักของชุมชนคือการประมงร้อยละ 40.80 กลุ่มชนส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธร้อยละ 36.40 นับถือศาสนาพุทธมากที่สุดร้อยละ 67.20 ไม่มีปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชนร้อยละ 47.20 ลักษณะการใช้ที่ดินควรคงสภาพเดิมไว้ร้อยละ 55.60 การมีส่วนร่วมเสมอเมื่อมีกิจกรรม ร้อยละ 45.20 หากมีการปรับปรุงจะเข้าร่วมโครงการร้อยละ 32.80 การพัฒนาชุมชนให้เป็นย่าน พักอาศัยร้อยละ 32.40

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก-นครใน จ.สงขลา วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทางกายภาพ , เศรษฐกิจ , สังคมและวัฒนธรรม เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก - นครใน จ.สงขลา เพื่อนำข้อมูลที่ได้เสนอแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา กำหนดรูปแบบชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก - นครใน จ.สงขลา โดยสรุปผลที่ได้จากการวิจัยเป็นข้อๆ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 ปัญหา ข้อจำกัด

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.4 การนำเสนอแนวทางการอนุรักษ์

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ลักษณะทางกายภาพ

5.1.1.1 ลักษณะและสภาพชุมชน

เกี่ยวกับสภาพธรรมชาติที่แวดล้อมชุมชน พบว่า เป็นสภาพที่มีความเหมาะสมในการตั้งถิ่นฐานชุมชน ได้แก่

1) ทำเลที่ตั้งและอาณาเขต

ทำเลที่ตั้งมีลักษณะธรณีสัณฐานที่เอื้ออำนวยต่อการตั้งถิ่นฐาน โดยมีสภาพเป็นที่ราบน้ำท่วมไม่ถึง และมีการระบายน้ำที่ดี ขณะเดียวกันก็อุดมสมบูรณ์ด้วยน้ำจืด เนื่องจากโครงสร้างพื้นดินเป็นดินทราย ที่ทำหน้าที่เป็นตัวกรอง เก็บน้ำเป็นอย่างดี ตลอดจนมีความสามารถในการรับน้ำหนักและการระบายน้ำอย่างดี จึงเหมาะแก่การตั้งถิ่นฐาน สิ่งก่อสร้างมีความมั่นคง แข็งแรง ไม่จำเป็นต้องมีการตอกเสาเข็ม

2) ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบริมฝั่งทะเลสาบ มีการระบายน้ำตลอดทางด้านใต้ และทะเลสาบทางด้านตะวันตกได้โดยสะดวก จึงทำให้ไม่มีปัญหาเรื่องน้ำท่วมขัง เหมาะแก่การตั้งถิ่นฐาน

การทำเลที่ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลสาบซึ่งเป็นน้ำกร่อย มีการบรรจบกันระหว่างน้ำเค็มและน้ำจืด จึงทำให้มีทรัพยากรสัตว์น้ำที่หลากหลาย ก่อให้เกิดชุมชนโดยรอบของทะเลสาบ ทำเลที่ตั้งมีเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความได้เปรียบเพราะตั้งอยู่ปากทางเข้าทะเลสาบ เรือสามารถแล่นเข้าออกได้สะดวกเนื่องจากเป็นร่องน้ำลึก และจากการที่มีคลื่นลมสงบตลอดปีจึงทำให้เป็นศูนย์กลางในการรวบรวมและกระจายทรัพยากรได้เป็นอย่างดี

ชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ปลอดภัยจากมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งรุนแรงในเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม ดังนั้น ชุมชนจะไม่ได้รับผลกระทบจากลมมรสุมดังกล่าวมากนัก

5.1.1.2 สภาพและปัญหาการจราจร

รูปแบบการสัญจรภายในชุมชนเมืองสงขลา มีลักษณะเป็นแบบตามยาว (Linear Pattern) สอดคล้องกับลักษณะภูมิประเทศ ซึ่งมีลักษณะเป็นแหลมยื่นไปในทะเล มีแกนสัญจรที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงย่านสำคัญเข้าด้วยกัน ได้แก่ ถนนสายประธานรามวิถี ซึ่งเป็นถนนสำคัญในแนวเหนือ-ใต้ และถนนสายหลักจะนะ-ปละท้าว เชื่อมย่านราชการกับย่านธุรกิจ ใจกลางเมืองในแนวตะวันออก-ตะวันตก ถนนนครนอก ไทรบุรี เชื่อมย่านธุรกิจใจกลางเมืองกับย่านชุมชนเมืองเก่าเข้าด้วยกัน โดยถนนนครนอกและไทรบุรี ทำหน้าที่เป็นถนนสายหลักแยกจากสายประธานผ่านชุมชนเข้าสู่ใจกลางเมือง นอกจากนี้ย่านชุมชนเมืองเก่ายังสามารถเชื่อมกับแกนสัญจรหลักของเมืองด้วยถนนสายรอง ได้แก่ ถนนไทรบุรีนี้ย่านชุมชนเมืองเก่ายังสามารถเชื่อมกับแกนสัญจรหลักของเมืองด้วยถนนสายรอง ได้แก่ ถนนไทรบุรี พัทลุงและถนนสายบุรี การวิเคราะห์ประเมินคุณภาพเกี่ยวกับระบบการสัญจรสามารถแบ่งเป็นหัวข้อต่างๆ ดังนี้

1) ระบบถนน ระบบถนนภายในชุมชนเมืองเก่า จะเป็นระบบตาตาราง (Grid Pattern) โดยมีถนนสายหลักขนานกัน 3 สาย ซึ่งสามารถติดต่อกับส่วนต่างๆ ของเมือง ถนนภายใน 1 สาย มีถนนสายย่อยซึ่งตัดผ่านถนนสายหลักและถนนสายย่อย เป็นระบบตาตารางที่จะมีจุดตัดบริเวณทางแยกที่ค่อนข้างถี่กระชั้น (มาตรฐานระยะทางระหว่างทางแยกของระบบถนนภายในชุมชนพักอาศัยตามกฎหมาย) หมายถึงจัดสรรที่ดิน กำหนดให้มีระยะห่างไม่น้อยกว่า 300 เมตร) การสัญจรภายในพื้นที่เป็นแบบเดินทางเดียว โดยอาศัยถนนสายย่อยช่วยในการกลับเลี้ยวและติดต่อภายในพื้นที่ ซึ่งทำให้จุดตัดบริเวณทางแยกไม่เป็นปัญหาต่อการสัญจรภายในย่าน

การที่ระบบถนนภายในชุมชนมีลักษณะเป็นตาตาราง โดยที่มีจุดตัดบริเวณทางแยกหลายแห่ง และลักษณะของทางแยกค่อนข้างถี่และถี่กระชั้น โดยทั่วไปแล้ว การใช้รูปแบบตาตารางจะเป็นระบบถนนที่เข้ากับชุมชนพักอาศัย (วีรวรรณ ศรีติสาร, การจราจรกับผังเมือง. 2530 : 46) ซึ่งการที่มีจุดตัดบริเวณทางแยกมากจุดจะช่วยให้เกิดความปลอดภัยในการสัญจร นอกจากนี้การที่ลักษณะถนนที่คดโค้งและหักศอกในบางจุด ก็จะช่วยให้เกิดความปลอดภัยเช่นกัน เนื่องจากลักษณะดังกล่าวไม่เอื้ออำนวยต่อการสัญจรโดยยานพาหนะที่ใช้ความเร็วสูง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2) ขนาดของถนน จากการศึกษาระบบการสัญจรภายในชุมชน พบว่า

2.1 ถนนสายบุรี, ถนนพัทลุง เป็นถนนสายรองที่เชื่อมต่อกับถนนสายประธาน มีขนาดความกว้าง 14.00 เมตร การจราจรเป็นการเดินรถ 2 ทาง รถทุกชนิดสามารถวิ่งผ่านได้ และสามารถจอดรถได้ 2 ฟากถนน

2.2 ถนนนครนอก มีขนาดกว้างมากกว่าถนนสายอื่นในพื้นที่ คือมีความกว้างประมาณ 10.00 เมตร การจราจรเป็นการเดินรถทางเดียว โดยที่รถทุกชนิดสามารถวิ่งผ่านได้ รวมทั้งรถบรรทุก 10 ล้อ และสองฟากของถนนสามารถให้รถจอดได้

2.3 ถนนไทรบุรี มีขนาดความกว้างประมาณ 8.00 เมตร การจราจรเป็นการเดินรถทางเดียว รถทุกชนิดสามารถวิ่งผ่านได้ยกเว้นรถบรรทุก 10 ล้อ

2.4 ถนนนครใน มีขนาดความกว้างประมาณ 6.00 เมตร การจราจรเป็นการเดินรถทางเดียว รถทุกชนิดสามารถวิ่งผ่านได้ ยกเว้นรถบรรทุก 10 ล้อ

2.5 ถนนนางงาม มีขนาดความกว้าง 6.00 เมตร การจราจรเป็นแบบเดินรถทางเดียวและสามารถให้รถทุกชนิดวิ่งผ่านได้ ยกเว้นรถบรรทุก 10 ล้อ

2.6 ถนนซอย มีขนาดความกว้าง 4.00-5.00 เมตร ทำหน้าที่เชื่อมตัดเส้นทางสายหลักทั้ง 4 สาย โดยมีลักษณะเป็นตาตาราง เพื่อให้การจราจรสามารถไหลเวียนกลับทิศทางได้สะดวก การจราจรในถนนสายย่อยเป็นการเดินรถแบบทางเดียว

2.7 ถนนทางเท้า เนื่องจากถนนส่วนใหญ่ไม่มีทางเท้า ทำให้เกิดปัญหาทางด้านความปลอดภัยและความไม่สะดวกปลอดภัย โดยเฉพาะถนนสายนครนอกและถนนไทรบุรี ซึ่งการจราจรจะใช้ความเร็วสูงกว่าถนนสายอื่นๆ

ตารางที่ 5.1 แสดงมาตรฐานของขนาดถนนภายในเขตชุมชนเมืองและชุมชนพักอาศัย

ลำดับศักยภาพ	1 กฎกระทรวง (ออกความตาม พ.ร.บ. ผังเมือง)	2 กฎหมาย จัดสรรที่ดิน	หมายเหตุ
ถนนสายหลัก (Feeder Road)	20.00 ม.	12.00 ม.	1. ขนาดมาตรฐานเส้นทางของชุมชนตามกฎหมายผังเมือง กำหนดใช้กับชุมชนขนาดเล็กกว่า 1 แสนคน

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ลำดับศักร์	1 กฎกระทรวง (ออกความตาม พ.ร.บ. ผังเมือง)	2 กฎหมาย จัดสรรที่ดิน	หมายเหตุ
ถนนสายรอง (Collector Road)	18.00 ม.	-	2. ขนาดมาตรฐานเส้นทางของ ชุมชนตามกฎหมายจัดสรร ที่ดิน กำหนดใช้กับที่ดิน ขนาด เกินกว่า 300 แปลง (ตั้งแต่ 1,500 คนขึ้นไป)
ถนนสายย่อย (Local Road)	14.00 ม.	8.00 ม.	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการพิจารณาเปรียบเทียบขนาดของถนน ภายในชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก-นครในกับมาตรฐานกฎกระทรวง ซึ่งกำหนดขนาดของถนนภายในชุมชนเมืองที่มีจำนวนประชากร ตั้งแต่ 1 แสนคนขึ้นไป พบว่า ขนาดของถนนภายในย่านมีขนาดต่ำกว่ามาตรฐาน สำหรับการ ทำหน้าที่เป็นถนนสายหลัก สายรองตลอดจนสายย่อย เนื่องจากถนนที่มีขนาดตั้งแต่ 10.00 ม., 8.00 ม., 6.00 ม. ไปจนถึง 5.00 ม. ในบางสาย

แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบขนาดของถนนกับมาตรฐานกฎหมายจัดสรรที่ดิน ซึ่งใช้กับ ชุมชนที่อยู่อาศัย จำนวนตั้งแต่ 300 แปลงขึ้นไป (ประมาณ 1,500 คนขึ้นไป) พบว่า ถนนส่วนใหญ่ มีขนาดที่อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน คือ มีขนาดปริมาณ 6.00 เมตร เป็นส่วนใหญ่ จะมีขนาดที่ ต่ำกว่า มาตรฐานเพียงบางสายเท่านั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า ขนาดของถนนมีความเหมาะสมกับขนาดการ ใช้สอยภายในชุมชน

3) ขนาดสัดส่วน (Scale) ของระบบการสัญจร จากการวิเคราะห์ขนาด สัดส่วนของชุมชน เปรียบเทียบกับรัศมีการสัญจรโดยทางเดินเท้า พบว่า ขนาดและระยะทางของย่านเมืองเก่า ถนนนครนอก นครในมีความยาวจากด้านเหนือสุดจากถนนสายบุรี จรดใต้สุด คือ ถนนพัทลุง มี ระยะทาง 660 เมตร โดยประมาณ มีความกว้างจากตะวันตก ได้แก่ ริมทะเลสาบจรดตะวันออก คือ ถนนไทรบุรี มีระยะทาง 290 เมตรโดยประมาณ ซึ่งระยะทางดังกล่าวสามารถที่จะเดินเท้าได้ โดยสะดวก คือ มีระยะทางไม่เกิน 875 เมตร หรือ 0.74 ไมล์ (The Architecture of Towns and cities by P.D. Spreiregen P. 186) โดยจะใช้เวลาในการเดินประมาณ 25 นาที (4 กิโลเมตรต่อ ชั่วโมง)

4) ลำดับศักยภาพของถนนภายในชุมชน สามารถแบ่งได้เป็น 4 ระดับ ได้แก่ (ดูแผนที่ 4.54 ประกอบ)

4.1 ถนนสายรอง (Collector Road) ได้แก่ ถนนที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงภายในพื้นที่ เมือง เป็นเส้นทางที่แยกจากสายหลักและเป็นเส้นทางที่ใช้เชื่อมโยงพื้นที่บางส่วนของเมือง ได้แก่ ถนนไทรบุรี ส่วนที่แยกเข้าสู่ชุมชน ถนนสายบุรี พัทลุง นครนอกและถนนนครใน

4.2 ถนนภายในชุมชน (Local Road) ได้แก่ ถนนที่ใช้ในการสัญจรภายในพื้นที่ และเชื่อมต่อกับถนนสายรอง ได้แก่ ถนนนางงาม

4.3 ถนนซอย (Street) ได้แก่ ถนนที่เป็นเส้นทางเข้าสู่ตัวอาคารและเชื่อมบรจบ กับถนนสายย่อย ในลักษณะตาตาราง ได้แก่ ถนนยะหริ่ง หนองจิก รามัญ บัตตानी และถนนยะลา

4.4 ทางเดินเท้า ได้แก่ เส้นทางที่เข้าสู่ตัวอาคาร จากการสำรวจ พบว่า ถนนส่วนใหญ่ไม่มีทางเท้า และบางเส้นทางมีทางเท้าที่ไม่ต่อเนื่อง

5) ปริมาณการสัญจร ปริมาณการสัญจรบนถนนภายในพื้นที่ศึกษา มีทั้งการสัญจรของ

ผู้คนและการขนส่งสินค้า ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อใช้การศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.1 ถนนนครนอก จากการสำรวจพบว่า การจราจรมีความคล่องตัวตลอดสาย มีปริมาณการจราจร 600 คันต่อชั่วโมง เฉพาะในเวลาเร่งด่วนจะมีความหนาแน่นสูงและมีความติดขัดเฉพาะช่วงหัวถนนที่เป็นส่วนโค้งหักข้อศอก การจราจรในเวลาเร่งด่วนจะมีสูงถึง 1,100 คันต่อชั่วโมง ความเร็วของรถในช่วงเวลาเร่งด่วน เท่ากับ 35 กิโลเมตรต่อชั่วโมง สำหรับในช่วงเวลาปกติ เท่ากับ 45 กิโลเมตรต่อชั่วโมง (มหาวิทยาลัยมหิดล , มหาวิทยาลัยศิลปากร.2535 : 5-135) นับว่ามีความเร็วอยู่ในเกณฑ์ปกติ ซึ่งต่ำกว่ามาตรฐาน (มาตรฐานความเร็วของยานยนต์ในเขตชุมชน โดยกระทรวงคมนาคมกำหนดความเร็วไม่เกิน 50 กิโลเมตร/ชั่วโมง เล็กน้อย) การสัญจรมีทั้งการขนส่งสินค้าและผู้คน โดยยานยนต์ทุกประเภท ได้แก่ รถสองล้อ สามล้อ มอเตอร์ไซด์ รถยนต์ รถสองแถว และรถบรรทุก 10 ล้อ

5.2 ถนนไทรบุรี จากการสำรวจ พบว่า การจราจรมีความคล่องตัวตลอดสาย มีปริมาณการจราจร 500 คันต่อชั่วโมง เฉพาะในช่วงเวลาเร่งด่วนการจราจรไม่ค่อยคล่องตัวในช่วงกลางของถนนที่มีการเลี้ยวหักมุม การจราจรในเวลาเร่งด่วนมีปริมาณการจราจรสูงถึง 1,200 คันต่อชั่วโมง ความเร็วของรถในช่วงเวลาเร่งด่วน เท่ากับ 40 กิโลเมตรต่อชั่วโมง และในช่วงเวลาปกติ เท่ากับ 50 กิโลเมตรต่อชั่วโมง (มหาวิทยาลัยมหิดล , มหาวิทยาลัยศิลปากร.2535 : 5-136) การสัญจรส่วนใหญ่เป็นการขนส่งผู้คน โดยยานยนต์ประเภทรถสองล้อ สามล้อ มอเตอร์ไซด์ รถยนต์ และรถสองแถว

5.3 ถนนนครใน การจราจรมีสภาพคล่องตัวตลอดสาย ปริมาณการจราจร 500 กิโลเมตรต่อชั่วโมง เฉพาะเวลาเร่งด่วนมีความคับคั่งมาก ปริมาณการจราจรในช่วงเวลาเร่งด่วนมีถึง 1,100 คันต่อชั่วโมง ความเร็วของรถในช่วงเวลาเร่งด่วน เท่ากับ 30 กิโลเมตรต่อชั่วโมง ในช่วงเวลาปกติเท่ากับ 40 กิโลเมตรต่อชั่วโมง (มหาวิทยาลัยมหิดล , มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2535 : 5-135) การสัญจรส่วนใหญ่เป็นการขนส่งผู้คนเช่นเดียวกับถนนไทรบุรี

5.4 ถนนนางงาม มีปริมาณการจราจรประมาณ 500 คันต่อชั่วโมง ความเร็วเฉลี่ย 40 กิโลเมตรต่อชั่วโมง (มหาวิทยาลัยมหิดล , มหาวิทยาลัยศิลปากร.2535 : 5-136) การสัญจรในช่วงเวลาเร่งด่วน ไม่ค่อยมีผลกระทบต่อเส้นทางนี้ เนื่องจากเป็นถนนภายในชุมชน การสัญจรส่วนใหญ่เป็นการขนส่งผู้คนโดยยานยนต์หลายขนาด เช่น รถสองล้อ สามล้อ มอเตอร์ไซด์ รถยนต์ และรถโดยสารขนาดใหญ่

5.5 ถนนสายย่อย มีปริมาณการจราจรประมาณ 75 คันต่อชั่วโมง (มหาวิทยาลัยมหิดล , มหาวิทยาลัยศิลปากร.2535 : 5-135) เท่านั้น การสัญจรส่วนใหญ่เป็นการขนส่งผู้คนโดยรถยนต์ รถสองล้อ สามล้อ และมอเตอร์ไซด์ นอกจากนี้ยังมีผลตรอก ซอย ซึ่งใช้ในการสัญจรด้วยเท้า และจักรยานหรือมอเตอร์ไซด์

5.6 ถนนสายบุรี ถนนพหลุลง มีปริมาณการจราจร 800 คันต่อชั่วโมง ในชั่วโมงเร่งด่วนจะเพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 1,000 คันต่อชั่วโมง ความเร็วรถเฉลี่ย 50 กิโลเมตรต่อชั่วโมง (มหาวิทยาลัยมหิดล, มหาวิทยาลัยศิลปากร.2535 : 5-135)

6) สถานการณ์บริเวณจุดตัด การพิจารณาความคับคั่งของปริมาณการสัญจรที่จุดตัดสามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 บริเวณทางแยกที่เป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างชุมชน

ระดับที่ 2 บริเวณทางแยกภายในชุมชน

ข้อพิจารณาในการจัดลำดับความคับคั่งของการสัญจรที่บริเวณจุดตัด

(Intersection) พบว่า ความคับคั่งของการสัญจรจะอยู่ที่บริเวณทางแยกที่เป็นทางเข้า ออกชุมชน โดยเฉพาะทางแยกถนนนครนอก นครในกับถนนพหลุลงและสายบุรี ซึ่งจะมีการสัญจรโดยเฉพาะในชั่วโมงเร่งด่วนสูงมาก ส่วนทางแยก ภายในชุมชนจะมีความคับคั่งอยู่น้อยไปจนถึงน้อยมาก และเมื่อพิจารณาข้อมูลทางด้านลักษณะการเดินทาง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นระบบเดินทางเดียว มีผลทำให้การจราจรบริเวณจุดตัดมีความคล่องตัว จากการสำรวจพบว่าบริเวณทางแยกของถนนทุกสายจะไม่มีสัญญาณไฟแต่อย่างใด ลักษณะดังกล่าวจะเป็นปัญหาแต่เฉพาะบริเวณทางแยก ซึ่งเป็นจุดเข้า ออกของชุมชน และมีความคับคั่ง แต่เฉพาะชั่วโมงเร่งด่วนสูงมาก

7) การสัญจรของผู้คนภายในชุมชน จากการสำรวจการสัญจรของผู้คน สามารถแบ่งได้เป็น 3 ช่วงเวลา ดังนี้

7.1 ช่วงเวลาเช้า ระหว่างเวลา 07.00-09.00 น. เป็นการสัญจรเพื่อไปสู่วิทยาลัย โรงเรียน สถานศึกษา โรงพยาบาล สถานที่ทำงาน ตลาด ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่ในย่านราชการ ทางฝั่งตะวันออกของชุมชนเมือง ย่านธุรกิจทางตอนกลางค่อนข้างไปทางเหนือของเมืองมีระยะทางภายในรัศมีไม่เกิน 3 กิโลเมตร จากชุมชนไปยังที่หมายดังกล่าวเหล่านี้

7.2 ช่วงเวลากลางวัน ระหว่างเวลา 09.00-15.00 น. ส่วนใหญ่เป็นการสัญจรภายในพื้นที่ เพื่อประกอบกิจกรรมการค้า ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการค้าปลีกและค้าบริการบนถนนสายหลัก เฉพาะบริเวณถนนนครนอกเท่านั้นที่มีกิจการค้าและโกดังสินค้า ลักษณะดังกล่าวทำให้การสัญจรเป็นการขนส่งสินค้าจำนวนมาก ส่วนการสัญจรบนถนนสายย่อย มีการสัญจรน้อยเนื่องจากมีเพียงกิจกรรมเพื่อการอยู่อาศัย

7.3 ช่วงเวลาเย็น ระหว่างเวลา 15.00-17.00 น. ส่วนใหญ่เป็นการสัญจรที่กลับจากสถานศึกษา สถานประกอบการ นอกจากนี้ยังเป็นการสัญจรเพื่อการพักผ่อนและการบันเทิง อาทิเช่น บริเวณชายหาด สนามกีฬา โรงภาพยนตร์ ห้างสรรพสินค้า ตลาด ซึ่งส่วนใหญ่กระจายตัวอยู่ทางตอนเหนือและตะวันออกของพื้นที่ มีระยะห่างจากชุมชนในรัศมีไม่เกิน 3 กิโลเมตร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

8) ความสัมพันธ์ระหว่างการสัญจรกับกิจกรรมภายในย่าน พิจารณาจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นได้วก่อให้เกิดการสัญจรขึ้นมากน้อยเพียงใด จากการแบ่งประเภทของกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการสัญจรภายในพื้นที่ พบว่า

8.1 กิจกรรมที่ก่อให้เกิดปริมาณการสัญจรมาก ได้แก่ กิจกรรมที่เป็นรายวัน ซึ่งมีความถี่ในการใช้งานสูง อาทิเช่น ร้านค้า สำนักงาน อุตสาหกรรม โกดัง โรงเรียน โรงแรม โรงภาพยนตร์ ซึ่งจะมีการกระจุกตัวสูงบริเวณถนนางามช่วงกลางและกระจายอยู่ที่บริเวณถนนนครนอก นครในและไทรบุรี

8.2 กิจกรรมที่ก่อให้เกิดปริมาณการสัญจรน้อย ได้แก่

8.3 กิจกรรมที่ทำเป็นประจำทุกวัน ซึ่งมีความถี่ในการใช้งานต่ำ ได้แก่ ที่พักอาศัย ส่วนใหญ่พบในถนนสายย่อย

8.4 กิจกรรมที่ทำเป็นประจำทุกเดือน ซึ่งมีความถี่ในการใช้งานต่ำ แต่มีปริมาณในการใช้งานมาก ได้แก่ วัด ศาลเจ้า ซึ่งกระจุกตัวบนถนนางามและไทรบุรีเป็นส่วนใหญ่

จากการสำรวจ พบว่า บนถนนสายหลัก มีปริมาณการสัญจรอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากมีกิจกรรมอยู่อาศัยปะปนอยู่ ส่วนถนนสายย่อยจะมีปริมาณการสัญจรน้อยมาก เนื่องจากเป็นที่อยู่อาศัยเป็นส่วนใหญ่

5.1.1.3 ลักษณะทางสถาปัตยกรรม มวลอาคาร สิ่งปลูกสร้าง (Urban Mass)

ได้แก่ สิ่งปลูกสร้างอันได้แก่ ซากกำแพงที่ยังคงหลงเหลือให้เห็นอยู่ในบริเวณหัวถนนนครนอกติดกับถนนสายบุรี อาคารในย่านถนนนครนอก นครใน มีลักษณะเป็นมวลอาคารขนาดเล็ก กระจุกตัวรวมกันอย่างหนาแน่นในลักษณะผิวพื้นละเอียด อาคารมีความสูง 1-2 ชั้น เป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่พื้นที่โดยรอบชุมชนมีลักษณะผิวพื้นแบบหยาบ คือ มีมวลอาคารขนาดใหญ่และเล็กปะปนกัน และมีที่ว่างที่เป็นทางสัญจรในลักษณะเป็นถนนสายหลักของเมืองตัดผ่านชุมชนได้แก่ ถนนนครนอก นครใน ซึ่งเลียบฝั่งตะวันตก และถนนไทรบุรีทางฝั่งตะวันออก ของพื้นที่

มวลอาคารจะแบ่งเป็นหลายลักษณะ อาทิเช่น อาคารประเภทตึกแถวที่ก่อตัวเรียงราย โดยมีผนังติดกันสองด้าน ซึ่งเป็นลักษณะการอยู่อาศัยตามวิถีชีวิตของชาวจีนอพยพที่นิยมอยู่รวมตัวกันเป็นกลุ่ม โดยจะยึดอาชีพการค้าขาย และการที่ช่างชาวจีนมักมีความชำนาญด้านเทคโนโลยีการก่อสร้างแบบก่ออิฐถือปูน ทำให้มวลอาคารที่เกิดขึ้นจากช่างฝีมือชาวจีนมีสภาพคงทนต่อดินฟ้าอากาศ นอกจากนี้ยังมีอาคารประเภทห้องแถวแบบไทย ซึ่งได้สร้างในระยะเวลาเดียวกัน แต่เป็นอาคารที่ก่อสร้างด้วยไม้ อาคารตึกแถวที่ได้สร้างในเวลาต่อมา เป็นอาคารทรงจีนปนยุโรปและอาคารร่วมสมัย ที่มีลักษณะเฉพาะและสร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ทั้งหมดได้ก่อให้เกิดความเป็นย่านที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์เป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ยังมีอาคารเดี่ยวและอาคารกลุ่ม กระจายตัวอยู่ในพื้นที่และมีความหนาแน่นน้อยเมื่อเทียบกับกลุ่มอาคารที่มีอยู่ภายในย่าน

ประเภทของมวลอาคาร ประกอบด้วย

1. อาคารแถว ได้แก่ อาคารพาณิชย์กึ่งพักอาศัยบนถนนนครนอก นครใน ตลอดแนวอาคารแถวบนถนนนางงาม ถนนไทรบุรีบางส่วน รวมทั้งถนนซอย ซึ่งภายในย่านชุมชนถนนนครนอก นครใน จะมีอาคารประเภทนี้เป็นส่วนใหญ่เป็นจำนวนถึงร้อยละ 75 ของอาคาร ทั้งหมดของอาคารแถวจะมีขนาดประมาณ 1-2 ช่วงเสา เสาละประมาณ 3.50-4.50 เมตร มีความลึก 20.00 เมตร โดยประมาณ อาคารแถวส่วนใหญ่จะมีความสูง 1-2 ชั้น และมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างอย่างชัดเจนกับอาคารแถวในปัจจุบัน รูปแบบและวัสดุก่อสร้างแบบถาวรตามเทคนิคการก่อสร้างของช่างชาวจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาคารแถวบนถนนสายนครใน ซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัวของสถาปัตยกรรมที่เด่นชัด ในส่วนของอาคารแถวบนถนนสายนครนอก จะเริ่มมีอาคารแถวสมัยใหม่เข้ามาปะปนอยู่เป็นจำนวนมาก ในส่วนของถนนสายนางงามและไทรบุรี จะมีอาคารแถวอยู่น้อยกว่าบริเวณอื่น เนื่องจากเป็นที่ตั้งของศาสนสถานอยู่หลายแห่ง

2. อาคารกลุ่ม ได้แก่ อาคารที่ทำหน้าที่ให้บริการภายในชุมชน ได้แก่ โรงภาพยนตร์ ศาลเจ้า วัด และโรงเรียน อาคารเหล่านี้เป็นกลุ่มอาคารที่สำคัญที่เป็นที่หมายตาและเป็นแหล่งรวมกิจกรรมประจำย่าน อาคารเหล่านี้มีอยู่ประมาณร้อยละ 5 ของจำนวนอาคารทั้งหมด ที่ตั้งของกลุ่มอาคารจะอยู่บนถนนสายสำคัญประจำย่าน ได้แก่ ถนนนางงาม ถนนไทรบุรี มีมวลอาคารขนาดใหญ่ ซึ่งส่วนใหญ่มีความสูงไม่เกิน 2 ชั้น ยกเว้นที่บริเวณโรงภาพยนตร์ และพระอุโบสถ ซึ่งมีความสูงเทียบได้กับอาคารที่มีความสูง 3 ชั้น ในส่วนของโรงเรียนจะมีความสูงประมาณ 2 ชั้น บนถนนสายนางงาม 1 โรง

3. อาคารเดี่ยว ได้แก่ ธนาคาร ทำเรือ โกดังเก็บสินค้า จะอยู่บนถนนนครนอกและโรงแรมบนถนนไทรบุรี อาคารเดี่ยวจะมีประมาณร้อยละ 5 ของมวลอาคารทั้งหมด มีลักษณะเป็นอาคารใหญ่ที่มีความสูงตั้งแต่ 3 ชั้นขึ้นไป โดยเฉพาะทำเรือและโกดังจะมีลักษณะใหญ่กว่าอาคารอื่นๆ

อาคารเดี่ยวอีกลักษณะหนึ่งเป็นอาคารพักอาศัย ส่วนใหญ่จะเป็นบ้านขนาด 2 ชั้น กระจายอยู่ด้านหลังตึกแถวทางฝั่งตะวันออกของพื้นที่ มีทาวน์เฮ้าส์เกิดขึ้นใหม่บ้างในบริเวณถนนสายย่อยที่เชื่อมต่อระหว่างถนนสายหลัก นอกจากนี้ยังมีอาคารเดี่ยวประเภทหอพัก

ลักษณะมวลอาคาร จะมีการกระจุกตัวอยู่รวมกันอย่างหนาแน่นบริเวณริมทะเลสาบและค่อยๆ ลดความหนาแน่นลงเมื่อลึกเข้ามาในพื้นที่ ในส่วนของที่เว้นว่างที่เกิดขึ้นทางฝั่งตะวันตกของพื้นที่ จะมีเพียงที่เว้นว่างเพื่อการสัญจร และมีที่เว้นว่างที่เชื่อมต่อกับทะเลสาบเพียง 4 ช่องทาง

เท่านั้น และจากการสำรวจพื้นที่ตอนในทางฝั่งตะวันออก พบว่า มวลอาคารมีความหนาแน่นอยู่ไม่ทั่วกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เพียงตามแนวถนนสายหลัก (ซึ่งมีจำนวน 4 สาย) เท่านั้น ส่วนพื้นที่ตอนในมวลอาคารจะกระจายตัวอยู่ โดยจะมีที่เว้นว่างในอัตราส่วนที่เพิ่มขึ้น แต่เนื่องจากขาดโครงการขยับถนนที่ต่อเนื่อง จึงทำให้มวลอาคารกระจายตัวสะเปะสะปะ และที่เว้นว่างที่มีอยู่ก็ไม่เกิดประโยชน์ เนื่องจากไม่มีโครงข่ายการเชื่อมโยงที่ชัดเจน

สำหรับบริเวณพื้นที่ตอนในบริเวณถนนนางงาม เป็นที่ตั้งของอาคารสาธารณะประเภทบริการชุมชนเป็นส่วนใหญ่ และมีการถอยร่นอาคารให้มีที่เว้นว่างด้านหน้า เพื่อเน้นความสำคัญของมวลอาคารที่มีต่อชุมชน ที่เว้นว่างด้านหน้าจะช่วยทำหน้าที่ส่งเสริมตัวอาคารและเป็นประโยชน์ใช้สอยที่สำคัญของผู้คนภายในชุมชน

พื้นที่บริเวณถนนไทรบุรี เป็นที่ตั้งของมวลอาคารสาธารณะประเภทวัด ซึ่งมีอยู่ถึง 3 วัด มวลอาคารมีลักษณะเป็นกลุ่มอาคารที่มีลักษณะพิเศษ อันเกิดจากแนวคิดทางด้านคติความเชื่อ ซึ่งมีผลทำให้มวลอาคารมีรูปแบบเฉพาะตัว และมีขนาดสัดส่วนที่สูงใหญ่เน้นความสำคัญของมวลอาคาร โดยที่เว้นว่างขนาดใหญ่จะช่วยส่งเสริมบรรยากาศของมวลอาคารให้เป็นส่วนตัวและมีความสง่างามมากขึ้น และที่ว่างขนาดใหญ่อุดมไปด้วยประโยชน์ใช้สอยที่สำคัญของชุมชนน้อย

ขนาดและสัดส่วนของมวลอาคาร (Urban Scale) ประเภทของขนาดและสัดส่วนของมวลอาคาร สามารถแบ่งได้ตามการใช้สอยและการให้บริการ ได้ดังนี้

1. Normal Scale หรือ Domestic Scale หมายถึง ขนาดและสัดส่วนของมวลอาคารที่เข้ากันได้กับประโยชน์ใช้สอยของมนุษย์ มีความมุ่งหมายเพื่อการใช้งานเป็นหลัก
2. Heroic Scale หมายถึง สัดส่วนของมวลอาคารที่ใช้กับประโยชน์ใช้สอยของชุมชน โดยมีความมุ่งหมายพิเศษนอกเหนือจากการใช้งานปกติ ทำให้เกิดมวลขนาดใหญ่ มีรายละเอียดอาคารที่มีความกว้างหรือสูงใหญ่กว่าปกติ

ความสัมพันธ์กลมกลืนระหว่างอาคารกับสภาพแวดล้อมโดยรอบ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของมวลอาคารที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ขนาดของมวลอาคาร วัสดุและโครงสร้างสีสันทัน ระยะเวลาที่เว้นว่างที่ก่อให้เกิดที่ว่างระหว่างอาคาร ที่ได้มีการออกแบบรายละเอียดองค์ประกอบต่างๆ ที่สอดคล้องกับมวลอาคารข้างเคียง มีดังต่อไปนี้ คือ

1. ขนาดของมวลอาคารที่มีความเป็นเอกภาพด้วยขนาดของแต่ละมวลอาคารประมาณ 1-2 ช่วงเสาเป็นส่วนใหญ่
2. การใช้วัสดุและโครงสร้างมวลอาคารจะใช้วัสดุประเภทไม้และอิฐก่อฉาบปูนเป็นส่วนใหญ่ โครงสร้างเป็นระบบเสาและคาน รวมทั้งผนังรับน้ำหนัก ด้วยข้อจำกัดทางด้านเทคโนโลยีทางการก่อสร้าง ทำให้มวลอาคารไม่มีความแตกต่างกันมากนัก เว้นแต่มวลอาคารสาธารณะประเภทวัด ที่ต้องการให้มีมวลอาคารแตกต่างกันไปจากอาคารทั่วไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. สีสัน อาคารสาธารณะประเภทอาคารทางศาสนา ใช้สีสรรเฉพาะที่โดดเด่นกว่าอาคารทั่วไปเพื่อดูสะดุดตา ได้แก่ สีแดง สีเหลืองหรือสีขาว ในส่วนของอาคาร โรงภาพยนตร์ โกดัง ใช้สีน้ำตาลหรือสีแดงหม่น เพื่อมวลอาคารจะดูลดขนาดลงมา

4. ระยะเว้นว่างของอาคาร อาคารสาธารณะย่านถนนนางงาม จะมีการเว้นที่ว่างเพื่อเกิดระยะมุมมอง ทำให้ขนาดอาคารไม่ข่มความรู้สึกและเป็นความเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่าง Scale ของมวลที่มีขนาดต่างกันให้มีความสัมพันธ์กลมกลืนกันได้

ความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ของมวลอาคาร จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ พบว่า บริเวณชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอกและนครใน มีลักษณะเป็นย่านพาณิชย์กรรมกึ่งที่พักอาศัย ประกอบด้วยอาคารทางประวัติศาสตร์และยังมีองค์ประกอบอื่นๆ ที่สำคัญ ได้แก่ ถนนและแนวกำแพงเมืองเก่า ชุมชนเมืองเก่าแห่งนี้เป็นย่านประวัติศาสตร์ที่มีการต่อเนื่องกันมาโดยลำดับมาจนถึงปัจจุบัน เป็นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบอาคารไปตามประโยชน์ใช้สอยที่เปลี่ยนแปลงมาโดยลำดับ

จากการศึกษาโดยการสำรวจพื้นที่ พบว่า มีการกระจุกตัวของสถาปัตยกรรม ที่มีรูปแบบเป็นลักษณะเฉพาะตัวอยู่ในถนนสายนครนอกและนครในเป็นส่วนใหญ่ ส่วนบนถนนนางงามมีจำนวนลดน้อยลงมาก จนถึงถนนไทรบุรีแทบจะไม่พบสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะเฉพาะตัวเลย รูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่มีรูปแบบเฉพาะตัวสามารถแบ่งได้ 4 รูปแบบ ดังนี้ (มหาวิทยาลัยมหิดลและมหาวิทยาลัยศิลปากร. 5-12)

1. ลักษณะเรือนแถวแบบไทย สร้างในช่วงที่มีการตั้งถิ่นฐานชุมชนในสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (ปี พ.ศ. 2379) มีลักษณะเป็นอาคารชั้นเดียว หลังคาทรงจั่วมีความลาดชันประมาณ 60 องศาขึ้นไป เนื่องจากการใช้วัสดุผนังประเภทดินเผาเกายอบ มีกันสาดทั้งทางด้านหน้าและด้านหลังอาคาร บานประตูเป็นแบบบานเฟี้ยม และมีช่องแสงเหนือบานประตู ในส่วนโครงสร้างหลังคาเป็นระบบเสาและคาน วัสดุก่อสร้างใช้ไม้เป็นส่วนใหญ่

2. ลักษณะเรือนแถวแบบจีน สร้างในสมัยเดียวกัน คือ สมัยรัชกาลที่ 3 ราวปี พ.ศ. 2379 มีลักษณะเป็นอาคารแถวชั้นเดียวและสองชั้น หลังคาทรงจีนลาดลงสู่ถนนหลังคามี 2 ระดับ เพื่อเปิดช่องแสงด้านบน อาคารมีลักษณะที่บิดัน หน้าต่างมีขนาดเล็กและไม่นิยมทำกันสาด โครงสร้างเป็นระบบกำแพงรับน้ำหนัก (Wall Bearing) วัสดุก่อเป็นอิฐขนาดใหญ่ ฉาบปูน พื้นปูกระเบื้องดินเผาและหลังคามุงกระเบื้องกาบกล้วย

3. ลักษณะเรือนแถวแบบชิโน-ยูโรเปียน สร้างในสมัยรัชกาลที่ 4 ราวปี พ.ศ. 2394 ซึ่งเป็นช่วงที่ได้รับอิทธิพลจากทั้งจีนและยุโรปตะวันตก อันได้แก่ โปรตุเกส ซึ่งเป็นชนชาติเก่าแก่ที่มีอิทธิพลต่อชาวเอเชีย โดยมีการก่อสร้างอาคารในลักษณะจีนผสมตะวันตกแบบเดียวกันนี้ในแถบ

ชัดเจน อาคารมีการเว้นที่ว่างภายในเพื่อเป็นบ่อน้ำและส้วม ช่องเปิดมีส่วนโค้ง ด้านบนมีลวดลายระเบียงค้ำยัน หัวยาวเป็นลวดลายแบบตะวันตก ในช่วงสมัยหลังมีการเพิ่มระเบียงกันสาดเป็นส่วนตกแต่งบนชั้นสอง และมีแผงบนหลังคา โครงสร้างเป็นแบบกำแพงรับน้ำหนัก ต่อมาเปลี่ยนเป็นเสาและคานคอนกรีตเสริมเหล็ก

4. ลักษณะเรือนแถวแบบร่วมสมัย เป็นรูปทรงที่สร้างในสมัยรัชกาลที่ 7 ปี พ.ศ. 2475 เป็นคริสต์ศตวรรษที่ 20 อันเป็นช่วงสุดท้ายที่สถาปัตยกรรมมีลักษณะเฉพาะตัว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.1.1.4 องค์ประกอบของชุมชน

1) เส้นทาง (Paths)

หมายถึง เส้นทางที่ใช้ในการสัญจรทั่วไปภายในชุมชนเมืองสงขลา ซึ่งมีทั้งเส้นทางคมนาคมทางบกและเส้นทางคมนาคมทางน้ำ สำหรับเส้นทางคมนาคมทางบกนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับใหญ่ๆ มีดังนี้

1. เส้นทางสายหลัก หมายถึง เส้นทางที่มีความสำคัญหลักเชื่อมกับชุมชนต่างๆ และเป็นเส้นทางเข้าสู่ชุมชน ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 407 เริ่มตั้งแต่ทางแยกเกาะยอ ถนนกาญจนวนิชย์ ถนนไทรบุรี ต่อมาจนถึงถนนรามวิถี และไปสิ้นสุดที่บริเวณหอนาฬิกา ซึ่งอยู่ก่อนไปทางตอนเหนือของเมือง

2. เส้นทางสายรอง หมายถึง เส้นทางที่มีความสำคัญรองลงมาจากเส้นทางสายหลัก เพื่อทำหน้าที่ติดต่อระหว่างชุมชน ได้แก่ ถนนชลาทัศน์ ซึ่งเลียบริมทะเลด้านตะวันออก ถนนนครนอก ถนนวิเชียรชมและถนนแหลมทราย ซึ่งเลียบริมตะวันตกของเมือง ขนานกับถนนสายหลัก นอกจากนี้ยังมีถนนจนะ ถนนปละท่า และถนนทะเลหลวง ซึ่งเชื่อมต่อเมืองในแนวตะวันออกและตะวันตก

สำหรับถนนพัทลุงและถนนสายบุรี จัดได้ว่า เป็นถนนสายรองที่ทำหน้าที่เชื่อมต่อระหว่างถนนสายหลักรามวิถี เข้ากับบางส่วนของถนนนครนอก นครใน และถนนไทรบุรี ซึ่งเป็นถนนสายสำคัญอันดับรองของเมือง

สำหรับเส้นทางคมนาคมทางน้ำ ได้แก่ เส้นทางเข้าสู่ชุมชนเมืองฝั่งหัวเขาแดง โดยอาศัยเส้นทาง 408 ซึ่งสามารถเชื่อมต่อกับจังหวัดทางตอนเหนือ ได้แก่ จังหวัดนครศรีธรรมราชกับเมืองสงขลาได้ โดยเส้นทางสายนี้ส่วนหนึ่งจะมาสิ้นสุดที่ท่าแพขนานยนต์ และอาศัยเส้นทางคมนาคมทางน้ำ เข้าสู่ชุมชนเมืองได้อีกทางหนึ่ง เส้นทางดังกล่าวในอดีตเคยมีความสำคัญเป็นเสมือนทางเข้าหลักสู่ชุมชนเมืองสงขลา ปัจจุบันหลังจากที่ได้มีการสร้างสะพานติณสูลานนท์ เพื่อเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมทางบกให้มีความต่อเนื่อง เส้นทางคมนาคมทางน้ำจึงลดบทบาทลงมาเป็นเพียงเส้นทางสายรองเท่านั้น

2) ย่าน (District)

หมายถึง บริเวณส่วนต่างๆ ของชุมชนที่มีกลุ่มกิจกรรมอย่างเดียวกัน สำหรับชุมชนเมืองสงขลาสามารถแบ่งลักษณะของย่านได้ดังนี้

ย่านเมืองเก่า เป็นย่านกิจกรรมอยู่อาศัยและการค้าบริเวณถนนนครนอก นครใน รวมถึงถนนนางงาม

ย่านการค้าใหม่ เป็นย่านกิจกรรมการค้าบริเวณตลาดทรัพย์สิน ถนนไทรบุรี บริเวณถนน

เอกสารนี้เผยแพร่โดยตลาดเรือนจำ บริเวณตลาดสดและบริเวณตลาดรถไฟอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ย่านพักอาศัย เป็นย่านสำหรับกิจกรรมที่เป็นที่พักอาศัยในชุมชน ประกอบไปด้วยหลายย่าน เช่น ย่านแหลมทราย ย่านศรีสุตา ย่านนอกสวน ย่านวชิรา ย่านบ้านบนและย่านหน้าวิทยาลัยครู เป็นต้น

ย่านราชการ เป็นย่านที่มีการต่อเนื่องค่อนข้างมากในชุมชนเมืองสงขลา เริ่มตั้งแต่บริเวณโรงพัก บริเวณสระแก้ว บ้านพักอธิบดีศาลเขตฯ โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชูร ศาลากลาง ศาลเด็ก ทหารเรือ โรงพยาบาลประสาท วิทยาลัยครูและมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งเป็นพื้นที่ต่อเนื่องกันโดยตลอด คิดเป็นพื้นที่เกือบครึ่งหนึ่งของชุมชนเมืองสงขลา และอยู่ทางซีกตะวันออกของเมือง

3) ขอบเขต (Edges)

หมายถึง ขอบเขตของพื้นที่ชุมชน จากสภาพพื้นที่ที่จะเห็นได้ว่าชุมชนเมืองสงขลา มีขอบเขตของพื้นที่ที่ชัดเจน สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ คือ

ขอบเขตหลัก หมายถึง ขอบเขตที่ต่อเนื่องกับพื้นที่ชุมชน ที่มีขอบเขตแยกกันโดยเด็ดขาด ไม่สามารถพัฒนาข้ามพื้นที่ไปได้ ได้แก่ ขอบเขตของพื้นที่ชุมชนด้านตะวันออก ตะวันตก และทิศเหนือ อันเนื่องมาจากเป็นพื้นที่ติดทะเลทั้ง 3 ด้าน

ขอบเขตรอง หมายถึง ขอบเขตของชุมชนที่ติดกับพื้นที่อื่น แต่ยังไม่แยกจากกันโดยเด็ดขาด อาจมีการพัฒนาข้ามไปได้ ได้แก่ ขอบเขตพื้นที่ทางตอนใต้ของชุมชน ที่ติดกับเขาแก้วและเขาสำโรง และที่ลุ่มบริเวณท่าสะพาน ต่อไปจนถึงคลองอิฐ นอกจากนี้ยังมีแนวถนนทางรถไฟ คลองแนวกำแพงและขอบเขตทางด้านกิจกรรม เหล่านี้เป็นขอบเขตรองที่สามารถพัฒนาข้ามไปได้ แต่ต้องใช้งบประมาณที่มากกว่าปกติ

ส่วนขอบเขตของย่าน อันได้แก่ ย่านเมืองเก่า ซึ่งมีขอบเขตที่เป็นแนวอาคารสิ่งปลูกสร้างที่มีลักษณะเฉพาะตัว ต่อเนื่องกันจนเป็นขอบเขตที่ชัดเจน ย่านการค้าใหม่เป็นย่านที่มีมวลอาคารกระจุกตัวกันอย่างหนาแน่น มีขอบเขตเป็นแนวถนนสายประธานรามวิถี และสายหลักปลาและจรดเมืองเก่าทางด้านใต้ ย่านราชการเป็นย่านขนาดใหญ่ที่ต่อเนื่องทางฝั่งตะวันออกของเมือง มีขอบเขตที่เด่นชัดด้วยแนวของสิ่งปลูกสร้าง แนวถนนและแนวชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก ย่านสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่เป็นธรรมชาติทางตอนเหนือของเมือง โดยมีขอบเขตที่เป็นธรรมชาติล้อมรอบไว้ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ทะเล ทะเลสาบ ตลอดจนภูเขาทางตอนใต้ของบริเวณ นอกจากนี้ยังมีย่านพักอาศัย ซึ่งกระจายอยู่ทั่วไปและมีขอบเขตไม่เด่นชัดนัก

4) จุดสังเกต (Landmark)

หมายถึง สิ่งที่สามารถมองเห็นได้อย่างเด่นชัดภายในชุมชน เป็นจุดที่ใช้หมายตาได้เมื่อมองมาจากนอกชุมชน จุดหมายเด่นภายในชุมชนเมืองสงขลาสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

4.1 ที่หมายตาหลัก ได้แก่ จุดหมายเด่นที่เป็นธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น และสามารถมองเห็นได้ในระยะใกล้ ได้แก่ หอนาฬิกา ซึ่งเป็นจุดสุดท้ายของถนนสายหลัก และเขาแก้วเลี้ยง ที่เป็นจุดหมายเด่นบริเวณชายทะเลด้านตะวันออก

4.2 ที่หมายตารอง ได้แก่ จุดหมายเด่นในพื้นที่ที่สามารถมองเห็นได้ในระยะใกล้ ได้แก่ หอนาฬิกา ซึ่งเป็นจุดสุดท้ายของถนนสายหลักและเขาแก้วเลี้ยง ที่เป็นจุดหมายเด่นบริเวณชายทะเลด้านตะวันออก

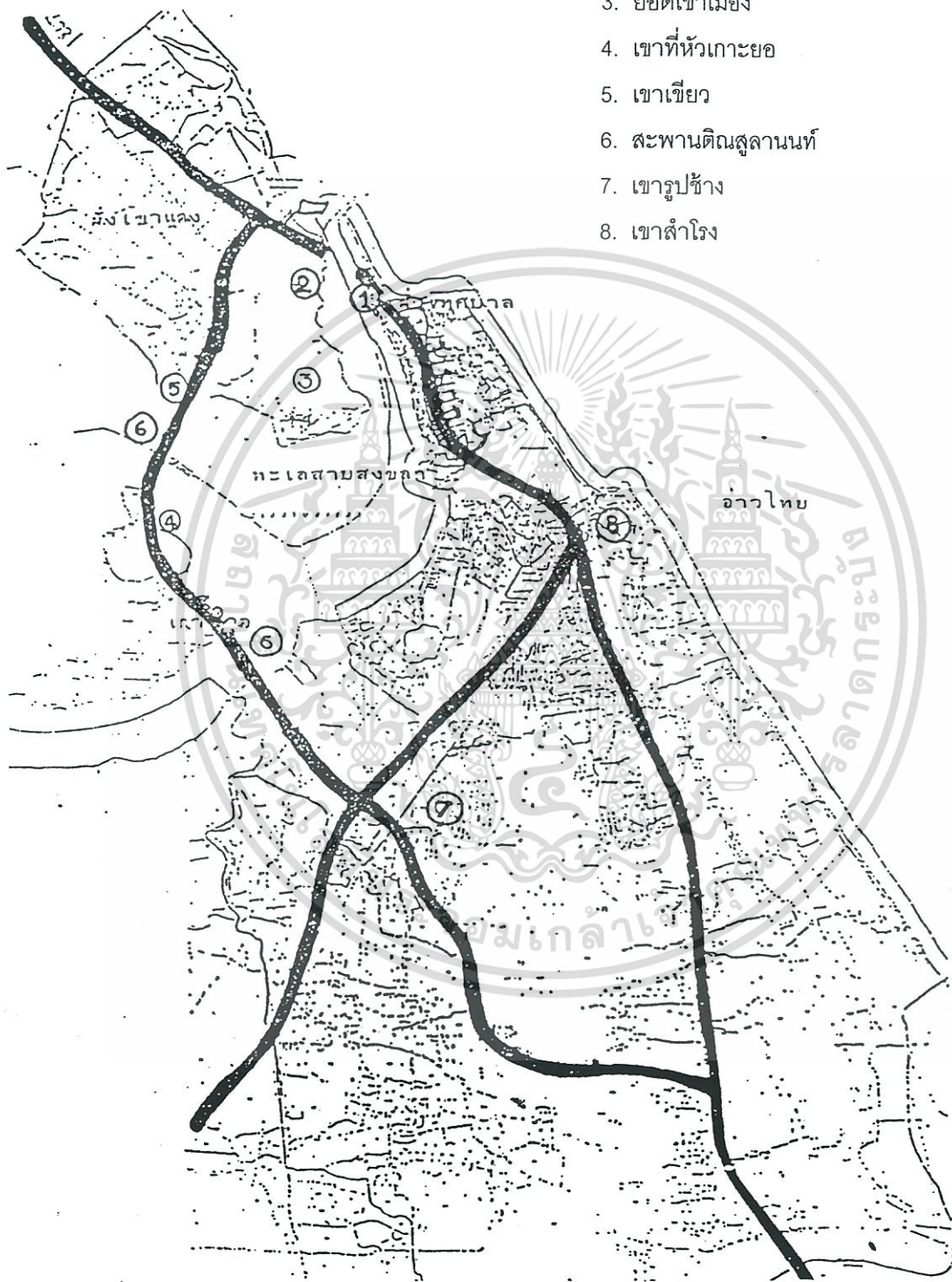
5) จุดศูนย์รวม (Node)

หมายถึง จุดศูนย์รวมของกิจกรรมที่มีความเคลื่อนไหวอย่างคึกคัก เป็นบริเวณที่มีลักษณะน่าสนใจเป็นพิเศษ ลักษณะของจุดศูนย์รวมในชุมชนเมืองสงขลามีหลายบริเวณ คือ ศูนย์รวมบริเวณหอนาฬิกา จุดศูนย์รวมตลาดทรัพย์สิน จุดศูนย์รวมแหล่งบันเทิงบริเวณตลาดรถไฟ จุดศูนย์รวมบริเวณหน้าวิทยาลัยครู นอกจากนี้ยังมีจุดศูนย์รวมบริเวณทางแยกเกาะยอ อันเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญในฐานะที่เป็นทางเข้าหลักสู่ชุมชนเมืองสงขลา เป็นต้น

ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในโครงสร้าง

ชุมชนเมืองสงขลา มีเส้นทางสายหลักเข้าสู่เมืองที่มีความชัดเจน ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดินสาย 407 บริเวณทางแยกเกาะยอเป็นมุมมองที่สำคัญ และเป็นบริเวณที่มีกิจกรรมในลักษณะของศูนย์รวม (Node) ซึ่งถือเป็นเสมือนประตูทางเข้าของเมือง เส้นทางสายหลักที่ตัดตามแนวเหนือ ใต้ตามลักษณะภูมิประเทศ โดยที่ถนนรามวิถี เป็นเส้นทางหลัก มีจุดหมายเด่นของเมืองอยู่ที่พระเจดีย์บนยอดเขากลางเมือง ถนนชลาทัศน์ เป็นเส้นทางเลียบชายฝั่งตะวันออก ถนนแหลมทรายเลียบชายฝั่งด้านตะวันตก แต่มีปัญหาเนื่องจากมีอาคารพาณิชย์และอาคารราชการเรียงรายติดต่อกันเป็นแถว บดบังทัศนียภาพทะเลสาบ ซึ่งเป็นขอบเขต (Edges) ที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของพื้นที่นั้น ทำให้โครงสร้างเมืองทางฝั่งตะวันตกไม่มีความชัดเจน ส่วนเส้นทางที่มุ่งสู่ทางตอนเหนือของเมืองจะเริ่มขาดความชัดเจนตั้งแต่บริเวณแยกหอนาฬิกา เนื่องจากปราศจากที่หมายตาหรือองค์ประกอบอื่นที่ชัดเจน แตกต่างจากโครงสร้าง ในช่วงทางเข้าเมือง ซึ่งจะมีที่หมายตาเป็นลำดับให้เห็นเป็นระยะ เริ่มตั้งแต่เขารูปช้าง เขาสำโรง และเขาแดงทางฝั่งตะวันตกของเมือง ภายในเมืองมีจุดที่เป็นที่หมายตาหลัก (Landmark) ที่สำคัญได้แก่ เขาแก้วเลี้ยง ที่อยู่ทางทิศใต้ของเมือง โดยมีถนนชลาทัศน์เชื่อมสู่แหลมสมิหลา ซึ่งเป็นจุดศูนย์รวมกิจกรรม (Node) ทางทิศเหนือ สำหรับเส้นทางที่เป็นทางเข้าสู่ชุมชนเมืองสงขลาที่มีความสำคัญในระดับรอง ได้แก่ ทางหลวงหมายเลข 408 ข้ามเกาะยอไปยังหัวเขาแดงและสิ้นสุดที่ท่าแพธนายนต์ ซึ่งสามารถเข้าสู่เมืองสงขลาได้อีกทางหนึ่ง บริเวณทางแยกเกาะยอซึ่งเป็นจุดตัดระหว่างทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 และ 407 จะทำหน้าที่เป็นเสมือนประตูทางเข้าเมืองสำคัญ บริเวณนี้จะมีการกระจุกตัวกันของกิจกรรมในลักษณะศูนย์รวมกิจกรรม (Node) ที่สังเกตเห็นได้

1. เจดีย์บนเขาดังกวน
2. เจดีย์บนเขาแดง
3. ยอดเขาเมือง
4. เขาน้ำหัวเกาะยอ
5. เขาเขียว
6. สะพานดินสุลลานนท์
7. เขารูปช้าง
8. เขาลำไจ

ภาพที่ 5.11 แผนที่แสดงที่ตำแหน่งที่หมายตาทหัดกันอกชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.1.1.5 ลักษณะทางภูมิทัศน์

ที่ว่างของชุมชนมีลักษณะเฉพาะที่มีคุณค่า ทั้งที่เป็นธรรมชาติที่แวดล้อมชุมชนและที่ว่างที่เป็นทางสัญจรกับที่ว่าง ถ้าใช้ประกอบกิจกรรมตามความเชื่อ ที่ว่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ในหัวข้อต่างๆ ดังต่อไปนี้

ประเภทของที่ว่าง แบ่งได้เป็น 2 ประเภท (ดูแผนที่ 4.33 ประกอบ)

1. ที่ว่างตามธรรมชาติ (Open Space) ได้แก่ ธรรมชาติที่ล้อมรอบตัวเมือง หรือแทรกอยู่ในตัวเมือง ได้แก่ ทะเลสาบสงขลา อันเป็นที่ว่างที่มีความงามและมีคุณค่าเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ตลอดจนเป็นบริเวณที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์

2. ที่ว่างภายในเมือง (Urban Space) ได้แก่ ที่เว้นว่างที่เกิดจากการปิดล้อมของมวลอาคารภายในเมือง

ประเภทของที่ว่างตามรูปร่างที่ว่างภายในชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. ที่ว่างแบบทางยาว (Corridor Space) ได้แก่ ที่ว่างที่มีลักษณะเป็นแนวยาว เกิดจากการปิดล้อมของอาคารหรือมวลธรรมชาติ มีลักษณะเป็นแถวเรียงรายอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างของที่ว่างแบบทางเดินภายในชุมชนได้แก่ ที่ว่างในรูปแบบของถนน ได้แก่ ถนนนครนอก นครใน ไทรบุรี และนางงาม นอกจากนี้ยังมีถนนสายย่อยที่เชื่อมโยงถนนสายสำคัญให้เป็นโครงข่ายตาตาราง ได้แก่ ถนนยะหริ่ง หนองจิก รามัญ บัตตานีและถนนยะลา นอกจากนี้มีที่ว่างที่เป็นชอยแยกจากถนนนครนอกลงสู่ที่ว่างที่เป็นธรรมชาติ ได้แก่ ทะเลสาบสงขลา

2. ที่ว่างแบบปิดล้อม (Enclose Space) ได้แก่ ที่ว่างที่เกิดจากการปิดล้อมของมวลอาคารหรือธรรมชาติ อย่างน้อย 3 ด้าน ทำให้ที่ว่างที่เกิดขึ้นมีลักษณะเป็นกึ่งส่วนตัวมากขึ้น ที่ว่างแบบปิดล้อม ได้แก่ ที่ว่างหน้าศาลหลักเมือง หน้าศาลเจ้าจีน หน้าโรงพยาบาลนคร ได้แก่ โรงพยาบาลหลักเมืองและโรงพยาบาลสหภาพนคร นอกจากนี้ยังมีที่ว่างในบริเวณวัดเก่าแก่ทั้ง 4 วัด ที่ว่างในบริเวณบ้านพักอาศัยและที่ว่างด้านหลังตึกแถว

ประเภทของที่ว่างตามลักษณะการใช้สอย สามารถแบ่งได้เป็น 5 ประเภท ดังนี้คือ

1. พื้นที่โล่งบริเวณโถงทางเข้า (Entry Foyer System) หมายถึง จุดที่เชื่อมต่อระหว่างพื้นที่ส่วนบุคคลกับพื้นที่สาธารณะ มีลักษณะเป็นพื้นที่กึ่งสาธารณะ ได้แก่ โถงด้านหน้าตึกแถว ลานหน้าบ้านพักอาศัย โรงเรียน ศาลเจ้า

2. พื้นที่ว่างระหว่างกลุ่มอาคาร (Inner Block Void) หมายถึง พื้นที่โล่งที่มีลักษณะเป็นพื้นที่กึ่งพื้นที่ส่วนบุคคล ที่มีการใช้สอยเพื่อการพักผ่อน ทำกิจกรรม ได้แก่ ที่ว่างระหว่างตึกแถว ที่ว่างภายในวัด

3. พื้นที่โล่งเป็นระบบสัญจรหลักและจัตุรัส (Primary Network of Street & Square) หมายถึง ที่โล่งที่มีลักษณะเป็นสาธารณะ ที่ใช้เพื่อการสัญจร เป็นพื้นที่โล่งเพื่อแสดงขอบเขตของแต่ละบริเวณ

4. สวน (Garden) หมายถึง ที่โล่งที่เป็นศูนย์กลางที่ยังคงมีความเป็นธรรมชาติภายในเมือง

5. แนวพื้นที่เปิดโล่ง (Linear Open Space System) หมายถึง แนวชายฝั่ง ที่ก่อให้เกิดแนวขอบของพื้นที่ ได้แก่ ชายฝั่งทะเลสาบสงขลา ซึ่งเป็นขอบเขตที่สำคัญของชุมชน

ที่ว่างเหล่านี้จะมีลักษณะเป็นพื้นที่สาธารณะ และกึ่งสาธารณะ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ใช้สอยต่อชุมชน

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบที่ว่างกับประโยชน์ใช้สอย พบว่า ภายในชุมชนย่านถนนนครนอกและนครใน จะมีที่ว่างอยู่ 2 ประเภท ได้แก่ ที่ว่างแบบทางยาว (Corridor Space) และที่ว่างแบบเป็นห้อง (Enclose Space) โดยที่ว่างประเภทแรกจะใช้ประโยชน์เพื่อการสัญจร ตลอดจนการใช้ประโยชน์เพื่อเป็นส่วนติดต่อด้านหน้าอาคาร อันได้แก่ ที่ว่างบนถนนสายนครนอก ถนนสายนครใน ถนนนางงามและถนนไทรบุรี รวมทั้งถนนสายย่อย โดยที่ที่ว่างบริเวณถนนนางงามจะมีประโยชน์ใช้สอยที่หลากหลายอยู่พอสมควร คือ ในเวลากลางวันจะใช้ประโยชน์เพื่อการสัญจร และกลางคืนจะถูกใช้เป็นที่ขายอาหารริมทาง โดยมีรถเข็นขายอาหารอยู่ทั่วไป ที่ว่างแบบทางยาว (Corridor Space) ที่ไม่มีประโยชน์ใช้สอย ได้แก่ ช่องทางระหว่างตึกแถวทางลงทะเลสาบ ส่วนที่ว่างแบบปิดล้อม (Enclose Space) จะเป็นที่ว่างที่มีทั้งที่มีประโยชน์ใช้สอย ได้แก่ ที่ว่างหน้าศาลเจ้า ที่ว่างหน้าโรงพยาบาล ที่ว่างภายในโรงเรียน ภายในวัด และแบบที่ไม่มีประโยชน์ใช้สอย ได้แก่ ที่ว่างด้านหลังตึกแถว หรือที่ว่างระหว่างวัดกับตึกแถว ที่ว่างระหว่างอาคาร โดยที่ที่ว่างบริเวณหน้าศาลเจ้า บนถนนนางงามจะมีการใช้ประโยชน์ที่หลากหลาย คือ ในเวลาเช้าใช้เป็นที่ขายอาหารและเป็นสนามเด็กเล่น ส่วนในเวลากลางคืนเป็นสถานที่แสดงมหรสพในโอกาสสำคัญ

5.1.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจของบริเวณถนนนครนอก-นครใน ขึ้นอยู่กับกิจการค้าเป็นสำคัญ ประชากรดั้งเดิมในพื้นที่นี้ประกอบอาชีพทางการค้าขาย เช่น ขายเสื้อผ้า เครื่องใช้สอยต่างๆ ลักษณะการค้าในอดีตจึงเป็นการขายเครื่องสังฆภัณฑ์ เสื้อผ้า ของชำและของเล็กๆ น้อยๆ ซึ่งผู้ซื้อก็คือผู้อาศัยในบริเวณนั้น ต่อมาลักษณะการค้าเริ่มมีการติดต่อค้าขายกับคนภายนอกบริเวณมากขึ้น ธุรกิจการค้าจึงคึกคัก มีเรือสินค้าเข้า-ออก เป็นจำนวนมาก แต่เมื่อหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สงบลงระยะหนึ่ง เศรษฐกิจก็ค่อยๆ ชบเซาลง ซึ่งหากวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ทำให้เศรษฐกิจชบเซา พบว่ามีหลายเอกสารนี้เป็นเอกสารซึ่งงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประการ ดังนี้

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. ความนิยมส่งบุตรหลานมาเรียนต่อที่กรุงเทพฯ (ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 นิยมส่งบุตรหลานไปเรียนที่ปีนังเพื่อเรียนภาษาอังกฤษ และการค้า แล้วกลับมาช่วยการค้าขาย) บุตรหลานเมื่อเรียนจบก็มักประกอบอาชีพและตั้งรกรากที่กรุงเทพฯ ไม่กลับมาภูมิภาคเดิมนัก ขาดผู้สานต่อทางธุรกิจ การค้าต้องเลิกไปในที่สุด

2. เนื่องจากเมืองหาดใหญ่ได้รับการพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางทางการค้า การพัฒนาเมืองหาดใหญ่นี้ทำให้บทบาททางเศรษฐกิจของเมืองสงขลาลดลง นักธุรกิจจากเมืองสงขลาจึงอพยพย้ายถิ่นไปทำมาหากินในเมืองหาดใหญ่แทน

3. การสร้างสนามบินพาณิชย์หาดใหญ่ ทำให้หาดใหญ่กลายเป็นศูนย์กลางการบินพาณิชย์ที่สำคัญที่สุดของภาคใต้

4. การยกเลิกเส้นทางรถไฟจากหาดใหญ่มาสงขลาซึ่งได้ยกเลิกในปี พ.ศ. 2521 ยิ่งทำให้สงขลาลดความสำคัญลงไปอีก

5. การย้ายตลาดและศูนย์กลางการค้าไปอยู่ที่ตลาดทรัพย์สิน ถนนวิเชียรชม ทำให้ร้านค้าต่างๆ ในบริเวณนครนอก-นครใน ต้องปิดตัวเองแล้วย้ายไปเปิดร้านแถวบริเวณตลาดทรัพย์สินแทน

6. สภาพของถนนนครนอก-นครใน ที่ค่อนข้างคับแคบ ไม่มีทางเท้า ไม่มีที่จอดรถ ทำให้มีการใช้ผิวจราจรเป็นทางเท้าและที่จอดรถ ก่อให้เกิดปัญหาการจราจร ทำให้ไม่สะดวกและไม่เหมาะแก่การทำธุรกิจการค้า

จากการศึกษาข้อมูลพบว่า ประมาณปี พ.ศ. 2520 ในขณะที่เศรษฐกิจขบเข้านี้ มีธุรกิจอีกประเภทหนึ่งเข้ามาทำให้บริเวณนี้กลับคึกคักอีกครั้ง แต่มิใช่การกลับฟื้นของเศรษฐกิจในลักษณะเดิม หากแต่เป็นธุรกิจในรูปแบบใหม่ ซึ่งทำให้สภาพเศรษฐกิจในบริเวณนี้เปลี่ยนลักษณะไปจากเดิม ธุรกิจที่เวลานี้คือธุรกิจการประมง ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

ธุรกิจประมง ได้แก่ การประมง แพขึ้นปลา ทำเรือ ทำจอดเรือเติมน้ำมัน น้ำแข็ง น้ำจืด เสเปียงต่างๆ

ธุรกิจเกี่ยวเนื่องกับการประมง ได้แก่ ร้านขายอุปกรณ์เดินเรือ อะไหล่เรือ โรงกลึงโรงซ่อม ร้านขายของชำสำหรับลูกเรือ ร้านรับจ้างซักรีดเสื้อผ้า สถานบริการมัจฉาสำหรับลูกเรือได้เที่ยวเตร่สนุกสนานในระหว่างที่ยังไม่ออกเรือ

นอกจากนี้ยังมีธุรกิจขนส่งสินค้าทางเรือซึ่งเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ บนถนนนครนอกมีอยู่ 2 แห่ง ทำให้มีเรือขนาด 1,500 ตัน 600 ตัน รถบรรทุก 10 ล้อ แล่นเข้า-ออกบริเวณนี้เพื่อขนส่งสินค้าประเภทอาหารสัตว์เป็นประจำทุกวัน

สภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปนี้มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนบริเวณนี้อย่างมาก

ก่อให้เกิดปัญหาสภาพแวดล้อมเป็นพิษทั้งในน้ำและบนฝั่ง ทั้งทางภาพที่ปรากฏ เสียง และกลิ่น ซึ่งไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทำให้วิถีชีวิตของคนเปลี่ยนแปลงไป เช่น ไม่กล้าออกนอกบ้านเวลาค่ำคืนเพราะไม่แน่ใจในความปลอดภัยจากลูกเรือที่กำลังนั่งดื่มสุราและฟังเพลงในร้านอาหารประเภทที่มีสาวเสิร์ฟ หรือบางรายย้ายออกไปอยู่นอกบริเวณ เนื่องจากไม่สามารถทนกับสภาพความสังสนวุ่นวายที่เกิดจากธุรกิจประมงนี้

สภาพเศรษฐกิจของบริเวณถนนนครนอก-นครใน จึงมีลักษณะที่เคยมีความคึกคักเฟื่องฟูมาในอดีต ต่อมาเมื่อคนสงขลามีค่านิยมในการส่งบุตรหลานไปเรียนต่อที่กรุงเทพฯ และด้วยเหตุผลอื่นๆ ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เศรษฐกิจจึงซบเซาลงไปช่วงหนึ่ง ครั้นเมื่อธุรกิจการประมงเริ่มเข้ามาประมาณ พ.ศ. 2520 สภาพเศรษฐกิจจึงกลับคึกคักขึ้นมาอีกครั้ง แต่ด้วยลักษณะของธุรกิจที่แปรเปลี่ยนไปเป็นธุรกิจที่ใหญ่ขึ้น เงินทุนสูงขึ้น จึงมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่มากขึ้นด้วยเช่นกัน

5.1.2.1 กิจกรรมหลักของชุมชน

กิจกรรม

กิจกรรมเป็นตัวหลักที่สำคัญที่สามารถสร้างคุณค่าต่อย่าน และในขณะเดียวกัน กิจกรรมบางประเภทก็ได้ก่อให้เกิดผลกระทบ อันส่งผลให้ชุมชนลดคุณค่าลงได้เช่นกัน

ประเภทของกิจกรรม จากการสำรวจ สามารถแบ่งประเภทของกิจกรรมออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1. กิจกรรมประเภทที่อยู่อาศัย ซึ่งมีอยู่ประมาณร้อยละ 60 ได้แก่ บ้าน ตึกแถว
2. กิจกรรมการค้าและการอยู่อาศัย มีอยู่ประมาณร้อยละ 30 ได้แก่ การค้าปลีกและการค้าบริการ
3. กิจกรรมการค้าบริการ ได้แก่ โรงภาพยนตร์ สำนักงาน หอพัก ท่าเรือ และโกดังสินค้า
4. กิจกรรมตามความเชื่อ ได้แก่ วัดและศาลเจ้า
5. กิจกรรมบริการการศึกษา ได้แก่ โรงเรียน
6. กิจกรรมการผลิต ได้แก่ โรงกลึง อู่ซ่อมเครื่องยนต์ และการจอดเรือริมฝั่งทะเลสาบ

ลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในชุมชน มีความหลากหลาย โดยที่กิจกรรมที่เป็นหลักของชุมชน ได้แก่ กิจกรรมประเภทที่อยู่อาศัย ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากที่สุดในพื้นที่ รองลงมาเป็นกิจกรรมการค้าและพักอาศัย ซึ่งกระจายตัวอยู่ตามถนนสายหลักในพื้นที่กิจกรรมที่พบมากอีกประเภทหนึ่ง ได้แก่ กิจกรรมตามความเชื่อซึ่งกระจุกตัวอยู่บริเวณถนนนางงามและไทรบุรี ส่วนกิจกรรมการผลิต ท่าเรือและโกดังสินค้า พบว่า มีการกระจายตัวอยู่เฉพาะบริเวณถนนนครนอก เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องจากการที่มีการจอดเรือประมงบริเวณทะเลสาบติดกับชุมชนนั่นเอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความสำคัญของกิจกรรม

1. ระดับความจำเป็นในการใช้สอย ได้แก่

1.1 กิจกรรมที่เป็นความจำเป็น ได้แก่ กิจกรรมที่เกิดขึ้นโดยผู้คนในชุมชน สนองประโยชน์ใช้สอยประจำวันแก่คนในพื้นที่เป็นหลัก เป็นกิจกรรมที่เป็นวัฒนธรรม เป็นอาชีพที่เกิดจากผลผลิตของคนในพื้นที่

1.2 กิจกรรมที่เป็นความต้องการ ได้แก่ กิจกรรมที่สนองประโยชน์ใช้สอยเพื่อความสะดวกสบาย ความบันเทิงใจแก่ผู้คนที่ภายในและภายนอกพื้นที่ โดยที่เป็นกิจกรรมที่มีใช้ เป็นผลผลิตของผู้คนภายในพื้นที่

2. ความถี่ในการใช้งาน ได้แก่

2.1 กิจกรรมที่เป็นประจำทุกๆ วัน ได้แก่ กิจกรรมการค้า ประเภทร้านค้า โรงภาพยนตร์ โรงแรม โรงเรียน สำนักงาน กิจกรรมการอยู่อาศัย นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการจอดเทียบเรือชายฝั่งทะเลสาบ

2.2 กิจกรรมที่เป็นประจำเดือน ได้แก่ กิจกรรมตามประเพณี อาทิเช่น งานประเพณีทางศาสนา การแสดงงิ้ว การแห่เจ้าพ่อหลักเมือง

กิจกรรมที่เกิดขึ้นในย่าน สามารถแบ่งออกได้ตามลำดับความสำคัญ ได้ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมที่เป็นความจำเป็นและกระทำเป็นประจำทุกๆ วัน ได้แก่ กิจกรรมการค้า การอยู่อาศัย กิจกรรมประเภทนี้มีอยู่เป็นส่วนใหญ่

2. กิจกรรมที่เป็นความจำเป็นและทำเป็นประจำทุกๆ เดือน ได้แก่ ประเพณีงานบุญ งานศาลเจ้า

3. กิจกรรมที่เป็นความต้องการและทำเป็นประจำทุกวัน ได้แก่ กิจกรรมการผลิตและการค้าบริการ อาทิเช่น สำนักงาน ธนาคาร อุตสาหกรรมขนาดย่อมและโกดัง ซึ่งเกาะกลุ่มอยู่บริเวณถนนนครนอก ติดกับทะเลสาบเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการจอดเรือตลอดแนวฝั่งทะเลสาบ ซึ่งก่อปัญหาแก่ชุมชนทั้งทางด้านมลภาวะและปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อันเป็นปัญหาที่กระทบต่อสภาพแวดล้อมและกิจกรรมของพื้นที่เป็นอย่างยิ่ง

การวิเคราะห์ขนาด (Scale) ของกิจกรรม

จากการศึกษาโดยการสำรวจสามารถทำให้แบ่งขนาด (Scale) ของกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในย่านออกเป็น 2 ระดับ คือ

1. ระดับเมือง ได้แก่ กิจกรรมในย่านที่มีเขตอิทธิพลในการให้บริการในระดับเมือง หรือเหนือกว่า กิจกรรมดังกล่าวได้แก่ กิจกรรมทางสังคม เช่น วัดสำคัญประจำเมือง (วัดมัชฌิมาวาส) ศาลหลักเมือง กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ร้านอาหารพื้นเมือง ร้านสินค้าพื้นเมือง โรงแรม

กิจกรรมเหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่บนถนนนางงามและไทรบุรี นอกจากนี้ ยังมีธนาคาร สำนักงาน

อุตสาหกรรมและโกดังสินค้า รวมทั้งกิจกรรมจอดเรือริมทะเลสาบ ซึ่งอยู่ติดชุมชนทางฝั่งตะวันตก และส่งผลกระทบต่อชุมชนในด้านต่างๆ พอสมควร

2. ระดับย่าน ได้แก่ กิจกรรมที่มีเขตอิทธิพลในการให้บริการภายในย่านและพื้นที่ใกล้เคียง กิจกรรมดังกล่าวมีอยู่เป็นส่วนใหญ่ในพื้นที่ ได้แก่ กิจกรรมประเภทวัด ศาลเจ้า โรงเรียน ร้านค้าบริการและที่อยู่อาศัย จากผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจุบันชุมชนไม่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจมากนัก เนื่องจากมีเขตอิทธิพลในระดับย่านเป็นหลัก ในด้านความสำคัญทางสังคม วัฒนธรรม ชุมชนจะมีเขตอิทธิพลกว้างถึงระดับเมือง จึงนับว่าชุมชนยังคงมีบทบาททางด้านสังคม วัฒนธรรมค่อนข้างมาก

การรวมกลุ่มของกิจกรรม

กิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในชุมชนจะมีลักษณะการรวมกลุ่มกัน 2 ลักษณะ คือ

1. แบบเป็นย่าน (District) ได้แก่ บริเวณที่มีการรวมกลุ่มกันของกิจกรรมที่มีลักษณะซ้ำๆ กัน กิจกรรมที่มีลักษณะเป็นย่านได้แก่ ย่านพักอาศัยในบริเวณชุมชน ย่านธนาคาร ย่านอุตสาหกรรม ย่านท่าเรือและโกดังบนถนนนครนอก ย่านร้านค้าสังฆภัณฑ์ ย่านสินค้าพื้นเมืองบนถนนนครใน ย่านร้านอาหารและย่านวัดวาอารามบนถนนนางงาม และถนนไทรบุรี

2. แบบเป็นศูนย์รวม (Node) ได้แก่ บริเวณที่มีการรวมกลุ่มของกิจกรรมหลายๆ ประเภท กิจกรรมที่มีลักษณะเป็นศูนย์รวม ได้แก่ บริเวณถนนนางงามซึ่งมีอยู่ 2 จุด และบนถนนพัทลุงบริเวณโรงพยาบาลศูนย์

5.1.2.2 ลักษณะการใช้ที่ดิน

บริเวณถนนนครนอก-นครใน ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของบริเวณที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากของชุมชนเมืองสงขลา ซึ่งมีอาณาเขตจากฝั่งทะเลสาบถึงถนนไทรบุรี และจากถนนสายบุรีถึงถนนพัทลุง ถนนไทรบุรี ถนนสายบุรี และถนนพัทลุงเป็นถนนสายสำคัญของบริเวณซึ่งมีแนวเชื่อมต่อกับบริเวณอีกของชุมชนเมืองสงขลา ดังนั้นการศึกษาชุมชนเมืองบริเวณถนนนครนอก-นครใน จึงต้องศึกษาทั้งบริเวณพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากด้วย

การใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณนี้เป็นบริเวณพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยมาตั้งแต่เริ่มการตั้งถิ่นฐานซึ่งมีถนนสายสำคัญล้อมรอบ มีศูนย์การค้าระดับชุมชนเมือง 2 แห่ง มีโรงเรียน 1 แห่ง มีวัด 1 แห่ง และรอบบริเวณอื่นอีก 1 แห่ง มีศาลเจ้า ร้านค้า และโรงพยาบาลศูนย์ ตั้งอยู่ประมาณกลางบริเวณ ลักษณะสถาปัตยกรรมที่อยู่ใกล้ศูนย์กลางมีลักษณะพิเศษ ส่วนลักษณะสถาปัตยกรรมถนนบริเวณที่สันนิษฐานว่าเป็นแนวกำแพงมีลักษณะแตกต่างกันออกไป ทั้งอายุก็น้อยกว่าบริเวณอื่นด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปัจจุบันเมืองสงขลาได้ขยายพื้นที่ใหญ่ขึ้นโดยขยายออกไปทางด้านปากน้ำทะเลสาบสงขลา ทะเลหลวงและทางด้านภูเขาเก้าเส้ง การใช้ประโยชน์ที่ดินก็กระจายตัวตามไปด้วย รวมทั้งศูนย์รวมกิจกรรมที่สำคัญต่างๆ ก็ขยายออกไป ได้แก่ ตลาด ร้านค้า สถานียขนส่ง ศูนย์ราชการ โรงเรียน แต่ที่อยู่อาศัยบริเวณถนนนครนอก-นครใน ก็ยังคงเป็นที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก และเป็นบริเวณพาณิชยกรรมของเมือง แต่การให้บริการค่อนข้างจำกัด เนื่องจากถนนแคบทำให้การเข้าถึงไม่สะดวกและมีที่จอดรถน้อย บริเวณถนนนครนอก-นครใน จึงถูกปล่อยให้เสื่อมโทรมลง อาคารบางหลังชำรุดทรุดโทรมและไม่ได้รับการซ่อมแซม บางหลังก็ได้รับการซ่อมแซมให้พอใช้ได้เท่านั้น เจ้าของอาคารหลายรายได้ย้ายออกไปหาที่อยู่อาศัยใหม่ที่สะดวกสบายและมีบริการสมัยใหม่ เช่น มีถนนกว้าง มีที่จอดรถ มีวิวิททัศน์ มีบริเวณกว้างขวางพอที่จะปลูกต้นไม้และการทำสวนในบริเวณบ้านได้ จึงปล่อยให้อาคารเดิมว่างเปล่า ประกอบกับบริเวณถนนนครนอก-นครในอยู่ติดกับทะเลสาบสงขลาซึ่งมีแต่เรือและแพปลา ทำให้ชาวประมงเมื่อนำเรือมาจอดเพื่อนำปลาไปส่งและรอการซ่อมแซมเรือต้องใช้บริการในบริเวณดังกล่าว จึงทำให้มีการเช่าอาคารที่ว่างเปล่า แล้วมาตกแต่งเพียงเล็กน้อยให้เป็นสถานเริงรมย์และบริการเกี่ยวกับร้านอาหาร เครื่องดื่มชนิดมีตู้เพลงและมีหญิงบริการ ซึ่งปัจจุบันมีอยู่เป็นจำนวนมาก การใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณนี้จึงเปลี่ยนไป อาคารและงานสถาปัตยกรรมมีแนวโน้มที่จะเสื่อมโทรมลง และเจ้าของอาคารจะอพยพออกจากบริเวณมากขึ้นหากไม่มีการปรับปรุงการใช้ประโยชน์ที่ดินใหม่

ปัจจุบันเทศบาลได้สร้างท่าเรือประมงใหม่ที่บริเวณท่าสะพาน ซึ่งอยู่ตอนใต้ของบริเวณถนนนครนอก-นครใน ท่าเรือประมงที่สร้างขึ้นใหม่นี้มีสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกครบถ้วน มีบริเวณกักน้ำเสีย ห้องเย็น ตลาด ร้านค้าและที่อยู่อาศัย ประกอบกับบริเวณนี้สามารถเข้าถึงได้สะดวกกว่าบริเวณถนนนครนอก-นครใน ซึ่งมีเส้นทางสัญจรแคบ จึงคาดได้ว่าในอนาคตกิจการที่เกี่ยวกับการประมงท่าเรือและแพปลา จะย้ายออกจากบริเวณถนนนครนอก-นครในมาอยู่ที่ท่าสะพานแห่งนี้ เมื่อเป็นเช่นนั้นก็สามารถปรับปรุงบริเวณถนนนครนอก-นครใน ให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เหมาะสมกับสภาพอาคาร และส่งเสริมให้รูปแบบอาคารและงานสถาปัตยกรรมของบริเวณนี้ให้ดำรงอยู่ได้

เนื่องจากที่ตั้งของบริเวณถนนนครนอก-นครใน ติดต่อกับศูนย์กลางชุมชนเมืองในปัจจุบันเป็นบริเวณที่มีประวัติศาสตร์ต่อเนื่องเกือบ 200 ปี และมีงานสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะพิเศษรวมตัวกันอยู่เป็นกลุ่มก้อนในบริเวณกว้างขวาง และยังมีกิจกรรมต่างๆ ของบริเวณอยู่อย่างต่อเนื่อง แม้จะไม่ค่อยคึกคักมากนักแต่ก็ยังคงลักษณะเฉพาะของบริเวณนี้อย่างเด่นชัด ได้แก่ เป็นที่อยู่อาศัย ร้านอาหาร โรงเจ ศาลเจ้า เป็นต้น

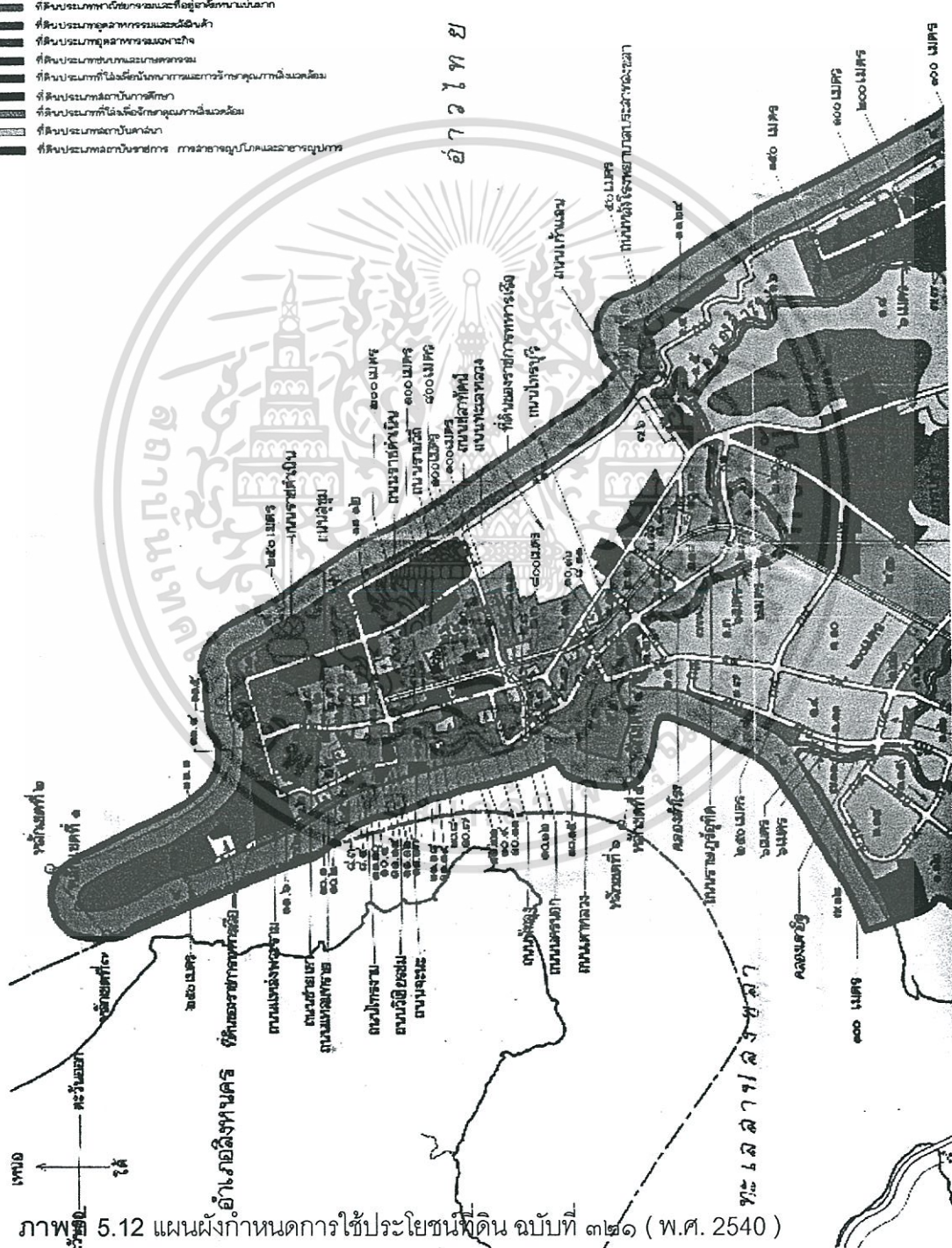
บริเวณถนนนครนอก-นครใน เป็นส่วนของเมืองเก่าสงขลาด้านติดทะเลสาบ เฉพาะบริเวณนี้ประจวบถึง 4 ประตู่ จึงน่าจะเป็นข้อสังเกตว่า ในอดีตบริเวณนี้ต้องมีความสำคัญมาก มีเอกสารยืนยันยืนยันประจวบถึง 4 ประตู่ เป็นข้อสังเกตว่า ในอดีตบริเวณนี้ต้องมีความสำคัญมาก มีไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประชากรอาศัยมาก และอาจเป็นท่าเทียบเรือสำหรับขนส่งสินค้า เมื่อเป็นเช่นนั้นก็ต้องมีการค้าขายในบริเวณนี้ด้วย ประตูดังกล่าว มี 2 ประตูที่พุ่งเข้าสู่ศูนย์กลางของชุมชนเมืองบริเวณนี้ ได้แก่ ประตูที่ 1 พุ่งเข้าสู่ศาลหลักเมือง ซึ่งประกอบด้วยโรงเจ ร้านค้า และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น โรงภาพยนตร์ ประตูที่ 2 พุ่งเข้าสู่วัดมัชฌิมาวาส ซึ่งเป็นวัดใหญ่ของบริเวณนี้ อีก 2 ประตูเป็นประตูที่ออกมาจากถนนไทรบุรี ซึ่งเป็นถนนสายที่ต่อไปยังบริเวณอื่นของเมือง นับได้ว่าเป็นถนนสายหลักของบริเวณนี้

ถนนสายหลักของบริเวณนี้มีถนนนครนอก-นครในและถนนไทรบุรีที่อยู่ลึกเข้าไป ถนนทั้ง 2 สายเป็นถนนที่แยกมาจากถนนสายประธานที่เข้าสู่ชุมชนเมืองสงขลา แล้วผ่านบริเวณถนนนครนอก-นครใน และบริเวณรอบนอกออกไปสู่ศูนย์กลางชุมชนเมืองสงขลา ได้แก่ บริเวณพาณิชย์กรรมของชุมชนเมือง โดยมีถนนสายสำคัญดังกล่าวขนานทั้ง 2 ด้าน บริเวณศึกษาของงานวิจัยนี้ จึงติดกับศูนย์พาณิชย์กรรมของชุมชนเมืองสงขลา และบริเวณถนนนครนอก-นครในเป็นบริเวณศึกษาส่วนที่เป็นประตูออกสู่พื้นที่ที่เป็นทะเลสาบ ซึ่งมีเส้นทางสัญจรเชื่อมไปสู่บริเวณอื่นที่ไกลออกไปได้

ที่ดินส่วนหนึ่งในบริเวณถนนนครนอก-นครในเป็นที่ราชพัสดุ บางส่วนเป็นที่ดินเอกชน และบริเวณกำแพงเมืองเก่าริมถนนนครนอก-นครในเป็นที่ราชการทั้งหมด

- พื้นที่ของชาย
- ๑ เขตสีฟ้าเข้ม
  - ๒ เขตสีฟ้า
  - ๓ เขตสีน้ำเงิน
  - ๔ เขตสีม่วง
  - ๕ เขตสีม่วงอ่อน
  - ๖ เขตสีเขียว
  - ๗ เขตสีเขียวอ่อน
  - ๘ เขตสีเขียวอมเทา
  - ๙ เขตสีเทา
  - ๑๐ เขตสีเทาอ่อน
  - ๑๑ เขตสีน้ำตาล
- พื้นที่บริเวณที่อยู่นอกเขตถนนแบ่งปัด
  - พื้นที่บริเวณที่อยู่ในเขตถนนแบ่งปัดกลาง
  - พื้นที่บริเวณที่ทางเดินและที่อยู่นอกเขตถนนแบ่งปัด
  - พื้นที่บริเวณอาคารจอดรถและที่จอดรถ
  - พื้นที่บริเวณอาคารจอดรถและที่จอดรถ
  - พื้นที่บริเวณถนนและทางจราจร
  - พื้นที่บริเวณที่ไม่ใช่ที่จอดรถและอาคารจอดรถ
  - พื้นที่บริเวณที่สถานีการศึกษา
  - พื้นที่บริเวณที่ไม่ใช่ที่จอดรถและอาคารจอดรถ
  - พื้นที่บริเวณที่สถานีศึกษา
  - พื้นที่บริเวณที่จอดรถและอาคารจอดรถ

ภาพที่ 5.12 แผนผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน ฉบับที่ ๓๒๑ (พ.ศ. ๒๕๔๐)

ออกตามความในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๘
 เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้เพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณถนนนครนอก-นครใน

บริเวณถนนนครนอก-นครในเป็นย่านเก่าแก่ของเมืองแต่เดิมเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ และการอยู่อาศัยที่สำคัญ ต่อมาเมื่อเมืองขยายตัวเพิ่มมากขึ้นและย่านนี้ได้คลายความสำคัญลง กิจกรรมทางด้านแพปลา คลังสินค้า ซ่อมเรือ โรงกลิ้ง ได้เคลื่อนย้ายเข้ามาในย่านนี้ ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะอาศัยความเกือกูลของพื้นที่ซึ่งขนานยาวไปกับทะเลสาบ และราคาเช่าที่ถูกกว่าอันเนื่องจากความสำคัญทางด้านการค้าขายของย่านได้คลายตัวลง กิจกรรมที่เคลื่อนย้ายเข้ามาเหล่านั้นนอกจากจะก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของชุมชนแล้วยังเป็นสาเหตุเดือดร้อนรำคาญที่สำคัญ และยังมีส่วนสำคัญที่ชักนำเอากิจกรรมซึ่งไม่เป็นที่พึงปรารถนาของชาวถนนนครนอก-นครในเข้ามาในย่านด้วย กิจกรรมเหล่านี้ได้แก่ ร้านจำหน่ายเครื่องดื่มที่มีหญิงบริการ โรงแรม ที่พักค้างแรม ซึ่งมีธุรกิจสัมพันธ์พัวพันกับร้านที่มีหญิงบริการเหล่านี้

ในการศึกษาถึงกิจกรรมในย่านเมืองเก่าถนนนครนอก-นครใน พบว่า แม้จะมีการใช้สอยอาคารเพื่อให้ผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจ แต่การอยู่อาศัยก็เป็นกิจกรรมที่กระทำควบคู่กันไปด้วย ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าในบทบาททางการค้าที่ได้มีระดับความสำคัญเทียบเท่ากับครั้งอดีตแต่การอยู่อาศัยก็เป็นกิจกรรมหลักที่สำคัญของย่าน และด้วยคุณสมบัติของการเป็นย่านพักอาศัย กิจกรรมประเภทจำหน่ายอาหาร สินค้าอุปโภคบริโภคในครัวเรือนจึงมีอยู่ทั่วไป นอกจากการจำหน่ายอาหารธรรมดาๆ แล้ว ในย่านเก่าแห่งนี้ยังมีร้านอาหารที่จำหน่ายอาหารที่มีลักษณะค่อนข้างพิเศษ มีเอกลักษณ์ รวมทั้งภัตตาคารที่มีชื่อเสียงทำให้เป็นที่น่าสนใจดึงดูดคนต่างพื้นที่และนักท่องเที่ยวให้เข้ามาใช้กิจกรรมนอกเหนือจากผู้คนในย่านนี้

สำหรับการศึกษาถึงกิจกรรมประเภทต่างๆ ที่มีอยู่ในถนนนครนอก-นครใน ได้ศึกษาโดยวิธีสำรวจและสัมภาษณ์เรียงเลขที่อาคารซึ่งได้รายงานไว้ละเอียดในส่วนของการศึกษาสภาพเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมในบริเวณถนนนครนอก-นครใน การศึกษาในลักษณะดังกล่าวนี้เป็น การนำเสนอส่วนที่เป็นข้อมูล ส่วนการศึกษาถึงกิจกรรมประเภทต่างๆ ในเชิงเปรียบเทียบวิเคราะห์ เพื่อนำไปสู่การวางแผน ซึ่งเป็นการนำผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้นมาประกอบกันเข้ากับการตรวจสอบประเมินเพื่อแยกประเภทของกิจกรรมต่างๆ ออกเป็นกลุ่มอันจะช่วยให้การบ่งชี้ปัญหา ตลอดจนการหาหนทางในการแก้ปัญหาที่มีความเด่นชัดขึ้น ในการแยกกลุ่มประเภทกิจกรรมได้พิจารณาจากแนวคิดถึงระดับความรุนแรงของปัญหา นับตั้งแต่ปัญหาของสภาวะแวดล้อม ปัญหาทางด้านเหตุเดือดร้อนรำคาญ ปัญหาทางด้านสังคมวัฒนธรรม จากมากไปสู่น้อย เพราะฉะนั้น การแยกกลุ่มประเภทของกิจกรรมจึงมิได้จำกัดตัวอยู่เฉพาะกิจกรรมที่มีลักษณะการดำเนินการคล้ายคลึงกันหรือต่อเนื่องสัมพันธ์กันเท่านั้น ในการแบ่งกิจกรรมออกเป็นกลุ่มๆ และนำเสนอลงในแผนที่ได้แบ่งกิจกรรมต่างๆ ออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กลุ่มประเภทที่ 1 แม้ว่าเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจแต่ได้ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านมลภาวะและเหตุเดือดร้อนรำคาญมากที่สุด กิจกรรมกลุ่มประเภทที่ 1 เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับแพปลา ทำเรือ คลังสินค้า จุดซ่อมเรือ ฯลฯ มีการดำเนินการอยู่บริเวณถนนนครนอกด้านติดกับทะเลสาบ กิจกรรมเหล่านี้ถ่ายทิ้งของเสียประเภทน้ำมันและเศษวัสดุลงสู่ทะเลสาบ ทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาทางด้านความสะอาดและสภาพแวดล้อมที่ไม่น่าดูด้วย ในส่วนของเหตุเดือดร้อนรำคาญได้ก่อให้เกิดเสียง กลิ่น ความสั่นสะเทือน ซึ่งรบกวนกิจกรรมการอยู่อาศัย สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือกิจกรรมกลุ่มประเภทที่ 1 เป็นเหตุให้รถบรรทุกต้องเข้ามาขนถ่ายสินค้า วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ อันก่อให้เกิดความสั่นสะเทือนเป็นอันตรายต่ออาคาร สิ่งปลูกสร้าง ก่อปัญหาในด้านการจราจรกีดขวาง การจราจรอีกด้วย

กลุ่มประเภทที่ 2 เป็นกลุ่มกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับกลุ่มประเภทที่ 1 อย่างใกล้ชิด แม้ว่าจะไม่ก่อให้เกิดปัญหาในด้านมลภาวะสิ่งแวดล้อมและเหตุเดือดร้อนรำคาญเหมือนกลุ่มประเภทที่ 1 แต่กลุ่มประเภทที่ 2 นี้ ก่อให้เกิดเหตุเดือดร้อนรำคาญในอีกลักษณะ ซึ่งกระทบต่อสังคมวัฒนธรรมของผู้คนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ จัดเป็นกิจการค้า นำรังเกียจ ไม่เป็นที่ต้องการ อยากให้พ้นไป กิจกรรมกลุ่มประเภทที่ 2 เป็นกลุ่มกิจกรรมเกี่ยวกับร้านอาหาร เครื่องดื่มมีหญิงบริการ หรือมีพนักงานเสิร์ฟหญิง โรงแรม ที่พักค้างแรม กิจกรรมเหล่านี้มิได้มีอยู่ในลักษณะที่เป็นการบริการชุมชน แต่มุ่งให้บริการแก่ลูกค้าเรือประมง ผู้ใช้แรงงานที่มาจอดเรือ ซ่อมเรือ ปฏิบัติงานขนถ่าย ให้กับกลุ่มประเภทที่ 1 ในบริเวณนี้กิจกรรมกลุ่มประเภทที่ 2 มีที่ตั้งเกาะกลุ่มกับกลุ่มประเภทที่ 1 โดยไม่จำเป็นต้องตั้งอยู่ชิดกับด้านทะเลสาบ จึงมีอยู่บริเวณถนนนครนอกฝั่งใน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านใต้ของบริเวณ 2 ฟากฝั่งถนนนครในที่จะต่อบรรจบกับถนนพหลุณง กิจกรรมในกลุ่มประเภทที่ 2 ได้มีขึ้นในบริเวณถนนนครนอก-นครใน โดยการเช่าอาคารเก่าที่ปิดไว้มิได้ใช้สอยในราคาถูกและอาศัยความใกล้ชิดที่ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย

กลุ่มประเภทที่ 3 เป็นกลุ่มกิจกรรมที่มีปัญหาทางด้านสภาพแวดล้อมและก่อให้เกิดเหตุเดือดร้อนรำคาญรองลงมาจากกลุ่มประเภทที่ 1 แต่มิได้สร้างปัญหากระทบทางด้านสังคม วัฒนธรรมรุนแรงเท่ากับกิจกรรมกลุ่มประเภทที่ 2 เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะทั้งสัมพันธ์ต่อเนื่องและไม่สัมพันธ์กับกลุ่มประเภทที่ 2 อย่างไรก็ตามกลุ่มประเภทที่ 3 ก็เป็นกลุ่มที่มีได้อยู่ในลักษณะที่เป็น การบริการชุมชนโดยตรง มีความจำเป็นต่อชุมชนน้อย โดยพบว่าผู้ใช้บริการส่วนใหญ่อยู่นอกชุมชน ทั้งยังพบว่าในบางกิจกรรมผู้ใช้บริการคือกิจกรรมกลุ่มประเภทที่ 1 และการที่บริเวณถนนนครนอก-นครใน คลายความเข้มข้นทางการค้าทำให้ค่าเช่าเพื่อใช้สอยอาคารที่มีได้ใช้งานมีราคาแพงกว่าพื้นที่ในเมืองส่วนอื่นๆ เหล่านี้มีส่วนเป็นอย่างมากต่อกิจกรรมกลุ่มประเภทที่ 3 สำหรับกิจกรรมกลุ่มประเภทที่ 3 เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับโรงกลึง ซ่อมเครื่องยนต์ จำหน่ายเครื่องเหล็ก วัสดุอุปกรณ์ทำเหล็กดัด ซึ่งพบว่าไม่มีใครกระจุกตัวอยู่บริเวณหนึ่งแต่กระจายแทรกปนอยู่กับ

กิจกรรมอื่นๆ สำหรับกิจกรรมกลุ่มประเภทที่ 3 นี้ยังพบด้วยว่าเป็นกิจกรรมที่ก่อปัญหาน้อยกว่า 2 ประเภทที่ได้กล่าวมาแล้ว และมีข้อสังเกตที่น่าสนใจว่าจำนวนหน่วยกิจกรรมที่มีปริมาณมากและขนาดของแต่ละหน่วยกิจกรรมมีความใหญ่โตกว้างขวางเกินความสามารถใช้สอยบริการเฉพาะในชุมชน เป็นสิ่งที่น่าสนใจต่อการสร้างดุลยภาพในการลดปัญหาที่กิจกรรมเหล่านี้มีต่อชุมชนกับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและการบริการที่ชุมชนได้รับ

กลุ่มประเภทที่ 4 เป็นกลุ่มกิจกรรมที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นทั้งส่วนที่ให้บริการชุมชน บางกิจกรรมเป็นองค์ประกอบชุมชน บางกิจกรรมอยู่ในลักษณะกิ่งองค์ประกอบชุมชน และบางกิจกรรมจัดได้ว่ามิใช่กิจกรรมบริการชุมชน แต่กิจกรรมทั้งหมดนี้อาจจะจัดได้ว่าก่อปัญหาให้กับชุมชนน้อย ในขณะที่เดียวกันก็สามารถให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจชุมชนได้ อีกทั้งกิจกรรมกลุ่มประเภทที่ 4 นี้ยังช่วยรักษาสุขภาพของชุมชนมิให้เสื่อมถอยลงด้วย กิจกรรมกลุ่มประเภทที่ 4 เป็นกิจกรรมที่อาจจัดได้ว่าเป็นกิจกรรมทุกประเภทที่นอกเหนือไปจากกิจกรรมทั้ง 3 กลุ่มที่ได้กล่าวไปแล้ว และนอกเหนือออกไปจากกิจกรรมประเภทพักอาศัยหรือบริการให้แก่การพักอาศัยด้วย หรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นกลุ่มกิจกรรมประเภทอื่นๆ ที่รวมเอามาไว้เข้าด้วยกัน อันได้แก่ สำนักงานบริษัท เกือบของ โรงภาพยนตร์ ศาลเจ้า โรงเรียน และเนื่องจากกิจกรรมกลุ่มประเภทที่ 4 เป็นกิจกรรมหลากหลายประเภทมาก จึงมีตำแหน่งไม่ค่อยเห็นเด่นชัดนัก ยกเว้นกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบชุมชนอย่างศาลเจ้าที่ตั้งอยู่ตรงทางแยก หรือกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นกิ่งองค์ประกอบชุมชน ซึ่งตั้งอยู่ในที่เข้าถึงได้โดยสะดวก มีที่ว่างหน้าอาคารพอเพียงทำให้เป็นที่สังเกตได้ง่าย ทั้งมีประโยชน์เป็นลานรองรับผู้คนและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เกือบทุกกิจกรรมบนเทิงของโรงภาพยนตร์

กลุ่มประเภทที่ 5 เป็นกลุ่มกิจกรรมที่มีปริมาณมากที่สุด โดยพิจารณาจากกิจกรรมประเภทที่เกี่ยวกับการพักอาศัยและกิจกรรมอื่นๆ ที่มีลักษณะเป็นการบริการชุมชน หรือกล่าวในอีกลักษณะก็คือให้บริการแก่การพักอาศัยน้อยที่สุด กลุ่มกิจกรรมประเภทที่ 5 นี้ นอกจากเป็นการอยู่อาศัยอย่างแท้จริงเพียงอย่างเดียวแล้ว ยังพิจารณาถือเอากิจกรรมที่เกี่ยวกับการจำหน่ายของอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน การบริการต่างๆ เช่น เสริมสวย คลินิก ซักรีด ในส่วนของที่ตั้งของกิจกรรมกลุ่มประเภทที่ 5 ซึ่งมีปริมาณมากที่สุดจึงเป็นกลุ่มกิจกรรมที่มีที่ตั้งอยู่ตลอดทั้งส่วนของพื้นที่ ส่วนที่เป็นกิจกรรมบริการการอยู่อาศัยมีที่ตั้งกระจายตัวอยู่ในทำเลตำแหน่งเหมาะต่อการจำหน่ายสินค้านั้นๆ หรือการให้บริการเฉพาะกิจกรรมนั้น

ในการพิจารณาถึงกิจกรรมประเภทต่างๆ ซึ่งได้พิจารณาแบ่งเป็น 5 กลุ่มประเภทโดยพิจารณาถึงระดับความรุนแรงและการก่อปัญหาเป็นหลักแล้ว ยังพิจารณาเห็นว่าในย่านเก่าแห่งนี้ประกอบด้วยอาคารประเภท ตึกแถว เรือนแถว แทบทั้งสิ้น ซึ่งก็มีการใช้สอยอาคารทั้งพื้นที่ชั้นล่างและชั้นบน ชั้นล่างมีการใช้สอยในลักษณะ 5 กลุ่มประเภทตามที่ได้สำรวจมา ส่วนชั้นบนๆ เหนือขึ้นไปนั้นอาจกล่าวได้ว่าส่วนใหญ่เป็นการใช้สอยเพื่อพักอาศัยควบคู่ไปด้วยแทบทั้งสิ้น ดังนั้น จึง

อาจสรุปได้ว่าการจัดกลุ่มประเภทกิจกรรมที่ได้เสนอเพื่อนำไปสู่การบ่งชี้ปัญหาและวางแผนในที่สุดนี้กระทำในลักษณะแสดงกิจกรรมในเชิงลำดับของปัญหาที่มีผลกระทบต่อชุมชนไม่เท่ากัน

5.1.2.3 กรรมสิทธิ์ที่ดิน

ในการศึกษาถึงการวางแผนเพื่อจัดการการอนุรักษ์ ในบริเวณใดบริเวณหนึ่งที่มีการปฏิบัติเป็นตั้งแต่ในระดับควบคุม ให้สร้างอาคารใหม่กลมกลืนเข้ากับย่าน การห้ามเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวัสดุไปจนถึงให้ซ่อมแซมแต่คงสภาพการปฏิบัติดังกล่าวมีความคาบเกี่ยวกับประโยชน์แห่งสาธารณชนกับสิทธิส่วนบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะการณ์ของสังคมที่มีการรองรับสิทธิส่วนบุคคลเป็นไปในระดับที่ค่อนข้างสูง ลักษณะของกรรมสิทธิ์ที่ดิน การถือครองที่ดินจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการวางแผนในด้านการเลือกวิธีการและการนำเอาแผนไปปฏิบัติใช้ ในส่วนของกรรมสิทธิ์ที่ดินบริเวณถนนนครนอก-นครใน สัมผัสพบว่า การครอบครองแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ มีรายละเอียดดังนี้

กรรมสิทธิ์ในที่ดินส่วนบุคคล อันหมายถึงที่ดินซึ่งถือครองโดยประชาชนทั่วไปทั้งในรูปแบบบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล การถือครองเป็นไปในลักษณะแปลงย่อยๆ ขนาดเล็กตามขนาดและสัดส่วนของอาคารที่เป็นแบบตึกแถว ซึ่งมีมิติทางด้านความลึกค่อนข้างมากแบบเดียวกับตึกแถวทั่วๆ ไป ในภาคใต้ การถือครองในลักษณะแปลงย่อยๆ ส่วนบุคคลที่เป็นตึกแถวครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในถนนนครในทั้งหมดและถนนนครนอกฝั่งซิดทะเลสาบกรรมสิทธิ์ที่ดินในพื้นที่แปลงใหญ่และปานกลางมีค่อนข้างน้อย ที่มีบ้างก็มักใช้ในกิจกรรมพิเศษ เช่น ศาลเจ้า โรงเรียน หรือโรงพยาบาล

กรรมสิทธิ์ในที่ดินราชพัสดุ ซึ่งอยู่ในความดูแลของกรมธนารักษ์ พบว่า มีลักษณะแปลงย่อยขนาดเล็กมาก กล่าวคือ เล็กกว่าแปลงย่อยที่เป็นกรรมสิทธิ์ในที่ดินส่วนบุคคลซึ่งมีอาคารแบบตึกแถวและอยู่ในลักษณะที่ต่อเชื่อมกัน โดยส่วนใหญ่มีอาคารสร้างปกคลุมอยู่และตัวอาคารก็เป็นส่วนต่อเติมหรือเชื่อมอาคารที่สร้างขึ้นบนที่ดินซึ่งถือกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล กรรมสิทธิ์ที่ดินราชพัสดุนี้ได้ให้สิทธิการเช่าแก่เจ้าของแปลงที่ดินรายชิดติดกันที่ต่อเนื่อง ซึ่งเกือบทั้งหมดหันออกทางฝั่งนครใน เป็นผลให้อาคารเหล่านั้นมีทางติดต่อโดยตรงทั้งทางฝั่งถนนนครในและทางฝั่งถนนนครนอก จากการศึกษายังพบต่อไปด้วยว่ากรรมสิทธิ์ในที่ดินราชพัสดุนครนอกเป็นพื้นที่ในแนวกำแพงเมืองสงขลาด้านตะวันตก ซึ่งได้รื้อลงเพื่อช่วยให้ถนนนครนอกกว้างขวางขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6 โดยส่วนที่เหลือจากการขยายถนนคงเป็นที่ดินราชพัสดุดังที่ปรากฏ สิ่งที่พบและน่าสังเกตจากที่ดินราชพัสดุซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นกำแพงเมืองก็คือแปลงที่ดินเหล่านี้มีได้ต่อเนื่องตลอดกันเป็นแนว แต่พบว่าที่ดินบางแปลงได้มีการโอนขยายกรรมสิทธิ์เป็นที่ดินส่วนบุคคลไป อย่างไรก็ตามที่ดินซึ่งตกเป็นกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลนี้มีจำนวนแปลงน้อย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในด้านปัญหาที่เกิดจากกรรมสิทธิ์ที่ดินในบริเวณถนนนครนอก-นครใน พบว่า ปัญหาที่สำคัญคือ กรรมสิทธิ์ที่ดินซึ่งเป็นแปลงย่อยจำนวนมาก และแปลงย่อยๆ เหล่านี้ก็มีขนาดเล็ก 20-30 ตารางวา ลักษณะดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดความไม่สะดวกในแง่ของการพัฒนาปรับปรุงถึงแม้ว่าจะพัฒนาปลูกสร้างวางผังอาคารใหม่เป็นส่วนบางพื้นที่ก็ตาม สำหรับที่ดินราชพัสดุแปลงย่อยๆ ขนาดเล็กซึ่งแม้ว่าติดต่อกันเป็นพื้นที่ผืนใหญ่พอสมควรแต่ก็มีฐานที่แคบยาวไม่เหมาะสมต่อการไปพัฒนาปลูกสร้างอาคาร นอกเสียจากจะรวมเข้ากับผืนดินแปลงย่อยทางด้านถนนนครใน

สรุปแล้ว แม้ว่าที่ดินแปลงย่อยๆ จำนวนมากจะเป็นอุปสรรคในการพัฒนาเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาที่ต้องการการเปลี่ยนแปลงสูง ในทางตรงกันข้ามถือได้ว่าเป็นข้อเกื้อกูลต่อการอนุรักษ์รักษาการเปลี่ยนแปลง ส่วนที่ดินราชพัสดุนอกจากมีฐานที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาแล้วยังอยู่ในลักษณะที่เป็นเงื่อนไขต่อการเปลี่ยนแปลงในถนนนครในด้วย เนื่องจากมีลักษณะเป็นส่วนที่ประกอบเข้าด้วยกันกับที่ดินแปลงย่อยๆ ในถนนนครใน ผืนที่ดินราชพัสดุทั้งหมดมีลักษณะขนานประกบข้างยาวไปตามแนวเหนือ-ใต้ การเปลี่ยนแปลงทั้งแถบจำเป็นต้องอาศัยเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงจากที่ดินราชพัสดุดังกล่าวเหล่านี้

5.1.3 ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม

ประชากรบริเวณถนนนครนอก-นครใน ส่วนใหญ่เป็นคนท้องถิ่นดั้งเดิมมีบรรพบุรุษเป็นชาวจีนฮกเกี้ยนที่อพยพมาจากฝั่งแหลมสน เมื่อมาตั้งบ้านเรือนอยู่ในบริเวณถนนนครนอก-นครใน ก็ประกอบอาชีพค้าขายมาตั้งแต่ต้น ชาวนครนอก-นครใน โดยทั่วไปเป็นคนมีฐานะดีแต่ไม่แสดงฐานะที่แท้จริงของตน ชอบสะสมของเก่า มีความเป็นระเบียบ ไม่ประพาดิตนเสื่อมเสีย มัธยัสถ์ และเคร่งครัดในศาสนา

ประชากรส่วนหนึ่งของบริเวณนี้เป็นผู้ที่อพยพมาจากต่างอำเภอและจังหวัดอื่น ซึ่งมีอาชีพเป็นข้าราชการบ้าง ประมงหรืออาชีพเสริมธุรกิจการประมงบ้าง ประชากรบริเวณถนนนครนอก-นครใน จึงมีอยู่ 3 ประเภทใหญ่ คือ ผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นดั้งเดิม ผู้ที่ย้ายมาจากถิ่นอื่น และผู้เข้ามาอยู่ชั่วคราว ประชากรประเภทหลังนี้ ได้แก่ ลูกเรือประมง พนักงานขายของ พนักงานสาวเสิร์ฟ เป็นต้น

ในบริเวณพื้นที่ศึกษาและพื้นที่ใกล้เคียง เช่น ถนนนางงาม ถนนไทรบุรี ถนนพหลุณนั้นมีศาสนสถาน อันเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของประชากรในพื้นที่มาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ วัด ศาลเจ้า และมัสยิด เป็นสถานที่ซึ่งคนท้องถิ่นสักการบูชา และไปปฏิบัติศาสนกิจตามศาสนาต่างๆ ได้ตามศรัทธา ศูนย์รวมทางจิตใจเหล่านี้อาจเป็นแกนกลางที่ทำให้คนท้องถิ่นอยู่กันได้อย่างสงบสุขตลอดมาตั้งแต่ครั้งอดีตกาล

สำหรับทัศนคติต่อการอนุรักษ์นั้นชาวถนนนครนอก-นครใน เห็นด้วยต่อการอนุรักษ์

เอกสาร บริเวณพื้นที่ศึกษาซึ่งสามารถประมวลความคิดเห็นสรุปเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้ ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. มีความเหมาะสมเพราะเป็นมรดกส่วนตัวและเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่มีค่าควรอนุรักษ์

2. ความมีคุณค่าทางโครงสร้างและรูปแบบสถาปัตยกรรมของตัวอาคาร ชนวนครนอก-นครใน มีความเห็นว่าลักษณะทางสถาปัตยกรรมมีความเป็นเอกลักษณ์ของชนชาติและแสดงพัฒนาการทางสังคมอย่างเห็นได้ชัด เช่น รูปทรงแบบจีนโบราณดั้งเดิม และการจัดพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านล้วนแต่แสดงถึงภูมิปัญญาและฝีมือช่างในสมัยบรรพบุรุษอันควรภาคภูมิใจ รูปทรงแบบจีนผสมยุโรป หรือรูปทรงแบบยุโรปแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการและอิทธิพลของชาวต่างชาติที่มีต่อการสร้างและสถาปัตยกรรม

3. ความมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี นอกเหนือจากเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมแล้ว อาคารต่างๆ ยังสะท้อนถึงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชาวสงขลาได้อย่างชัดเจน

4. ความมีคุณค่าด้านการท่องเที่ยว หากจะพัฒนาห้องที่ดังกล่าวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวถนนนครนอก-นครใน จะเป็นเมืองตัวอย่าง ซึ่งมีความเหมาะสมและมีศักยภาพที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวได้

ดังนั้น เมื่อพิจารณาในกรณีการถือครองที่ดินมาประกอบดังกล่าวแล้ว ทำให้มีความเห็นหนักแน่นยิ่งขึ้นว่าแนวโน้มที่จะดำเนินการอนุรักษ์ในบริเวณถนนนครนอก-นครใน น่าจะกระทำได้โดยไม่ยากหากแต่เพียงหามาตรการและวิธีการที่เหมาะสมเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ชนวนครนอก-นครใน ได้คำนึงถึงปัญหาในการดำเนินงานบางเรื่องเพื่อการอนุรักษ์ เช่น

งบประมาณ ในการทำนุบำรุงซ่อมแซมนั้น ควรเป็นหน้าที่รับผิดชอบของรัฐบาล หรือร่วมกันระหว่างรัฐบาลกับเจ้าของอาคารผู้มีฐานะดี

การจัดพื้นที่ใช้สอย ควรคำนึงถึงการจัดพื้นที่ใช้สอยให้ผู้อยู่อาศัยมีความสะดวกสบายขึ้น เพราะถ้าจะอนุรักษ์ตามของเดิมแล้วจะไม่เหมาะกับลักษณะการอยู่อาศัยในปัจจุบัน

ออกกฎเกณฑ์เทศบัญญัติ หรือข้อบังคับต่างๆ ควรคำนึงถึงความคิดเห็นของผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ด้วย

บทบาทของชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก-นครใน

ในระดับจังหวัดและระดับเมือง จากผลการศึกษา พบว่า

1. ระดับจังหวัด

จากการที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่เป็นต้นมาได้กำหนดให้จังหวัดสงขลาทำหน้าที่เป็นเมืองหลักทางภาคใต้ โดยมีบทบาทในการเป็นศูนย์กลางในด้านธุรกิจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ของกรมศิลปากร หากมีการนำเอกสารนี้ไปใช้โดยไม่ผ่านการขออนุญาตจากกรมศิลปากร ถือว่าผิดกฎหมาย และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่งออก มีผลทำให้เมืองสำคัญ 2 เมืองของจังหวัดได้แก่ เมืองสงขลาและเมืองหาดใหญ่ ต่างก็ได้รับการพัฒนาไปตามศักยภาพของแต่ละพื้นที่ โดยที่หาดใหญ่เป็นศูนย์กลางทางด้านการค้าบริการ การขนส่งและการสื่อสารระดับภูมิภาค ส่วนเมืองสงขลามีบทบาทในการเป็นศูนย์กลางในการบริหารราชการ การศึกษาและการท่องเที่ยวธรรมชาติและประวัติศาสตร์ ตลอดจนเป็นเมืองท่าและศูนย์กลางการผลิตเพื่อการส่งออกของภาคใต้ โดยที่ชุมชนย่านถนนนครนอก-นครใน มีความสำคัญในฐานะที่เป็นย่านประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ที่สามารถเป็นที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของจังหวัด

2. ระดับเมือง

สืบเนื่องจากบทบาททางด้านการบริหาร ซึ่งมีมาตั้งแต่อดีตรวมทั้งศักยภาพของที่ตั้งทำให้เมืองสงขลามีฐานะเป็นเมืองหลักที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางการบริหารราชการและการศึกษา ศูนย์กลางอุตสาหกรรมการผลิตและเมืองท่าเพื่อการส่งออก ได้มีโครงการสำคัญเกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ เพื่อส่งเสริมบทบาทของเมืองให้เด่นชัดมากขึ้น อาทิเช่น สะพานเชื่อมระหว่างเมืองสงขลากับจังหวัดใกล้เคียง ท่าเรือน้ำลึก ท่าเรือประมง นิคมอุตสาหกรรม ศูนย์ราชการ ตลอดจนถึงการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ ลักษณะดังกล่าวได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของชุมชนเมือง เป็นที่คาดกันว่าเมืองสงขลามีแนวโน้มในการขยายตัวต่อไปอย่างมาก โดยมีแนวโน้มในการขยายตัวทางตอนใต้ของเมืองและข้ามฝั่งไปสู่พื้นที่ทางฝั่งหัวเขาแดง ซึ่งเป็นจุดที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นท่าเรือสำหรับการส่งออกและนิคมอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประมง จากบทบาทหน้าที่สำคัญดังกล่าวทำให้ชุมชนเมืองสงขลามีแนวโน้มที่จะเติบโตต่อไปอย่างกว้างขวาง

ปัจจุบันนี้ จากการที่ชุมชนเมืองสงขลาไม่เอื้ออำนวยให้เกิดการขยายตัว ภายในเขตพื้นที่เมืองมากนัก จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาพื้นที่แห่งใหม่ เพื่อให้มีบทบาทในการรองรับการขยายตัวของชุมชน ตามนโยบายที่กำหนดเป็นผังเมืองรวม ได้กำหนดให้พื้นที่เปิดใหม่มีจำนวนไม่ต่ำกว่า 2 จุด อาทิเช่น ศูนย์กลางเมืองอยู่ที่ ต.เกาะแก้ว ทางตอนใต้ และ ต.ทุ่งหวัง ซึ่งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของเมือง ในส่วนศูนย์กลางชุมชนย่านใจกลางเมืองสงขลา ก็ยังคงเป็นศูนย์กลางหลัก โดยมีชุมชนย่านถนนนครนอก-นครใน เป็นย่านธุรกิจที่ต่อเนื่องกับศูนย์กลางหลัก

จากลักษณะดังกล่าวทำให้เป็นที่คาดการณ์ว่า จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงชุมชนเป็นอย่างมาก ซึ่งหากไม่มีแผนการในการป้องกันรักษาชุมชนในฐานะที่เป็นย่านประวัติศาสตร์ที่สำคัญแห่งหนึ่งของเมือง ชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก-นครใน ก็จะมีอันต้องสูญเสียคุณค่าทางด้านความเป็นมรดกทางวัฒนธรรมไปในที่สุด

5.2 ปัญหา ข้อจำกัด

5.2.1 ข้อจำกัดในระดับเมือง

จากการที่แผนระดับชาติได้มุ่งในการพัฒนาจังหวัดสงขลาให้มีบทบาทในฐานะที่เป็นเมืองศูนย์กลางเมืองหลักอย่างต่อเนื่อง ทำให้เป็นที่คาดว่าจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อเมืองสงขลา และเมืองหาดใหญ่ ในด้านการเจริญเติบโตเป็นอย่างมาก แต่จากข้อจำกัดของเมืองสงขลา อันเป็นเมืองประวัติศาสตร์ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นที่อันจำกัด ลักษณะดังกล่าวเป็นข้อจำกัดในการเปลี่ยนแปลงเติบโตของเมือง นับว่าเป็นผลดีต่อการอนุรักษ์ชุมชนเป็นอย่างดี ดังนั้นหน่วยงานท้องถิ่นจะต้องมีแนวทางในการวางแผนเมืองเพื่อรองรับการเจริญเติบโตในพื้นที่อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีแนวทางและมาตรการในการรักษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเมืองในฐานะที่เป็นเมืองประวัติศาสตร์ และสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดไว้โดยให้เกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจน จากสภาพความเป็นจริงปรากฏว่า แผนการอนุรักษ์มีเฉพาะส่วนที่เป็นอาคารทางศาสนา อาคารราชการที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และการอนุรักษ์พื้นที่ที่เป็นธรรมชาติในเขตเมืองเท่านั้น ในส่วนที่เป็นพื้นที่ของเอกชน ได้แก่ ชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก-นครใน ซึ่งมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ไม่น้อยกว่าอาคารอื่นๆ มิได้รับความใส่ใจเห็นความสำคัญและกำหนดมาตรการเพื่อการอนุรักษ์ไว้เช่นเดียวกับบริเวณอื่นๆ ปรากฏว่าชุมชนดังกล่าวในปัจจุบันเป็นเพียงย่านพักอาศัยหนาแน่นและมีการประกอบการค้าที่มีเขตอิทธิพลที่ไม่กว้างขวางนัก เมื่อวิเคราะห์แผนงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เทศบาลและกรมผังเมือง กลับเป็นการลดความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชนลงด้วยการกำหนดให้เป็นพื้นที่สีแดง กำหนดให้ถนนนครนอกทำหน้าที่เป็นถนนสายหลักเพื่อการรองรับการขยายตัวของเมือง โดยให้มีเขตทางกว้าง 20 เมตร ซึ่งหมายถึงว่าอาคารเก่าบนถนนนครนอกจะมีโอกาสเปลี่ยนแปลงกลายเป็นย่านการค้าใหม่ ซึ่งจะไม่หลงเหลือความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชนอีกต่อไป นอกจากนี้ในส่วนของถนนนครนอก-นครใน ถนนนางงามและพื้นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นบริเวณที่มีอาคารเก่าเป็นเอกลักษณ์ของเมืองนั้น หน่วยงานท้องถิ่นก็มิได้ให้ความสำคัญในการกำหนดมาตรการควบคุมหรือส่งเสริม ให้เกิดการอนุรักษ์องค์ประกอบที่มีค่านี้เอาไว้ เห็นได้จากการที่มาตรการควบคุมการก่อสร้าง กำหนดให้มีการถอยร่นของอาคารที่ก่อสร้างขึ้นใหม่ ให้มีที่เว้นว่างตามกฎหมายควบคุมอาคาร นอกจากนี้การที่ปล่อยให้มีการก่อสร้างใหม่ โดยที่มิได้คำนึงถึงความต่อเนื่องของสภาพแวดล้อมเดิมที่ประกอบมรดกอาคาร ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์เท่ากับเป็นการส่งเสริมให้มีการทำงานหลักฐานที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการตั้งถิ่นฐานชุมชน เนื่องจากสาเหตุสำคัญคือการทำงานท้องถิ่นไม่สามารถเล็งเห็นความสำคัญของชุมชน เห็นได้ว่าก่อให้เกิดผลกระทบในการทำลายทรัพยากรที่มีคุณค่าที่ไม่อาจจะหาสิ่งใดมาทดแทนได้อีกต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.2.2 ข้อจำกัดในระดับพื้นที่

จากผลการวิเคราะห์ห้องปฏิบัติการชุมชนในด้านต่างๆ ได้แก่

สภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ มวลอาคาร ที่ว่าง การสัญจร กิจกรรมรวมทั้งความหมายทางด้านประวัติศาสตร์สามารถสรุปปัญหาข้อจำกัดของชุมชน เพื่อการได้รับการเสนอแนะวิธีการแก้ไขให้บรรลุเป้าหมาย ทางด้านประวัติศาสตร์ สามารถสรุปปัญหาข้อจำกัดของชุมชน เพื่อการได้รับการเสนอแนะวิธีการแก้ไขให้บรรลุเป้าหมาย ในการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชน ให้สอดคล้องเป็นประโยชน์ต่อแนวทางการพัฒนาเมืองได้อย่างเหมาะสมต่อไป

1. มวลอาคาร

1.1 ปัญหาด้านการทรุดโทรมของมวลอาคาร ทั้งที่เป็นอาคารเก่าแก่มีคุณค่าสมควรได้รับการแก้ไข และมวลอาคารสมัยใหม่ ซึ่งไม่มีคุณค่า สมควรรื้อถอน

1.2 ปัญหาด้านความต่อเนื่องของมวลอาคารเก่า ซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ในหลายรูปแบบ แต่มีรายละเอียดทางสถาปัตยกรรมที่ดูกลมกลืนต่อเนื่องกันกับมวลอาคารสมัยใหม่ที่ไม่มีรูปแบบและไร้คุณภาพทางสถาปัตยกรรม สร้างปะปนแทรกอยู่ระหว่างอาคารเก่า ทำให้มวลอาคารด้อยคุณค่าลงไปอย่างน่าเสียดาย

2. ที่ว่าง

2.1 ปัญหาด้านการต่อเนื่องของที่ว่าง ทางธรรมชาติที่มีคุณค่ากับที่ว่างของชุมชน เนื่องจาก ทะเลสาบที่เป็นที่ว่างที่ช่วยส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ให้แก่ชุมชน และมีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐานของชุมชนนั้นปัจจุบันได้มีการสร้างอาคารปิดยั้งที่ว่างที่เป็นเส้นทางเชื่อมต่อชุมชนกับทะเลสาบไปบางส่วน และพบว่าที่ว่างดังกล่าวได้ถูกใช้เป็นส่วนบุคคลมีผลให้ทะเลสาบเป็นเพียงที่ว่างที่อยู่ด้านหลังชุมชน ซึ่งไม่อาจรับรู้ได้ หรือมีคุณค่าใดๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน

2.2 ปัญหาด้านการต่อเนื่องของที่ว่างภายในชุมชน การที่อาคารสร้างใหม่ได้ถูกกำหนดให้มีการถอยร่นตามข้อกำหนดทางกฎหมายนั้น มีผลทำให้ที่ว่างมีขนาดที่เปลี่ยนไปจากเดิมทำให้ความต่อเนื่องของที่ว่างในแบบเดิมสูญเสียไปในที่สุด

2.3 ปัญหาที่ว่างด้านหลังอาคารตึกแถว ไม่ได้รับการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า

3. กิจกรรม

3.1 ปัญหาด้านบทบาทของกิจกรรม ซึ่งลดความสำคัญจากในอดีตที่มีบทบาทในระดับเมือง ลงมาเป็นเพียงระดับย่านเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากสาเหตุสำคัญมาจากการเปลี่ยนแปลงที่ตั้งของย่านธุรกิจไปเป็นอำเภอขนาดใหญ่ การสร้างสถานีรถไฟโดยมีเมืองหาดใหญ่เป็นศูนย์กลางในการคมนาคม การย้ายย่านการค้าไปอยู่ตลาดทรัพย์สิน เนื่องจากขนาดของถนนภายในชุมชนมีความคับแคบและขาดที่จอดรถ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.2 ปัญหาด้านคุณภาพของกิจกรรมบางประเภทที่ก่อปัญหาทางด้านมลภาวะ ได้แก่ การจอดเรือริมฝั่งทะเลสาบติดกับชุมชน การบริการซ่อมเครื่องยนต์ โรงกลิ้ง นอกจากนี้มีกิจกรรมประเภทบริการจำพวกทำเรือ โกดังสินค้า ซึ่งทำให้ต้องมีรถบรรทุกขนาดใหญ่เข้า ออกในพื้นที่เป็นประจำ ก่อให้เกิดปัญหาการสัญจร การสิ้นสละเทือนที่มีผลต่ออาคารเก่า แม้ว่า จะยังไม่ปรากฏความเสียหายก็ตาม

4. การสัญจร

4.1 ปัญหาด้านการขาดแคลนที่จอดรถ อันเนื่องมาจากการที่ถนนคับแคบ และไม่อาจจะขยายได้

4.2 ปัญหาด้านความไม่สะดวกและความปลอดภัยในการเดินเท้า เนื่องจากสวนใหญ่ถนนจะไม่มีทางเท้า

4.3 ปัญหาด้านความไม่สะดวกและความปลอดภัยในการสัญจรบนถนนนครนอก เนื่องจากการที่มีรถยนต์หลายประเภทวิ่งปะปนกัน เช่น รถบรรทุก 10 ล้อ รถยนต์ รถ 3 ล้อ และจักรยาน 2 ล้อ

4.4 ปัญหาด้านความไม่เหมาะสมระหว่างบทบาทของเส้นทางในการเป็นเส้นทางสายหลัก กับระบบถนนในพื้นที่ ซึ่งเป็นระบบตารางที่ไม่เอื้อต่อการสัญจรที่ต้องใช้ความเร็ว ทำให้เกิดความไม่สะดวก ปลอดภัยในการสัญจร

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 นโยบายทางด้านการอนุรักษ์

5.3.1.1 ระดับเมือง

1) ให้กรมผังเมืองประกาศขอบเขตพื้นที่บูรณะและกำหนดแผนการอนุรักษ์ชุมชนให้เป็นแผนหนึ่งในการจัดทำผังเมืองรวม โดยกำหนดให้เป็นพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางศิลปกรรม ในลักษณะที่เป็นย่านประวัติศาสตร์

2) สนับสนุนให้กรมผังเมืองกำหนดแนวทางการพัฒนาเมืองในลักษณะหลายศูนย์กลาง เพื่อลดปริมาณการสัญจรเข้าสู่ศูนย์กลางเมือง โดยให้มีการสร้างศูนย์ราชการ บริเวณเชิงสะพานติณสูลานนท์ ศูนย์กลางย่อยที่ชุมชนบ้านเกาะแก้ว ต.พะวง ทางด้านใต้ของเมือง ศูนย์กลางย่อยที่ชุมชน ต.ทุ่งหวัง ทางฝั่งตะวันออกเฉียงใต้ของเมือง

3) ให้กรมผังเมืองกำหนดพื้นที่ที่จะสนับสนุนพัฒนาชุมชนเมืองไว้ ณ ผังเมืองรวมอย่างชัดเจน เพื่อรองรับการขยายตัวของพื้นที่เมืองในบริเวณต่างๆ โดยเฉพาะบริเวณโดยรอบพื้นที่อนุรักษ์ ซึ่งอยู่ในย่านศูนย์กลางเมือง ควรมีการกำหนดย่านที่เป็นย่านพาณิชย์กรรมที่

ต้องการอาคารสูง ซึ่งสามารถทำได้ในย่านตลาดรถไฟ ทางตะวันออกของเมืองเพราะมีศักยภาพ และมีผลกระทบต่อย่านประวัติศาสตร์น้อยที่สุด

4) สนับสนุนแผนการพัฒนากองท่องเที่ยว ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่ให้เมืองสงขลาเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ โดยให้ชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก นครใน เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัด

5.3.1.2 ระดับพื้นที่ศึกษา

1) สนับสนุนแผนการอนุรักษ์ชุมชน ตามที่กรมผังเมืองกำหนดพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ไว้ โดยให้หน่วยงานท้องถิ่นประกาศเขตควบคุมอาคารเป็นกรณีพิเศษห้ามมิให้มีการก่อสร้างหรือการต่อเติมอาคาร โดยที่ไม่ได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงานของรัฐโดยมีมาตรการควบคุมและจูงใจให้เกิดผลในการปฏิบัติต่อไป

2) จัดทำแผนการอนุรักษ์ชุมชน โดยคณะกรรมการชุมชนที่ประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานของรัฐ และเอกชนตลอดจนตัวแทนจากประชาชนในพื้นที่ หรือประชาชนในพื้นที่ที่มีส่วนร่วมในการกำหนดบริเวณที่จะทำการอนุรักษ์ตามลำดับความสำคัญ และกำหนดรายละเอียดที่เกี่ยวกับองค์ประกอบในการอนุรักษ์

5.3.2 นโยบายทางด้านกาารฟื้นฟูเศรษฐกิจ สังคม

ให้มีคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากภาครัฐและผู้แทนจากชุมชน จัดทำแผนและโครงการนำร่องดังต่อไปนี้

5.3.2.1 แผนการส่งเสริมทางเศรษฐกิจที่สามารถเลี้ยงตัวเองได้ (Self Sufficient) โดยเน้นการให้บริการแก่ผู้คนในเมืองเป็นหลัก และสามารถบริการแก่ผู้มาเยือน อาทิเช่น โครงการปิดถนนในบางส่วนในช่วงเวลาเย็นเพื่อส่งเสริมการค้าปลีกสินค้าพื้นเมือง สินค้าประมงแห่งในจุดที่กำหนด คือ บริเวณถนนนครใน นครนอก ตลอดจนถึงบางส่วนของถนนนางงาม สินค้าที่ผ่านการประมูลจากด้านศุลกากร ตลอดจนการค้าบริการ ประเภทร้านอาหารพื้นเมือง ในจุดที่สำคัญคือ บริเวณถนนนครใน นครนอก ตลอดไปจนถึงบางส่วนของถนนนางงาม เพื่อดึงดูดให้เกิดความคึกคักในพื้นที่ที่มีศักยภาพพอเพียง ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่พอสมควร โครงการสร้างที่จอดรถตามจุดที่กำหนด โดยอาศัยความร่วมมือจากประชาชนที่อยู่ในพื้นที่

5.3.2.2 แผนการส่งเสริมกิจกรรมทางสังคม วัฒนธรรม เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตให้แก่ชุมชน อาทิเช่น โครงการห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์เพื่อการอนุรักษ์ชุมชน โดยอาศัยพื้นที่วัดที่มีอยู่เป็นจำนวนถึง 4 วัด เป็นที่ตั้งของกิจกรรมดังกล่าว โครงการสนามเด็กเล่นให้เยาวชนในพื้นที่
 เอกสารนี้มีที่ว่างเพื่อการออกกำลังกาย และเป็นที่พักปะของเหล่าแม่บ้านในชุมชน โดยกำหนดให้สร้างใน
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พื้นที่ด้านหลังตึกแถว ซึ่งเป็นที่ว่างและที่อยู่อาศัยเบาบาง โดยที่โครงการต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างมาก ในการจัดรูปที่ดินเพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน ระหว่างผู้อยู่อาศัยเดิมและผู้ที่ย้ายเข้ามาใช้พื้นที่ โครงการปรับปรุงท่าเรือเพื่อให้เกิดการสัญจรในบริเวณทะเลสาบ เพื่อให้ผู้อยู่อาศัยตระหนักถึงคุณค่าของทะเลสาบ อันเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐานของเมือง กิจกรรมที่สมควรจัดให้มีขึ้นได้แก่ ท่าเทียบเรือเพื่อการท่องเที่ยวและการสัญจรทางน้ำติดต่อระหว่างชุมชนสองฝั่งทะเลสาบ โครงการสร้างลานพักผ่อนและชมวิวยิมทะเลสาบ เพื่อให้เกิดกิจกรรมริมทะเลสาบเป็นสถานที่พักผ่อนตลอดจนเป็นจุดชมทัศนียภาพของเมือง โครงการปรับปรุง รือถอน อาคารบริเวณหน้าศาลหลักเมือง และศาลเจ้าจีน เพื่อใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ โครงการส่งเสริมฟื้นฟูประเพณีทางศาสนา ซึ่งมีเป็นประจำทุกเดือน ได้แก่ งานวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษาและออกพรรษา และงานบุญเดือนสิบ และงานประเพณีชักพระ รวมทั้งงานแห่เจ้าพ่อหลักเมือง ซึ่งเป็นประเพณีสำคัญของจังหวัด

5.3.2.3 นโยบายทางด้านการควบคุมและส่งเสริมเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

นโยบายที่ใช้ในการควบคุมเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

- 1) ลักษณะบังคับ
- 2) ลักษณะส่งเสริม

1) ลักษณะบังคับ ได้แก่ การอาศัยกฎหมายที่มีอยู่ในการดำเนินการให้เกิดผลเป็นไปตามแนวทางที่กำหนด ได้แก่

1.1 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 สามารถใช้ควบคุมพื้นที่ที่ได้รับการกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์ โดยการจัดทำเป็นรูปผังเมืองรวม ซึ่งสามารถกำหนดขอบเขตพื้นที่ในการอนุรักษ์ครอบคลุมพื้นที่ที่เป็นทะเลสาบ ซึ่งเป็นที่โล่งว่างทางธรรมชาติ และเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ตลอดจนสามารถเวนคืนพื้นที่ ซึ่งมีความสำคัญต่อการอนุรักษ์ พระราชบัญญัติฉบับนี้จะมีการออกกฎกระทรวงรองรับ โดยมีหน่วยงานท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาลและผังเมืองจังหวัดเป็นผู้กำกับดูแลในพื้นที่รับผิดชอบของตน ปัจจุบันกฎกระทรวงซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 ยังไม่สามารถใช้กำกับดูแลพื้นที่ชุมชนเมืองเก่า ย่านถนนนครนอก นครใน ให้เป็นเขตอนุรักษ์ได้ จึงสมควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขและประกาศใช้ในกฎกระทรวงฉบับต่อไป

1.2 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 สามารถใช้ควบคุมทางด้านแบบรูปทรง สัดส่วน เนื้อที่ ที่ตั้ง แนวอาคาร และเนื้อที่ว่างภายนอกอาคารเพื่อควบคุมมวลอาคารให้มีความสอดคล้องกลมกลืนกัน มวลอาคารที่เป็นเอกลักษณ์ในพื้นที่ ควบคุมความหนาแน่นของมวลอาคารในพื้นที่ที่กำหนดเป็นเขตควบคุมเพื่อการอนุรักษ์ และควบคุมให้มีสัดส่วนของที่ว่างใน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อัตราที่เหมาะสมกับพื้นที่ พระราชบัญญัติดังกล่าวมีกฎกระทรวง เทศบัญญัติเป็นกฎหมายรองรับให้มีผลใช้บังคับในพื้นที่ ปัจจุบันพื้นที่ศึกษามีได้มีการออกกฎหมายที่มีเนื้อหาเฉพาะเพื่อควบคุมพื้นที่ที่มีลักษณะดังกล่าว นอกจากกฎกระทรวงออกตามความในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 และพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ซึ่งเป็นกฎหมายพื้นฐานทั่วไปที่ใช้ควบคุมอาคาร ที่ว่าง การใช้ประโยชน์ที่ดิน ระบบสาธารณูปโภค ฯลฯ ดังนั้น จึงสมควรให้ใช้บทบัญญัติเป็นกฎหมายเฉพาะเพื่อกำกับดูแลพื้นที่ให้เป็นไปตามกำหนด

2) ลักษณะส่งเสริม

ตารางที่ 5.2 สรุปข้อเสนอแนะวิธีการปฏิบัติทางด้านกฎหมายและการส่งเสริม

ข้อเสนอแนะ	การปฏิบัติตามด้วยกฎหมาย ควบคุม	การปฏิบัติตามด้วยการ ส่งเสริม
ประกาศเขตอนุรักษ์	<ul style="list-style-type: none"> - ยกเลิกกฎกระทรวงออกตามความใน พ.ร.บ. ผังเมือง พ.ศ. 2518 ฉบับที่ 97 แก้ไขและประกาศใช้ในฉบับต่อไป - เทศบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคารในเขตบังคับของผังเมือง 	<ul style="list-style-type: none"> - ประกาศให้ประชาชนเข้าใจโดยการใช้วิธี Public Hearing
แผนการอนุรักษ์ชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - เทศบาลผังเมืองจังหวัด, หน่วยงานจากกรมศิลปากร - เทศบัญญัติควบคุมการก่อสร้าง 	<ul style="list-style-type: none"> - เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน
ก. บริเวณที่มีควรการอนุรักษ์ในระดับสูง <ul style="list-style-type: none"> - กำหนดรูปแบบอาคารให้คงสภาพเดิมหรือสมบูรณ์ยิ่งขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - เทศบัญญัติ กฎกระทรวงออกตามความในพระราชบัญญัติโบราณสถานฯ พ.ศ. 2504 	<ul style="list-style-type: none"> - เทศบาลให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุและช่างฝีมือ ประสานงานด้านแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำระยะยาวและการลดหย่อนภาษี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ	การปฏิบัติตามด้วยกฎหมาย ควบคุม	การปฏิบัติตามด้วยการ ส่งเสริม
<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดแนวเขตระยะถอยร่นอาคารใหม่ให้ต่อเนื่องกับแนวอาคารเก่าที่ได้รับการอนุรักษ์ - กำหนดขนาด ชนิดและความเร็วของขบวนและระบบการสัญจรให้เป็นไปตามที่กำหนด - โครงการสร้างทางเท้า - กำหนดขนาด ตำแหน่งป้ายโฆษณา ปรับปรุงอุปกรณ์ถนน เช่น โคมไฟ สายไฟให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม - การควบคุมความสูงไม่เกิน 2 ชั้น และที่ว่าง 40% ตามสภาพเดิม 	<ul style="list-style-type: none"> - เทศบัญญัติ กำหนดใช้กับพื้นที่ในเขตอนุรักษ์ - เทศบัญญัติ - กฎกระทรวง - เทศบัญญัติ 	<ul style="list-style-type: none"> - การลดหย่อนภาษี - เทศบาลดำเนินการปรับปรุง - เทศบาลดำเนินการปรับปรุง
<p>ข. บริเวณที่มีควรอนุรักษ์ในระดับปานกลาง</p> <ul style="list-style-type: none"> - กำหนดรูปแบบอาคารให้มีรูปแบบสอดคล้องกับสภาพดั้งเดิม - การรื้อถอนอาคารที่สร้างบนบึงพื้นที่ที่เป็นทางสัญจรลงสู่ทะเลสาบ 	<ul style="list-style-type: none"> - เทศบัญญัติ - กฎหมายเวนคืน 	<ul style="list-style-type: none"> - เทศบาลดำเนินการปรับปรุงและทดแทนกรรมสิทธิ์และอาคารให้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ	การปฏิบัติตามด้วยกฎหมาย ควบคุม	การปฏิบัติตามด้วยการ ส่งเสริม
<ul style="list-style-type: none"> - ปรับปรุงกำแพงเมืองที่หัวถนนนครนอก และรื้อถอนอาคารโดยรอบให้เป็นที่ว่างเปิดโล่ง - กำหนดแนวเขตอาคารสร้างใหม่ให้ต่อเนื่องกับแนวอาคารเดิม 	<ul style="list-style-type: none"> - กฎกระทรวงออกตามความใน พ.ร.บ. โบราณสถาน โบราณวัตถุ พ.ศ. 2504 - กฎหมายเวนคืน - ยกเลิกกฎกระทรวงฯ ฉบับที่ 97 มิให้มีการขยายแนวถนนสายนครนอก โดยให้คงสภาพเดิมไว้ 	<ul style="list-style-type: none"> - เทศบาลดำเนินการปรับปรุงและทดแทนกรรมสิทธิ์และอาคารให้
<ul style="list-style-type: none"> - โครงการสร้างทางเท้า - แผนการป้องกันการสร้างอาคารรुक้าทะเลสาบ - ย้ายกิจกรรมที่มีปัญหาด้านมลภาวะ อาทิเช่น อุตสาหกรรมขนาดย่อม ให้แก่โรงกลึง 	<ul style="list-style-type: none"> - เทศบัญญัติ - กฎกระทรวงออกตามความใน พ.ร.บ. การผังเมือง พ.ศ. 2518 ปรับปรุงให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่ออยู่อาศัยและพาณิชยกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - เทศบาลดำเนินการปรับปรุง - เทศบาลดำเนินการปรับปรุง - เทศบาล, ผังเมืองจังหวัด ดำเนินการอำนวยความสะดวกในการโยกย้าย โดยจัดหาที่ที่เหมาะสมทดแทนให้
<ul style="list-style-type: none"> - ซ่อมเครื่องยนต์, โกดัง, ท่าเรือ - โครงการสร้างลานพักผ่อนชมวิวยิมทะเลสาบและท่าเรือ 		<ul style="list-style-type: none"> - เทศบาล, ผังเมืองจังหวัดขอความร่วมมือจากองค์กรเอกชนและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ดำเนินการปรับปรุง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ	การปฏิบัติตามด้วยกฎหมาย ควบคุม	การปฏิบัติตามด้วยการ ส่งเสริม
<ul style="list-style-type: none"> - การควบคุมความสูงอาคารไม่เกิน 2 ชั้น บนถนนนครใน ถนนนางงาม ถนนหนองจิก ไม่เกิน 3 ชั้น บนถนนนครนอก และที่ว่างไม่น้อยกว่า 40% ตามสภาพเดิม 	<ul style="list-style-type: none"> - เทศบัญญัติ 	
<p>ค. บริเวณที่มีควรอนุรักษ์ในระดับต่ำ</p> <ul style="list-style-type: none"> - กำหนดรูปแบบอาคารให้ต่อเนื่องกลมกลืนกับอาคารที่ได้รับการอนุรักษ์ เช่น ด้านขนาดและความสูง สี สัน - กำหนดแนวเขตก่อสร้างอาคารให้สอดคล้องต่อเนื่องกับแนวอาคารเดิม - การพัฒนาที่ว่างหลักตีกรแนวให้สะดวกและป้องกันอัคคีภัย - โครงการสร้างสนามเด็กเล่น - โครงการสร้างพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน และห้องสมุดประชาชน 	<ul style="list-style-type: none"> - เทศบัญญัติ - เทศบัญญัติ 	<ul style="list-style-type: none"> - เทศบาลสนับสนุนแหล่งเงินกู้การลดหย่อนภาษีโรงเรียน - เทศบาล, ผังเมืองจังหวัดสนับสนุนให้มีการดำเนินการจัดรูปที่ดิน - เทศบาลดำเนินการปรับปรุง - เทศบาลขอความร่วมมือจากองค์กรเอกชนและประชาชนในพื้นที่ทางด้านเงินทุน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

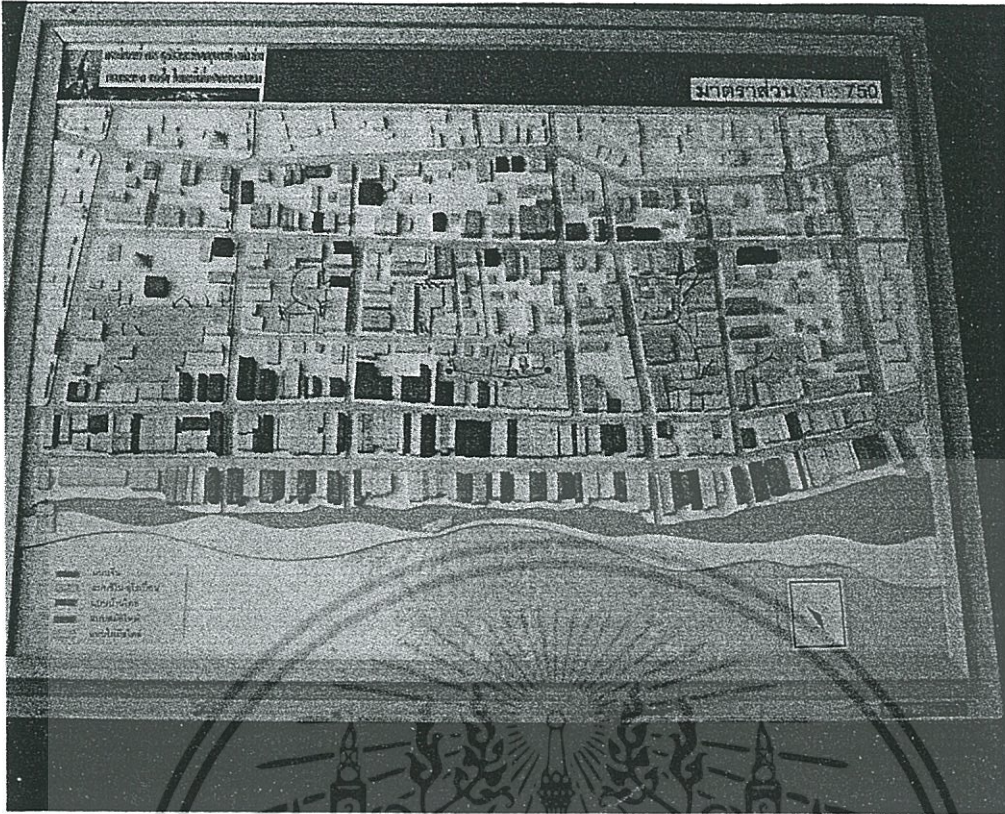
ข้อเสนอแนะ	การปฏิบัติตามด้วยกฎหมาย ควบคุม	การปฏิบัติตามด้วยการ ส่งเสริม
<ul style="list-style-type: none"> - การรื้อถอนอาคารในบริเวณหน้าศาลหลักเมืองและศาลเจ้าจีน - การควบคุมความสูงอาคารและที่ว่างไม่น้อยกว่า 30% ตามแนวทางที่เสนอไว้ - การรื้อถอนอาคารในบริเวณที่มีสภาพทรุดโทรมและไม่มีคุณภาพและสร้างใหม่ตามรูปแบบที่กำหนด 	<ul style="list-style-type: none"> - เทศบัญญัติ 	<ul style="list-style-type: none"> - เทศบาลขอความร่วมมือจากสมาคมองค์กรเอกชนดำเนินการปรับปรุงพื้นที่และทดแทนกรรมสิทธิ์ที่ดินและอาคารให้ - เทศบาลสนับสนุนเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำและการลดหย่อนภาษี

5.4 การนำเสนอแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนา

5.4.1 แนวทางการอนุรักษ์ในระดับเมือง

5.4.2 แนวทางการอนุรักษ์ในระดับพื้นที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

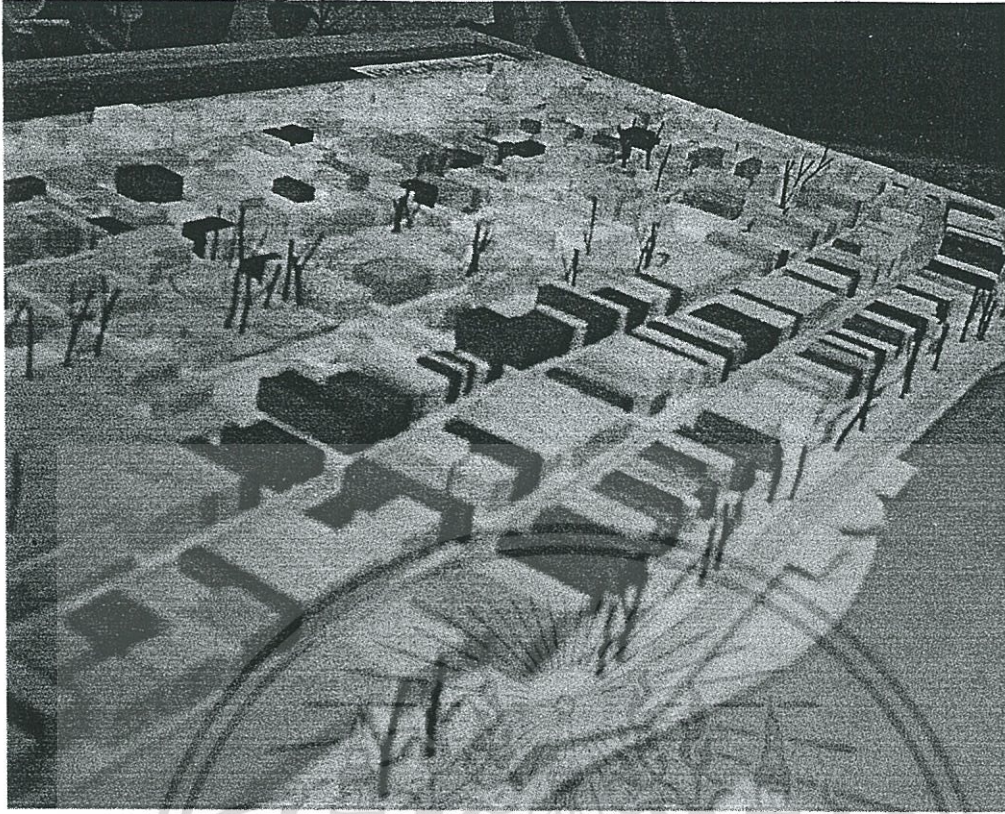

ภาพที่ 5.18 หุ่นจำลองโครงการเสนอแนะ

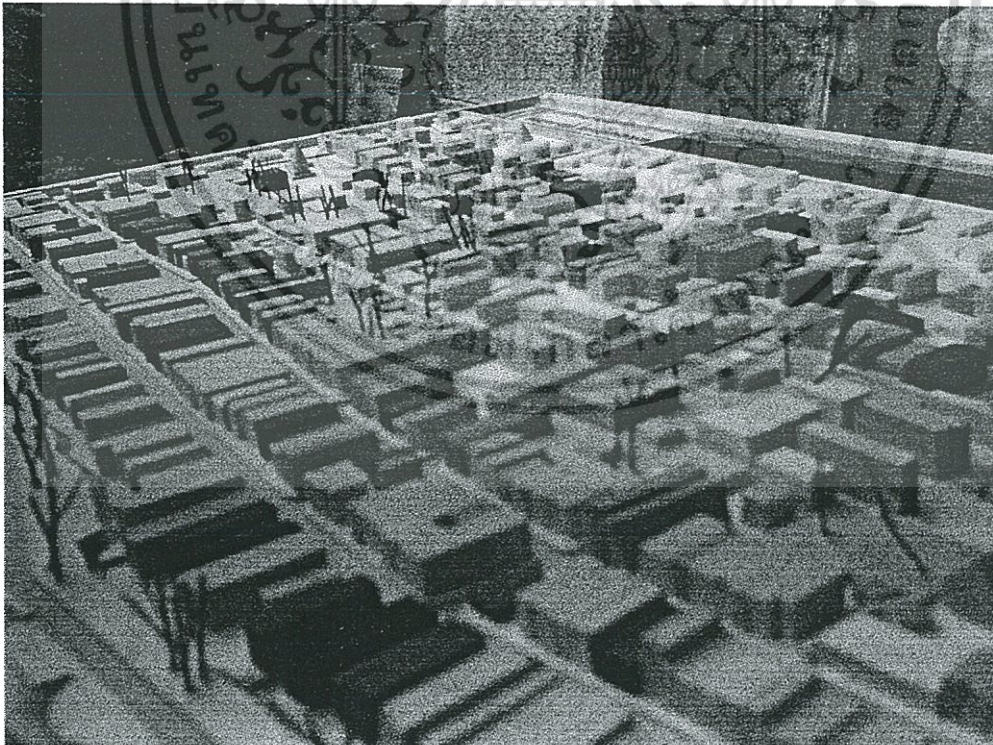

ภาพที่ 5.19 หุ่นจำลองโครงการเสนอแนะ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 5.20 หุ่นจำลองโครงการเสนอแนะ

ภาพที่ 5.21 หุ่นจำลองโครงการเสนอแนะ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2532. รายงานสถานการณ์ด้านการท่องเที่ยว 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้. (เอกสารอัดสำเนา).

ไชแสง สุขะวัฒนะ. 2516. "การศึกษาอิทธิพลของสถาปัตยกรรมตะวันตกในประเทศไทย."

วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จารุณี ศิริมังคะลา. 2532. "การศึกษาจินตภาพกรุงรัตนโกสินทร์เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา."

วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณวรรธน์ สายเชื้อ. 2541. "แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาเมืองสงขลา."

วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดรุณี บุญภิบาล. 2532. พัฒนาการทางเศรษฐกิจของจังหวัดสงขลา หลังสงครามโลกครั้งที่ 2. รายงานการวิจัย. รายงานการวิจัย, สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ดุษฎี ทายตะคุ. 2522. "การศึกษาในด้านการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมโดยการผังเมือง." วิทยานิพนธ์ปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนและเมือง บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เทศบาลนครสงขลา. 2543. โครงการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองนครสงขลา และและปริมณฑลใน 20 ปี (2545-2564). กรุงเทพฯ : สถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ (ส.ป.ร).

นิพนธ์ เมธินาพิทักษ์. 2523. เอกสารประกอบการวางผังเมือง. กรุงเทพฯ : กองผังเมืองรวม สำนักผังเมือง.

บัณฑิต จุลาสัย. 2528. เทคนิคการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน. เอกสารอัดสำเนา. กรุงเทพฯ : คณะสถาปัตยกรรม, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปก แก้วกาญจน์. 2530. การสร้างทางรถไฟสายใต้กับผลกระทบทางเศรษฐกิจการเมือง. รายงานการวิจัย. รายงานการวิจัย, สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ประสานการเมือง, กอง. 2535. แนวทางการพัฒนาเมืองและจังหวัดสงขลา. รายงานวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ปรานอม ต้นสุขานันท์. 2530. "การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนอนุรักษ์ในเขตกำแพงเมืองเชียงใหม่." วิทยานิพนธ์ปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนและเมือง บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พิษณุโรจน์ พลบูรณ์กร. 2530. การจราจรและการขนส่ง. กรุงเทพฯ : ภาควิชาออกแบบและวางผังชุมชน คณะสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภาณุพันธุ์วงศ์วรเดช, สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยา. 2504. ซีวีวี. กรุงเทพฯ : ครูสภา.
- มหาวิทยาลัยมหิดล, มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2535. ร่างโครงการจัดทำแผนการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองสงขลาเก่า. เอกสารอัดสำเนา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มารุต ชลหาญ. 2536. "การศึกษาเพื่อเสนอแนวการปรับปรุงผังเมืองและภูมิทัศน์สงขลา." การศึกษารายวิชาการวางผังเมือง 2. หลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต ภาควิชาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม คณะวิศวกรรมและเทคโนโลยีการเกษตร เทคโนโลยีราชมนังคละ.
- ราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 92 ตอนที่ 33. พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ 2518. กรุงเทพฯ : สำนักผังเมือง.
- ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 114 ตอนที่ 24 ก. 2540. ผังเมืองรวมเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ฉบับที่ 321 . กรุงเทพฯ : สำนักผังเมือง.
- วิเชียรศรี (ชม), พระยา. 2482. พงศาวดารเมืองสงขลา. กรุงเทพฯ : โสภณพิพรรฒนาการ.
- ฤทัยทิพย์ อุดลย์กิตติชัย. 2535. "การศึกษาสภาพแวดล้อมบริเวณแนวคูเมืองเชียงใหม่และพื้นที่เกี่ยวเนื่อง." วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เลิศวิทย์ รังสิรักษ์ . 2537 . โครงการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองและการพัฒนาผังเมืองหาดใหญ่และปริมณฑล . กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
- ศิลปากร, กรม. 2521. แผนแม่บทโครงการอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- ศักดิ์ชัย สุวัตติ. 2537. "การศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองกำแพงเพชร." วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สงบ ส่งเมือง. 2523. การพัฒนาหัวเมืองสงขลา ในสมัยกรุงธนบุรีและสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้น. สงขลา : โครงการบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.

- สรรเพชร นนทภักดิ์. 2535. "การศึกษาคุณค่าทางสุนทรียภาพด้านผังเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณี นครศรีธรรมราชและภูเก็ต." วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต ภาค วิชาการวางแผนภาคและเมือง บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สาธกร โมราศิลป์. 2537. "การศึกษาวิวัฒนาการและแนวทางการพัฒนาชุมชนเมือง นครศรีธรรมราช." วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักผังเมือง. 2532. รายงานวิจัยเมืองสงขลา. กรุงเทพฯ : กองผังเมืองรวม สำนักผังเมือง.
- อรศิริ ปาณินท์. 2528. "การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อม." เอกสารประกอบการอบรม ทางวิชาการ เรื่อง "แนวทางและเทคนิคในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน" กรุงเทพฯ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนันต์ เกตุวงศ์. 2526. หลักการและเทคนิคการวางแผน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อิสสระ สัตยมาศ. 2532. "โครงการศึกษาเพื่อวางแผนย่านพานิชยกรรม." วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุกฤษฏ์ เยี่ยมราชภูริ. 2540. "แนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองลพบุรี." วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อำนาจ พิษิตเดช. 2529. "แนวทางการพัฒนาด้านกายภาพพื้นที่ริมแม่น้ำบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นใน." วิทยานิพนธ์ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Dobby , Alan. 1978. Conservation and Planning . London : Hutchinson & co. (Publishers).
- Worskett , Roy. 1969. The Character of Towns . London : The Architectural Press.
- Civic Trust. 1972. Conservation in Active. London : Chandlers.
- Lynch , Devin. 1960. The Image of City. U.S.A : The mit .
- Trancik , Roger. 1986. Finding lost Space Theories of Urban Design. New York : Van Nostrand.
- Spreiregen , Pual D. 1965. Urban Design : The Architecture of Towns and Cities. New York : Mcgraw-Hall.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ก
หนังสือราชการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คำสั่งคณะกรรมการคุศศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ที่ 338/2543

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการพิจารณาหัวข้อ
และเค้าโครงวิทยานิพนธ์ของ นายปรีชา ตะเหยียบ

เพื่อให้การเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ของ นายปรีชา ตะเหยียบ เป็นด้วยความเรียบร้อย
และมีประสิทธิภาพ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อควบคุมและพิจารณาหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์
ดังต่อไปนี้

1. คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

อาจารย์สมพล	ดำรงเสถียร	ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์
ดร.มาลัย	จิรวัดมนเกษตร์	ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม
อาจารย์สุรศักดิ์	กังขาว	ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม

2. คณะกรรมการพิจารณาหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์

อาจารย์สุทัศน์	จุฬามณี	ประธานกรรมการ
รศ.ดร.ปรีชาพร	วงศ์อนุตรโรจน์	กรรมการ
อาจารย์สมพล	ดำรงเสถียร	กรรมการ
ดร.มาลัย	จิรวัดมนเกษตร์	กรรมการ
อาจารย์สุรศักดิ์	กังขาว	กรรมการ

สั่ง ณ วันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2543

(รองศาสตราจารย์ รวีวรรณ ชินะตระกูล)

คณบดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประกาศบัณฑิตวิทยาลัย

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เรื่อง ผลการพิจารณาหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการพิจารณาหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม ขอประกาศรายชื่อหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์ หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม ที่ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการดังนี้

นายปรีชา ตะเหยิบ รหัสประจำตัว 41064027 ให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก-นครใน ในเขตพื้นที่เทศบาลนครสงขลา (A STUDY OF THE OLD TOWN NAKORN NOK-NAKON NAI DISTRICT FOR CONSERVATION AND DEVELOPMENT IN SONGKLA METROPOLISTAN AREA)" โดยมี ผศ.สมพล ดำรงเสถียร เป็นอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดร.มาลัย จีรวัดมนเกษตร์ และ อาจารย์สุรศักดิ์ กังขาว เป็นอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม

ซึ่งได้รับอนุมัติเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2545

ทั้งนี้ให้นักศึกษาค้นคว้าและเขียนวิทยานิพนธ์ โดยปรึกษากับอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ให้เสร็จสิ้นภายในเวลาที่กำหนดในระเบียบของบัณฑิตวิทยาลัย

ประกาศ ณ วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน พ.ศ.2545

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร้อยเอก วีระเชษฐ ชันเงิน)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ทม 1504/ 4003

คณะกรรมการอุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนลาดกระบัง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

13 พฤศจิกายน 2545

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือการวิจัย

เรียน ศ.ดร.ปรัชญา เวสารัชช์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม แบบสังเกต แบบสำรวจและแบบสัมภาษณ์

ด้วย นายปรีชา ตะเหยิบ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาสถาปัตยกรรม จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก-นครโน ในเขตพื้นที่เทศบาลนครสงขลา”

คณะกรรมการอุตสาหกรรมพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือการวิจัยดังที่แนบมาพร้อมนี้ว่ามีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจของท่านจะช่วยให้การเก็บรวบรวมข้อมูลของ นายปรีชา ตะเหยิบ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นายณรงค์ พิมสาร)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

โทร. 737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร. 3264325

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ทม 1504/ 4003

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

/3 พฤศจิกายน 2545

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน นายชิต นิลพานิช

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม แบบสังเกต แบบสำรวจและแบบสัมภาษณ์

ด้วย นายปรีชา ตะเหยิบ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาสถาปัตยกรรม จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก-นครใน ในเขตพื้นที่เทศบาลนครสงขลา”

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยดังที่แนบมาพร้อมนี้ว่ามีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจของท่านจะช่วยให้การเก็บรวบรวมข้อมูลของ นายปรีชา ตะเหยิบ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นายณรงค์ พิมสาร)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

โทร. 737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร. 3264325

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ทม 1504/ 4003

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

/3 พฤศจิกายน 2545

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน นางกัลยา บุญญามณี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม แบบสังเกต แบบสำรวจและแบบสัมภาษณ์

ด้วย นายปรีชา ตะเหยิบ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาสถาปัตยกรรม จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก-นครใน ในเขตพื้นที่เทศบาลนครสงขลา”

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยดังที่แนบมาพร้อมนี้ว่ามีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจของท่านจะช่วยให้การเก็บรวบรวมข้อมูลของ นายปรีชา ตะเหยิบ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นายณรงค์ พิมสาร)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

โทร. 737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร. 3264325

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ทม 1504/ 4003

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

1/3 พฤศจิกายน 2545

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือการวิจัย

เรียน ศ.อรศิริ ปาณินท์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม แบบสังเกต แบบสำรวจและแบบสัมภาษณ์

ด้วย นายปรีชา ตะเหยิบ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาสถาปัตยกรรม จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก-นครใน ในเขตพื้นที่เทศบาลนครสงขลา”

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือการวิจัยดังที่แนบมาพร้อมนี้ว่ามีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจของท่านจะช่วยให้การเก็บรวบรวมข้อมูลของ นายปรีชา ตะเหยิบ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นายณรงค์ พิมสาร)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

โทร. 737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร. 3264325

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม หน่วยบัณฑิตศึกษา งานทะเบียน โทร. 3692

ที่ ทม 1504/ 4003

วันที่ 13 พฤศจิกายน 2545

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือการวิจัย

เรียน ดร.ผดุงชัย ภูพัฒน์

ด้วย นายปรีชา ตะเหยิบ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาสถาปัตยกรรม จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก-นครใน ในเขตพื้นที่เทศบาลนครสงขลา” คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือการวิจัยว่ามีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจของท่านจะช่วยให้การเก็บรวบรวมข้อมูลของ นายปรีชา ตะเหยิบ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น พร้อมกันนี้ได้แนบบแบบสอบถาม แบบสังเกตแบบสำรวจและแบบสัมภาษณ์ เพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(นายณรงค์ พิมสาร)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ทม 1504/ 4003

คณะกรรมการอุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

/3 พฤศจิกายน 2545

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือการวิจัย

เรียน นายอิสสระ สัตยมาส

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม แบบสังเกต แบบสำรวจและแบบสัมภาษณ์

ด้วย นายปรีชา ตะเหยิบ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาสถาปัตยกรรม จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก-นครใน ในเขตพื้นที่เทศบาลนครสงขลา”

คณะกรรมการอุตสาหกรรมพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือการวิจัยดังที่แนบมาพร้อมนี้ว่ามีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจของท่านจะช่วยให้การเก็บรวบรวมข้อมูลของ นายปรีชา ตะเหยิบ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นายณรงค์ พิมสาร)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

โทร. 737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร. 3264325

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม หน่วยบัณฑิตศึกษา งานทะเบียน โทร. 3692

ที่ ทม 1504/ **4003**

วันที่ 13 พฤศจิกายน 2545

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือการวิจัย

เรียน รศ.เลิศวิทย์ รังสิริกษ์

ด้วย นายปรีชา ตะเหยียบ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาสถาปัตยกรรม จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก-นครใน ในเขตพื้นที่เทศบาลนครสงขลา” คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือการวิจัยว่ามีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจของท่านจะช่วยให้การเก็บรวบรวมข้อมูลของ นายปรีชา ตะเหยียบ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น พร้อมกันนี้ได้แนบบแบบสอบถาม แบบสังเกต แบบสำรวจและแบบสัมภาษณ์ เพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดีและขอบุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(นายณรงค์ พิมสาร)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสำรวจประกอบการวิจัย
เรื่อง
การศึกษาเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุมชนเมืองเก่า
ย่านถนนนครนอก-นครใจ จ.สงขลา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสำรวจเลขที่ .....

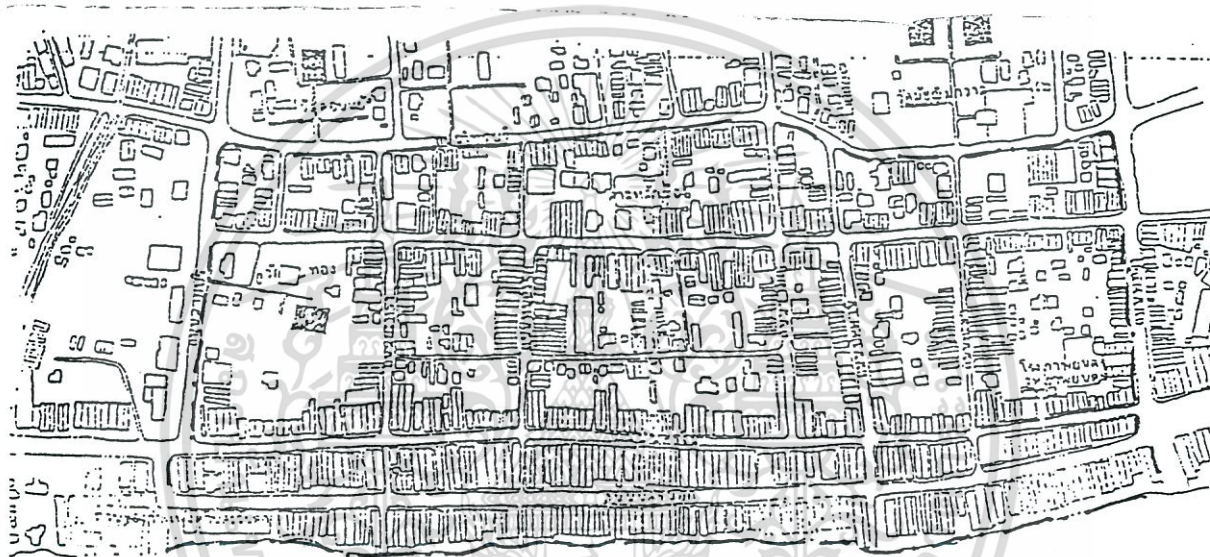
แบบสำรวจ เรื่องการศึกษาเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก-นครใน ใน
เขตพื้นที่เทศบาลนครเมืองสงขลา

บริเวณ .....

ถนน .....

เวลา ..... สำรวจวันที่ .....

ผู้สำรวจ .....

แบบสำรวจตอนที่ 1 สำรวจด้านกายภาพ

ลักษณะและสภาพชุมชน

1.1 อาณาเขต

ทิศเหนือ.....

ทิศใต้.....

ทิศตะวันออก.....

ทิศใต้.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บันทึก.....
 .....
 .....

1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

- เป็นที่ราบน้ำท่วมถึง   เป็นที่ราบ
 เป็นที่สูงสลับที่ราบ   เป็นที่สูง
 อื่นๆโปรดระบุ .....

บันทึก.....
 .....
 .....

1.3 ลักษณะชุมชน

- ย่านพักอาศัย   ย่านการค้า
 ย่านอุตสาหกรรม   ย่านการเกษตร
 อื่นๆโปรดระบุ .....

บันทึก.....
 .....
 .....

1.4 ความสัมพันธ์กับชุมชนโดยรอบ

- สัมพันธ์กันชัดเจน   สัมพันธ์กันโดยตรง
 สัมพันธ์กันทางอ้อม   ไม่มีรูปแบบ
 อื่นๆโปรดระบุ .....

บันทึก.....
 .....
 .....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สภาพและปัญหาการจราจร

1.5 ระบบการขนส่งภายในพื้นที่

- ขนส่งมวลชน   รถบัสโดยสาร
 รถสองแถวโดยสาร   รถจักรยานยนต์รับจ้าง
 อื่นๆโปรดระบุ .....

บันทึก.....
 .....
 .....

1.6 ลักษณะการสัญจรของรถ

- เดินรถสองทาง   เดินรถทางเดียว
 สลับเป็นเวลา   ไม่ชัดเจน
 อื่นๆโปรดระบุ .....

บันทึก.....
 .....
 .....

1.7 ลักษณะที่จอดรถ

- ลานจอดรถ   ข้างถนนทั้งสองฝั่ง
 ข้างถนนฝั่งเดียว   ไม่มีที่จอดรถ
 อื่นๆโปรดระบุ .....

บันทึก.....
 .....
 .....

1.8 การจราจรในช่วงเร่งด่วน (เช้า,เย็น)

- ติดขัดมาก   ติดขัด
 พอเคลื่อนตัวได้   ไม่มีปัญหา
 อื่นๆโปรดระบุ .....

บันทึก.....
 .....
 .....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.9 สาเหตุการจราจรที่มีปัญหา

- วินัยในการใช้ถนน   สภาพผิวจราจร
- คนเดินเท้า   ไม่มีปัญหา
- อื่นๆโปรดระบุ .....

บันทึก.....

.....

.....

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

1.10 ลักษณะอาคาร

- เป็นบ้านเดี่ยว   เป็นห้องแถว
- เป็นตึกแถว   เป็นอาคารพาณิชย์
- อื่นๆโปรดระบุ .....

บันทึก.....

.....

.....

1.11 สภาพอาคาร

- สภาพเก่ามาก   สภาพเก่า
- สภาพดี   สภาพใหม่
- อื่นๆโปรดระบุ .....

บันทึก.....

.....

.....

1.12 วัสดุที่ใช้

- ไม้ทั้งหลัง   ก่ออิฐฉาบปูนทั้งหลัง
- ผสมกัน   ไม้ชัดเจน
- อื่นๆโปรดระบุ .....

บันทึก.....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.17 ความสูงของอาคาร

- ความสูง 1 ชั้น   ความสูง 1 ½ ชั้น
 ความสูง 2 ชั้น   สูงกว่า 2 ชั้น
 อื่นๆโปรดระบุ .....

บันทึก.....
 .....
 .....

1.18 การเข้าถึงอาคาร

- ติดกับถนนหลัก   ติดกับถนนรอง
 ต้องเข้าซอย   ต้องเดินเท้า
 อื่นๆโปรดระบุ .....

บันทึก.....
 .....
 .....

1.19 ความสะดวกในการเข้าถึง

- สะดวกมาก   สะดวก
 สะดวกน้อย   ไม่สะดวก
 อื่นๆโปรดระบุ .....

บันทึก.....
 .....
 .....

องค์ประกอบชุมชน

1.22 เส้นทาง (Paths)

- ชัดเจนมาก   ชัดเจน
 ชัดเจนน้อย   ไม่ชัดเจน
 อื่นๆโปรดระบุ .....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บันทึก.....

1.23 ย่าน (District)

- รูปแบบชัดเจนมาก   รูปแบบชัดเจน
 รูปแบบชัดเจนน้อย   รูปแบบไม่ชัดเจน
 อื่นๆโปรดระบุ .....

บันทึก.....

1.24 ขอบเขต (Edges)

- ชัดเจนมาก   ชัดเจน
 ชัดเจนน้อย   ไม่ชัดเจน
 อื่นๆโปรดระบุ .....

บันทึก.....

1.24 จุดสังเกต (Landmark)

- ชัดเจนมาก   ชัดเจน
 ชัดเจนน้อย   ไม่ชัดเจน
 อื่นๆโปรดระบุ .....

บันทึก.....

1.25 จุดศูนย์กลางรวม (Node)

- เป็นที่รวมกิจกรรมหลัก   เป็นที่รวมกิจกรรมรอง
 ไม่เกิดกิจกรรม   กิจกรรมสืบสน
 อื่นๆโปรดระบุ .....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บันทึก.....

ลักษณะทางภูมิทัศน์

1.26 พื้นที่เว้นว่าง

☐ เพียงพอ	☐ มีปานกลาง
☐ มีน้อย	☐ ไม่มี
☐ อื่นๆโปรดระบุ	

บันทึก.....

1.27 พื้นที่พักผ่อน,สวนสาธารณะ

☐ เพียงพอ	☐ มีปานกลาง
☐ มีน้อย	☐ ไม่มี
☐ อื่นๆโปรดระบุ	

บันทึก.....

แบบสำรวจตอนที่ 2 สํารวจด้านสังคม,วัฒนธรรม

สถาบันทางสังคม

2.1 ลักษณะของสถานศึกษา

☐ ระดับอนุบาล	☐ ระดับประถมศึกษา
☐ ระดับมัธยมศึกษา	☐ ระดับอาชีวะ
☐ ระดับมหาวิทยาลัย	☐ อื่นๆโปรดระบุ .....

บันทึก.....

2.2 ศาสนสถาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บันทึก.....
.....
.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสังเกตเลขที่.....

แบบสังเกต เรื่อง การศึกษาเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก - นคร
 ใน ในพื้นที่เขตเทศบาลนครสงขลา

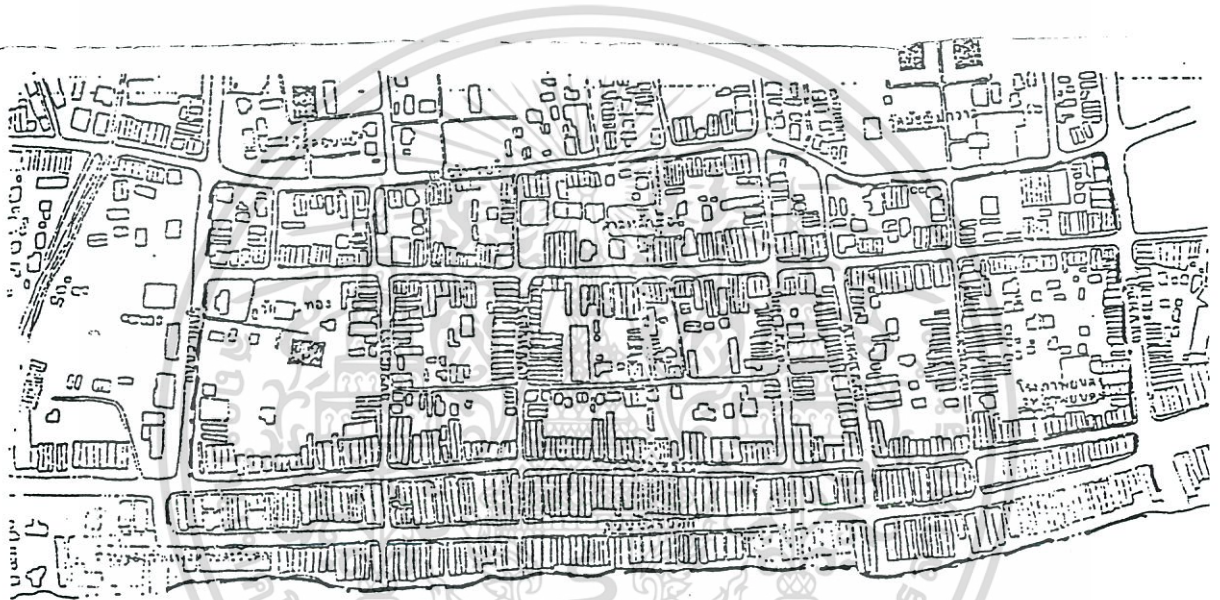
บริเวณ .....

ถนน .....

เวลา .....

สังเกตวันที่ .....

ผู้สังเกต .....

แบบสังเกต ตอนที่1 สังเกตลักษณะทางกายภาพ

สังเกตสภาพและปัญหาการจราจร

1.1 ระบบการขนส่ง

☐ มีเพียงพอ	☐ ไม่เพียงพอ
☐ ขาดระบบการขนส่ง	☐ ควรปรับปรุง
☐ อื่นๆโปรดระบุ.....	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.2 ลักษณะการขนส่งภายในพื้นที่

☐ ขนส่งมวลชน	☐ รถบัสโดยสาร
☐ รถสองแถวโดยสาร	☐ รถจักรยานยนต์รับจ้าง
☐ อื่นๆโปรดระบุ	

1.3 สภาพของถนน

☐ สภาพดีมาก	☐ สภาพดี
☐ สภาพปานกลาง	☐ ควรปรับปรุง
☐ อื่นๆโปรดระบุ	

1.4 ป้ายบอกทางและสัญญาณไฟจราจร

☐ สภาพดีมาก	☐ สภาพดี
☐ สภาพปานกลาง	☐ ควรปรับปรุง
☐ อื่นๆโปรดระบุ	

1.5 ปริมาณการจราจร

☐ หนาแน่นมาก	☐ เบาบาง
☐ หนาแน่น	☐ น้อยมาก
☐ ปานกลาง	

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

1.6 สภาพอาคาร

☐ สภาพทรุดโทรมมาก	☐ สภาพทรุดโทรม
☐ สภาพปานกลาง	☐ สภาพดี
☐ อื่นๆโปรดระบุ	

1.7 ความหนาแน่นของอาคาร

☐ หนาแน่นมาก	☐ หนาแน่น
☐ ปานกลาง	☐ หนาแน่นน้อย
☐ อื่นๆโปรดระบุ	

1.8 ลักษณะเส้นทางภายในชุมชน

☐ สภาพดีมาก	☐ สภาพดี
☐ สภาพปานกลาง	☐ ควรปรับปรุง
☐ อื่นๆโปรดระบุ	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.9 รูปแบบของย่านต่างๆภายในชุมชน

- รูปแบบชัดเจนมาก
- รูปแบบชัดเจน
- รูปแบบไม่ค่อยชัดเจน
- รูปแบบไม่ชัดเจนเลย
- อื่นๆโปรดระบุ .....

1.10 ขอบเขตต่างๆภายในชุมชน

- มองเห็นได้ชัดเจนมาก
- มองเห็นได้ชัดเจน
- มองเห็นได้ไม่ค่อยชัดเจน
- มองไม่เห็น
- อื่นๆโปรดระบุ .....

1.11 จุดสังเกตต่างๆภายในชุมชน

- มองเห็นได้จากระยะไกลมาก
- มองเห็นได้ชัดจากระยะไกล
- ชัดจากระยะปานกลาง
- มองไม่เห็น
- อื่นๆโปรดระบุ .....

1.12 จุดศูนย์รวมต่างๆภายในชุมชน

- แสดงศักยภาพของพื้นที่ได้ชัดเจนมาก
- แสดงศักยภาพของพื้นที่ได้ชัดเจน
- แสดงศักยภาพของพื้นที่ได้ปานกลาง
- ไม่สามารถแสดงศักยภาพของพื้นที่ได้
- อื่นๆโปรดระบุ .....

แบบสัมภาษณ์เลขที่ .....

แบบสัมภาษณ์เรื่อง การศึกษาเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนย่านถนนนครนอก - นครใน ในพื้นที่เขตเทศบาลนครสงขลา

วันที่สัมภาษณ์.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....

กรุณาตอบคำถามโดยทำเครื่องหมาย ใน ที่ท่านต้องการหรือเติมคำตอบลงในช่องว่าง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1.1 เพศ

- ชาย หญิง

1.2 อายุ

- ต่ำกว่า 45 ปี 45-60 ปี
 65 ปีขึ้นไป

1.3 ศาสนา .....

1.4 ระดับการศึกษาสูงสุด

- ประถมศึกษา มัธยมศึกษา
 มัธยมปลาย อาชีวฯ(ปวช.,ปวส.)
 ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี อื่นๆโปรดระบุ ....

1.5 อาชีพ

- ราชการ/รัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน
 ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย รับจ้าง
 แม่บ้าน
 อื่นๆโปรดระบุ .....

1.6 ท่านอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้เป็นเวลา

- ต่ำกว่า 5 ปี 5-10 ปี
 10-20 ปี มากกว่า 20 ปี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนที่ 2 การศึกษาด้านกายภาพ , เศรษฐกิจ, สังคมวัฒนธรรม

2.1 ที่ตั้งของพื้นที่พักผ่อนและสวนสาธารณะในชุมชนของท่านเป็นอย่างไร

- เหมาะสมแล้ว
- ไกลจากชุมชน
- สะดวกในการไป
- ไม่สะดวกในการไป
- อื่นๆโปรดระบุ .....

2.2 ท่านคิดว่าเศรษฐกิจของชุมชนท่านเป็นอย่างไร

- ดีมาก
- ดี
- ปานกลาง
- ชบเซา
- อื่นๆโปรดระบุ .....

2.3 ลักษณะการทำงานของคนในชุมชนของท่าน

- เจ้าของกิจการ
- รับจ้าง
- แรงงานต่างถิ่น
- อื่นๆโปรดระบุ .....

2.4 ลักษณะอาชีพหลักชุมชนของท่าน

- การเกษตร
- ค้าขาย
- การประมง
- รับจ้าง
- อื่นๆโปรดระบุ .....

2.5 กลุ่มชนส่วนใหญ่ในชุมชนของท่าน

- ชาวมุสลิม
- ชาวจีน
- ชาวพุทธ
- ชาวคริสต์
- อื่นๆโปรดระบุ .....

2.6 ชุมชนของท่านส่วนนับถือศาสนาใด

- อิสลาม
- พุทธ
- คริสต์
- อื่นๆโปรดระบุ.....

2.7 ชุมชนของท่านมีปัญหาขัดแย้งระหว่างกลุ่มชนหรือไม่

- ไม่มีปัญหา
- มีปัญหาบ้าง
- ไม่ค่อยมีปัญหา
- มีปัญหาน้อย
- อื่นๆโปรดระบุ .....

2.8 ท่านคิดว่าที่ดินของท่านในอนาคตหากมีการปรับปรุงลักษณะใด

- คงสภาพเดิม
- ปล่อยร้างใหม่
- ปรับปรุงทำการค้า
- ปรับปรุงเพื่อพักอาศัย
- อื่นๆโปรดระบุ .....

2.9 เมื่อมีกิจกรรมภายในชุมชนของท่าน ท่านมีส่วนร่วมเพียงใด

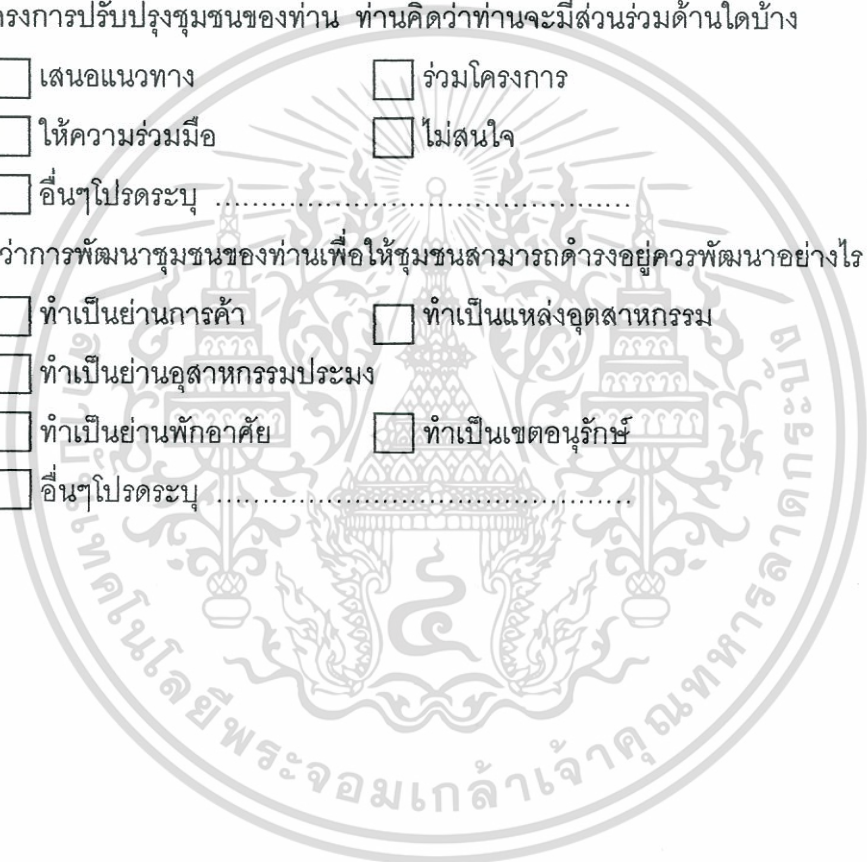
- ไปร่วมเสมอ
- ไปร่วมบ่อย
- ไปร่วมบ้าง
- ไม่คิดจะไปร่วม
- อื่นๆโปรดระบุ .....

2.10 หากมีโครงการปรับปรุงชุมชนของท่าน ท่านคิดว่าท่านจะมีส่วนร่วมด้านใดบ้าง

- เสนอแนวทาง
- ร่วมโครงการ
- ให้ความร่วมมือ
- ไม่สนใจ
- อื่นๆโปรดระบุ .....

2.11 ท่านคิดว่าการพัฒนาชุมชนของท่านเพื่อให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ควรพัฒนาอย่างไร

- ทำเป็นย่านการค้า
- ทำเป็นแหล่งอุตสาหกรรม
- ทำเป็นย่านอุตสาหกรรมประมง
- ทำเป็นย่านพักอาศัย
- ทำเป็นเขตอนุรักษ์
- อื่นๆโปรดระบุ .....

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายปรีชา ตะเหยียบ
วัน เดือน ปีเกิด	20 เมษายน 2515
ภูมิลำเนาเดิม	86/1 ต.ควนลัง อ.หาดใหญ่ จ. สงขลา 90110
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	138/65 ซ.รามคำแหง50 ถ.รามคำแหง แขวงหัวหมาก เขต บางกะปิ จังหวัด กรุงเทพมหานคร 10240
สถานที่ทำงาน	บริษัท เอ. พี . ไฮเทค จำกัด 123/1-3 ถ.รามคำแหง (สุขาภิบาล3) แขวงมีนบุรี เขต มีนบุรี จังหวัด กรุงเทพมหานคร 10510 โทร. 0-2517-5441-5
ตำแหน่ง	ผู้จัดการฝ่ายงานออกแบบและก่อสร้าง / สถาปนิก ที่ปรึกษางานออกแบบสถาปัตยกรรม ภูมิวนรีสอร์ท แอนด์ สปา ที่ปรึกษางานออกแบบ บริษัท เจ.ที.เอ็น ดีเวลลอปเมนต์ จำกัด กรรมการผู้จัดการ บริษัท โอ.บี. พลัส จำกัด
ประวัติการศึกษา	ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขนาดใหญ่วิทยาลัย จังหวัดสงขลา สำเร็จปีการศึกษา 2531 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง คณะออกแบบ สถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคใต้ จังหวัดสงขลา สำเร็จปีการศึกษา 2537 ระดับปริญญาตรี ภาควิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะสถาปัตยกรรม สาขา เทคโนโลยีสถาปัตยกรรม สถาบันราชภัฏพระนคร สำเร็จปีการศึกษา 2540 ระดับปริญญาโท คณะออกแบบ ภาควิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม สาขาวิชาสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง สำเร็จปีการศึกษา 2545

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้